

JOHN GALSWORTHY

FORSYTE SAGA

* * *

DEȘTEPTARE DE ÎNCHIRIAT

DEȘTEPTARE

INTERLUDIU

Prin uriașul luminator al holului de la Robin Hill, razele soarelui de iulie cădeau, la ora cinci, exact unde cotea scara cealaltă; și în această orbitoare fâșie de lumină, micul Jon Forsyte, îmbrăcat într-un costum albastru de olandă, cu părul strălucitor, cu fruntea și ochii încruntate, stătea pe gânduri întrebându-se cum să coboare pentru ultima oară scara, înainte de sosirea automobilului care-i aducea acasă pe tatăl și pe mama lui. Să sară câte patru trepte dintr-o dată și la urmă cinci? Banal! Să alunece pe balustradă? Dar în ce mod? Culcat pe burtă, cu picioarele înainte? Foarte banal! Sprijinit numai pe stomac, culcat pe-o parte? Un fleac! Culcat pe spate și cu brațele atârinate de-o parte și de alta? Interzis! Sau culcat pe burtă și cu capul înainte, sistem pe care îl cunoștea numai el? Iată pentru ce era încruntată fața luminoasă a lui Jon...

În vara anului 1909, sufletele naive care doreau să simplifice încă de pe atunci limba engleză nu-l cunoscuseră, desigur, pe micul Jon, căci altfel l-ar fi cooptat printre învățăceii lor. Numele lui adevărat era Jolyon, însă tatăl său, care era în viață, și fratele său vitreg, care murise, își însușiseră de mult celelalte diminutive ale numelui său: Jo și Jolly. Micul Jon a făcut ce-a putut pentru a avea un nume obișnuit, zicându-și la început Jhon, apoi John; și abia după ce tatăl său i-a explicat deslușit pentru ce trebuie să se numească Jon, și-a zis și el așa.

Până acum tatăl său avea în inima lui Jon numai locul lăsat liber de Bob, băiatul de la grajd care cânta la muzicuță, și de guvernanta *Da*, care purta duminica o rochie liliachie și se bucura în viața particulară — căci din când în când chiar și personalul casnic are viață particulară — de numele de Spraggins. Iar mama lui s-ar putea spune că-i apărea ca în vis, minunat parfumată, mângâindu-i fruntea înainte de a adormi și câteodată tunzându-i buclele brun-aurii. Când s-a izbit cu capul de paravanul sobei din odaia lui, ea a fost aceea care l-a pansat; iar când visa urât, venea la el, se așeza pe marginea patului și-i mângâia capul lipit de gâtul ei. Mama îi era dragă, dar era departe de el pentru că *Da* era atât de aproape; în inima unui bărbat nu au loc două femei deodată. Firește ca și cu tatăl sau avea legături strânse, căci micul Jon avea de gând, când va fi mare, să se facă și el pictor, dar cu o mică deosebire; tatăl său picta tablouri, dar micul Jon voia să picteze pereți și tavane, stând în picioare pe o scândură sprijinită pe două scări înalte, încins cu un șort alb, murdar, și într-un minunat miros de var. Tatăl său îl lua de altfel și la călărie, în Richmond Park, pe poneiul lui numit Șoarece din pricina culorii lui cenușii.

Micul Jon s-a născut cu o lingură de argint în gură¹ — de altfel gura lui era cam mare, dar frumoasă. El n-a auzit pe tatăl sau pe mama sa vorbind cu glas mânios nici între ei, nici cu el și nici cu altcineva; Bob, băiatul de la cai, bucătăreasa, Jane, Bella și ceilalți servitori, chiar și *Da*, singura ființă care din când în când îi interzicea câte ceva, îi vorbeau și ei tot pe un ton ales. De aceea Jon era convins că lumea e un loc în care domnesc desăvârșirea, blândețea și libertatea.

Născut în anul 1901, Jon a început să gândească tocmai în vremea când, după epidemia aceea gravă de scarlatină de după războiul cu burii, severitatea nu mai era la modă, iar părinții se exaltau la gândul vieții ușoare pe care voiau să le-o ofere copiilor lor. Nuiielele cu care în trecut erau bătuți copiii nu mai existau acum; părinții îi răsfățau cât puteau și așteptau cu entuziasm rezultatele unei asemenea educații. Micul Jon a avut noroc și a fost foarte înțelept când și-a ales un tată în vârstă de cincizeci și doi de ani, un om bun, care-și pierduse unicul fiu, și o mamă în vârstă de treizeci și opt de ani, pentru care el era primul și singurul copil. Dar ceea ce l-a salvat pe Jon de a deveni o corcitură între un cățel de salon și o mică pușlama a fost adorația tatălui pentru mama sa; micul Jon și-a dat seama că tatăl său n-o iubea numai pentru că era mama lui și că el, Jon, în inima tatălui său cânta abia vioara a doua. Dar locul pe care îl ocupa în inima mamei lui, Jon nu-l cunoștea încă. În ceea ce o privea pe "mătușica" June, sora lui vitregă (dar atât de bătrână încât nu i se potrivea rolul de soră), ea îl iubea, desigur, dar prea era bruscă. *Da* îi era foarte devotată, dar și ea avea principii spartane. Îl puneă să facă baie rece, să umble cu genunchii goi; nimeni nu-l încuraja în mila pe care o avea pentru sine însuși. Cu privire la problemele "spinoase" din educația lui, micul Jon era de părerea aceloră care socoteau că copiii nu trebuie ținuti prea strâns. *Mademoiselle*, care venea în fiecare dimineață pentru două ore, îi plăcea destul de mult: ea îi dădea lecții de limba franceză, istorie, geografie și aritmetică; nici lecțiile de pian, pe care le făcea cu mama lui, nu-l supărau, căci avea un sistem al ei, prin care îl amăgea de la o notă la alta și nu-l obliga să cânte niciodată ceva ce nu-i făcea plăcere, așa încât el s-a străduit tot timpul să facă din zece degete țepene opt degete care să cânte la pian. Sub îndrumarea tatălui său a învățat să deseneze purceluși și alte animale. Nu era un băiețel din cale-afară de bine crescut. Totuși, una peste alta, lingura de argint îi stătea în gură fără să i-o deformeze, deși *Da* spunea uneori că i-ar face foarte bine dacă ar veni în contact și cu alți copii.

Nu e de mirare că la vârsta de aproape șapte ani Jon a încercat o adevărată dezamăgire când guvernanta l-a ținut culcat pe spate, pentru a-l opri să facă ceva ce ea nu îngăduia. Aceasta a fost prima constrângere în libertatea individuală a unui Forsyte, și copilul a fost aproape nebun de furie. Poziția aceasta era îngrozitoare, pentru că îl făcea neputincios, și chinuitoare, căci nu știa dacă și când va putea scăpa de ea. Ce-ar fi dacă nu i-ar mai da drumul niciodată? Timp de cincizeci de secunde a suferit cele mai cumplite chinuri, răcnind cât îl ținea gura. Dar cel mai grav era că *Da* a trebuit să aștepte atâta amar de vreme pentru a-și da seama de spaima grozavă pe care o îndura. Și astfel, în torturile cele mai cumplite, a priceput Jon că ființele omenești sunt cu desăvârșire lipsite de imaginație. După ce i-a dat drumul și s-a ridicat, a rămas convins că *Da* a făcut un lucru oribil. Cu toate că nu voia s-o pârască, teama ca nu cumva să se

¹Zicală engleză echivalentă cu "s-a născut într-o zodie norocoasă".

repete această măsură l-a forțat să se ducă la mama lui și să-i spună:

— Mamă, n-o mai lăsa pe *Da* să mă țină culcat pe spate.

Ținând în fiecare mână ridicată deasupra capului câte o coadă din părul ei *couleur de feuille morte* — dar Jon încă nu învățase această expresie — mama se uită la el cu ochii făcuți parcă din mici bucățele de catifea din costumul lui și-i răspunse:

— Nu, scumpule, n-am s-o mai las.

Mama, fiind în ochii micului Jon o zeitate, vorbele ei l-au liniștit; dar și mai mare i-a fost satisfacția când, într-o dimineață, așteptând ascuns sub masa din sufragerie să capete o ciupercă, a auzit-o, fără să vrea, spunând tatălui său:

— Atunci, dragul meu, îi spui tu lui *Da* sau vrei să-i spun eu? De altfel este foarte bună cu el.

Iar tatăl său îi răspunse:

— Bine, dar să nu mai procedeze astfel. Eu îmi dau bine seama ce înseamnă să te țină cineva pironit pe spate. Un Forsyte nu poate răbda așa ceva nici măcar un minut.

Micul Jon, conștient că ei nu-l știau sub masă, a fost cuprins de un simțământ de mare confuzie, cu totul nou pentru el. Și cu toate că murea de pofta ciupercii, a fost silit totuși să rămână ascuns.

Cu acest prilej a pătruns el pentru prima dată în abisul întunecat al existenței umane. Apoi trecu multă vreme fără ca el să mai fi descoperit ceva din ale vieții, până când, într-o bună zi, coborând la grajdul vacilor pentru a-și bea paharul cu lapte proaspăt, după ce Garratt isprăvea mulsul, Jon a văzut vițelușa lui Clover moartă. Deznădăjduit, porni în căutarea lui *Da*, în timp ce biata Garratt, speriată, fugea în urma lui; dar, dându-și seama că *Da*, în acest caz, nu era persoana cea mai nimerită, alergă să-l caute pe tatăl său și căzu de-a dreptul în brațele mamei.

— Vițelușa lui Clover a murit! Oh! Oh! Era atât de blândă!

Mama îl mângâie zicând:

— Da, scumpule! Vino la mama.

Și hohotele lui Jon se potoliră. Dar dacă a putut muri vițelușa lui Clover, atunci poate muri orișicine — nu numai albinele, muștele, berbecii și puii — oricine poate să zacă acolo blând, ca vițelușa aceea! Era îngrozitor... dar a uitat repede!

Următorul eveniment din viața lui a fost foarte dureros: Jon se așezase pe un bondar care l-a înțepat, și iarăși mama l-a înțeles mult mai bine decât *Da*. Apoi iar n-a mai fost nimic deosebit, până la sfârșitul anului când, după o zi în care s-a simțit foarte rău, a avut bucuria unei boli care s-a manifestat prin mici pete roșii, stat în pat, miere de albine mâncată cu lingura și multe portocale tangerine². Atunci a înflorit lumea în ochii lui Jon.

Înflorirea aceasta se datora lui June, "mătușica", venită valvârtej de la Londra, deoarece ajunsese și el un neajutorat, aducându-i cărțile la care se adăpase spiritul ei voluntar și întreprinzător, care văzuse lumina zilei în anul memorabil 1869. Vechi, cu poze multicolore, cărțile erau pline cu cele mai formidabile întâmplări. June i-a citit cu glas tare până când doctorul i-a dat voie să citească singur; apoi ea s-a întors în goană mare la Londra, lăsându-i o grămadă de cărți. De aici s-a hrănit imaginația lui, așa încât nu se mai gândea și nu visa decât aspiranți de marină și corăbii cu un catarg, pirați, plute cu bârne, negustori de lemn de santal, cai de fier, rechini,

²Varietate de portocale care cresc în Tanger

lupte, tătari, piei roșii, baloane, polul nord și alți poli și multe alte lucruri nemaipomenite, care-l încântau. Din clipa în care i s-a îngăduit să se dea jos din pat, și-a montat în partea din față și din spate a patului pânze, funii, catarge, de unde, pe un ocean întins, făcut dintr-un covor verde, intra în mica lui cameră de baie, unde era o stâncă pe care se cățara cu greu ținându-se de mânerul de mahon ale dulapului; de acolo scruta orizontul prin paharul lui de apă, ținându-l strâns lipit de un ochi, căutând corăbii care să-l salveze. În fiecare dimineață își construia o plută din suportul pentru prosoape, tava de ceai și pernele din patul lui. Iar ori de câte ori i se dădea să bea suc de prune, puneă câte puțin într-o sticlă goală de doctorii până-și făcu provizia necesară de rom pentru plută; se aproviziona și cu carne conservată, care consta din bucăți de pui fript economisite la fiecare masă și uscate cu grijă la foc; pentru combaterea scorbutului își pregăti un amestec din coji de portocale stoarse și puțin suc. Într-o dimineață își construi din toate așternuturile pe care le avea în pat, în afară de o pernă, un pol nord, la care a ajuns pe o luntre din coajă de mesteacăn (în viața particulară luntrea era paravanul din fața sobei), după o ciocnire teribilă cu un urs polar făcut din perna așezată pe patru picioare, adică patru popice înfășurate în cămașa de noapte a lui *Da*. Mai târziu tatăl său, căutând să-i mai potolească fantezia, i-a adus *Ivanhoe*, *Bevis*³, o carte despre regele Arthur și *Tom Brown's Schooldays*⁴. O citi pe prima și timp de trei zile a clădit, a apărat și a luat cu asalt castelul lui Front de Boeuf⁵, jucând rând pe rând rolul fiecărui personaj din povestire, bineînțeles afară de Rebecca și Rowena⁶, strigând cât îl ținea gura: *En avant, de Bracy*⁷! și alte asemenea exclamații războinice.

După ce a citit cartea despre regele Arthur, Jon a fost câteva zile numai Sir Lamorac de Galis, căci, deși nu era cine știe ce de capul lui, numele acesta îi plăcuse mai mult decât ale celorlalți cavaleri; și, înarmat cu un baston lung de trestie, călărea pe vechiul lui cal de lemn până cădea mort de oboseală. *Bevis* i s-a părut o poveste searbădă, și apoi realizarea ei cerea păduri și animale pe care nu le găsea în camera lui; el nu avea decât două pisici, Fitz și Puck Forsyte, care nu știau de glumă. Pentru *Tom Brown* era încă prea tânăr. Toți cei ai casei au răsuflat ușurați când, după patru săptămâni, i s-a îngăduit să coboare din camera lui și să iasă în parc. Era luna martie, pomii semănau foarte bine cu catarge de vapoare, așa că micul Jon a trăit o primăvară minunată — cam grea însă pentru genunchii lui mereu juliți, pentru haine și pentru răbdarea lui *Da*, care trebuia să-l spele și să-i cârpească costumele. În fiecare dimineață, după ce isprăvea micul dejun, mama și tatăl său îl puteau privi de la fereastra odăii lor de culcare cum iese prin ușa biroului, cu obrazul hotărât și cu părul strălucitor, străbate terasa, merge drept la stejarul bătrân și se cațără în pom. Își începea astfel ziua pentru că n-avea vreme să se ducă mai departe pe câmp înainte de ora lecțiilor. Bătrânul stejar îi oferea atâta varietate, încât nu-l plictisea niciodată; avea catarg mare, catarg la pupa, catarg la prova și întotdeauna putea coborî pe o scară de frânghie — adică pe sforile de care era atârnat leagănul. După ce-și isprăvea lecțiile, pe la ora unsprezece, cobora la bucătărie unde i se dădea o felie subțire de

³Roman de Richard Jefferies

⁴*Anii de școală ai lui Tom Brown*, roman de T. Hughes

⁵Erou din *Ivanhoe*

⁶Cele două personaje feminine din *Ivanhoe*

⁷Înainte, de Bracy! (fr.)

brânză, un biscuit și două prune uscate — provizii suficiente pentru o mică barcă de salvare — pe care le mânca cu multă imaginație. Apoi, înarmat până-n dinți cu pușcă, pistoale și sabie, începea expediția cea mare, căci în timp ce se urca în pom trebuia să se lupte cu nenumărați vânători de sclavi, indieni, pirați, leoparzi și urși. La această oră a zilei umbla aproape întotdeauna cu o sabie lată între dinți (ca Dick Needham) și trăgea fără încetare din pistolul cu capse. Și mulți au fost grădinarii răpuși de boabele de mazăre pe care le trăgea din mica lui pușcă. Jon ducea o viață plină de acțiuni violente.

— Jon e grozav, zise tatăl său mamei sale pe când ședea sub stejar. Mă tem că se face marinar sau că-și alege vreo meserie tot atât de imposibilă. Crezi că apreciază frumosul?

— Cătuși de puțin!

— Am o singură mulțumire: slavă Domnului, n-are nici o înclinație pentru mașini și motoare! Am oroare de ele. Totuși aș dori să-i placă mai mult natura.

— Are multă imaginație, Jolyon.

— Da, și un temperament sanguin. Crezi că în momentul ăsta iubește pe cineva?

— Pe nimeni în mod deosebit; dar iubește pe toată lumea. Nu există pe lume om cu o mai mare capacitate de a iubi și de a fi iubit ca Jon.

— E doar băiatul tău, Irene...

În aceeași clipă micul Jon, culcat sus, pe-o cracă de deasupra lor, îi răpuse cu două boabe de mazăre. Dar frântura de conversație pe care o auzise i-a căzut greu la mica lui pipotă. Capacitatea de a iubi, de a fi iubit, imaginație, temperament sanguin!

Frunzele pomilor erau dese acum, și se apropia ziua lui de naștere, la doisprezece mai în fiecare an, zi renumită pentru masă cu mâncăruri alese de el: momițe, ciuperci, pricomigdale și bere proaspătă cu enibahar.

Între a opta lui aniversare și după-amiaza zilei în care micul Jon stătea în dreptul cotiturii pe care o făcea scara lată din holul scăldat în razele soarelui de iulie, se întâmplaseră mai multe lucruri importante.

Da, care obosise poate frecându-i genunchii, sau poate că mânată de acel instinct misterios care silește și pe guvernante să-și părăsească pruncii, a plecat chiar a doua zi după aniversarea lui, vărsând șiroaie de lacrimi, pentru "a se căsători" — auzi ce idee! — "cu un bărbat". Micul Jon, pe care nu-l înștiințaseră din vreme, a fost nemângâiat pentru o după-amiază. N-ar fi trebuit să-i ascundă acest fapt! Două cutii mari cu soldați de plumb, câteva piese de artilerie, împreună cu cartea *The Young Buglers*⁸, aflate printre darurile primite de ziua nașterii, au contribuit să-i domolească durerea, dar au adus și o schimbare în ființa lui, căci în loc să plece el însuși în aventură riscându-și viața, a început să imagineze jocuri în care pune în primejdie viețile a nenumărați soldați de plumb, bile, pietre și boabe de fasole. Și-a adunat colecții mari din asemenea *chair à canon*⁹ și, folosind când unele, când altele, a dus câteva războaie: Războiul peninsular¹⁰, Războiul de șapte ani, de treizeci de ani și alte războaie despre care citise nu demult într-o carte mare, *Istoria Europei*, din biblioteca bunicului său. Mersul luptelor era modificat potrivit geniului său

⁸Tinerii gorniști

⁹Carne de tun (fr.)

¹⁰Războiul din 1808-1813 dintre Franța, pe de o parte, și Anglia, Spania și Portugalia pe de alta.

militar, iar bătăliile se duceau pe toată întinderea podelei din camera lui; așa că nu era chip să intre cineva la el de teamă să nu-l tulbure pe Gustav Adolf, regele Suediei, sau să calce pe armata austriacă. Rezonanța acestui cuvânt i-a plăcut atât de mult, încât iubea din tot sufletul pe austrieci și, deoarece a constatat că au fost prea puține războaie în care aceștia au fost biruitori, a inventat el bătălii pe care să le câștige austriecii. Generalii lui preferați erau Prințul Eugen, Arhiducele Carol și Wallenstein. Pe Tilly¹¹ și Mack⁵ (niște "numere de varieteu", cum le spusese într-o zi tatăl său — ce-o fi însemnând și asta?) nu-i prea iubea, cu toate că erau și ei austrieci. Tot din motive de sonoritate pomenea mult și numele lui Turenne.

Faza aceasta, ce-i îngrijora mult pe părinții lui, deoarece Jon stătea în cameră în orele când ar fi trebuit să iasă la aer, a durat toată luna mai și jumătate din iunie. Tatăl său i-a pus însă capăt aducându-i *Tom Sawyer* și *Huckleberry Finn*. După ce le-a citit s-a petrecut iarăși ceva în sufletul lui Jon; a părăsit brusc camera, pornind pătimaș în căutarea unei ape curgătoare. Negăsindu-se pe meleagurile de la Robin Hill nici un râu, a fost silit să se mulțumească cu lacul din vale care, din fericire, avea nuferi, insecte, calul dracului, țânțari, trestii și trei sălcii mici. După ce tatăl său și Garratt s-au convins că fundul lacului nu e mălos și că nicăieri apa nu e mai adâncă de două picioare¹², a primit o mică luntre demontabilă, în care petrecea ceasuri întregi vâslind, iar din când în când culcându-se pe burtă ca să nu-l vadă indianul Joe și alți dușmani. La țărmul lacului și-a construit un *wigwam*¹³ mare de un metru pătrat, cu pereți din cutii vechi de biscuiți și cu acoperiș din crengi.

Înăuntru ar fi aprins mici focuri de vreascuri pentru a frige păsările pe care pușca lui nu le doborâse la vânătorile din crâng și câmpie, sau pentru a prăji peștii pe care nu-i pescuise, căci în lac nu existau pești. Asta i-a fost ocupația în a doua jumătate a lunii iunie și în toată luna iulie, când tatăl și mama lui au fost plecați în Irlanda. Cinci săptămâni din vară Jon a dus o viață singuratică în lumea viselor lui, cu pușca, *wigwam*-ul, apa și luntrea; și cu toate că micul lui creier, ocupat din cale-afară, se străduia să alunge emoția în fața frumuseții naturii, dragostea de frumos tot se furișa în sufletul lui; când plutind pe aripile unei insecte, când strălucind pe florile de nuferi, sau, în clipele în care stătea la pândă culcat pe spate, amețindu-și privirea cu albastrul cerului.

Pe el îl lăsaseră în grija lui June, "mătușica", dar ea adusese în casă un "om mare" care tușea mereu, avea o bucată de lut și voia să facă din ea chip de om, de aceea June nu prea cobora să vadă cu ce se îndeletnicea el pe lac. Totuși, într-o zi, a venit cu alți doi "oameni mari". Micul Jon își pictase tocmai atunci, cu vopsele din cutia tatălui său, pe pielea goală, dungi albastre și galbene, iar în păr își pusese câteva pene de rață; când i-a văzut, s-a dus să stea la pândă printre sălcii. După cum prevăzuse, cei trei au venit de-a dreptul la coliba lui, au îngenuncheat pentru a vedea cum arată înăuntru, iar el a putut să se apropie și s-o apuce de păr atât pe "mătușica" precum și pe cealaltă femeie "mare", cu răcnete fioroase de să-ți înghețe sângele, înainte ca ele să-l poată prinde și săruta. Numele celor doi "oameni mari" erau: mătușica Holly și unchiul Val, care era brun la față, șchiopăta puțin și râdea cu poftă. Lui Jon i-a

¹¹Karl Mack, baron von Leibench (1752-1828), general austriac care a capitulat în fața lui Napoleon, la Ulm, în 1805

¹²Aproximativ 60 de centimetri.

¹³Colibă indiană, de formă conică, făcută din piei de animale.

plăcut mult "mătușica" Holly care, pare-se, îi era și ea soră; dar amândoi au plecat în după-amiaza aceleiași zile și nu i-a mai văzut. Cu trei zile înainte de sosirea părinților lui, "mătușica" June a plecat și ea în grabă, împreună cu "omul mare" care tușea și cu bucata lui de lut; iar *Mademoiselle* a spus: "Sărmanul om, era foarte bolnav. Să știi, Jon, că n-ai voie să intri în camera în care a locuit el." Micul Jon, care rareori făcea lucruri interzise, s-a stăpânit să intre în încăperea aceea, cu toate că se plictisea și se simțea părăsit. Într-adevăr, zilele lacului trecuseră, și inima lui era cuprinsă de o neliniște cumplită; îi era dor de ceva — nu de pom, nici de pușcă, ci de ceva gingaș. Cele două zile care au urmat i s-au părut lungi, cu toate că în *Cast up by the Sea*¹⁴ citea despre Mama Lee, vrăjitoarea cu înspăimântătoarele și îngrozitoarele ei focuri de tabără. A urcat și a coborât scările din hol poate de o sută de ori în acele două zile, și adeseori se strecura din camera lui de dormit în odaia mamei lui, uitându-se la fiecare obiect, fără a se atinge însă de el, iar de acolo în camera de toaletă, unde, stând într-un picior lângă baie, întocmai ca Slingsby, murmură:

— Ho, ho, ho! Șo pe pisica mea! în mod misterios, ca să cheme norocul. Apoi, întorcându-se în camera mamei lui, deschidea dulapul ei și respira adânc... parcă astfel o simțea mai aproape... nici el nu știa de ce.

Toate acestea le făcuse cu puțin înainte de a sta în bătaia soarelui pe scara din hol, gândindu-se la unul din multiplele moduri în care să alunece pe balustradă. Toate felurile îi părură stupide și, cuprins de o bruscă melancolie, începu să coboare încet treptele una după alta. În timp ce cobora îi apără în minte, limpede de tot, chipul tatălui său — barba scurtă, cenușie, ochii clipind des, adânciți în orbite, cuta adâncă între sprâncene, zâmbetul luminos, trupul slab care-i părea întotdeauna atât de înalt micului Jon; dar pe mama nu și-o putea închipui. Imaginea ei parcă era făcută din mlădiere, din doi ochi negri care-l priveau și din parfumul dulapului ei.

Bella era în hol, tocmai dăduse la o parte perdelele mari și deschisese ușa din față. Micul Jon îi spuse pe un ton lingușitor:

— Bella!

— Da, domnu' Jon.

— Te rog să așterni masa de ceai sub stejar. *Știu* că acolo o să le placă cel mai mult.

— Vreți să spuneți că *dumneavoastră* vă place cel mai mult acolo, nu?

Micul Jon rămase pe gânduri.

— Nu, o să le placă și lor pentru a-mi face mie plăcere.

Bella zâmbi.

— Foarte bine. Am să pregătesc totul acolo, dacă-mi făgăduiți că veți sta liniștit aici și nu veți face nici o ștrengărie până sosesc dumnealor.

Micul Jon se așeză pe ultima treaptă și îi făcu semn din cap. Bella se apropie de el, măsurându-l din cap până-n picioare.

— Ridicați-vă! îi zise.

Micul Jon se ridică în picioare. Bella îl controlă; pantalonii nu-i erau înverziți, iar genunchii păreau curați.

— Foarte bine! zise. Doamne, dar ce ars de soare mai sunteți!

Micul Jon primi o sărutare pe păr.

— Ce fel de gem ne dai? o întreabă. Am ostenit de atâta așteptare!

— De coacăze și de fragi.

¹⁴ *În prada valurilor*

Aha! erau gemurile lui preferate.

După ce Bella plecă, Jon stătu liniștit aproape un minut. În holul cel mare era tăcere, prin ferestrele deschise spre răsărit se vedea unul din pomii lui, un bric care plutea încet pe valurile mării, adică pe pajiștea din deal. În celălalt hol se vedeau umbrele coloanelor. Micul Jon se ridică, sări peste o umbră și înconjură cu pași mari grupul de stânjenei care umpleau piscina de marmură albă-cenușie din mijloc. Florile erau frumoase, dar aveau prea puțin parfum. Se opri în pervazul ușii și privi afară. Ce-ar fi dacă... ce-ar fi dacă n-ar veni? Îi aștepta de atâta vreme, încât simți că n-ar putea îndura tortura asta; dar, brusc, atenția îi alunecă la firele de praf care se jucau în razele albastre ale soarelui ce pătrundeau în casă. Ridicând mâna, încercă să prindă câteva. Desigur că Bella stârnise praful acesta! Dar poate că nici nu erau firecele de praf, poate că erau chiar raze de soare — se duse să vadă dacă cele de afară sunt la fel. Nu, nu erau la fel. Făgăduise că va sta cuminte în hol, dar pur și simplu nu mai putea; și, trecând peste pietrișul de pe alee, se culcă pe iarbă. Culese șase margarete pe care le botează cu grijă: Sir Lamorac, Sir Tristram, Sir Lancelot, Sir Palimedes, Sir Bors, Sir Gawain; apoi îi puse să se bată în duel doi câte doi, până când numai capul lui Sir Lamorac — pentru care alesese înadins o floare cu tulpină groasă — mai rămase la locul lui, dar după trei dueluri chiar și el păru ostenit și prăpădit. Un gândac umbla încet prin iarba care trebuia cosită. Fiecare fir de iarbă era un mic copac pentru gândacul care se cocoța pe el. Micul Jon îl atinse cu piciorul lui Sir Lamorac și îl sperie. Cu câtă greutate fugea de el!...

Micul Jon râse, apoi, plictisit, suspină. Simțea un gol în inimă. Se întoarse și se culcă pe spate. Dinspre teii înfloriți venea miros de miere, albastrul cerului era minunat, ici și colo pluteau nori albi ce păreau și poate că și aveau gustul înghețatei de lămâie. Auzea pe Bob cântând la muzicuță o melodie cunoscută care-i plăcea și-l întrista. Se suci și-și lipi urechea de pământ — indienii auzeau astfel zgomote venind de foarte departe — dar el nu auzea nimic decât muzicuța! Deodată auzi un zgomot înfundat, parcă un pufăit de motor. Da! Era un automobil. Veneau... veneau! Sări în picioare. Să-i aștepte în poartă sau să fugă sus și, când vor intra pe ușă, să le strige: "Uitați-vă la mine!" și să alunece încetșor pe balustradă cu capul înainte? Cum să facă? Automobilul veni iute, frână și opri. Tatăl său coborî, întocmai cum și-l închipuise. Se aplecă, micul Jon sări în sus — capetele lor se ciocniră. Tata zise:

— Slavă Domnului! Ce faci, bătrâne? Da' știu că te-a ars soarele!

Exact cum se așteptase... cum dorise... dar în sufletul micului Jon senzația de așteptare clocotea nedomolită... Apoi, cu o privire prelungă, sfioasă, se uită spre mama sa: purta o rochie albastră, pălăria și părul îi erau acoperite cu un voal albastru; zâmbea. Sări cât putu de sus, își încolăci picioarele la spatele ei și o strânse în brațe. Mama abia mai răsuflă și îl îmbrățișa. Ochii lui, foarte albaștri, priveau în ai ei, foarte negri, până când buzele ei se lipiră pe sprâncenele lui; și strângând-o încă o dată din răspuțeri, o auzi gemând, râzând și zicând:

— Da' tare mai ești, Jon!

Atunci Jon se lăsă jos și, trăgând-o de mână, năvăli cu ea în hol.

Sub stejar, în timp ce mânca gem, băgă de seamă la mama lui lucruri pe care nu le văzuse niciodată până atunci: obrazii, de pildă, îi erau ca spuma, în părul ei de aur întunecat erau fire argintii, gâtul ei nu era gros ca al Bellei, și mersul îi era foarte mlădios. Mai văzu și niște linii mici care

porneau din colțul ochilor, și sub ei o întunecare frumoasă. Era întotdeauna atât de frumoasă, mult mai frumoasă decât *Da* sau *Mademoiselle* sau "mătușica" June, sau chiar decât "mătușica" Holly, care-i plăcuse foarte mult; era chiar mult mai frumoasă decât Bella, care avea obraji roșii și se mișca așa de iute. Această nouă frumusețe a mamei lui l-a mișcat într-atâta, încât nici n-a putut mânca atâta gem cât sperase.

După ceai tatăl său a vrut să facă împreună o plimbare prin grădini. A avut cu el o conversație despre fel de fel de lucruri, dar numai generalități, evitând să vorbească despre viața lui particulară — Sir Lamorac, austriecii și golul pe care-l simțise în inimă în ultimele trei zile și împlinit acum. Tata îi povestea despre un loc numit Glensofantrim, unde fusese cu mama, și despre niște fapte care ies acolo din pământ când e liniște mare. Micul Jon se opri brusc cu picioarele depărtate:

— Tu crezi că, într-adevăr, ieșeau din pământ, tăticule?

— Nu, Jon, dar poate că tu crezi.

— De ce să cred?

— Ești mai tânăr decât mine, și este vorba de zâne. Micul Jon zâmbi și gropița din bărbie îi dispăru.

— Eu nu cred în zâne. N-am văzut nici una.

— Ha! zise tata.

— Oare mama a văzut?

Tata îi zâmbi ciudat, ca de obicei.

— Nu; ea nu-l vede decât pe Pan¹⁵.

— Dar Pan cine-i?

— Un zeu cu picioare de țap, care umblă încoace și încolo prin locuri sălbătice și minunate.

— A fost și la Glensofantrim?

— Mama zice că da.

Micul Jon își apropie picioarele și porni mai departe.

— Tu l-ai văzut?

— Nu. Eu n-am văzut-o decât pe Venus Anadyomene¹⁶.

Micul Jon căzu pe gânduri; în cartea lui despre greci și troieni scria și despre Venus. Atunci Anna era numele ei de botez și Dyomene numele ei de familie? Dar, întrebându-l pe tata, acesta i-a explicat că era un singur nume și că înseamnă "născută din spuma mării".

— S-a născut din spuma de la Glensofantrim!

— Da; se naște în fiecare zi.

— Cu cine seamănă, tată?

— Cu mama.

— Ah! Atunci trebuie să fie... dar se opri, fugi până la zid, se cățăra pe el și coborî imediat. Simți că descoperirea legată de frumusețea mamei lui făcea parte dintre acele lucruri care trebuie păstrate tainic, numai pentru el. Dar cum țigara tatei nu se mai isprăvea, în cele din urmă Jon a fost silit să spună:

— Aș vrea să văd ce-a adus Mam. Îmi dai voie, tăticule?

Vorbi pe un ton indiferent, pentru ca nu cumva să se creadă că nu e un bărbat stăpânit, dar a fost cam dezamăgit când tata îl privi drept în față, cu aerul c-a priceput totul, suspină adânc și răspunse:

— Foarte bine, bătrâne, du-te și iubește-o.

¹⁵Personaj mitologic, zeul pășunilor și al pădurilor, imaginat sub înfățișarea unui bărbat urât, cu coarne și picioare de țap.

¹⁶Zeița frumuseții întrupată, spune legenda, din spuma mării.

Porni cu o încetineală simulată, apoi o luă la goană pentru a ajunge mai iute. Intră în camera lui și, de acolo, ușa fiind deschisă, trecu în odaia de culcare a mamei. Ea stătea în genunchi în fața unui cufăr, iar el se opri chiar lângă ea, fără a spune o vorbă.

Mama ridică privirea și zise:

— Ce mai faci tu, Jon?

— M-am gândit să vin să te văd.

După ce o sărută și primi și el o sărutare, se așeză pe fotoliul de lângă fereastră și, trăgând picioarele sub el, o privi cum despachetează.

Îndeletnicirea aceasta îi făcea o plăcere cum nu mai cunoscuse pentru că, pe de o parte, mama scotea din cufăr lucruri cam ciudate, iar pe de alta, pentru că îi plăcea s-o privească. Mișcărilor ei nu semănau cu ale nimănui, și mai ales nu cu ale Bellei; fără îndoială că mama era ființa cea mai distinsă pe care o văzuse vreodată. În sfârșit, cufărul se goli și mama îngenunche în fața lui.

— Ți-a fost dor de noi, Jon?

Micul Jon dădu din cap și, după ce-și dezvălui astfel sentimentele, dădu iarăși din cap.

— Dar a fost cu tine "mătușica" June!

— Of! A adus un om care tușea. Era tot timpul cu un om care tușea.

Fața mamei lui se schimbă, parcă ar fi fost cam supărată. Dar Jon zise în grabă:

— Era un om nenorocit, Mam. Tușea îngrozitor; mie... mie mi-a fost drag.

Mama întinse brațele și-l strânse de mijloc.

— Tu iubești pe toată lumea, Jon.

Micul Jon căzu pe gânduri.

— Într-o măsură oarecare, da, zise. "Mătușica" June m-a dus într-o duminică la biserică.

— La biserică? Oh!

— Voia să vadă ce impresie va face asupra mea.

— Te-a impresionat?

— Da. Mi s-a părut totul atât de caraghios, încât m-a adus imediat acasă. Dar nu m-am îmbolnăvit. M-a așezat în pat, mi-a dat *brandy* fierbinte cu apă, apoi am citit o carte minunată, *The Boys of Beechwood*¹⁷. A fost grozav.

Mama își mușcă buzele.

— Când s-a întâmplat asta?

— Oh! de... de multă vreme. Am rugat-o apoi să mă mai ducă, dar n-a mai vrut. Nu-i așa că tu și cu tata nu mergeți niciodată la biserică?

— Nu, noi nu mergem.

— De ce nu vă duceți?

Mama zâmbi.

— Când eram mici amândoi ne duceam la biserică. Poate ne-am dus când eram prea mici.

— Înțeleg, zise micul Jon; e primejdios.

— După ce crești mare ai să judeci tu însuși aceste lucruri.

Micul Jon răspunse cu aerul că s-a gândit bine la toate.

— Eu nu vreau să cresc prea mare. Nu vreau să mă duc la școală.

Dar, brusc, obrazii lui roșiră, căci ar fi vrut să spună mai mult decât atâta; ardea de dorința de a spune ceea ce simțea. "Eu... aș vrea să rămân

¹⁷ *Băieții din Beechwood*

mereu lângă tine, să fiu iubitul tău, Mam".

Apoi, simțind instinctiv nevoia de a drege situația, adăugă iute:

— Astă-seară n-aș vrea să mă culc. Trebuie să știi că m-am săturat să mă duc la culcare în fiecare seară.

— Ai mai avut coșmaruri?

— Numai o singură dată, Mam. Îmi dai voie să las la noapte ușa deschisă spre odaia ta?

— Da, puțin!

Micul Jon oftă mulțumit.

— Ce-ai văzut tu la Glensofantrim?

— Numai frumusețe și iarăși frumusețe, scumpul meu.

— Ce-i aia frumusețe?

— Ce-i aia frumusețe?... Oh! Jon, grea întrebare mi-ai pus!

— Adică, aș putea-o vedea și eu?

Mama se ridică și se așează lângă el.

— Da, zi de zi vezi frumusețe. Cerul e minunat, stelele, nopțile cu lună, păsările, florile, pomii... totul este frumos. Uită-te pe fereastră, Jon... și vezi frumusețe.

— Oh! da, asta e priveliștea. Și asta-i tot?

— Tot? Nu! Și marea e minunat de frumoasă, și valurile, și spuma care plutește pe ele...

— Spune, Mam, tu te nășteaai din spumă în fiecare zi?

Mama zâmbi.

— Dacă vrei, da. Făceam baie în fiecare zi.

Deodată, micul Jon întinse brațele și o luă de gât.

— Las' că *știu eu*, zise el pe un ton misterios, numai tu ești cu adevărat frumoasă, restul sunt povești!

Ea suspină și spuse râzând:

— Oh! Jon!

Micul Jon rosti cu aer critic:

— Spune, te rog, tu crezi, de pildă, că Bella e frumoasă? Eu nu prea cred.

— Bella e tânără și tinerețea e ceva!

— Dar tu pari mai tânără, Mam. Dacă, din întâmplare, mă izbesc de ea, mă lovesc și mă doare. Dar îmi aduc aminte de *Da* și mi se pare că nici ea nu era frumoasă; iar *Mademoiselle* e aproape urâtă.

— *Mademoiselle* are o față frumușică.

— Oh! da; frumușică. Dar mie îmi plac razele de pe fața ta.

— Raze?

Micul Jon duse degetul la coada ochiului ei.

— Ah! Astea? Astea sunt semne de bătrânețe.

— Ele apar când zâmbești.

— Dar mai demult nu le aveam.

— Oh, să știi că mie îmi plac. Mam, tu mă iubești?

— Da... da, te iubesc, dragul meu!

— Totdeauna?

— Da, totdeauna!

— Mai mult decât crezusem eu până acum?

— Mult... mult mai mult.

— Bine, să știi că așa te iubesc și eu. Atunci ne-am înțeles.

Dându-și seama că niciodată în viața lui nu-și deschisese sufletul ca de data aceasta, își reaminti brusc de "bărbăția" lui Sir Lamorac, Dick

Needham, Huck Finn și a altor eroi din romane.

— Vrei să-ți arăt una sau două figuri? îi zise; și, alunecând din brațele ei, se așeză în cap... Apoi, înșuflețit de admirația ei vădită, se urcă în pat și făcu câteva tumble fără să se sprijine în mâini. Repetă această figură de câteva ori.

Seara, după ce a privit tot ce au adus, a luat masa cu ei, așezat între mama și tata, la masa mică, rotundă, la care mâncau de obicei când erau singuri. Era din cale-afară de emoționat. Ea purta o rochie gri-deschis, în jurul gâtului avea o dantelă sidefie făcută din mici trandafiri care se mișcau neîncetat, iar gâtul ei avea o culoare mai închisă decât dantela. Nu-și putea lua ochii de la ea; până când, în sfârșit, zâmbetul ciudat al tatălui său i-a atras atenția asupra feliei de ananas din farfurie. Niciodată nu l-au trimis la culcare atât de târziu. Mama se urcă cu el, iar Jon se dezbracă încet, pentru a o ține mai multă vreme acolo. În cele din urmă, după ce-și îmbracă pijamaua, îi zise:

— Îmi promiți că nu cobori până nu-mi fac rugăciunea?

— Promit.

Micul Jon îngenunche la marginea patului, își vârî obrazul în așternut și se rugă iute, cu vocea joasă, deschizând din când în când un ochi pentru a o vedea cum stă nemișcată, zâmbind. Rugăciunea continua: "Tatăl nostru carele ești în ceruri, sfințească-se Mam a ta, vie împărăția lui Ma... precum în cer așa și pe pământ; Mam a noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi și ne iartă nouă greșelile noastre de pe pământ ca și din cer, și greșește față de noi, căci a ta este ispita și puterea și mărirea, în vecii vecilor. Amam! Păzea!" Sări în sus și rămase în brațele ei mai mult de un minut. După ce se așeză în pat, o ținu de mână.

— Mam, te rog să nu închizi ușa mai mult de atât. Rămâi mult jos, Mam?

— Trebuie să cobor, tata așteaptă să-i cânt la pian.

— Bine, am să te ascult și eu.

— Sper să nu mă ascuți; tu trebuie să dormi.

— Pot să dorm în fiecare noapte.

— Bine, asta e o noapte ca oricare alta.

— Oh! Nu — asta este extraspecială!

— În nopțile extraspeciale omul doarme și mai bine ca de obicei.

— Dar dacă adorm atunci nu mai aud când vii sus, Mam!

— Uite, Jon, când vin sus, intru la tine și te sărut. Dacă nu dormi, vei ști că am sosit. Iar dacă adormi, vei simți sărutarea.

Micul Jon oftă și zise:

— Foarte bine! Mi se pare că trebuie să mă mulțumesc cu atât. Mam!

— Ce dorești?

— Cum o chema pe zeița aceea în care crede tata? Venus Anna Diomedes?

— Oh! Îngerașul meu! Anadyomede!

— Așa o fi. Dar găsesc că numele pe care ți l-am dat eu e mai frumos.

— Ce nume, Jon?

Micul Jon răspunse sfios:

— Guinevere¹⁸, de la Masa Rotundă... chiar acum mi-a venit în minte, numai că ea purta părul despletit.

¹⁸Este vorba de Guenievre, soția necredincioasă a regelui Arthur, personajul central al legendelor medievale cunoscute sub numele de *Cycle d'Arthur* (Ciclul lui Arthur).

Ochii mamei îi ocoliră privirea, plutind parcă în depărtări.

— Nu uiți să vii, Mam?

— Nu, dacă ai să dormi.

— Atunci ne-am înțeles.

Micul Jon închise ochii strângând tare pleoapele.

Simți buzele mamei pe frunte, auzi pașii care se îndepărtau, deschise ochii pentru a o vedea ieșind, apoi suspină și îi închise din nou.

Începu iar așteptarea.

Timp de zece minute a încercat — cu toată bunăvoința — să adoarmă, folosind chiar și rețeta pe care i-o dăduse odinioară *Da* pentru a-i aduce somnul: a înșirat mulți, mulți scaieți pe o sfoară, numărându-i. I se păru că a numărat ceasuri de-a rândul. După părerea lui ar fi fost vremea ca mama să vină sus. Dădu plapuma la o parte. "Mi-e cald!" zise cu glas tare; și cum în cameră era întuneric, i se păru că aude vocea altcuiva. De ce nu vine mama? Se ridică în pat. Trebuie să vadă despre ce e vorba! Coborî din pat, se duse la fereastră și dădu perdelele puțin la o parte. Afară nu era întuneric, dar nu știa dacă lumina e a zilei sau a lunii, căci luna era foarte mare. Avea un obraz caraghios și râdea cu răutate; lui Jon nu-i plăcea să se uite la ea. Apoi își aduse aminte că — după cum spunea mama — nopțile cu lună sunt minunate și rămase la fereastră privind în zare. Pomii aruncau umbre negre, pe pajiște parcă se vărsase lapte, iar ochii lui vedeau până departe, departe de tot: oh! foarte departe, chiar până la capătul lumii, dar totul era șters... altfel decât ziua. Prin fereastra deschisă pătrundea și un miros dulce.

"Oh, dacă aș avea și eu un porumbel ca acela de pe corabia lui Noe!" gândi el.

Luna e rotundă și luminoasă.

Strălucește în noapte și-i frumoasă.

Fără să vrea îi veniră în minte aceste versuri dintr-o poezie; și deodată auzi muzică, foarte dulce... frumoasă! "Cântă Mam!" În scrinul lui ascunsese o pricomigdală. Se duse la scrin, trase sertarul, o luă și se întoarse la fereastră. Se aplecă peste pervaz și începu s-o mănânce, dar din când în când se oprea din ronțăit pentru a auzi mai bine muzica. *Da* îi povestea că îngerii din cer cântă la harpă; dar nici pe departe nu cântau atât de frumos ca Mam într-o noapte luminată de lună, în timp ce el mânca pricomigdală! Un cărăbuș zbură pe lângă el, un fluture i se izbi de față, muzica se opri și micul Jon plecă de la fereastră. "Acuși trebuie să vină și Mam!" N-ar fi bine să-l găsească treaz. Intră din nou în pat și trase cearșafurile aproape până peste cap; dar printre perdele mai pătrundea o fâșie din lumina lunii. Venea pe podea până lângă picioarele patului și, mișcându-se încet, înainta spre el; parcă era vie. Muzica reîncepu, dar abia o mai auzea; cântec dulce... frumos... dulce... cântec... frumos... fru...

Și timpul trecea, muzica se înălța, cădea, înceta; lumina lunii se ridicase până la obrazul lui. Micul Jon dormea culcat pe spate, strângând cearșaful în pumnul lui ars de soare. Clipea din ochi... începuse să viseze. Visa că bea lapte dintr-o strachină care era luna; în fața lui se afla un pisoi mare, negru, care-l spiona cu un zâmbet ciudat ca al tatălui său. Glasul pisoiului șoptea: "Să nu bei prea mult!" Desigur că bea din laptele pisoiului, de aceea întinse mâna să-l mângâie, dar nu-l mai găsi: strachina se transformase într-un pat, chiar în patul în care dormea el, și când

încercă să se dea jos, nu-i găsi marginea. Nu găsi marginea... n-avea... n-avea pe unde coborî... Era îngrozitor!

Jon plângea în somn. Patul începu să se învârtască, și Jon era când în pat când lângă pat, iar patul se învârtea mereu, mereu, din ce în ce mai iute, până când luă foc, iar Mama Lee vrăjitoarea din povestea *Cast up by the Sea* ațâța focul! Oh! ce hidoasă era! Și iarăși se învârtea, iute, iute! Până la urmă și Jon și patul, și vrăjitoarea, și luna, și pisica se prefăcuseră într-o roată care se învârtea, se învârtea, se învârtea... îngrozitor îngrozitor!

Jon scoase un țipăt.

Auzi un glas străbătând prin roată: "Scumpul meu!" Și se deșteptă stând în pat, cu ochii mari deschiși.

Mama era lângă el, cu părul desfăcut ca al lui Guinevere; își vârî obrazul în părul ei și, strângând-o în brațe, zise:

— Oh! Oh!

— Nu-i nimic, puișor. Acum te-ai trezit. Liniștește-te. Nu-i nimic.

Dar micul Jon spunea întruna:

— Oh! Oh!

Glasul catifelat al mamei îi șoptea la ureche:

— A fost lumina lunii care ți-a căzut pe față, scumpul meu!

Micul Jon, cuibărit în brațele ei, îngâna:

— Tu mi-ai spus că e minunat. Oh!

— Dar n-am spus să dormi în lumina lunii, Jon. Cine ți-a desfăcut perdelele? Tu?

— Am vrut să văd cât e ceasul; m-am uitat... pe fereastră, am... am auzit cum cântai la pian, Mam, apoi... am mâncat o pricomigdală.

Încetul cu încetul se liniști, dar simțea, instinctiv, nevoia de a-și justifica spaima.

— Mama Lee se învârtea cu mine și aprindea totul, mormăi Jon.

— Dar bine, Jon, la ce te poți aștepta dacă, după ce te-ai culcat, te scoli și mănânci pricomigdale?

— Numai una singură, Mam: cu ea muzica era parcă și mai frumoasă. Te așteptam, credeam că s-a făcut mâine.

— E abia unsprezece, puișor!

Micul Jon tăcu și își frecă nasul de gâtul mamei.

— Mam, tata e la tine în cameră?

— În astă-seară nu.

— Pot să vin eu?

— Dacă vrei, scumpul meu...

Aproape treaz, Jon se dezlipi de ea.

— Mam, parcă arăți altfel. Ești mult mai tânără.

— Din pricina părului, puișor!

Micul Jon își trecu amândouă mâinile prin părul ei: era mult, ca aurul, cu câteva firicele de argint.

— Îmi place; îmi plăci cel mai mult când ești așa.

Apoi o prinse de mână și o trase spre ușă. După ce trecură în camera ei, Jon închise ușa oftând ușurat.

— În care parte a patului îți place să dormi, Mam?

— În stânga.

— Foarte bine.

Fără să piardă vremea ca nu cumva mama să se răzgândească, micul Jon se așeză în pat — parcă era mai moale decât al lui. Oftă încă o dată,

apoi își vârî capul în pernă și, ca întotdeauna când te uiți printre firele de lână din pătura luminată, o altă priveliște se ivi: un război între săbii, care de luptă și săgeți.

— Nu-i așa, Mam, că n-a fost nimic? Chiar nimic adevărat?

Mama, șezând în fața oglinzii, îi răspunse:

— Nimic. Razele lunii și imaginația ta prea vie. Nu trebuie fii atât de emotiv, Jon!

Dar micul Jon, deși nu era complet liniștit, răspunse mândru:

— Nu, să știi că nu m-am speriat deloc!

Apoi iarăși privi printre firele de lână lupta dintre săgeți și sulițe.

Așteptarea era cam lungă.

— Oh! Mam, grăbește-te!

— Scumpul meu, trebuie să-mi împletesc părul.

— Nu în seara asta. Mâine n-o să trebuiască să-l mai despletești.

Acum simt că mi-e somn, iar dacă nu vii îmi zboară iarăși somnul.

Mama se ridică și se opri în fața oglinzii, albă ca o floare. Jon o vedea de trei ori — în oglinda de la mijloc și în cele două laterale — cu capul întors spre el, cu părul strălucitor și cu ochii mari, negri, care-i zâmbeau.

N-avea rost să stea acolo, de aceea îi zise:

— Vino, te rog, Mam; te aștept.

— Bine, bine, iubirea mea, vin îndată.

Micul Jon închise ochii. Totul se desfășurase până acum de minune, dar acum ar trebui să vină mai iute! Simți o mișcare în pat; a venit. Și, tot cu ochii închiși, zise, aproape adormit:

— Nu-i așa că e bine?

Îi auzi vag glasul, simți pe nas atingerea buzelor ei, apoi ghemuindu-se strâns lângă mama, care era încă trează și se gândea la el cu atâta drag, căzu într-un somn adânc, fără vise, care cuprinse întreaga lui copilărie.

DE ÎNCHIRIAT

*"Din cele două case-ndușmănite
les doi îndrăgostiți loviți de soartă."*

Romeo și Julieta

Lui

CHARLES SCRIBNER

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

ÎNTÂLNIRE

În după-amiaza zilei de 12 mai 1920, Soames Forsyte ieși din hotelul "Knightsbridge" — unde locuia — și porni spre colecția de tablouri a unei

galerii din Cork Street; voia să vadă viitoarea orientare a picturii. Mergea pe jos. De la război încoace nu s-a urcat în birjă decât atunci când era neapărat necesar. După părerea lui, birjarii făceau parte dintr-o tagmă de oameni nepoliticoși; deși, de când se sfârșise războiul și oferta începuse să fie din nou mai mare decât cererea, ei deveniseră mai cuviincioși. Așa e firea omenească. Dar el nu i-a iertat: pe de o parte pentru că birjarii îi aminteau momente triste din viață, pe de alta pentru că el, ca și toți cei din clasa lui socială, îi socotea elemente revoluționare. Spaima prin care trecuse în timpul războiului și spaima și mai mare care îl cuprinsese după încheierea păcii lăsaseră urme adânci în caracterul lui dârz. De atâtea ori imaginase, până în cele mai mici amănunte, ruina lui financiară, încât încetase să mai creadă în probabilitatea ei materială. Nu se putea să ajungă mai rău decât acum, când plătea anual patru mii de lire sterline drept impozit pe venituri și impozit global! Averea lui însuma un sfert de milion de lire; n-avea în sarcină decât pe soția și fiica lui; banii erau investiți în cele mai felurite moduri, astfel că, într-o oarecare măsură, era pus la adăpost și față de acea "mârșavă idee" de a se pune impozit pe capital. În privința confiscării beneficiilor de război era absolut de acord, căci el nu făcuse nici o afacere de acest fel; deci "așa le trebuie golanilor!" Prețurile tablourilor se urcaseră foarte mult, iar de când începuse războiul el făcuse afaceri mai strălucite cu colecția lui ca niciodată.

Bombardamentele aeriene avuseseră, de asemenea, efecte binefăcătoare asupra unui spirit prudent din fire, oțelindu-i și mai mult caracterul dârz. Primejdia de a fi ucis de o bombă l-a făcut să fie mai puțin înspăimântat de primejdia fărâmițării averii lui, prin impozite și taxe, iar indignarea pe care a simțit-o față de nemți în timpul războiului, condamnând obrăznicia lor, a dus în mod firesc la condamnarea îndrăzelii clasei muncitoare, dacă nu pe față, cel puțin în adâncul sufletului său.

Mergea agale. Avea timp de pierdut căci era abia două și jumătate, iar întâlnirea cu Fleur, la Galerie, era pentru patru. Mișcarea îi făcea bine, căci îl supărase puțin ficatul și nervii îi erau cam încordați. Ori de câte ori veneau la Londra, soția lui avea multe treburi, iar fata, ca toate fetele tinere de după război, umbla hai-hui prin oraș. Mare noroc a avut el că Fleur era prea tânără pentru a intra în vreun serviciu activ în timpul războiului! Nu încape îndoială că, la început, sprijinise și el războiul și a fost din tot sufletul alături de el, dar de aici și până la sprijinul efectiv dat de soția sau fiica sa era o prăpastie adâncă, săpată de o trăsătură foarte demodată a caracterului său: oroarea de orice exagerare emotivă sau de ostentație. De aceea în anul 1914 s-a opus ferm dorinței lui Anette, care pe atunci avea treizeci și patru de ani și era foarte atrăgătoare, de a merge în Franța, patria ei, pe care, în entuziasmul dezlănțuit de război, o numea *chère patrie*¹⁹, pentru a îngriji pe *les braves poilus*²⁰. Asta-i lipsea! Să-și ruineze sănătatea și frumusețea!

Doar nu era infirmieră de meserie! Cu toate insistențele ei, Soames i-a interzis plecarea! N-avea decât să coasă sau să tricoteze pentru ei la ea acasă! Așa că n-a plecat; dar de atunci Anette n-a mai fost soția de odinioară. E drept că întotdeauna i-a plăcut să-și cam bată joc de el, nu pe față, dar nu pierdea nici un prilej ca să-l pună în situații neplăcute; iar acum această tendință se accentuase. În ceea ce o privea pe Fleur, războiul a rezolvat problema mult dezbătută: dacă să fie trimisă la pension

¹⁹Patrie scumpă (fr.).

²⁰Bravii ostași (fr.).

ori ba. Soames a socotit că e mai bine s-o țină departe de mama ei, care avea o dispoziție cam "războinică", departe și de primejdia bombardamentelor aeriene și de tentația de a face gesturi extravagante. A dus-o în cel mai distins pension din apusul Angliei, destul de departe de Londra, și a suferit mult de dorul ei. Fleur! N-a regretat niciodată numele acesta cu rezonanță străină, pe care i l-a dat aproape pe negândite, la nașterea ei, vădită concesie față de francezi. Fleur! Frumos nume!... Frumos copil! Dar neastâmpărată... foarte neastâmpărată și voluntară! Fleur își cunoștea bine puterea asupra tatălui său! Soames reflecta adeseori la greșeala pe care o face adorându-și fata în asemenea măsură. Era bătrân și avea o mare slăbiciune pentru ea! Șaizeci și cinci de ani! Și anii treceau... dar el nu se simțea bătrân, cu toate că Anette era tânără și frumoasă. Spre norocul lui această a doua căsătorie nu-i puneă grave probleme sentimentale. El n-a avut în viață decât o singură pasiune adevărată: pentru prima lui soție, Irene. Iar vărul lui, ticălosul acela de Jolyon, care i-a răpit-o, se zice că arată foarte prost, nici nu e de mirare, la șaptezeci și doi de ani, după douăzeci de ani de căsnicie cu a treia soție!

Ajuns la Row, Soames se opri din mers pentru a se uita peste grilajul ce împrejmuia parcul. Locul era foarte nimerit pentru amintiri, căci se afla la jumătatea drumului dintre casa din Park Lane, în care văzuse lumina zilei și moartea părinților săi, și căsuța lui din Montpellier Square, în care, acum treizeci și cinci de ani, se bucurase de căsătoria lui în prima ediție. Acum, după ce trecuseră douăzeci de ani din ediția a doua, vechea lui tragedie părea să i se fi întâmplat într-o altă viață, într-o viață sfârșită în clipa când, în loc de fiul dorit, se născuse Fleur. De mulți ani de zile nu mai avea nici cel mai mic regret după fiul pe care viața nu i l-a hărăzit, căci Fleur îi umplea inima. Până una-alta ea îi purta numele, iar Soames nici nu voia să se gândească la clipa schimbării lui. Totuși, dacă vreodată îi trecea prin minte această nenorocire, se mângâia cu gândul că fata lui va fi atât de bogată, încât va putea cumpăra și anula chiar numele bărbatului cu care se va căsători — și de ce nu? În ziua de azi se pare că femeile au drepturi egale cu bărbații! Și Soames, convins în fundul sufletului său că femeile nu erau egale cu bărbații, își trecu mâna cu vigoare peste față, până pe bărbie. Grație unei vieți cumpătate nu se îngrășase, era zvelt și puternic, avea pielea palidă, nasul subțire, mustața cenușie tunsă scurt, vederea ochilor foarte bună. Părul, cărunt, i se cam rărise, fruntea se înălțase și obrazul părea cam mare, dar pentru că-și ținea spatele ușor îndoit nici acest defect nu era vizibil. Timothy, care mergea spre o sută unu ani, ultimul din generația bătrână a neamului Forsyte, ar fi spus că Timpul nu l-a schimbat mult pe Soames Forsyte, cel mai avut dintre tinerii Forsyte.

Umbra platanilor cădea pe pălăria lui fină de fetru Homburg; Soames renunțase la țilindru, în vremurile acestea n-avea nici un rost să atragă atenția oamenilor asupra bogăției lui. Platani! Gândurile îi zburară la Madrid, când, vrând să cumpere o pictură de Goya, făcuse o călătorie de studii pentru a cerceta lucrările acestui pictor chiar în țara lui. Era de Paști, în anul când a izbucnit războiul. Pictura lui Goya îl impresionase: clasă mare, un adevărat geniu! Dar, deși era socotit printre cei mai mari pictori, Soames era convins că va apuca să-l vadă pe Goya și mai temeinic consacrat. Nu încăpea îndoială că a doua "furie" pentru Goya va fi mai aprinsă decât prima. A cumpărat tabloul. Cu prilejul acestei călătorii a făcut un lucru pe care nu-l făcuse niciodată: a comandat o copie după o

frescă numită *La Vendimia*²¹, reprezentând o fată tânără cu mâna în șold, care-i aducea aminte de Fleur. Deși mediocru, pentru că Goya nu poate fi copiat, atârnă tabloul în galeria lui de la Mapledurham.

Când Fleur nu era acasă, privea cu plăcere portretul, căci el avea totuși urme din lumina nemaiîntâlnită a lui Goya. Trupul fetei era semeț și armonios, sprâncenele arcuite, foarte îndepărtate, și ochii negri, vioi, păreau visători. Ce curios! Fleur avea ochi negri, cu toate că ai lui erau cenușii și ai mamei ei albaștri — nici un Forsyte adevărat nu avea ochi negri! Dar *Madame* Lamotte, bunica ei, avea ochii întunecați ca melasa!

Porni mai departe spre Hyde Park. Nimic nu se schimbase în Anglia mai mult ca alea Row²². Născut în apropiere de această alee, păstrase vie imaginea ei din anul 1860.

Când era copil, doamne cu crinolină îl aduceau în Park pentru a privi cavalerii sclivisiți, cu pantaloni strâmți și favoriți, călătorind cu o ținută impecabilă; nenumărate pălării cu borurile late sau țilindre de culoare albă se ridicau în chip de salut; toată lumea avea un aer afectat. Își amintea și de omul acela mic, cu picioare strâmbe, cu jiletcă lungă, roșie, purtând în mână un smoc de sfori cu câte un câine legat de fiecare sfoară și încercând să-i vândă unul și mamei lui; câini de vânătoare din soiul King Charles, ogari italieni, toți se îndrăgostiseră parcă de crinolina mamei lui. Azi toate astea pieriseră. Nimic și nimeni de bună calitate, numai oameni muncitori care șed posomorâți pe bănci și n-au la ce se uita, câteva tinere călărețe, cu pălării pe cap, încălecând bărbătește, sau niște bărbați ca vai de lume, de prin colonii, care trec în sus și-n jos călare pe niște mârțoage luate cu chirie; iar ici și colo fetițe pe ponei, domni bătrâni care făceau mișcare pentru a-și dezmorți încheieturile, sau câte o ordonanță pe un cal greoi de cavalerie; nici cai pursânge, nici valeți în livrele, nici saluturi cu reverență... nici conversații, nici intrigi... nimic; numai pomii erau aceiași... pomii indiferenți la trecerea generațiilor și decadența omenirii. O Anglie democratică răvășită, grăbită, gălăgioasă și lipsită de ideal. Mândria din sufletul lui Soames se transformă în dispreț. Cercul restrâns al oamenilor distinși și bine crescuți s-a dus pentru totdeauna! Bogăția mai era... da, bogăție mare! Chiar el era mai bogat decât fusese vreodată tatăl său; dar buna creștere, rafinamentul, distincția s-au dus, valurile uriașe ale puhoiului urât, vulgar, care miroase a petrol, le-au înghițit pentru totdeauna. Ici și colo mai vedeai câte un om distins și scăpătat, dar izolat și *chétif*²³, cum ar fi zis Anette: clasa înaltei burghezii, coerentă și puternică, nu mai exista ca atare. Iar din această harababură a lumii noi, cu oameni fără educație și cu morală deșănțată, făcea parte și fata lui — floarea vieții lui! Iar când laburiștii vor veni la putere, dacă vor veni vreodată, abia atunci se va vedea dezastrul!

Ieși din Park pe sub arcadă; slavă Domnului, reflectorul acela oribil, vopsit în cenușiu ca tunurile, dispăruse și nu mai urâtea ieșirea. "Ar fi mai bine dacă și-ar instala reflectoare acolo unde merg cu toții, să le lumineze mult prețuita democrație!" gândi el. Apoi își îndreptă pașii spre Piccadilly, pe trotuarul unde erau cluburile. Desigur că George Forsyte stătea la una din ferestrele mari ale clubului "Iseum". Se îngrășase peste măsură; în ultima vreme ședea aproape toată ziua acolo, ca un paznic nemișcat, răutăcios și batjocoritor, urmărind declinul oamenilor și al lucrurilor. Iar

²¹*Culesul strugurilor* (span.)

²²Aleea călăreților

²³Firav (fr.)

Soames, care întotdeauna s-a ferit instinctiv de privirile vărului său, iuți pașii. După cum auzise el, George scrisese în plin război o scrisoare semnată "Patriotul" prin care condamna dispoziția isterică a guvernului de a reduce rația de ovăz a cailor de curse. Dar iată-l! Era acolo, în geam, mare, greoi, elegant, fără barbă, fără mustață, ras complet, cu părul lins, puțin rărit, mirosind desigur a cel mai fin șampon, și ținând o foaie de hârtie în mână. Deloc schimbat! Și poate pentru prima oară în viață, Soames simți în inimă o tresărire de simpatie pentru această rudă a lui cu limba atât de ascuțită! Trupul masiv, cărarea desăvârșită din părul lui George și privirea lui de taur păreau o cheazășie pentru dăinuirea lumii vechi, în ciuda vremurilor care se schimbau. George îi făcu semn cu programul de curse, pe care-l avea în mână, poftindu-l înăuntru; probabil avea ceva de întrebat în legătură cu averea lui. Soames era încă administratorul ei, căci intrând coasociat pasiv în biroul unui avocat, cu douăzeci de ani în urmă, în perioada aceea nefericită a vieții lui — când divorțase de Irene — Soames devenise aproape pe nesimțite administratorul tuturor bunurilor familiei Forsyte.

Ezită o clipă, apoi dădu din cap și intră. De când murise cumnatul său, Montague Dartie, la Paris, în împrejurări pe care nimeni nu le-a înțeles, cu toate că toată lumea era convinsă că n-a fost vorba de sinucidere, clubul "Iseeum" crescuse în stima lui Soames. Cât despre George, Soames știa prea bine că și-a trăit nebuniile tinereții și nu-i mai rămăsese decât bucuria mâncării; ce e drept, George mânca numai lucruri fine pentru a nu se îngrașa; iar în grajdurile lui nu mai erau, după cum spunea el, "decât una sau două mârtoage bătrâne pentru a-mi da un scop în viață". De data aceasta Soames se apropie de fereastra lângă care ședea vărul lui fără sentimentul acela neplăcut de teamă că va auzi vreuna din observațiile indiscrete ale lui George. Acesta îi întinse o mână îngrijită.

— Nu te-am văzut din timpul războiului, îi spuse. Ce-ți face soția?

— Mulțumesc, răspunse Soames rece, destul de bine.

O glumă nerostită schimbă, pentru o clipă, expresia obrazului cărnos al lui George, aprinzându-i privirea.

— Știi că l-au primit în club pe Profond, belgianul acela? E un tip cam zănatic, îi zise.

— Da? mârâi Soames. De ce m-ai chemat?

— Bătrânul Timothy poate să dea ortul popii în orice clipă, îmi închipui că și-a făcut testamentul!

— Da!

— Cred că ar fi bine ca tu sau alții să treacă din când în când pe la el — doar e ultimul din seria veche. Știi doar că a împlinit o sută de ani. Aud că e ca o mumie. Unde-l îngropi? La drept vorbind ar merita o piramidă.

Soames dădu din cap.

— La Highgate, în cavoul familiei.

— Bine, căci dacă l-ai duce într-altă parte bătrânele domnișoare i-ar simți lipsa. Aud că și acum îl preocupă mâncarea. Să știi că s-ar putea să mai trăiască ceva vreme. Oare nu ni se dă vreun premiu pentru bătrânii Forsyte? Am făcu socoteala că media de vârstă pentru cei zece din generația veche e de optzeci și opt de ani. Păi asta face cât o femeie care naști trei copii deodată!

— Asta-i tot ce aveai de spus? zise Soames. Trebuie să plec, sunt grăbit.

"Drac nesociabil ce ești", păreau a spune ochii lui George.

— Da, atâta aveam de spus: du-te pe la el în mausoleu poate că bătrânul flăcău vrea să facă profeții.

Zâmbetul de pe obrazul lui rotund se stânse și el continuă:

— Nu cumva voi, avocații, ați descoperit vreun mijloc de evita impozitul acela blestemat pe venituri? Lovește al dracului în cei care trăiesc din averea moștenită. Pe vremuri aveam două mii cinci sute de lire sterline venit anual, și acum, cu impozitele lor, mi l-au redus la rușinoasa sumă de o mie cinci sute, iar costul vieții s-a dublat.

— Oh! mârâi Soames; turful e în primejdie.

Peste obrazul lui George se așternu o expresie răutăcioasă, de autoapărare.

— Așa e, îi zise. M-au crescut pentru huzur și iată-mă acum, la sfârșitul vieții, sărăcind pe zi ce trece. Muncitorii ăștia vor să pună mâna pe toate. Ce ai de gând să faci tu pentru a-ți asigura traiul de toate zilele, dacă vremurile se schimbă? Eu am să muncesc șase ore pe zi dând lecții politicienilor, ca să înțeleagă o glumă. Ascultă-mă pe mine, Soames: intră în Parlament, vei avea patru sute de lire asigurate și... ia-mă și pe mine în serviciul tău.

Și în timp ce Soames pleca, George își reluă locul la fereastra clubului.

Mergând mai departe pe Piccadilly, Soames căzu pe gânduri, căci vorbele vărului său îl impresionaseră profund. El toată viața a muncit și a făcut economii, iar George a fost întotdeauna un trântor și un risipitor; iar acum, dacă începe confiscarea averilor, el, omul harnic și chibzuit, va fi cel mai jefuit! Aceasta înseamnă negarea oricărei virtuți, răsturnarea tuturor principiilor în care a crezut neamul Forsyte. Dar nu sunt oare acestea singurele temelii pe care se poate construi civilizația? Soames era convins că da. În orice caz n-o să-i confişte tablourile, căci n-aveau de unde ști cât sunt de valoroase. Dar ce valoare vor mai avea ele după ce smintiții aceia vor începe să mulgă capitalul? O să fie marfă ieftină aruncată pe piață.

"Nu-mi pasă de mine, își zise. Eu pot trăi și cu cinci sute de lire pe an, la vârstă mea diferența nu contează". Dar Fleur! Această avere investită cu atâta iscusință, aceste comori alese și adunate cu atâta grijă erau toate pentru ea. Și dacă lucrurile vor evolua în așa fel încât să nu-i poată da sau lăsa totul moștenire lui Fleur... viața nu mai avea rost. Dar la ce bun să se mai ducă la expoziție pentru a privi talmeș-balmeșul acela futuristic, smintit, și să vadă dacă pictura mai are vreun viitor?

Totuși, ajuns la Galeria din Cork Street, Soames plăti taxa de un șiling, luă un catalog și intră. Vreo zece persoane priveau tablourile. Soames făcu câțiva pași spre un obiect care, de departe, i se părea un stâlp de felinar îndoit din pricina tamponării cu un autobuz. Era așezat cam la trei pași de perete, și în catalog scria că e *Jupiter*. Îl examina cu multă curiozitate, mai ales că în ultima vreme se ocupase și de sculptură. "Dacă acesta e Jupiter — gândi el — mă întreb cum o fi arătând Junona." Dar deodată o văzu și pe *Junona*, era vizavi. Semăna leit cu o pompă de fântână cu două mânere, acoperită cu un strat subțire de zăpadă. Se uită prelung la ea, când doi vizitatori se opriră la stânga lui.

— *Epatant!* zise unul din ei.

"Jargon!" bombăni Soames în gând.

Celălalt, cu o voce de copilandru, răspunse:

— Te înșeli, amice, te duce de nas. În timp ce sculpta pe Jupiter și pe Junona, își zicea: "la să vedem ce mai sunt în stare să înghită nebunii

ăștia!" Și iată că proștii înghit orice.

— Ești un prostănac! Vospovitch e un inovator. Nu vezi că a introdus satira în sculptură? Viitorul artelor plastice, al muzicii, picturii și chiar al arhitecturii constă în satiră. E firesc să fie astfel. Oamenii sunt osteniți, sentimentalismul nu mai e la locul lui.

— În orice caz, să știi că eu tot caut puțină frumusețe. Eu am făcut războiul. V-a căzut batista, domnule.

Soames văzu în fața lui pe cineva cu o batistă în mână. O luă cam bănuitor și o duse la nas. Avea parfumul lui, o apă de colonie discretă, și inițialele lui într-un colț. Ridică, destul de calm, privirea spre fața tânărului. Avea urechi ca de ciută, gură zâmbitoare, iar de o parte și de alta a buzei de sus îi creșteau niște peri scurți, ca de perie de dinți, ochi mici plini de viață, în general o înfățișare destul de îngrijită.

— Mulțumesc, îi zise și, fiind cam enervat, adăugă pe negândite: Mă bucur să aud că-ți place frumosul; în ziua de azi e ceva rar.

— Ador frumosul! spuse tânărul. Dar dumneavoastră și cu mine suntem ultimii din garda veche, domnule.

Soames zâmbi.

— Dacă, într-adevăr, îți place pictura, poftim cartea mea de vizită. În fiecare duminică sunt dispus să-ți arăt câteva tablouri bune. Dacă faci o plimbare pe malul Tamisei, poate intri și la mine.

— Sunteți foarte amabil, domnule. Am să vin mai curând decât credeți. Numele meu este Mont Michael. Și își ridică pălăria.

Soames, regretând gestul său spontan, ridică și el puțin pălăria în semn de răspuns și se uită cu coada ochiului la prietenul tânărului, care purta o cravată roșie ca focul, avea niște mici favoriți oribili și o privire disprețuitoare, de parcă era poet.

Era prima imprudență săvârșită de atât de multă vreme, așa că se duse într-o nișă și se așeză. Ce l-o fi apucat oare să-și dea cartea de vizită unui tânăr zăpăcit, care umblă cu un tip ca acela? Îi veni în minte Fleur, prezentă totdeauna în inima lui și apărând ca păpușile din orologiile vechi ori de câte ori bate ceasul. Pe peretele din fața nișei unde stătea el era o pânză mare, acoperită de nenumărate pătrățele de culoare roșie și nimic altceva. Din locul acela nu vedea decât atâta. Căută în catalogul său: "Numărul 32 — *Orașul Viitorului* — Paul Post". "Mi se pare că și aceasta e o satiră, cugetă el. Asta-i pictură?" Dar pe urmă deveni mai prudent. Nu e bine să judeci în pripă. Așa s-a întâmplat cu creațiile lui Monet²⁴, numai dungii și pete, și totuși ce succes au avut până la urmă; dar școala care lucra numai în puncte²⁵, dar Gauguin²⁶? Ba chiar și după postimpresioniști au fost unul sau doi pictori demni de luat în seamă. Într-adevăr, în cei treizeci și opt de ani de viață de colecționar el văzuse atâtea "tendințe", atâtea curente pe gustul publicului, atâtea fluxuri și refluxuri în tehnica picturii, încât nu îndrăznea să spună mai mult decât că din fiecare schimbare a modei se pot face bani.

Poate că și acum se află înaintea unei lucrări în fața căreia trebuie să-

²⁴Monet, Claude (1840-1926), pictor francez, reprezentant al impresionismului.

²⁵Este vorba despre neoimpresionism sau pointillism, manieră de pictură constând din descompunerea tonurilor într-o multitudine de puncte de culoare pură.

²⁶Gauguin, Paul (1848-1903), pictor francez, influențat de împresioniști, celebru prin coloritul și originalitatea tablourilor sale.

și înăbușe pornirea instinctivă, privind-o cu sânge rece, pentru a nu pierde o afacere. Se ridică și se opri în fața tabloului, străduindu-se să vadă cu ochii celorlalți oameni. Deasupra pătrățelelor roșii era ceva ce i se părea un apus de soare, dar cineva trecu pe lângă el și zise:

— Nu ți se pare că a redat într-un mod desăvârșit avioanele?

Sub pătrățelele roșii era o fâșie albă cu dungi verticale negre, căreia nu-i putea găsi nici o explicație, dar iată că din nou trecu cineva, murmurând:

— Uite ce expresie aduce pe primul plan!

Expresie? Ce exprimă? Soames se întoarse pe banca din nișă. Pânza era "bogată", după cum ar fi spus tatăl său, dar el n-ar da nici un ban pe ea. Expresie! Ah! Auzise el acum că toți pe Continent erau expresioniști. Așadar, veniseră și în Anglia? Își aduse aminte de primul val de gripă — prin anul 1887 sau 1888 — se spunea că a fost adusă din China. Acum se întreba do unde o fi pornit acest... acest expresionism. O adevărată boală!

Între el și *Orașul Viitorului* stăteau o femeie și un tânăr. Erau cu spatele la el. Soames își acoperi fața cu catalogul său, își trase pălăria pe frunte și îi privi prin partea liberă dintre catalog și borul pălăriei. Nu se înșela: femeia aceea elegantă, ca întotdeauna, deși avea părul cărunt, era Irene. Fosta lui soție... Irene! Iar tânărul, desigur, fiul ei — fiul lui Jolyon Forsyte — fiul lor, cu șase luni mai mare decât fata lui! Retrăind în gând amărăciunea din timpul divorțului, se ridică pentru a ieși din orbita acestor ființe, dar se așează iute la loc. Irene întoarse capul spre a-i vorbi băiatului. Profilul îi era atât de tânăr, încât părul ei cărunt părea acoperit cu o pudră, ca la bal mascat; iar buzele ei zâmbeau așa cum Soames, primul lor posesor, nu le văzuse zâmbind niciodată. Cu tot regretul constată că era încă frumoasă, iar la trup tânără ca odinioară. Și cum se uita la ea, zâmbindu-i, băiatul acela! Inima lui Soames se strânse de emoție. Simțul lui de dreptate se revolta privind-o. O invidia pentru zâmbetul celui băiat. Fleur nu-i zâmbise niciodată așa, iar Irene nu-l merita. Fiul lor ar fi putut fi fiul lui, iar Fleur ar fi putut fi fata ei, dacă Irene s-ar fi purtat cumsecade. Coborî catalogul care-i acoperea obrazul. Las' să-l vadă; cu atât mai bine! E chiar bine să-și aducă aminte de purtarea ei din trecut, mai ales când e împreună cu fiul ei care, probabil, nu cunoaște nimic din viața mamei lui. Ar fi un semn binefăcător din partea acelei Nemesis²⁷ care, mai devreme sau mai târziu, trebuie să-i ceară socoteală! Apoi i se păru că, pentru un Forsyte de vârsta lui, aceasta este o idee cam extravagantă. Soames se uită la ceas. Trecuse ora patru. Fleur era în întârziere. Se dusesse în vizită la nepoata lui, Imogen Cardigan, și probabil că, fumând țigarete și povestind, a uitat că trece vremea.

Îl auzi pe băiat râzând și spunând cu un ton pasionat:

— Spune, Mam, n-o fi oare opera vreunui neajutorat de-al mătușii June?

— Paul Post; mi se pare că da, scumpul meu.

Cuvântul acesta îi dădu un mic șoc; Soames nu-l auzise niciodată în gura ei. Apoi Irene îl văzu. Probabil că ochii lui aveau o licărire răutăcioasă, ca ai lui George Forsyte, căci Irene își strânse pumnul înmănușat pe faldurile rochiei, ridică sprâncenele și fața îi încremeni. Plecă mai departe.

— E o îndrăzneală, zise băiatul, luând-o din nou de braț.

Soames se uită în urma lor. Băiatul era chipeș, cu bărbia celor din neamul Forsyte, cu ochii lor cenușiu-închis, adânciți în orbite, dar avea

²⁷Zeița răzbunării și dreptății în mitologia greacă.

ceva însořit, parcă se vărsase un pahar de *skerry* vechi peste el; poate peste zâmbetul lui, ori peste părul lui. Era cu mult peste ceea ce ar fi meritat cei doi! Dispărură în cealaltă sală, în timp ce Soames privea mai departe *Oraşul Viitorului*, dar nu-l mai vedea. Pe buzele lui se schiţă un zâmbet vag. Dispreţuia violenţa sentimentelor lui după atâta amar de ani! Fantome! Şi totuşi, când omul îmbătrâneşte... îi mai rămâne altceva în afară de fantome? Dar Fleur? Fleur era o realitate! Îşi aţinti privirea la intrare. Va veni, desigur, dar îl face s-o aştepte. Deodată simţi o emoţie stranie; o femeie mică, zveltă, îmbrăcată într-o rochie verde ca marea, cu cordon de metal, cu părul roşu-auriu plin de fire cărunte şi legat neglijent cu o panglică, ce vorbea cu unul din funcţionarii administrativi de pe lângă sala de expoziţie. Privirile lui Soames fură atrase de ceva cunoscut — ochii ei, bărbia, părul, vioiciunea — de ceva ce-i amintea de expresia unui mic foxterier stând înaintea porţiei sale de mâncare. Trebuie să fie June Forsyte! Verişoara June porni în direcţia lui şi se aşeză lângă el foarte preocupată, scoase din buzunar o hârtie şi scrisese ceva cu creionul. Soames nu se clinti din loc. Blestemată treabă mai e şi rudenia! June murmură încet: "Dezgustător!" apoi, cu aerul că e supărată pe străinul care o auzise, întoarse capul spre el.

De ce ţi-e frică nu scapi!

— Soames!

Soames întoarse capul foarte puţin şi zise:

— Ce mai faci? Nu prea te-am văzut de douăzeci de ani.

— Într-adevăr: Dar *pe tine* ce te-a adus aici?

— Păcatele mele, răspunse Soames. Ce orori!

— Orori? Oh, da, desigur. Încă nu au preţ mare.

— Nici nu vor ajunge vreodată, zise Soames; iar galeria trebuie să fie în pierdere.

— Da, fireşte.

— De unde ştii?

— E sala mea.

Soames smiorcăi de uluit ce era.

— A ta? Dar cum ţi-a venit ideea să deschizi o asemenea expoziţie?

— Eu nu tratez arta ca pe-un articol de băcănie.

Soames arătă cu degetul spre *Oraşul Viitorului*.

— Uită-te puţin! Cine va putea trăi într-un oraş ca acesta, sau cu aşa ceva atârnat pe pereţii lui?

June privi o clipă pictura:

— Este o viziune, zise.

— Pe dracu!

Urmă o tăcere; apoi June se ridică. "Nebună făptură", gândi Soames.

— Bine, îi zise; poţi să întâlneşti aci pe fratele tău vitreg împreună cu o femeie pe care am cunoscut-o şi eu cândva. Dacă vrei să-mi ascuţi sfatul, închide imediat această expoziţie.

June se uită la el.

— Oh! Cât eşti de Forsyte! îi zise şi plecă.

În preajma trupului ei zvelt, uşor şi sprinten, plutea o energie capabilă de hotărâri mari. Forsyte! Fireşte că el era un Forsyte! Ca şi ea! Dar încă din vremea când June, fetişcană tânără, îl adusese în viaţa lui pe Bosinney şi-i distrusese astfel viaţa, el nu s-a mai împăcat cu ea niciodată! Şi iat-o acum, necăsătorită, proprietara unei săli de expoziţie!... Şi, brusc, îşi dădu seama cât de puţine legături mai are cu familia lui. Bătrânele mătuşi din

casa lui Timothy muriseră de mulți ani de zile; nu mai exista "bursa" pentru știri. Oare ce-au făcut rudele lui în timpul războiului? Băiatul tânărului Roger a fost rănit, St. John, al doilea dintre fiii Haymann, a murit pe front, iar cel mai mare dintre băieții tânărului Nicholas a primit o decorație oarecare. Probabil că toți au participat la război într-un fel sau altul. Băiatul lui Jolyon și al lui Irene era, desigur, prea tânăr, iar generația lui era prea bătrână pentru serviciul activ. Cu toate acestea, Tiles Haymann a condus un automobil al Crucii Roșii, iar Jesse Haymann a avut un serviciu special în cadrul poliției: cei doi frați siamezi au fost întotdeauna sportivi! El, la rândul lui, a donat un automobil-ambulanță, a citit ziarele până s-a îmbolnăvit din cauza lor, a trecut prin multe spaime, nu și-a cumpărat îmbrăcăminte și a pierdut câteva kilograme din greutate; având în vedere vârsta lui, socotea că a participat suficient la război. Și, totuși, dacă se gândea bine își dădea seama că atât el, cât și familia lui au privit cu totul altfel acest război decât conflictul de odinioară cu burii, despre care se credea că va seca toate resursele imperiului. În acel război de demult a fost rănit Val Dartie, nepotul său, iar primul băiat al lui Jolyon Forsyte a murit de enterită, frații siamezi au fost pe front cu caii lor, iar June a fost infirmieră. Și, totuși, în războiul *acele*a participarea lor a fost întâmplătoare, pe când în acesta, după câte știa el, fiecare, fără nici o excepție, și-a dat, bineînțeles, "obolul", ca ceva de la sine înțeles. Parcă se năștea ceva nou... sau poate se stingea ceva ce a fost. Oare neamul Forsyte a devenit mai puțin individualist, mai imperialist sau mai puțin provincial? Ori au procedat astfel numai pentru că îi urau pe nemți?... De ce nu mai sosea Fleur ca să poată pleca de aici? Îi văzu pe cei trei întorcându-se împreună din cealaltă sală și trecând prin fața lui. Băiatul stătea acum în dreptul statuii Junonei. Și, brusc, de cealaltă parte a Junonei, Soames o văzu pe fata lui, cu sprâncenele ridicate. Văzu cum se uită cu coada ochiului la băiat, și cum băiatul o privește și el îndelung. Dar Irene își strecură mâna sub brațul băiatului și îl duse mai departe. Soames văzu privirea tânărului întoarsă cu încăpățănare și pe Fleur care nu-și lua ochii de la el până când cei trei se îndepărtară.

Un glas vesel îi zise:

— Cam exagerat! Nu-i așa, domnule?

Tânărul care-i ridicase batista trecu din nou pe lângă el. Soames dădu din cap.

— Nu știu unde-o să ajungem!

— Oh! Totul e în ordine, domnule, răspunse tânărul cu același glas senin; nici ei nu știu unde vor ajunge!

Glasul lui Fleur zise:

— *Hallo*, tată! Bine că te-am găsit! având aerul că el o făcuse să-l aștepte.

Tânărul ridică iarăși pălăria și plecă.

— Ei bine! zise Soames măsurând-o din cap până-n picioare, punctuală mai ești, domnișoară!

Această comoară a vieții lui avea talia mijlocie, părul castaniu-închis, tuns scurt; ochii negri erau foarte depărtați unul de altul, iar albul ochilor era atât de limpede, încât strălucea când îi mișca, iar când îi ținea pe loc, sub pleoapele cu gene lungi și negre, păreau visători. Profilul îi era fermecător, nu moștenise de la tatăl ei decât bărbia fermă. Știind prea bine că dacă se uită la ea expresia i se împlânzește imediat, Soames se încruntă pentru a-și menține indiferența convenită unui Forsyte. Mai știe că

și Fleur știe să exploateze foarte bine slăbiciunea lui față de ea.

Luându-l de braț, îi zise:

— Cine era tânărul acela?

— Mi-a ridicat batista când am scăpat-o pe jos. Am vorbit cu el despre tablouri.

— Tată, sper că n-ai de gând să-l cumperi pe *acesta*.

— Nu, zise Soames mânios; și nici pe Junona la care te uita.

Fleur îl trase de braț.

— Uf! Haide să plecăm. Expoziția asta e înfiorătoare!

În drum spre ușă trecură pe lângă tânărul Mont și prietenul său. Dar de data aceasta Soames își luă un aer de parcă pe fața lui ar fi stat scris "Contravenienții vor fi pedepsiți", și abia mai răspunse la salutul tânărului. Ajunși în stradă, o întrebă:

— Pe cine ai întâlnit la Imogen?

— Pe mătușa Winifred și pe *Monsieur* Profond.

— Oh! mârâi Soames, pe tipul acela! Ce-o fi găsind mătușa ta la el?

— Nu știu. Mie mi se pare foarte șiret; mama zice că e simpatic.

Soames bombăni ceva.

— Vărul meu Val și soția lui erau și ei acolo.

— Ce spui! zise Soames. Credeam că s-au reîntors în Africa de Sud.

— Oh, nu! Și-au vândut ferma. Val are de gând să crească cai de curse în Sussex. Au închiriat un mic castel și m-au poftit la ei.

Soames tuși: vestea nu-i plăcea deloc.

— Cum arată soția lui?

— Foarte liniștită. Eu o găsesc drăguță.

Soames tuși din nou.

— Vărul tău Val e cam aiurit.

— Oh! nu spune așa ceva, tată! Au fost nemaipomenit de amabili. Le-am făgăduit că merg la ei — de sâmbătă până joia viitoare.

— Crescătorie de cai de curse! Proastă ocupație! Dar nu era supărat numai din cauza asta. De ce dracu n-a rămas nepotul lui în Africa de Sud?

Divorțul lui a fost o nenorocire, dar și căsătoria nepotului său cu fata coacuzatului, soră vitregă cu June și cu acel tânăr la care Fleur s-a uitat cu atâta interes în dreptul fântânii cu pompă. Dacă nu bagă de seamă, fata lui va afla totul despre înjosirea lui de odinioară! Foarte neplăcut! În această după-amiază toate amintirile rele l-au înconjurat ca un roi de albine.

— Nu-mi place! îi zise.

— Aș vrea să văd caii de curse, șopti Fleur; și mi-au promis că voi putea încăleca. Val nu poate umbla mult pe jos, după cum știi, dar în schimb încăleacă perfect. Are să mă învețe să galopez.

— Curse! zise Soames. Păcat că războiul nu le-a pus capăt. Tare mă tem c-o ia pe urmele tatălui său.

— Eu nu știu nimic despre tatăl lui.

— Nu, zise Soames mânios. Îi plăceau foarte mult caii și și-a frânt gâtul la Paris, coborând niște trepte. Norocul mătușii tale.

Se încruntă aducându-și aminte de cercetările pe care le-au întreprins la fața locului, la Paris, cu șase ani în urmă, asupu unor scări absolut normale — dar pe care Dartie nu le-a putui coborî — într-o casă unde se juca bacara. Atât câștigurile lui cât și modul cum a înțeles să se bucure de ele vor rămâne necunoscute, căci cumnatul lui a păstrat taina pentru el. Cercetările justiției franceze au fost foarte superficiale, iar el a avut multă

bătaie de cap atunci.

Glasul lui Fleur îl trezi din gânduri:

— Uite! Persoanele care au fost în galerie cu noi.

— Care? mârâi Soames știind despre cine e vorba.

— Mi se pare că femeia aceea e splendidă.

— Vino să intrăm în cofetăria asta, zise Soames scurt și, smucind-o de braț, intrară. Pentru el era un lucru neobișnuit, și zise cu oarecare teamă: Ce dorești să iei?

— Oh! nu iau nimic. Am luat un *cocktail* și o masă copioasă.

— Acum, că am intrat, trebuie să comandăm ceva, mârâi Soames ținând-o de braț. Două ceaiuri, zise apoi, și două bucăți de nuga!

Dar înainte de a se așeza îi sări inima din loc. Cei trei... da, cei trei intrară în cofetărie! Auzi glasul lui Irene spunând ceva fiului ei, care îi răspunse:

— Oh! nu, Mam, e foarte bine aici! Chiar pe gustul meu. Și cei trei se așezară.

În acest moment, cel mai penibil din viața lui, înconjurat de fantome și umbre ale trecutului său, față de unicele două femei pe care le-a iubit — fosta lui soție și fata lui, urmașa ei — Soames nu era atât de speriat de ele, cât de verișoara June. Ea era în stare să organizeze un spectacol — să-i prezinte pe cei doi tineri —, de la ea te puteai aștepta la orice. Mușcă prea tare din nuga, și bucata i se lipi de proteză. În timp ce încerca s-o dezlipească cu degetul, se uita la Fleur. Ea mesteca visătoare dar ochii îi erau la băiat. Și, ca un adevărat Forsyte, Soames își spuse: "Uită-te, emoționează-te, și ești pierdut!" Și lupta cu deznădejde să dezlipească prăjitura de pe proteză. Proteză? Oare Jolyon avea și el dinți falși? Oare femeia aceea avea și ea proteză? A fost o vreme când a văzut-o așa cum o făcuse natura! În orice caz a trăit lângă ea, și zilele acelea nu i le poate răpi nimeni. Și ea știa bine acest lucru, cu toate că ședea acolo calmă, stăpânită, ca și cum niciodată n-ar fi fost soția lui. În sângele lui de Forsyte se stârni un simțământ straniu, o durere subtilă, foarte aproape de plăcere. Ah, numai de nu s-ar apuca June să facă ceva. Băiatul vorbea.

— Firește, mătușică June — deci îi zicea "mătușica" surorii lui vitrege; e drept, căci trebuie să aibă cincizeci de ani bătuți multe — e foarte frumos din partea dumitale că îi încurajezi. Numai... dă-i încolo pe toți!

Soames aruncă pe furiș o privire. Ochii speriați ai lui Irene erau fixați asupra fiului ei. Ea... ea a iubit cu pasiune pe Bosinney... pe tatăl acestui băiat... și pe băiat. Atinse brațul lui Fleur și zise:

— Ei, te-ai săturat?

— Încă una, te rog, tată!

O să se îmbolnăvească! Se duse la casă pentru a plăti. Când se întoarse, o văzu pe Fleur stând lângă ușă, ținând în mână o batistă pe care i-o ridicase băiatul. Spunea:

— F.F. Fleur Forsyte — e chiar a mea. Mulțumesc foarte mult.

Doamne, Dumnezeule! A prins trucul pe care i-l povestise el la expoziție! Maimuțica!

— Forsyte? Și pe mine mă cheamă tot Forsyte. Poate că suntem veri.

— Într-adevăr? Atunci să știi că suntem neamuri. Altă familie Forsyte nu există. Eu locuiesc la Mapledurham, dar dumneata?

— La Robin Hill.

Întrebările și răspunsurile urmaseră atât de iute, că până să ajungă Soames lângă ei, totul se lămurise. Soames văzu cum fața lui Irene se

înfiora de spaimă; dădu ușor din cap și o luă pe Fleur de braț:

— Hai să plecăm!

Ea nu se mișcă din loc.

— Ai auzit, tată? Nu-i ciudat? Avem același nume. Suntem veri?

— Cum? îi spuse. Forsyte? Rude îndepărtate poate.

— Numele meu este Jolyon, domnule. Pe scurt, Jon.

— Oh! Oh! zise Soames. Da, îndepărtate. Îmi pare bine de cunoștință.

La revedere!

Și plecă.

— Mulțumesc foarte mult, zise Fleur. *Au revoir.*

— *Au revoir!* auzi răspunsul băiatului.

Capitolul II

FLEUR FORSYTE E "FINĂ"

La ieșirea din cofetărie, prima pornire a lui Soames a fost să-și descarce nervii, așa că spuse fiicei sale:

— Ce-ți veni să lași să-ți cadă batista?

La care ea i-a răspuns:

— Am învățat-o de la tine!

A doua pornire a fost să tacă din gură și să nu mai arunce paie pe foc. Se temea că îi va pune întrebări. Se uită la ea cu coada ochiului și constată că și fata îl privea la fel. Fleur îi zis, dulce:

— De ce nu-ți plac rudele astea, tată?

Soames ridică colțul buzei.

— Ce te face să crezi așa ceva?

— *Cela se voit.*

"Se vede cât de colo!" Ce mod de a se exprima!

După o căsnicie de douăzeci de ani cu o soție de origine franceză, Soames tot nu putea suferi limba aceea; era pro teatrală și, după părerea lui, era o limbă plină de subtilități puse în slujba unei ironii casnice.

— Cum adică? o întrebă.

— *Desigur* că-i cunoști, și totuși n-ai lăsat să se vadă nimic. Am observat cum se uitau la tine.

— Nu l-am văzut niciodată pe băiatul acela, răspuns Soames apăsător, căci spunea adevărul.

— Nu, dar pe celelalte le-ai mai văzut, scumpule.

Soames îi aruncă din nou o privire peste umăr. Ce-o fi știind fata? O fi vorbit cineva în fața ei? I-o fi luat gura pe dinainte pe Winifred, pe Imogen, sau pe Val Dartie și pe soția lui? În casă, orice urmă a scandalului de odinioară i-a fost ascunsă cu grijă iar pe Winifred o prevenise Soames în mai multe rânduri rugând-o ca pentru nimic în lume să nu ajungă la urechile lui Fleur nici cea mai mică șoaptă. Deci fata nu știa că el mai fusese căsătorit o dată. Ochii ei negri, a căror strălucire și limpezime exotică îl cam înspăimântau, îl priveau foarte nevinovați.

— Dacă vrei să știi, îi zise, între bunicul tău și fratele lui a fost un conflict. De atunci cele două familii nu se mai cunosc.

— Ce romantic!

"Ce-o fi vrând să spună?" gândi Soames. Cuvântul acesta i se părea extravagant și primejdios; pentru el suna ca și cum ar fi spus: "Ce amuzant!"

— Și vor continua să nu se cunoască, adăugă el, dar îndată ce rosti aceste vorbe, Soames regretă tonul lor provocator. Fleur zâmbea. Tatăl ei spusese tocmai ce trebuia pentru a o întărâta, căci la vârsta ei toți tinerii se fălesc cu voința și independența lor, făcându-și un merit din desconsiderarea prejudecăților și convenționalismului. Apoi, aducându-și aminte de expresia de pe fața lui Irene, Soames respiră adânc.

— Ce fel de conflict? o auzi spunând pe Fleur.

— Pentru o casă. E o poveste veche de tot. Bunicul tău a murit în ziua când te-ai născut tu. Împlinise nouăzeci de ani.

— Nouăzeci? Mai sunt mulți Forsyte în afară de cei înscriși în Cartea Roșie?

— Nu știu, zise Soames. Acum s-au risipit. Cei bătrâni au murit toți, în afară de Timothy.

Fleur bătu din palme.

— Timothy? Ce nume drăguț!

— Nu, deloc, răspunse Soames. Îl supăra cuvântul "drăguț" alături de Timothy; i se păru o insultă la adresa familiei lui. Generația aceasta nouă își bate joc de tot ce e trainic și dârz. "Mai du-te pe la flăcăul acela bătrân, poate vrea să facă profeții." Ah! Dacă Timothy ar vedea cât de fărâmițată e Anglia nepoților și strănepoatelor lui și-ar da frâu liber limbii. Involuntar, Soames aruncă o privire spre fereastra clubului "Iseeum"; da, George ședea în același loc, cu același program de curse în mână.

— Unde e Robin Hill, tată?

Robin Hill! Ce-o fi vrând să afle ea despre Robin Hill, centrul tragediei lui?

— În Surrey, mormăi; nu departe de Richmond. Dar de ce mă întrebi?

— Acolo e casa aceea?

— Ce fel de casă?

— Casa pentru care s-au certat.

— Da. Dar ce te privesc pe tine toate poveștile astea? Măine plecăm acasă și cred că e mai bine să te gândești la toaletele tale.

— Slavă Domnului! M-am gândit și am isprăvit totul. Dușmănie familială? E ca în *Biblie*, sau ca în Mark Twain... foarte interesant! Spune, tată, ce rol ai avut tu în dușmănia asta?

— Ce te privește pe tine?

— Oh! Dar dacă trebuie s-o duc eu mai departe!

— Cine ți-a spus s-o duci tu mai departe?

— Tu, scumpul meu.

— Eu? Eu ți-am spus că nu te privește!

— Să știi că așa m-am gândit și eu. Atunci totul e în ordine. Fata avea mintea prea ascuțită; era prea "fină" pentru el, ca întrebuițăm termenul cu care o caracteriza uneori Anette.

Lui Soames nu-i mai rămăsese altceva decât să-i distragă atenția.

Oprindu-se în fața unei prăvălii, Soames zise:

— Aici am văzut o bucată de dantelă veritabilă. Cred c-o să-ți placă.

După ce o plăti și porniră mai departe, Fleur zise:

— Nu ești de părere că mama acelui băiat e cea mai frumoasă femeie pe care ai văzut-o vreodată?

Un fior îl străbătu pe Soames. Încăpățânarea cu care persista fata era îngrozitoare.

— N-am remarcat-o.

— Scumpule, am văzut cum te uitai la ea cu coada ochiului.

— Tu vezi totul; pare-mi-se că uneori vezi și ce nu este.

— Spune, tată, cum arată bărbatul ei? Trebuie să fie vărul tău primar, dacă tatăl tău și cu al lui au fost frați.

— Mi se pare c-a murit, zise Soames cu o violență neașteptată. Nu l-am mai văzut de douăzeci de ani.

— Cu ce se ocupa?

— Cu pictura.

— Foarte amuzant.

Soames era cât pe-acți să spună: "Dacă vrei să-mi faci plăcere te rog să nu te mai gândești la oamenii aceia", dar își înghiți cuvintele: fata nu trebuia să-și dea seama de ceea ce simțea el.

— Pe vremuri m-a insultat, spuse Soames.

Ochii ei vioi se opriră pe fața lui.

— Am înțeles! Nu ți-ai luat satisfacția, și de aceea te roade și acum. Săracul de tine! Las' pe mine, tată!

Soames se simțea ca un om ce stă culcat în întuneric, în timp ce deasupra obrazului său zboară un țânțar. Nu știa că Fleur era chiar atât de îndărătnică. Ajunși la hotel, zise pe un ton posac:

— Eu am făcut tot ce am putut. Dar cred că am vorbit destul despre acești oameni. Până la masă mă duc puțin sus în cameră.

— Eu rămân aici.

Fleur se așeză într-un fotoliu din hol, iar Soames plecă, privind-o încă o dată cu ochii pe jumătate plini de mânie și pe jumătate plini de adorație. Se urcă în liftul care-l duse la etajul patru, unde era apartamentul lor. Se opri la fereastra salonului care dădea spre Hyde Park, bătând toba cu degetele pe sticlă. Simțămintele lui erau confuze, triste; era tulburat. Vechea rană, cicatrizată de timp și de alte preocupări, zvâcnea din nou. Era supărat, speriat și simțea o ușoară durere în capul pieptului, căci bucata aceea de nuga nu-i priise. Oare s-a întors Anette? În situația aceasta grea ea nu-i putea fi de nici un folos. Ori de câte ori l-a întrebat despre prima lui căsătorie, Soames a evitat răspunsul. Ea nu știa decât că femeia aceea a fost marea pasiune a vieții lui, și că această a doua căsătorie, cu ea, nu era decât un aranjament convențional. Anette n-a uitat niciodată acest lucru și a socotit, la rândul ei, această căsnicie drept o afacere comercială. Soames ascultă. Prin ușă se auzea ceva... foșnetul vag al mișcărilor unei femei... Anette era acasă. Bătu la ușă.

— Cine e?

— Eu, zise Soames.

Anette își schimba tocmai rochia, nu-și isprăvisese încă toaleta; un trup frumos în fața oglinzii. Într-adevăr, brațele, umerii, părul — care era mai negru decât când o cunoscuse el — mișcarea gâtului, suplețea trupului, ochii albaștri-cenușii, cu gene lungi negre, erau o minune; acum, la patruzeci de ani, era tot atât de frumoasă ca în tinerețe. Un obiect prețios din proprietatea lui Soames, excelentă gospodină, destul de bună și devotată mamă. Numai de n-ar fi fost atât de brutal de cinică în ceea ce privea relațiile dintre ei! Soames nu ținea la ea mai mult decât ținea ea la el, dar — ca orice englez — era mâhnit că Anette n-a aruncat nici cel mai subțire vâl de sentimentalism asupra vieții lor conjugale. El, ca și cea mai mare parte dintre bărbații și femeile din Anglia, era de părere că la temelia unei căsătorii trebuie să fie iubirea reciprocă, iar atunci când dintr-o căsătorie dispare dragostea, sau se constată că n-a existat niciodată cu adevărat, adică se știe că n-a fost întemeiată pe iubire, omul nu trebuie s-

o spună pe față. Iubire nu era, dar căsătoria exista, și omul căsătorit trebuie s-o ducă mai departe! Soames a cunoscut ambele forme de căsătorie, dar nu era otrăvit de cinism, realism și imoralitate ca sufletul francezilor. De altfel, interesele averii cereau o anumită atitudine. Soames știa prea bine, și amândoi erau convingși că între ei nu mai poate fi vorba de iubire, dar el îi cerea lui Anette să nu arate mereu acest lucru — fie prin vorbe, fie prin fapte — și de aceea n-a înțeles niciodată pentru ce ea pretindea că englezii sunt "ipocriți".

— Pe cine ai poftit la The Shelter pentru săptămâna viitoare? o întrebă.

Anette își ungea ușor buzele cu o pomadă... Soames o ruga întotdeauna să nu și le ungă.

— Pe sora ta Winifred, familia Car-r-digan — Anette ridică de pe masă un creion negru — și pe Prosper Profond.

— Pe belgianul acela? De ce și pe el?

Anette întoarse alene capul, trecu creionul peste gene și zise.

— O distrează pe Winifred.

— Eu aș dori mai degrabă pe cineva care s-o distreze pe Fleur. E atât de îndărătnică!

— Îndăr-r-rătnică? repetă Anette. Acum ai observat pentru prima oară, dragul meu? S-a născut îndăr-r-rătnică, dacă vrei să-i zici așa.

Oare nu se va dezbăra femeia asta niciodată de acest "r" afectat?

Atingând rochia pe care o dezbrăcase, o întrebă:

— Ce-ai făcut astăzi?

Anette se uită la el prin oglindă. Buzele ei strălucitoare și cărnoase zâmbeau ironic.

— M-am distrat.

— Oh! răspunse Soames posomorât. Probabil zorzoane. Aceasta era vorba pe care o folosea el pentru acele alergături fără rost ale femeilor dintr-o prăvălie în alta.

— I-ai cumpărat rochii de vară lui Fleur?

— De ce nu mă întrebi dacă mi-am cumpărat mie?

— Ție îți e indiferent dacă te întreb ori ba.

— Ai dreptate. Fleur are tot ce-i trebuie, eu de asemenea... am cheltuit enorm.

— Hm! zise Soames. Ce caută individul acela, Profond, în Anglia?

Anette ridică sprâncenele pe care tocmai atunci trăsese ultima linie cu creionul negru.

— Se plimbă cu iahtul.

— Ah! zise Soames; e cam adormit tipul.

— Câteodată, răspunse Anette, iar pe fața ei apăru un fel de bucurie liniștită. Dar uneori e foarte amuzant.

— Parcă-i corcit.

Anette ridică umerii.

— Corcit? Ce vrei să spui? Mama lui e armeană.

— Atunci am înțeles, mârâi Soames. Se pricepe la pictură?

— Se pricepe la orișice — e un om de lume.

— Foarte bine, dar caută pe cineva pentru Fleur. Vreau să-i găsesc o distracție. Sâmbătă pleacă la Val Dartie și la soția lui. Nu-mi convine deloc.

— De ce nu?

Deoarece nu-i putea explica fără a intra în domeniul istoriei familiei, Soames se mulțumi să-i spună:

— Prea hoinărește mult. Mi se pare că exagerează.
— Mie mi-e simpatică tânăra doamnă Val, e foarte potolită și deșteaptă.
— Eu nu știu nimic despre ea decât că... Asta e nouă? și Soames ridică de pe pat o rochie pe care i-o întinse.

Anette i-o luă din mână.

— Vrei să-mi închei copcile?

Soames o încheie. Peste umărul ei Soames aruncă o privire în oglindă și-i văzu expresia feței: ușor amuzată, ușor disprețuitoare, parcă ar fi spus: "Mulțumesc! N-ai să înveți niciodată!" Nu, slavă Domnului, el nu era francez! Isprăvi, cu o mișcare bruscă și cu vorbele:

— E prea decoltată. Făcu apoi câțiva pași spre ușă, mânat de dorința de a pleca de lângă ea și de a coborî din nou la Fleur.

Anette se opri cu puful de pudră în mână și spuse cu o promptitudine înspăimântătoare:

— *Que tu es grossier*²⁸!

Soames cunoștea expresia... și avea de ce! Prima dată când o auzise a crezut că înseamnă: "Ești ca un băcan!" Iar când a aflat sensul exact al expresiei, n-a știut dacă să fie mulțumit sau și mai supărat. Calificativul îl supăra, el nu era grosolan! Dacă el e grosolan, atunci cum e tipul acela din camera vecină care face zgomotele acelea oribile în fiecare dimineață când tușește pentru a-și limpezi gâtul, sau oamenii aceia din holul hotelului, care cred că sunt bine crescuți când vorbesc atât de tare încât îi aude toată lumea? Vorbe goale! Grosolan, pentru c-a spus că rochia e prea decoltată? Păi, așa era! Soames ieși fără a-i răspunde.

Ajuns în hol, o zări de departe pe Fleur în locul unde o lăsase. Ședea picior peste picior, legănându-și ușor piciorul încălțat cu ciorap de mătase și pantof gri, semn cert că visa. Și ochii ei dovedeau același lucru, căci uneori privirile ei rătăceau departe. Apoi își revenea într-o clipă și era sprintenă și neastâmpărată ca o maimuță. Deși nu împlinise nici nouăsprezece ani știa atât de multe, era atât de sigură de ea! Care era cuvântul acela oribil? Deșănțate! Îngrozitoare aceste tinere făpturi — țipă, râd și-și arată picioarele. Cele mai rele ca un vis urât, cele mai bune îngeri deghizați! Fleur nu era deșănțată, ea nu făcea parte dintre femeile prost crescute și guralive. Însă era înspăimântător de voluntară, plină de viață și hotărâtă să se bucure de ea! Să se bucure de viață! Aceste cuvinte nu trezeau în Soames o spaimă de puritan, ci spaima firească temperamentului său. Lui i-a fost întotdeauna frică să se bucure de ziua de azi de teamă că nu cumva mâine să nu se poată bucura tot atât de mult. Și era înspăimântător sentimentul că fata lui era lipsită de această cumpătate. Se vedea în felul cum ședea acum în fotoliul acela — pierdută în visare. El nu s-a pierdut niciodată în vise — căci n-avea ce profita din ele; și nu știa de unde o fi având fata lui această înclinare. Desigur că nu de la Anette! Și totuși, Anette, când era fată tânără, pe vremea când el îi făcea curte, avusese priviri visătoare. Dar acum le-a pierdut.

Fleur se ridică din fotoliu, sprintenă, neastâmpărată, și se așeză la birou. Luă cerneală și hârtie de scrisori și începu să scrie cu atâta grabă, de parcă înainte de a isprăvi scrisoarea nici n-ar fi avut vreme să respire. Și, brusc, îl văzu. Aerul de încordare pasionată îi dispăru, luă o expresie dulce, zâmbi și-i trimise o sărutare, puțin încurcată și puțin plictisită.

²⁸Grosolan mai ești (fr.), joc de cuvinte în englezește *grocer* înseamnă băcan.

Ah! Era "fină... fină".

Capitolul III LA ROBIN HILL

Jolyon Forsyte a sărbătorit acasă a nouăsprezecea zi de naștere a fiului său, văzându-și liniștit de treburi. În ultima vreme făcea totul liniștit căci suferea de inimă și, ca toți membrii familiei lui, avea oroare de moarte. Niciodată nu și-a dat seama cât de mult ține la viață până într-o zi când, cu doi ani în urmă, s-a dus, din pricina unor anumite simptome, la doctorul său, care i-a spus: "în orice clipă, la orice efort".

Primi cuvintele acestea cu un zâmbet, reacția firească a unui Forsyte în fața unui adevăr neplăcut. Dar accentuarea simptomelor, în tren, la întoarcere, îl făcu să realizeze că, într-adevăr, sentința atârna asupra capului său. Să părăsească pe Irene, pe fiul lui, căminul lui, munca lui... cu toate că în ultima vreme muncea destul de puțin! Să-i părăsească pentru a pleca în întunericul necunoscutului, pentru a trece într-o stare pe care mintea lui nu o putea concepe, pentru a intra într-un gol în care nu va putea simți nici adierea vântului care leagănă frunzele de pe mormântul lui, nici mirosul pamântului și al ierbii! Nimicnicia aceea pe care nu va izbuti niciodată s-o conceapă oricât se străduia; și totuși trebuia să nutrească nădejdea că îi va putea revedea pe cei iubiți. Ca să înțelegi toate acestea trebuia să înduri o aprigă spaimă spirituală. Înainte de a ajunge acasă, în ziua aceea, hotărî să nu-i spună nimic lui Irene. Va trebui să fie mai atent decât a fost vreodată un om, pentru că cel mai mic gest îl poate trăda, făcând-o pe Irene aproape tot atât de nenorocită cât e și el. Doctorul l-a găsit în general sănătos, iar șaptezeci de ani nu era o vârstă... mai poate trăi multă vreme; ah, numai de-ar putea!

O asemenea hotărâre, respectată timp de aproape doi ani, dezvoltă din plin latura mai subtilă a unui caracter. Jolyon nu era violent din fire, exceptând stările de enervare, dar acum devenise întruchiparea stăpânirii de sine. Răbdarea tristă a oamenilor bătrâni care nu pot face eforturi fizice era mascată cu un zâmbet pe care buzele lui îl păstrau și când era singur. Tot timpul era preocupat de născocirea pretextelor pentru a ascunde lipsa de eforturi la care era constrâns.

Ironizându-și procedeul, se decretă un convertit al Vieții Simple; renunță la vin și țigări și începu să bea o cafea specială, fără cofeină. Pe scurt, luă toate precauțiile cuvenite unui Forsyte în această stare, ascunzându-le sub o dulce ironie. În timp ce soția și băiatul lui pleaseră la Londra, sigur de a nu fi descoperit, Jolyon petrecu o frumoasă zi de mai rânduindu-și liniștit hârtiile, așa încât chiar de avea să moară mâine, nimeni să nu aibă bătaie de cap, dând astfel o ultimă desăvârșire vieții sale pământene. După ce așeză toate hârtiile în dulăpiorul chinezesc al tatălui său, îl încuie și puse cheia într-un plic pe care scrisese: "Cheia dulapului chinezesc în care se află toate actele de proprietate și conturile mele. J.F." Puse plicul în buzunarul de sus al hainei, unde-l va purta mereu asupra sa, spre a fi la îndemână dacă va muri pe neașteptate. Apoi sună să i se servească ceaiul și ieși să-l ia sub stejarul bătrân.

Toți oamenii trăiesc sub amenințarea morții; Jolyon însă, primejdia fiind puțin mai precisă și mai apropiată, se obișnuise atât de bine cu ea, încât se gândea la moarte cu aceeași liniște cu care alți oameni se

gândesc la alte lucruri. Acum îl preocupa fiul lui.

În ziua aceea Jon împlinise nouăsprezece ani, și băiatul luase în sfârșit o hotărâre. El urmase liceul, nu la Eton ca tatăl său, nici la Harrow ca fratele său vitreg, ci într-una din instituțiile care pretind că au lăsat la o parte toate defectele școlilor vechi, menținând calitățile lor, deși e îndoielnic dacă n-au păstrat defectele înlăturând calitățile. În orice caz, Jon isprăvisese liceul în luna aprilie, neștiind încă ce carieră își va alege.

Războiul, despre care se credea că va ține o veșnicie, se sfârșise exact cu șase luni înainte ca Jon să împlinească vârsta de recrutare. De aceea a avut vreme să se obișnuiască cu ideea că e liber să-și aleagă cariera pe care o vrea el. Avusese mai multe discuții cu tatăl său, declarând mereu, cu ușurință, că e gata să-și aleagă orice carieră, în afară, firește, de aceea de teolog, militar, avocat, actor, agent de bursă, medic, om de afaceri și inginer. Deci, Jolyon a priceput că băiatul nu vrea să învețe nimic; la vârsta lui avusese și el aceeași atitudine. Dar plăcuta lui dezorientare se sfârșise cu prima căsătorie și urmările ei nefericite. Fiind silit să intre la Lloyd, în calitate de agent de asigurare, și-a recâștigat prosperitatea înainte ca talentul lui artistic să se fi impus. Dar Jolyon "arătându-i", cum s-ar zice, fiului său să picteze porci și alte animale, se convinsese că Jon nu va deveni niciodată pictor; și, văzând aversiunea băiatului pentru orice activitate, ajunsese la concluzia că Jon va deveni scriitor. Fiind însă convins că și pentru această meserie fiul lui trebuie să aibă experiență de viață, socotea că, deocamdată, va trebui să se înscrie la universitate, să călătorească și, poate, să studieze dreptul. După aceea vor vedea; adică foarte probabil că el, Jolyon, nu va mai vedea... însă, și în fața acestor variate propuneri ale tatălui său. Jon rămase nehotărât.

Asemenea discuții cu fiul său îl făcură pe Jolyon să fie din ce în ce mai convins că lumea nu se schimbese cu adevărat. Oamenii pretindeau că a început o eră nouă. Dar Jolyon, privind problemele cu profunzimea omului care nu mai are mult de trăit, constatase că, deși în aparență lumea se schimbese, în fond noua eră este aidoma cu cea veche. Omenirea se compunea și acum din două soiuri de oameni: puțini, cu "imaginație", și mulți, fără; iar între ei creștea o zonă de hibrizi, din care făcea parte și el. Jon părea să aibă imaginație, ceea ce nu era o proastă perspectivă în ochii tatălui său.

Acum două săptămâni fiul său îi spusese cu un aer mai serios decât zâmbetul său obișnuit:

— Tată, aș încerca să fac agricultură, bineînțeles dacă nu te costă prea mulți bani. Mi se pare că e singurul mod de viață în care nu faci rău nimănui; în afară de artă, dar la mine nu poate fi vorba de această îndeletnicire.

Jolyon, înfrângându-și zâmbetul, îi răspunse:

— Foarte bine. Te întorci acolo unde era, în 1760, primul Jolyon.

Aceasta va dovedi teoria ciclică, și s-ar putea chiar să cultivi napi mai buni decât el.

Puțin surprins, Jon răspunse:

— Dar, tată, spune și tu, nu crezi că e un plan bun?

— Poate că da, scumpul meu; și dacă te ții serios de treabă, vei putea face mai mult bine decât majoritatea semenilor tăi... ceea ce nu e mare lucru.

Însă în gând, Jolyon își zise: "Dar nu se va ține de asta. Eu îi dau patru ani. În orice caz e o viață sănătoasă și nu face rău nimănui."

După ce se mai gândi și se sfătui cu Irene, îi scrisese lui Holly — fiica lui și soția lui Val Dartie — întrebând-o dacă nu cumva cunoaște prin partea locului un fermier dispus să-i dea lui Jon îndrumări în agricultură. Holly fu entuziasmată. Chiar lângă ei era un fermier foarte priceput; iar ea și Val erau încântați că Jon va locui la ei.

Jon trebuia să plece chiar a doua zi.

Sorbindu-și ceaiul slab cu lămâie, Jolyon admira printre frunzele stejarului bătrân priveliștea de care se îndrăgostise acum treizeci și doi de ani. Pomul sub care ședea parcă nu îmbătrânise cu nici o zi! Cât de tinere frunzele lui mici de aur cafeniu, cât de bătrân mușchiul verde-cenușiu și alburii de pe trunchiul lui masiv! Un copac al amintirilor care avea să mai trăiască sute de ani de aci înainte și, dacă nu se va găsi vreun barbar să-l taie, el va reprezenta Anglia de odinioară în mijlocul evoluției ce nu se oprește. Jolyon își aduse aminte cum cu trei ani în urmă, într-o noapte, privind pe fereastră cu brațul trecut în jurul taliei lui Irene, urmărise un avion german care parcă zbura chiar deasupra stejarului bătrân. A doua zi găsiră pe ferma lui Gage o groapă mare, făcută de o bombă. Aceasta s-a petrecut înainte de a ști că e condamnat la moarte. Aproape că ar fi dorit ca bomba să-l fi răpus. Ar fi scăpat astfel de multe îndoieli și de nesfârșite ceasuri de chin provocate de junghiurile acelea ascuțite pe care ți le dă frica. El spera să trăiască până la vârsta normală a celor din neamul Forsyte, optzeci și cinci de ani și chiar mai mult, când Irene ar fi avut șaptezeci de ani. Dar, astfel, ea îi va resimți lipsa. Îi rămânea Jon, mai important în viața ei decât el; Jon, care o adora pe mama lui.

Sub acest copac, unde își dăduse sufletul odinioară bătrânul Jolyon — așteptând-o pe Irene care venea spre el pe pajiște — Jolyon își punea întrebarea stranie dacă n-ar fi mai bine ca acum, după ce rânduise totul, să închidă ochii și să plece din lumea aceasta. Era nedemn să se agațe ca un parazit de această viață virtual consumată, în care nu regreta decât două lucruri: îndelungata despărțire dintre tatăl său și el când era tânăr și faptul că o întâlnise prea târziu pe Irene.

De aici de unde stătea putea să vadă un grup de meri înfloriți. Nimic nu-l impresiona mai mult în Natură decât pomii înfloriți, și inima lui se îndurera deodată pentru că poate nu-i va mai vedea niciodată înflorind. Primăvară! Drept ar fi ca nici un om să nu moară atâta vreme cât inima îi e destul de tânără pentru a iubi frumusețea! Mierlele cântau senine prin tufișuri, rândunelele zburau sus de tot, frunzele străluceau deasupra capului său; iar peste câmp se așternuseră nenumăratele nuanțe ale frunzelor proaspete, strălucind sub razele soarelui până departe de-a lungul orizontului... Florile sădite de Irene în straturile înguste aveau parcă, în seara aceasta impresionantă, o individualitate, mici afirmații profunde ale vieții și bucuriei. Numai pictorii chinezi și japonezi, și poate Leonardo, au știut să redea această mică individualitate impresionantă din fiecare floare, pasăre și animal sălbatic, și în același timp sensul de specie, adică universalitatea vieții. Aceia erau pictorii! "Eu n-am creat nimic care să dureze! gândi Jolyon; am fost un simplu amator, un diletant, n-am creat. Totuși, plec, rămâne Jon în urma mea. Ce noroc că băiatul n-a căzut pradă acestui război! Ce ușor ar fi putut fi ucis ca sărmanul Jolly acum douăzeci de ani în Transvaal! Odată și odată Jon tot va face ceva — dacă epoca aceasta nu-l va nimici — căci băiatul are imaginație! Capriciul acesta de a face agricultură nu e decât o pornire sentimentală care nu va dura mult." Tocmai atunci îi văzu: Irene și băiatul veneau de la gară, ținându-se de

braț. Se ridică și porni încetișor în întâmpinarea lor prin grădina de trandafiri plantată de curând.

Seara, Irene intră în camera lui, se așează lângă fereastră. Nu scoase nici o vorbă până când Jolyon îi spuse:

- Ce e cu tine, iubirea mea?
- Am avut azi o întâlnire.
- Cu cine.
- Soames.

Soames! În ultimii doi ani s-a ferit chiar și de amintirea acestui nume, știind că-i face rău. Iar acum inima lui bătea într-un ritm îngrijorător, i se părea că nu mai șade la locul ei.

Irene continuă, calmă:

— A fost împreună cu fata lui la expoziție, apoi la cofetăria unde noi beam ceai.

Jolyon se apropie și puse mâna pe umărul ei.

- Cum arată?
- Cărunt, dar altfel neschimbat.
- Și fata?
- Frumușică. Mai bine zis, Jon o găsește frumușică.

Inima lui Jolyon zvâcni din nou. Pe fața soției lui se așternuse o expresie încordată și speriată.

— Doar n-ați?..., începu el.

— Nu, dar Jon i-a aflat numele. Fetei i-a căzut batista, iar el i-a ridicat-o.

Jolyon se așează pe pat. Ce ghinion!

- June era cu voi? Și-a vârât puțin nasul?
 - Nu, dar totul a fost foarte straniu și penibil, iar Jon a observat.
- Jolyon răsuflă adânc și spuse:

— Eu m-am întrebat adeseori dacă am făcut bine ascunzându-i adevărul. Tot îl va afla într-o bună zi.

— Cu cât mai târziu cu atât mai bine, Jolyon; tinerii judecă atât de ușor și cu atâta asprime! La vârsta de nouăsprezece ani ce-ai fi crezut tu despre mama ta dacă ar fi făcut ceea ce am făcut eu?

Da! Avea dreptate! Jon o adora pe mama lui și nu știa nimic despre tragediile vieții, despre conflictele care nu cunosc îndurarea, nimic despre chinul ascuns al unei căsătorii nefericite, nimic despre gelozie sau pasiune... el încă nu știa nimic.

— Ce i-ai spus? o întrebă mai târziu.

— Că sunt rubedenii, dar că nu-i cunoaștem; că tu niciodată n-ai făcut caz de familia ta, și nici ei de tine. Cred că te va întreba pe tine.

Jolyon zâmbi.

— În loc de bombardamente aeriene vom avea această perspectivă! îi zise. Asta ne mai lipsea.

Irene se uită în ochii lui.

— Știam că va veni și ziua aceasta.

Jolyon îi răspunse brusc și energic:

— Niciodată n-aș putea suporta ca Jon să te condamne. Nu voi îngădui s-o facă nici în gând. El are destulă imaginație pentru a înțelege situația dacă i se explică deslușit. Cred că ar fi mai bine să i-o spun eu înainte de a o afla din altă parte.

— Încă nu, Jolyon.

Aceasta era reacția ei caracteristică. Irene nu privea în perspectivă și

Întotdeauna evita conflictele. Dar, cine știe? Poate că avea dreptate. E primejdios să acționezi împotriva instinctului matern. Poate că era mai bine să lase să treacă vremea, dacă se poate să mai aștepte până când experiența îi va da băiatului posibilitatea să judece valoarea acestei vechi tragedii; până când iubirea, gelozia, dorul vor adânci mila lui. Dar oricum ar fi, trebuie să-și ia precauțiunile — toate precauțiunile posibile! Și multă vreme după ce Irene plecase din camera lui, nu putu adormi gândindu-se la acele precauțiuni. Trebuie să-i scrie lui Holly pentru a-i spune că Jon nu știa încă nimic din istoricul familiei. Holly era discretă și va atrage atenția soțului ei, așa că din partea lor nu e nici o primejdie. Măine, când pleacă Jon, îi va da scrisoarea chiar lui.

Și astfel, ziua în care Jolyon își rânduise tot ceea ce privea averea lui se sfârși deodată cu sunetul ceasului din turnul de pe grajd; și începea pentru Jolyon o altă zi, în umbra unei neliniști sufletești, care nu se putea domoli și nici rânduiri altfel.

Iar Jon, în camera lui, întins pe pat cu ochii deschiși, era mistuit de un sentiment neînțeles pentru cei ce n-au cunoscut vreodată "dragostea la prima vedere"! A încolțit în el din clipa în care — în fața statuii Junonei — ochii aceia negri au întâlnit privirea lui; era convins că aceasta era femeia "visurilor lui", așa încât ceea ce a urmat i se păru deopotrivă de firesc și de miraculos. Fleur! Chiar numai numele ei era de ajuns pentru un om atât de sensibil la farmecul cuvintelor. În această epocă homeopatică în care băieții și fetele frecventau aceleași școli și-și petreceau tinerețea împreună, așa încât nu se mai făcea deosebire între sexe, Jon era ciudat și demodat. El a învățat la o școală modernă, dar care primea numai băieți, iar vacanțele și le-a petrecut întotdeauna la Robin Hill, cu prieteni sau numai cu părinții. De aceea el nu fusese niciodată inoculat împotriva germenilor iubirii cu doze mici din această otravă. Iar acum, în întuneric, sentimentele lui căpătau o intensitate nemaiîntâlnită. Nu putea adormi. Chipul lui Fleur — ce nume frumos! — plutea în închipuirea lui, iar în urechi îi răsunau vorbele ei, mai ales acel *Au revoir!* atât de suav și atât de vesel!

În zorii zilei era încă treaz, de aceea se sculă din pat, își puse pantofii de tenis, pantalonii și un pulover, coborî încetisor scările și ieși pe fereastra biroului. Se lumina de ziuă, se simțea miros de iarbă. "Fleur! gândi el, Fleur!" Afară era o lumină misterios de albă, nimic nu se deșteptase în afară de păsările care începură să ciripească. "Am să cobor până în crâng", gândi el. Și alergă în jos, peste livadă, ajunse la marginea lacului tocmai când răsărea soarele și merse mai departe în crâng. Un covor de zambile se așternea peste pământ, iar printre molizi plutea misterul — parcă și aerul avea o întâlnire romantică. Jon respiră adânc prospețimea lui și privi cu ochii mari zambilele în lumina din ce în ce mai puternică. Fleur! Ce bine i se potrivea acest nume! Locuia la Mapledurham, undeva pe malul Tamisei — frumos nume și acesta! Chiar acum îl va căuta în atlas. O să-i scrie. Dar ea îi va răspunde? Oh! trebuie să-i răspundă! îi spusese *Au revoir!* Și nu *Good bye!* Ce noroc că i-a căzut batista! Dacă n-ar fi fost această întâmplare n-ar fi cunoscut-o niciodată! Și cu cât se gândea mai mult la batista aceea, cu atât era mai uimit de norocul pe care-l avusese! Fleur! Într-adevăr, numele i se potrivea! În mintea lui răsunau ritmuri, cuvintele se adunau cerând să fie legate între ele; Jon era pe punctul de a compune o poezie.

Mai mult de o jumătate de ceas rămase Jon în această stare sufletească; apoi se întoarse spre casă. Cu ajutorul unei scări se urcă până

la fereastra camerei lui; era fericit. Apoi, aducându-și aminte că fereastra biroului era deschisă, coborî și o închise, ducând mai întâi scara la locul ei, pentru a nu lăsa nici o urmă vizibilă a emoției sale. Ceea ce simțea el era prea grav pentru a fi destăinuit unui suflet de om — nici chiar mamei lui.

Capitolul IV MAUSOLEUL

Există case al căror suflet a trecut în limbul Timpului, părăsindu-și trupurile în limbul Londrei. Starea casei lui Timothy din Bayswater Road nu era tocmai aceasta, căci o porțiune din sufletul lui Timothy se mai afla încă în trupul lui Timothy Forsyte, iar Smither păstra atmosfera casei neschimbată, cu miros de camfor și vin de Porto, cu ferestre pe care le deschidea numai de două ori pe zi pentru aerisire.

În imaginația celor din neamul Forsyte această casă era acum ca un fel de cutie chinezească cu multe sertare, și ultimul îl conținea pe Timothy. După spusele lor nimeni nu dădea cu ochii de el, cu toate că, fie în virtutea unui vechi obicei, fie din curiozitate, din când în când treceau pe acolo pentru a întreba cum o duce unchiul lor supraviețuitor. Așa făcea, de pildă, Francie, care acum se emancipase chiar de sub autoritatea lui Dumnezeu (declara sus și tare că e atee); Euphemia, care se emancipase de sub autoritatea bătrânului Nicholas, și Winifred Dartie, emancipată și ea căci bărbatul ei, "omul de lume", murise. De altfel, în vremurile acestea toată lumea era emancipată, sau mai bine zis pretindea că se emancipase, ceea ce nu e chiar același lucru!

A doua zi după întâlnirea aceea, Soames porni de dimineață spre Paddington Station pentru a-i face o vizită lui Timothy, cu toate că era convins că are puține șanse să-l vadă în carne și oase. Inima lui bătea mai tare și mai iute în timp ce stătea în plină lumină a soarelui, pe treptele albe, proaspăt curățite, ale căsuței în care au trăit odinioară patru membri ai familiei Forsyte și în care nu mai trăia decât unul singur, ca o muscă rătăcită în timpul iernii; casa în care intrase și plecase de nenumărate ori, fie ușurat, fie încărcat cu povara clevetirilor familiale; casa "bătrânilor" din alt veac, din altă lume.

Apariția lui Smither, încorsetată până la gât, deoarece moda nouă, apărută prin anul 1903, n-a fost considerată niciodată "cumsecade" de către mătușile Juley și Hester, aduse un vag zâmbet prietenos pe buzele lui Soames; Smither, dichisită după tipicul modei vechi până la cele mai mici detalii, o servitoare de neprețuit — cum nu se mai găsește în ziua de azi —, îi spuse zâmbind:

— Cum? Domnul Soames, după atâta amar de vreme! Ce mai faceți dumneavoastră, domnule? Domnul Timothy o să fie foarte bucuros când o afla c-ați fost pe aici.

— Ce mai face?

— O! Se ține foarte bine pentru vârsta lui, domnule; desigur, e un om extraordinar. După cum îi spuneam deunăzi și doamnei Dartie, care a trecut pe aici: "Domnișoara Forsyte și doamna Juley și domnișoara Hester *ar fi* încântate să vadă cu ce plăcere mănâncă și acum mere coapte la cuptor!" Dar a surzit complet. Slavă Domnului! îmi zic mereu. Căci nu știu ce ne-am fi făcut cu el în timpul bombardamentelor aeriene.

— Ah, da! zise Soames; ce-ați făcut cu el?

— L-am lăsat în pat, am prelungit soneria până-n pivniță, așa încât bucătăreasa și cu mine puteam auzi când sună. Căci cu nici un preț nu voiam să aflu că suntem în război. De aceea i-am și spus bucătăresei: "Dacă domnul Timothy sună, treaba avioanelor, făcă ce-or vrea, eu mă duc sus". Scumpele mele stăpâne ar fi leșinat să vadă că sună și nimeni nu se duce la el. Dar a dormit tun în timpul tuturor atacurilor aeriene. Iar la singurul bombardament din timpul zilei, tocmai făcea baie. Iarăși am avut noroc, căci ar fi putut vedea cum privesc în sus toți oamenii — adeseori se uită pe fereastră.

— Bine! murmură Soames. Smither devenise vorbăreață. Am trecut să văd dacă aveți nevoie de ceva.

— Am înțeles, domnule. Cred că totul e în ordine, în afară de mirosul acela de șoareci din sufragerie, de care nu știu cum să scap. E curios că mai sunt șoareci acolo, când nu mai există nici o firimitură de când domnul Timothy n-a mai coborât la masă; adică dinainte de război. Dar sunt niște animale mici și nesuferite; nu știu niciodată unde-și fac cuib.

— Se dă jos din pat?

— Oh, da, domnule, în fiecare dimineață face mișcare; de la pat până la fereastră și înapoi, pentru a nu risca o schimbare de aer. E destul de bine dispus; în fiecare zi își scoate din sertar Testamentul. E o mare mângâiere pentru el Testamentul.

— Bine, Smither; dacă se poate aș vrea să-l văd, poate are să-mi spună ceva.

Smither roși.

— *Va fi* un eveniment! îi zise. Vreți să vă conduc eu prin casă, domnule, în timp ce-o voi trimite pe bucătăreasă să-l pregătească?

— Nu, du-te dumneata la el, îi spuse Soames. Eu pot trece și singur prin casă.

Nu se cuvine să-ți arăți emoția în fața altcuiva, iar Soames simțea că era pe cale de a deveni sentimental trecând prin aceste încăperi atât de pline cu amintiri. Când Smither ieși, tremurând de emoție, Soames intră în sufragerie și începu să adulmece. După părerea lui nu erau șoareci, ci lemnul în care erau îmbrăcați pereții începuse a putrezi; se uită de-a rândul la tăblii și se întrebă dacă — având în vedere vârsta lui Timothy — mai era cazul să fie revopsite. Aceasta a fost întotdeauna cea mai modernă încăpere a casei; iar buzele și nările lui Soames schițară doar un zâmbet vag. De jur-împrejur pereții erau acoperiți cu tăblii de stejar, iar deasupra tapisau cu mătase verde-închis. Pe tavan erau imitații de grinzi, iar în mijlocul lui, atârând de un lanț gros, un candelabru masiv de metal. Tablourile fuseseră cumpărate de Timothy foarte ieftin, cu șaiszeci de ani în urmă, la o licitație de la Jobson: trei "naturi moarte" de Snyders²⁹, două desene slab colorate, reprezentând portretul unui băiat și al unei fete, destul de frumoase, care purtau inițialele "J.R." Timothy a sperat întotdeauna că până la urmă, se va dovedi că sunt piese de-ale lui Joshua Reynolds³⁰, dar Soames, care le admira, a descoperit că inițialele nu însemnau decât John Robinson; mai era și un Morland³¹ dubios, reprezentând potcovirea unui mic ponei alb. Perdelele de pluș roșu-închis, zece scaune cu speteze înalte din lemn de mahon, îmbrăcate în pluș roșu-închis, un covor turcesc și o masă de sufragerie tot din lemn de mahon,

²⁹Snyders, Frans (1579-1657), pictor (animalier și peisagist) flamand

³⁰Reynolds, Joshua (1723-1792), pictor portretist englez

³¹Morland, George (1763-1804), pictor (peisagist și animalier) englez

care era cam mare pentru odaia destul de mică; astfel arăta această încăpere pe care Soames putea să și-o amintească neschimbată ca atmosferă sau înfățișare de când avea el patru ani. Privirile lui se opriră îndeosebi asupra celor două desene și gândi: "Pe acestea am să le cumpăr la licitație".

Din sufragerie trecu în biroul lui Timothy. După câte ținea minte, nu intrase niciodată în această cameră. De jos și până-n tavan pereții erau acoperiți cu cărți, și Soames le privi cu interes. Un perete părea să fie ocupat numai de cărți educative, publicate de editura lui Timothy cu două generații în urmă — uneori câte douăzeci de exemplare din aceeași carte. Soames citi titlurile lor și se cutremură. Peretele din mijloc avea parcă aceleași volume pe care le văzuse Soames și în biblioteca tatălui său în casa din Park Lane; de aici îi veni ideea că într-o zi James, tatăl lui, împreună cu fratele mai mic, au cumpărat, de ocazie, câteva mici biblioteci. De al treilea perete Soames se apropie cu mai multă emoție. Aici, desigur, va găsi cărțile personale ale lui Timothy. Așa era. Toate rafturile erau pline cu coperte goale de carton. Al patrulea perete avea o fereastră acoperită cu perdele grele. În fața ei un fotoliu masiv, cu un pupitru din lemn de mahon, pe care era un exemplar îngălbenit și îndoit din ziarul *The Times*, cu data de 6 iulie 1914, ziua din care Timothy n-a mai coborât din camera lui de la etaj, așa că ziarul care anunța pregătirile de război îl aștepta încă. Într-un colț era un mare glob pământesc, reprezentând lumea pe care Timothy n-a văzut-o, ferm convins că singura realitate de pe suprafața pământului e Anglia; marea n-o putea suferi din pricină că, într-o duminică după-amiază din anul 1836, când făcuse o plimbare de plăcere cu barca, plecând de la debarcaderul din Brighton, împreună cu Juley, Hester, Swithin și Hatty Chessman, îi fusese îngrozitor de rău. De vină era numai Swithin, care avea întotdeauna idei năstrușnice, dar, slavă Domnului, a avut și el rău de mare. Soames cunoștea povestea până în cele mai mici amănunte, căci o auzise de cel puțin cincizeci de ori de la unul sau altul dintre ei. Se duse până la glob și îi făcu vânt; scârțâind răgușit, globul se învârti cam cât un deget, aducând în fața ochilor un imens păianjen mort la latitudinea de 44 de grade.

"Mausoleu! gândi el; George avea dreptate!" Ieși și urcă treptele. La jumătatea scării se opri în fața dulapului cu păsări colibri împăiate, care au desfătat copilăria lui. Nu păreau nici cu o zi mai bătrâne, suspendate pe sârme deasupra ierbii de pampas. Știa că dacă ar deschide ușa păsările n-ar începe să zboare, dar se temea că tot dulapul s-ar face țândări. Iată un obiect care nu merită să fie pus la licitație! Deodată îi veni în minte mătușa Ann, draga de ea! Cum îl ținea ea de mână în fața acestei vitrine și îi spunea: "Uite Soamey! Nu-i așa că sunt frumoase și strălucitoare micuțele păsări colibri?" Soames ținea minte răspunsul lui: "Dar nu cântă, mătușico". Să fi tot avut șase ani, purta un costum negru de catifea cu guler albastru-deschis — ținea bine minte costumele acela! Mătușa Ann avea mulți zulufi, mâini subțiri ca de păianjen, nas corioat și zâmbet atât de blând — ce doamnă bătrână distinsă fusese mătușa Ann! Soames merse mai departe spre ușa salonului. Pe perete, într-o parte și în alta, erau atârinate miniaturi. Pe acestea le va cumpăra neapărat la licitație! Erau portretele în miniatură ale celor patru mătuși, al unchiului Swithin, adolescent, și al unchiului Nicholas, când era copil. Toate fuseseră pictate de o tânără doamnă, prietenă a familiei, cam pe la anul 1830, când miniaturile erau la modă, și fiind pictate pe fildeș erau și durabile. De

multe ori auzise povestea acestei tinere doamne: "Foarte talentată, scumpul meu; avea o mare slăbiciune pentru Swithin; dar foarte curând s-a îmbolnăvit de oftică și a murit; întocmai cum s-a prăpădit Keats³² — am pomenit-o mult după ce s-a dus."

Iată-i aici! Ann, Juley, Hester, Susan — încă fetiță mică, Swithin cu ochi albaștri ca cerul, obrăjori îmbujorați, bucle blonde, jiletcă albă — cam gras; iar Nicholas, cu ochii ridicați spre cer, aidoma lui Cupidon. Abia acum își dădea seama că unchiul Nick a fost toată viața astfel — un om admirabil până la sfârșit. Într-adevăr, femeia aceasta a avut talent, miniaturile aveau în general un farmec propriu, iar valoarea lor nu depindea prea mult de concurența prețurilor din bursa esteticii. Soames deschise ușa salonului. Camera era curățită, mobilele nu mai erau învelite în huse, perdelele date la o parte, parcă mătușile ar mai fi fost acolo, așteptând cu răbdare. Deodată îi trecu prin gând: "Dacă Timothy moare de ce să n-o cumpăr? Nu e aproape o datorie să păstrăm această casă — așa cum se păstrează casa lui Carlyle³³, punând pe ea o tablă de marmură pentru a o arăta vizitatorilor?"

Locuință tip din epoca reginei Victoria, taxa de intrare și catalog, un șiling!" Nu încapă îndoială că în ziua de azi e casa cea mai completă și poate cea mai moartă din toată Londra. În stilul ei, cu gustul și cultura epocii, e desăvârșită, mai ales dacă va scoate cele patru tablouri din școala de la Barbizon pe care i le dăruise el, ducându-le înapoi în colecția lui. Pereții erau încă albaștri ca cerul, perdelele verzi în care erau țesute flori roșii și frunze de ferigă: paravanul brodat din fața grătarului de fontă de la cămin; bufetele din lemn de mahon cu geamuri de sticlă, pline cu fel de fel de bibelouri și mărunțișuri; scaunele pe care se pun picioarele, brodate cu mărgelice; pe un raft cu cărți erau înșirați Keats, Shelley, Southey, Cowper, Coleridge, *Corsarul* de Byron (și nici o altă operă de-a lui), precum și poezii epocii victoriene; vitrina din marchetărie, tapisată cu pluș roșu, plină cu relicve familiale: primul evantai al lui Hester, cataramele de la ghetetele mamei și tatălui lor; trei scorpioni conservați într-o sticlă cu alcool, un colț de elefant galben, pe care fratele bunicului lor, Edgar Forsythe, care făcea comerț cu iută, l-a trimis acasă din India; o bucată de hârtie îngălbenită, sprijinită de ceva, dar Dumnezeu știe ce-o fi fost scris pe ea cu litere subțiri și mărunte! Pe pereți erau înșirate tablouri, toate acuarele — în afară de cele patru din școala de la Barbizon, care păreau străine de restul casei și chiar suspecte în mediul acela —, picturi în culori vii și sugestive: *Telling the Bees*³⁴, *Hey, for the Ferry*³⁵ și două picturi în stilul lui Frith³⁶ pline de crinoline și artificii, daruri din partea lui Swithin. Da! multe, multe tablouri pe care Soames le privise de mii de ori cu admirație și dispreț, o colecție minunată de rame aurite, strălucitoare și de bună calitate.

Pianul mare, foarte bine șters de praf, era, ca de obicei, închis ermetic; iar pe el albumul mătușii Juley cu plante marine presate. Fotoliile cu picioare aurite erau mai rezistente decât păreau. Într-o parte a căminului, în plină lumină, era așezată canapeaua îmbrăcată în mătase

³²Keats, John (1795-1821), celebru poet englez

³³Carlyle, Thomas (1795-1881), celebru istoric englez

³⁴*Printre albine*

³⁵*Ei, vine barca*

³⁶Frith, William (1819-1909), pictor (de compoziții și scene moralizatoare) englez.

purpurie, pe care ședea de obicei mătușa Ann, iar după moartea ei mătușa Juley. De cealaltă parte a căminului se afla singurul fotoliu cu adevărat comod, cu spatele la lumină, pentru mătușa Hester. Soames clipi de câteva ori din ochi; îi păru că le vede la locurile lor. Ah! și ce atmosferă! Chiar și acum se mai simțea miros de stofe fine, de perdele de dantelă spălate proaspăt, de flori de levănțică puse în săculețe și de aripi uscate de albine. Soames gândi: "Așa ceva nu se mai găsește azi; casa aceasta trebuie păstrată așa cum e". Și, zău, chiar dacă lumea va râde de el, casa și atmosfera aceasta sunt mărturia unui fel de viață cu adevărat distins, de la care oamenii aceștia nu s-au abătut, pilda gustului ales pentru cerințele văzului, auzului, mirosului și pipăitului... care nu se mai găsește în ziua de azi, în lumea asta nouă cu telefon și automobile, cu oameni care nu mai scot țigara din gură, cu fete care șed picior peste picior, dezgolindu-le până la genunchi, și poartă rochii atât de decoltate, încât dacă îți dai osteneala le vezi până-n brâu (pentru satirul care zace în fiecare Forsyte lucrul nu-i de lepădat, dar aceste femei sunt departe de ceea ce trebuie să fie o cucoană). Femeile din ziua de azi, cu picioarele încolăcite în jurul picioarelor scaunului în timp ce mănâncă, cu felul lor curios de a vorbi, cu râsul lor, fetele acestea îl înspăimântau ori de câte ori își dădea seama că Fleur trăiește în lumea lor; după cum se îngrozea și de femeile mai în vârstă, cu priviri aspre, capabile să se descurce singure în viață. Mătușile lui bătrâne, chiar dacă nu-și deschideau niciodată mintea și ochii, și nu deschideau nici ferestrele prea des, avuseseră măcar bună creștere, o atitudine decentă și respectul cuvenit pentru trecut și viitor.

Inima îi bătea tare și parcă simțea un nod în gât; închise ușa și porni sus în vârful picioarelor. Pe drum aruncă o privire într-o încăpere laterală; hm! totul în desăvârșită ordine, ca pe la anul 1880, pereții îmbrăcați în hârtie vopsită cu ulei. Ajuns sus, Soames ezită între patru uși. Care o fi dând înspre camera lui Timothy? Ascultă atent. Auzi un zgomot. Era ca și cum un copil ar fi tras în urma lui un căluț de lemn. Acesta trebuie să fie Timothy! Bătu la ușă; Smither, foarte roșie în obraji, îi deschise.

Domnul Timothy tocmai își făcea plimbarea și nu i-a putut spune nimic. Dacă domnul Soames vrea să treacă în camera vecină, îl poate vedea prin ușa întredeschisă.

Soames trecu în cealaltă cameră și privi.

Ultimul din generația bătrânilor Forsyte era în picioare și se mișca cu o încetineală impresionantă; pe față i se citea o desăvârșită concentrare asupra treburilor lui, în timp ce se plimba înainte și înapoi, între pat și fereastră, pe o distanță nu mai mare de douăsprezece picioare. Partea inferioară a obrazului său pătrat nu mai era bărbierită, ci acoperită cu o barbă albă, tunsă cât se poate de scurt, iar bărbia lui părea tot atât de lată ca și fruntea; părul îi era, de asemenea, alb ca neaua, iar nasul, obraji și fruntea acoperite cu piele gălbuie. Într-o mână ținea un baston, cu cealaltă își strângea halatul de lână Jaeger de sub care i se vedeau picioarele încălțate cu ciorapi de lână și papuci căptușiți tot cu Jaeger. Fața lui avea expresia unui copil încăpățânat, care face un lucru interzis. De fiecare dată când se întorcea, izbea bastonul de podea, târându-l apoi în urma lui, parcă voia să arate că poate merge și fără el.

— Pare încă destul de puternic, zise Soames încet de tot.

— Oh! da, domnule! Ar trebui să-l vedeți când face baie... e minunat, îi face atâta plăcere!

Vorbele acestea, rostite cu glas tare, îl lămuriră pe Soames că

Timothy a dat în mintea copiilor.

— Spune, te rog, îl mai interesează ceva? Întrebă tot cu glas tare.

— Oh, da, domnule: mâncarea și Testamentul. E chiar interesant să-l privești cum îl sucește încoace și încolo, cu toate că, firește, nu-l citește; iar din când în când întreabă ce valoare au Rentele de Stat, iar eu îi scriu pe o tăbliță de ardezie, cu cifre mari. Desigur, îi scriu întotdeauna același lucru, valoarea lor din 1914, ultima pe care a citit-o în jurnal. Când a izbucnit războiul, l-am rugat pe doctor să-i interzică citirea jurnalelor. Vai, ce greu a fost la început! Dar după puțin s-a potolit, căci și-a dat seama că-l obosește; de altfel e uimitor cum știe să-și economisească energia, după cum le spunea și iubitelor mele stăpâne pe vremea când mai erau încă în viață, fie-le țărâna ușoară! De câte ori nu le-a certat din cauza asta, căci, vă aduceți aminte, domnule Soames, dumnealor erau întotdeauna atât de active!

— Ce s-ar întâmpla dacă aș intra la el? Întrebă Soames. Oare mă mai recunoaște? Știi, Smither, eu i-am făcut Testamentul în 1907, după moartea domnișoarei Hester.

— Oh, domnule, eu nu știu ce să zic, răspunse Smither plină de îndoieli. Cred că vă recunoaște; se ține admirabil pentru vârsta lui.

Soames făcu câțiva pași până ajunsese în pragul ușii, unde se opri până când Timothy se întoarse spre el; atunci strigă:

— Unchiule Timothy!

Timothy parcurse jumătate din distanța care-i despărțea și se opri.

— Ei?

— Soames, strigă Soames cât îl ținea gura, întinzând mâna. Soames Forsyte!... Se vede că n-a priceput, adăugă Soames către Smither.

— Nu, domnule, răspunse Smither cam dezamăgită, trebuie să înțelegeți; nu și-a isprăvit încă plimbarea. Nu se poate gândi decât la un singur lucru. Cred că după amiază o să mă întrebe dacă a fost aici omul pentru gazul aerian, și vai de capul meu până va înțelege că ați fost dumneavoastră!

— Crezi că ar fi necesar un bărbat ca să-i poarte de grijă?

Smither ridică amândouă mâinile.

— Un bărbat? Oh, nu! Bucătăreasa și cu mine ne descurcăm foarte bine. Un om străin în preajma lui l-ar înnebuni în câteva zile. Iar stăpânele mele nici nu voiau să audă de un bărbat în casă. Și apoi, ca să vă spun drept, noi suntem foarte mândre de domnul Timothy.

— Dar doctorul vine regulat, nu-i așa?

— În fiecare dimineață. Face o mulțime de recomandări, dar domnul Timothy e așa de învățat cu el, încât nici nu-l mai bagă în seamă; scoate limba și atâta tot.

— Bine, zise Soames, întorcând capul; mi se pare trist și dureros.

— Oh, domnule! răspunse Smither speriată, să nu spuneți una ca asta. Abia acum, când nu-și mai face griji pentru nimic, se poate bucura din plin de viață, și așa și face! Chiar îi spuneam bucătăresei că domnul Timothy e acum mai om decât a fost vreodată. Vedeți dumneavoastră: dacă nu se plimbă, sau dacă nu face baie, mănâncă, iar când nu mănâncă, doarme. Și așa își petrece toată viața. Nu-l doare absolut nimic și nu are nici o grijă.

— Bine, zise Soames, este și asta o viață. Acum plec. Ah, da, dă-mi te rog Testamentul.

— Pentru așa ceva îmi trebuie timp, domnule Soames; îl ține sub

pernă și dacă nu doarme mă vede când îl iau.

— Aș vrea să știu dacă este acela pe care l-am redactat eu. De aceea te rog, când poți, uită-te la dată și spune-mi-o când mai trec pe aici.

— Bine, domnule, dar sunt sigură că e același, deoarece, vă aduceți aminte și dumneavoastră, bucătăreasa și cu mine am fost martore, iar pe testamentul acesta am văzut iscăliturile noastre, iar noi n-am iscălit decât o singură dată.

— Bine, zise Soames.

Își aducea aminte. Smither și Jane au fost martore bine alese, deoarece nemoștenind nimic prin acest testament, nu aveau nici un interes ca Timothy să moară. Soames îi spusese chiar atunci că era o precauțiune inutilă, dar așa a dorit Timothy; de altfel mătușa Hester s-a îngrijit de ele, lăsându-le destui bani.

— Foarte bine, îi zise; la revedere, Smither! Ai grijă de el, iar dacă spune ceva deosebit, scrie ce ai auzit și comunică-mi.

— Oh, da, domnule Soames, chiar așa am să fac. Mi-a făcut mare plăcere c-ați venit pe la noi. Bucătăreasa o să fie foarte emoționată când am să-i povestesc.

Soames dădu mâna cu ea, apoi coborî. Se opri două minute lângă cuierul în care își agățase de atâtea ori pălăria. "Toate trec, gândi el; trec și încep din nou. Sărman flăcău bătrân!" Apoi se opri să mai asculte o dată, cu atenție, zgomotul pe care-l făcea Timothy târându-și bastonul ca pe-un cal de lemn imaginar; sau să vadă, aplecată peste balustradă, fantoma unei fețe bătrâne, al cărei glas stins să șoptească: "Uite pe scumpul nostru Soames! Chiar acum am spus că n-a mai dat pe la noi de o săptămână!" Dar nu se auzea nimic, nimic! Nu era decât miros de camfor și firicele de praf jucându-se în dunga de soare care intra prin geamul de deasupra ușii. Căsuța bătrână! Un mausoleu! Și, întorcându-se brusc, ieși și-și văzu de drum.

Capitolul V ÎN PATRIE

Pășește pe pământul patriei.

Cam acesta era sentimentul lui Val Dartie când, în al patruzecilea an al vieții lui, ieșea, în acea joi dimineață, din vechiul castel pe care-l închiriasse în partea de nord a regiunii Sussex. Pleca la Newmarket, unde nu mai fusese din toamna anului 1899, când fugise de la Oxford pentru a face o călătorie în regiunea Cambridge. Se opri la ușă pentru a-și săruta soția și pentru a-și pune o sticlă de vin de Porto în buzunar.

— Vezi să nu-ți obosești prea mult piciorul, Val; și nu face pariuri prea mari.

În timp ce o lipi de pieptul său, privind-o drept în ochi, Val își dădu seama că atât piciorul, cât și buzunarul îi erau în siguranță. Va juca cu moderație; Holly avea întotdeauna dreptate — avea atât de mult bun-simț! Poate că lui nu i se părea ciudat, așa cum li se părea altora, că — fiind pe jumătate Dartie — a fost credincios tinerei sale verișoare în decursul celor douăzeci de ani de la romantica lor căsătorie contractată în timpul războiului cu burii; credincios fără a avea sentimentul că face un sacrificiu sau că se plictisește — Holly era atât de ageră, știa să se poarte atât de bine cu el, oricare i-ar fi fost starea sufletească. Fiind veri, au hotărât, mai

bine zis Holly a hotărât, să nu aibă copii; și cu toate că era puțin mai palidă, își păstrase trupul zvelt, obrazul frumos și culoarea părului ei negru. Val o admira mai ales pentru că avea o viață a ei proprie, în afară de cea pe care o ducea împreună cu el, și pentru că din an în an călărea tot mai bine. Cânta la pian, citea enorm de multe romane, poezii și tot ce-i cădea în mână. Când trăiau la ferma lor din Colonia Capului, Holly se ocupa de toți copiii și femeile negrilor din partea locului cu o destoinicie uimitoare. Era, într-adevăr, deșteaptă, dar nu făcea caz de inteligența ei, și nu era "șovină". Cu toate că Val nu era un om modest, ajunsese la convingerea că îi e superioară, fără a fi însă invidios — ceea ce era mare lucru din parte-i. E de remarcat că nu se întâmpla niciodată ca Val s-o privească fără ca ea să nu-și dea seama, în schimb privirile ei se opreau de multe ori asupra lui fără ca el s-o observe.

O îmbrățișă în poarta casei, căci nu se cădea s-o sărute pe peron, cu toate că ea îl conducea până la gară, rămânând să se întoarcă apoi singură cu automobilul. Cu pielea bronzată și obrazul brăzdat din pricina climei coloniale și a grijilor inevitabile pentru un crescător de cai, stingherit de piciorul rămas invalid din timpul războiului cu burii, dar care i-a salvat probabil viața în războiul care abia se sfârșise, Val era tot atât de chipeș cum fusese în zilele când îi făcea curte lui Holly; zâmbetul său era deschis și fermecător, genele parcă mai dese și mai negre, ochii cenușii străluceau, pistrii i se mai accentuaseră, iar părul începuse a-i încărungi la tâmpile. Făcea impresia unui om care se ocupase *de cai* într-o regiune înșorită.

Leșind din curte, făcu un viraj scurt și întrebă:

— Când sosește tânărul Jon?

— Azi.

— Dacă ai nevoie de ceva pentru el, pot să-ți aduc sâmbătă când mă întorc.

— N-am nevoie de nimic; dar tu poți să te întorci cu același tren cu care vine și Fleur, la ora unu și patruzeci.

Val porni cu Fordul în plină viteză; conducea și acum ca un om care se află într-o țară necunoscută, pe drumuri proaste, dar care nu vrea să facă compromisuri și speră în ajutorul cerului la fiecare groapă de pe șosea.

— Fleur e o tânără care știe ce vrea! Ai observat și tu?

— Da, zise Holly.

— Unchiul Soames și tatăl tău... au avut un conflict îngrozitor, nu-i așa?

— Ea nu știe nimic, el nu știe nimic și, firește, nu trebuie să suflăm nimic despre asta. E vorba numai de cinci zile, Val.

Va să zică "secret"! Bine! Dacă Holly socotește că așa e bine, fie cum zice ea. Apoi, aruncându-i niște priviri șirete, Holly zise:

— Ai văzut cu câtă măiestrie ne-a provocat s-o poftim?

— Nu.

— Și totuși, așa a fost. Tu ce părere ai despre ea, Val?

— Frumușică și deșteaptă. Dar cred că e gata să sară pârliazul în orice clipă, dacă are cu cine.

— Mă întreb, murmură Holly, dacă fetele moderne sunt toate ca ea. După atâția ani de viață în colonii, mă simt cu totul dezorientată aici.

— Tu? Tu prinzi atât de repede dedesubturile lucrurilor! Holly își strecură mâna în buzunarul pardesiului lui Val.

— Tu te pricepi la oameni, zise Val încurajat. Ce părere ai despre

belgianul acela, Profond?

— Cred că-i dracul gol!

Val zâmbi.

— Ca prieten al familiei noastre mi se pare suspect și primejdios. La drept vorbind, familia noastră e un codru destul de ciudat. Unchiul Soames căsătorit cu o franțuzoaică, tatăl tău cu prima soție a lui Soames. Pe bunicii noștri i-ar fi lovit damblaua dacă ar fi știut!

— Oricine ar fi simțit la fel, dragul meu.

— Automobilul ăsta, zise Val brusc, are nevoie de-o revizie. Când urcă la deal nu se simte prea sigur pe roțile din spate. Pare-se că la coborâre trebuie să dau viteză mai mare, căci altfel pierde trenul.

Val iubea atât de mult caii, încât nu avea nici un fel de simpatie pentru automobil; de aceea, când conducea el Fordul, acesta nu mergea niciodată atât de bine ca în mâna lui Holly. Prinse trenul.

— Ai grijă la întoarcere; căci, dacă poate, te trânteste. La revedere, scumpa mea!

— La revedere! strigă Holly trimițându-i sărutări cu mâna.

În tren, după un sfert de ceas de nehotărâre, neștiind încă dacă trebuie să-și oprească gândurile la Holly, la ziarul de dimineață, la privescetea minunată a zilei senine sau la amintirile lui vagi despre Newmarket, Val se cufundă în paginile unei cărți mici, plină cu nume, pedigriuri, încrucișări și observații în legătură cu performanțele și înfățișarea cailor. Tot ceea ce era în el Forsythe înclina spre cumpărarea unor cai de un anumit soi, și pentru un moment pornirea Dartie, dornică de speculații aventuroase, fusese biruită. Întors în Anglia după vânzarea avantajoasă a fermei și hergheliei sale din Africa de Sud și văzând că pe aici soarele strălucea rar, Val își zise: "Trebuie să-mi găsesc neapărat o preocupare, căci altfel țara asta mă duce la melancolie. Vânătoria nu-mi ajunge, trebuie să cresc și să antrenez cai." Cu ajutorul iscusinței deosebite și hotărârii dobândite în timpul îndelungatei lui șederi într-o țară nouă, Val văzu partea slabă a crescătoriei moderne. Oamenii erau hipnotizați cu toții de modă și de prețul mare al cailor. El va cumpăra caii după înfățișare, fără a ține seama de nume și speță! Și iată-l totuși hipnotizat de prestigiul unui anumit soi! Aproape fără să-și dea seama, Val își zise: "Clima asta blestemată trebuie să aibă ceva care te face să te învâртеști într-un cerc vicios. Totuși trebuie să am și eu în grajd măcar un exemplar cu sânge Mayfly."

În această dispoziție ajunse Val în Mecca nădejdlor lui. Era o zi de curse, foarte prielnică pentru cei dornici să se uite la cai și nu în gura celor care fac pariuri; Val se plimbă mult în jurul *paddock*-ului. Douăzeci de ani de viață în colonii l-au dezbărat de "dandismul"³⁷ în care fusese crescut, dar îi lăsaseră eleganța naturală a unui călăreț, dându-i în același timp o perspectivă justă și ochiul critic necesar pentru a distinge la prima vedere ceea ce el numea "snobismul neghiob" al unor englezi și "superficialitatea de papagal" a unor englezoaice — Holly era cu totul altfel, Holly era femeia ideală pentru el. Cu spiritul lui de observație, mintea ascuțită și fondurile necesare, Val mergea de-a dreptul în inima unei tranzacții, fie că era vorba de un cal sau de o băutură; și tocmai când se hotărâse pentru o mână Mayfly, auzi lângă el o voce joasă zicând:

— Domnul Val Dartie? Ce mai face doamna Dartie? Sper că e bine.

Lângă el stătea belgianul pe care-l întâlnise la sora lui, Imogen.

³⁷ *Dandy* are în limba engleză accepția de elegant, snob, filfizon.

— Prosper Profond, ne-am cunoscut la un dejun, zise acesta.

— Ce mai faci? murmură Val.

— Foarte bine, răspunse *Monsieur* Profond, zâmbind cu o încetineală nemaipomenită. "Dracul gol", spusese Holly despre el. Așa și era. Parcă semăna puțin cu un diavol, cu barba lui scurtă și ascuțită; un drac cam adormit, dar bine dispus, cu ochi șireți, de o inteligență deosebită.

— Este aici un domn care dorește să vă cunoască, un văr de-al dumneavoastră, domnul George Forsyte.

În fața lui Val apărură un domn gras, fără barbă, fără mustață, cu mutră de taur, cu niște ochi cenușii ieșiți din orbite și în care sclipeau săgeți de ironie; și-l amintea de odinioară, de pe când dejuna cu tatăl său la clubul "Iseeum".

— Pe vremuri mergeam la curse împreună cu tatăl dumitale, zise George. Cum îți merge cu herghelia? Nu vrei să cumperi una din mârtoagele mele?

Val zâmbi pentru a-și ascunde revelația pe care o avu chiar în clipa aceea: că nimeni nu mai e preocupat de crescătorie. Că nimeni nu mai crede în nimic, nici chiar în cai. George Forsyte, Prosper Profond! Nici chiar diavolul nu e mai blazat decât aceștia doi!

— Nu știam că-ți plac cursele, îi zise lui *Monsieur* Profond.

— Nu sunt pasionat, nu mă interesează prea mult. Îmi plac sporturile nautice, deși, la drept vorbind, nici marea nu mă pasionează; dar îmi place să invit prietenii pe iahtul meu. Am pregătit un mic dejun, foarte modest, domnule Val Dartie; dacă dorești, fă-mi plăcerea te rog să guști ceva — foarte modest — în automobilul meu.

— Mulțumesc, zise Val; ești foarte amabil. Am să trec peste un sfert de ceas.

— Acolo în spate. Vine și domnul Forsyte; și *Monsieur* Profond ridică un deget înmănușat în galben "subliniind": un mic automobil cu un mic dejun.

Apoi plecă mai departe, privind caii tot cu aerul lui adormit și absent, urmat de George Forsyte, corpulent, elegant și glumeț.

Val rămase pe loc, cu privirile ațintite la mânza Mayfly. George Forsyte, firește, era bătrân, dar acest Profond trebuie să fi fost cam de vârsta lui; Val se simțea foarte tânăr, încât pentru o clipă i se păru că mânza Mayfly e o jucărie cu care s-au distrat cei doi. Parcă animalul nu era un cal adevărat.

"Acea mică iapă, i se păru că aude glasul lui *Monsieur* Profond: ce-o fi găsinde la ea? Să mori de râs, nu altceva."

Iar George Forsyte, amicul tatălui său, tot de curse se ținea! Rasa Mayfly — să fi fost oare mai bună decât celelalte? Cu banii pe care-i avea s-ar putea aventura și în alte afaceri.

"Nu, totuși nu!" mârâi Val. "Dacă nu merită să crești cai, nu merită să mai faci nimic pe lume. Pentru ce am venit aici? Am s-o cumpăr!"

Se dădu puțin la o parte pentru a privi mulțimea oamenilor care se scurgea în valuri spre tribune. Bărbați bătrâni, ferchezuiți tineri rotofei, unși cu toate unsorile, antrenori după înfățișarea cărora jurai că nu văzuseră în viața lor un cal; femei înalte, guralive, unele mergând agale, altele cu pași vioi, vorbind toate prea tare; băieți tineri care încercau să ia un aer grav — doi sau trei dintre ei nu aveau decât un singur braț!

"Aici viața e un joc! gândi Val. Clopotul de la start sună, caii aleargă, banii trec dintr-o mână într-alta; clopotul sună din nou, caii aleargă din

nou, și banii trec în alte mâini."

Dar speriat de propria lui filozofie, Val se îndreptă spre ieșirea din *paddock* pentru a urmări galopul mânzei Mayfly; se mișca frumos. Apoi porni spre "micul automobil" al lui *Monsieur* Profond. "Micul" dejun era o gustare pe care orice bărbat o visează adeseori, dar o mănâncă foarte rar; după ce isprăvi *Monsieur* Profond îl conduse până la țarc.

— Soția dumitale e o femeie drăguță, spuse acesta pe neașteptate.

— Cea mai drăguță femeie din câte cunosc, răspunse Val pe un ton sec.

— Da, zise *Monsieur* Profond, are o față drăgălașă. Eu am o mare admirație pentru femeile frumoase.

Val îl privi bănuitor, dar pentru moment se simți dezarmat în fața acestui om, profund diabolic și totuși având ceva amabil și sincer.

— Oricând vă face plăcere să fiți oaspeții mei pe iaht, am să-i ofer o mică croazieră.

— Mulțumesc, zise Val din nou în gardă; soția mea nu poate suferi marea.

— Întocmai ca și mine, zise *Monsieur* Profond.

— Atunci de ce vă plimbați cu iahtul?

Ochii belgianului zâmbiră.

— Oh! Nu știu nici eu. Am făcut de toate, și acum a venit rândul plimbării cu iahtul.

— Trebuie să fie costisitor al dracului. Eu cred că ai și motive mai serioase.

Monsieur Profond își ridică sprâncenele, apoi își umflă buza de jos, cărnoasă.

— Mie îmi place viața ușoară, îi zise.

— Ai fost în război? întrebă Val.

— Da. Am făcut-o și pe asta. Am fost otrăvit cu gaze; puțină neplăcere.

Zâmbi cu un aer calm și profund de prosperitate, sorbit parcă din însuși numele lui. Val nu-și dădea seama dacă spusese "puțină" în loc de "mică" pentru că nu cunoștea bine limba engleză sau numai pentru că era afectat. Tipul era, fără îndoială, capabil de orice. Ajunși lângă cercul de cumpărători din jurul mânzei Mayfly, care câștigase cursa, *Monsieur* Profond zise:

— Ai de gând s-o cumperi?

Val dădu din cap. Având alături de el pe acest Satana adormit, Val simțea nevoia credinței. Deși situația lui materială, datorită prevederii bunicului său care îi lăsase moștenire un venit de o mie de lire sterline anual, la care se adăuga și mia lui Holly, moștenită de la bunicul ei, îl asigura față de orice lovitură a providenței, Val nu avea capital disponibil prea mare, căci o bună parte din banii realizați din vânzarea fermei lui din Africa de Sud o cheltuisese pentru instalarea lor în Sussex. Și, foarte curând, își zise: "Fir-ar al dracului, am scăpat-o!" Nu putea da mai mult de șase sute de lire sterline, iar licitația a mers mai departe. Val s-a retras. Mânza Mayfly s-a adjudecat la suma de șapte sute cincizeci de guinee. Supărat, întoarse spatele grupului care licita, când auzi glasul lui *Monsieur* Profond șoptindu-i la ureche:

— Am cumpărat eu mica mână, dar n-am ce face cu ea. Ia-o dumneata și dă-i-o soției dumitale.

Val se uită la el și mai bănuitor, dar omul avea atâta voie bună în

ochi, încât nu se putu considera jignit.

— Am realizat o mică sumă de bani în timpul războiului, încep *Monsieur* Profond cu aerul că răspunde privirilor lui Val. Am avut acțiuni în fabricile de armament. Îmi place să-i cheltuiesc. Eu știu întotdeauna să fac bani. Cheltuiesc relativ puțin cu persoana mea. Îmi place să se bucure și prietenii mei de ceea ce am eu.

— Ți-o cumpăr la prețul pe care l-ai dat pe ea, răspunse Val hotărât.

— Nu, zise *Monsieur* Profond. Ia-o, te rog, dumneata. Eu n-am ce face cu ea.

— Imposibil! Așa ceva nu...

— De ce nu? zise *Monsieur* Profond zâmbind. Doar sunt prietenul familiei dumneavoastră.

— Șapte sute cincizeci de guinee nu e o cutie cu țigări, zise Val enervat.

— Foarte bine. Te rog păstrează-o până când am să ți-o cer și fă ce vrei cu ea.

— Accept dacă mânza rămâne proprietatea dumată, zise Val.

— Foarte bine, murmură *Monsieur* Profond și plecă.

Val îl urmări din ochi; poate să fie un "diavol binevoitor", dar poate să fie și diavol diavol. Îl văzu întâlnindu-se cu George Forsyte, apoi nu-l mai văzu.

Cât timp mai rămase la Londra, Val își petrecu ziua la curse, iar serile în casa mamei lui, în Green Street.

Winifred Dartie avea șaiszeci și doi de ani, dar arăta admirabil, mai ales dacă țineai seama că vreme de treizeci și trei de ani a avut de suferit din pricina soțului ei, Montague Dartie, de care a scăpat ca prin minune datorită treptelor dintr-o casă de la Paris. Era foarte încântată că fiul ei preferat s-a întors acasă din Africa de Sud după atâta vreme, că se schimbase așa de puțin și c-o iubea pe soția lui. Pe la sfârșitul celui de al șaptelea deceniu al veacului trecut, înainte de a se mărita, Winifred era în avangarda luptei pentru libertate, plăcere și lux; dar acum mărturisea că fetele tinere din ziua de azi au întrecut mult năzuințele ei. Acestea, de pildă, socotesc căsătoria drept un accident, și uneori Winifred regreta că nu făcuse și ea la fel; un al doilea, al treilea sau al patrulea accident poate că i-ar fi dat un tovarăș de viață mai puțin bețiv și fantezist. Totuși, la urma urmei, Monty lăsase în urma lui pe Val, Imogen, Maud și Benedict (care ajunsese aproape colonel și scăpase teafăr din război); dintre ei nici unul nu divorțase încă. Winifred era adeseori mirată de statornicia copiilor ei, când își amintea de tatăl lor; dar, după cum constatase cu mândrie, în afară de Imogen erau cu toții niște adevărați Forsyte, și gândul acesta o mângulea. Fetița fratelui ei, Fleur, o înspăimânta. Era neastâmpărată ca toate fetele moderne. Prosper Profond a caracterizat-o bine într-o zi după cină: "E ca o mică flacăară așezată în curent" — deși nu avea gesturi deșănțate și nu vorbea cu glas prea tare. În caracterul lui Winifred zăceau adânc întipărite concepțiile neamului Forsyte, de aceea avea o aversiune instinctivă față de atmosfera generală, de obiceiurile și principiile fetelor moderne care aveau următoarea deviză: "Orice ai face e totuna! Hai să cheltuim, căci mâine tot vom fi săraci!" Pe Winifred o mângâia un singur lucru din caracterul lui Fleur: era atât de perseverentă, încât dacă voia ceva nu se potolea până când nu-și îndeplinea dorința; cât despre consecințe, fata era prea tânără pentru a ține seama de ele. Fleur era foarte frumușică; moștenise de la mama ei gustul franțuzoaicelor și darul

de a purta rochiile; toată lumea întorcea capul în urma ei — mare compensație pentru Winifred, îndrăgostită de stil și distincție, dar care fusese amarnic dezamăgită în cazul lui Montague Dartie.

Sâmbătă dimineața Winifred, care lua ceaiul cu Val, aduse vorba despre vechiul lor conflict familial.

— Acea mică întâmplare relativ la socrul tău și mătușa Irene se pierde în negura vremurilor, așa că Fleur nu trebuie să afle nimic despre ea, Val. N-are rost să-i dăm proporții. Unchiul Soames ține foarte mult la acest lucru. Te rog să bagi de seamă.

— Da! Dar va fi îngrozitor de greu. Tânărul frate vitreg al lui Holly vine să locuiască la noi un timp, până ce învață agricultura. A și sosit acolo.

— Oh! zise Winifred. Asta ne mai lipsea! Cum arată băiatul?

— L-am văzut o singură dată, la Robin Hill, când am fost în țară în anul 1909; era în pielea goală și vopsit cu dungi albastre și galbene — un copil frumușel.

Winifred găsi că e foarte "amuzant" și adăugă pe un ton calm:

— Nu face nimic; Holly are mult tact și va ști cum să procedeze. N-am să-i spun unchiului tău. L-ar supăra din cale-afară. Tu nu știi ce mângâiere e pentru mine că te-ai întors acasă, scumpul meu, acum că îmbătrânesc...

— Îmbătrânești? Ce idee! Niciodată n-ai fost mai tânără! Spune, mamă, Profond acela e un om cumsecade?

— Prosper Profond? Oh! Cel mai amuzant bărbat din câți cunosc.

Val tuși, apoi povesti întâmplarea cu mânza Mayfly.

— Iată un gest caracteristic pentru el, murmură Winifred. Face cele mai neașteptate lucruri!

— O fi! zise Val aspru; familia noastră n-a prea avut noroc când și-a făcut de lucru cu indivizi de soiul ăsta: sunt prea fanteziști pentru noi.

Avea dreptate! Winifred tăcu, îngândurată, apoi răspunse:

— Oh! Dar e străin, Val; trebuie să fim îngăduitori!

— Foarte bine. Eu am să mă folosesc de mânza lui și am să caut o modalitate de a mă revanșa.

Curând după aceea își luă rămas bun, se duse la un *bookmaker* la clubul "Iseeum" și apoi la gara Victoria.

Capitolul VI JON

După douăzeci de ani petrecuți în Africa de Sud, doamna Val Dartie era îndrăgostită la nebunie, din fericire de ceva care îi aparținea, căci obiectul pasiunii sale erau priveliștea din fața ferestrelor și lumina limpede și răcoroasă a dealurilor înverzite, în sfârșit, era din nou în Anglia! Anglia mai frumoasă decât în visele ei! Întâmplarea a dus familia Val Dartie în partea de miazăzi a comitatului Sussex, unde dealurile aveau un adevărat farmec în lumina soarelui. Holly moștenise de la tatăl ei destulă sensibilitate pentru a prețui frumusețea rară a conturului lor, precum și strălucirea lor albă. Pentru ea, urcușul pe potecile înguste ale trecătorilor și plimbarea pe coama dealurilor — fie spre Chanctonbury, fie spre Amberley — erau o încântare pe care cu greu o putea împărtăși cu Val, deoarece admirația lui pentru Natură se confunda cu instinctul neamului Forsyte de a trage vreun folos din ea, ca de pildă starea ierbii pentru antrenamentul cailor.

În drum spre casă, conducând Fordul cu o anumită blândețe și bună dispoziție, își făgădui că primul lucru pe care îl va face când va veni Jon va fi să-l ducă acolo sus și să-i arate "priveliștea" sub acest cer de mai.

Avea, față de fratele ei vitreg, un sentiment matern, pe care nu și-l putea manifesta față de Val. În vizita de trei zile pe care o făcuse la Robin Hill, curând după ce se întorseseră în patrie, nu-l întâlnise pe Jon, căci era la școală. Așa încât în amintirea ei, ca și Val de altfel, vedea un copil cu păr strălucitor ca soarele, jos lângă lac, în pielea goală vărgată cu galben și albastru.

În acele trei zile cât a stat la Robin Hill, Holly a fost tulburată, tristă și nu-și găsisese locul. Amintiri despre fratele ei mort, amintiri despre zilele când Val îi făcea curte; iar sub îmbătrânirea tatălui ei, pe care nu-l mai văzuse de douăzeci de ani, Holly, cu tot zâmbetul lui ironic, simțise umbra morții; dar ceea ce o supărase cel mai mult fu prezența mamei sale vitrege, de care își aducea vag aminte, ca de "doamna în gri", din vremea când era mică și bunicul ei era în viață, când *Mademoiselle* Beauce era foarte supărată pe intrusa aceea care-i dădea lecții de pian. Toate acestea au tulburat și chinuit sufletul ei dornic să găsească un Robin Hill neschimbat. Dar Holly, cu toată sensibilitatea ei înnăscută, știa să-și ascundă simțămintele, și totul părea să fi mers bine.

La despărțire tatăl ei o sărută, dar Holly simțise cum îi tremurau buzele.

— Așa, scumpa mea, spusese. Nu-i așa că războiul n-a schimbat nimic la Robin Hill? Ce n-aș fi dat să-l fi adus și pe Jolly cu tine! Spune, Holly, tu crezi în prostiile spiritiștilor? Tare mă tem că dacă stejarul acesta moare, eu mor.

Holly îl îmbrățișa cu atâta căldură, încât Jolyon și-a dat seama că l-a luat gura pe dinainte, de aceea luă imediat un aer ironic.

— Spiritism — ce cuvânt bizar; și cu cât adepții lui vorbesc mai mult despre el, cu atât arată mai mult că urmăresc realități concrete.

— Cum adică? zise Holly.

— Foarte simplu. Uită-te la fotografiile lor cu prezența aurei. Pentru a putea face o fotografie, trebuie să ai mai întâi un obiect material pe care să cadă lumina și care să facă umbră. Eu cred că până la urmă vom ajunge să spunem fie că toată materia este spirit, fie că tot spiritul este materie — nu știu care din aceste două afirmații e cea adevărată.

— Tată, tu nu crezi în viața de dincolo?

Jolyon se uită la ea, și tristețea stranie de pe fața lui o impresiona profund.

— Trebuie să-ți spun, scumpa mea, că mi-ar plăcea să aflu ceva de dincolo de moarte. În ultima vreme m-am cam ocupat și de așa ceva. Dar orice aș face, nu mă pot convinge că telepatia sau subconștientul ar fi altceva decât emanații ale energiei acumulate în lumea aceasta. Ce n-aș da să pot crede! Cu toate că dorințele produc idei, ele nu sunt în stare să creeze dovezi.

Holly îl sărută încă o dată pe frunte și parcă simțea că teoria tatălui său se confirmă: toată materia devenise spirit — fruntea lui părea, întrucâtva, atât de imaterială!

Dar cea mai impresionantă imagine cu care a plecat după cele trei zile petrecute la Robin Hill a fost aceea a mamei sale vitrege, pe care o privise, fără ca ea să fi observat, în timp ce citea o scrisoare de la Jon. Nu încapă îndoială c-a fost cel mai frumos tablou din câte văzuse Holly

vreodată. Irene, absorbită de scrisoarea băiatului ei, stătea în picioare la fereastră, unde lumina cădea pe fața și părul ei cărunt; buzele ei se mișcau, zâmbeau, ochii ei negri râdeau, dansau iar una din mâini îi era lipită de piept. Holly rămase cu impresia c-a văzut imaginea iubirii desăvârșite și cu convingerea că Jon trebuie să fie simpatic.

Când îl văzu ieșind de pe peron cu câte o valiză în fiecare mână, așteptările ei fură confirmate. Semăna puțin cu Jolly, idolul copilăriei ei, pierdut de multă vreme, dar avea o expresie mai ageră, avea aerul mai puțin formalist, cu ochii mai întunecați, părul mai deschis și n-avea pălărie pe cap: una peste alta, "un frățior" foarte interesant!

Holly, obișnuită cu tinerii din vremea aceea, siguri de ei, a fost vrăjită de timiditatea și politețea lui; Jon se simțea încurcat pentru că Holly ședea la volan în loc s-o fi condus el acasă. Ce ar fi dacă ar încerca? De la război încoace nu mai aveau automobil la Robin Hill. A condus o singură dată, dar a oprit mașina într-o grămadă de nisip; totuși ar mai putea încerca. Râsul său dulce era foarte plăcut; deși, după cât îi părea, felul lui de a vorbi era acum demodat. Ajunși acasă, scoase din buzunar o scrisoare zbârcită, pe care Holly o citi în timp ce Jon se spăla, o scrisoare foarte scurtă, dar care trebuie să fi însemnat un efort dureros pentru tatăl ei.

"Draga mea,

Sunt convins că tu și cu Val nu veți uita că Jon nu știe nimic din istoria familiei noastre. Mama lui și cu mine socotim că este prea tânăr pentru a afla. Băiatul e foarte bun și e lumina ochilor ei. *Verbum sapientibus*³⁸.

Cu drag, tatăl tău,

J.F."

Scrisoarea nu cuprindea decât atât; dar în sufletul lui Holly renăscură neliniștea și regretul că venea și Fleur.

După ceai își împlini făgăduința făcută și-l luă pe Jon pe deal. Avură o îndelungată convorbire șezând pe marginea unei gropi vechi, din care se scosese var, năpădită acum de ierburi și scaieți. Povârnișul verde era presărat cu laptele-cucului și sânziene, ciocârlile cântau, sturzii zburau în desişuri, iar din când în când un pescăruș rătăcit pe uscat fâlfâia din aripi și părea foarte alb pe cerul care se întuneca și unde, palidă, răsărea luna. Aerul era plin de miresme minunate, ca și cum niște mici făpturi nevăzute ar fi alergat de colo-colo storcind parfum din firele de iarbă.

După o îndelungată tăcere, Jon zise pe neașteptate:

— E minunat! Ce armonie desăvârșită! Pescăruși în zbor, oi cu clopoței...

— "Pescăruși în zbor, oi cu clopoței!" Tu ești poet, dragul meu! Jon oftă.

— O, Doamne! Nu spune una ca asta!

— Încearcă, Jon! La vârsta ta am încercat și eu.

— Într-adevăr? Și mama spunea să "încerc", dar sunt prea leneș. Poți să-mi arăți vreuna scrisă de tine?

— Dragul meu, murmură Holly, sunt căsătorită de nouăsprezece ani, iar versurile le-am scris pe vremea când voiam să mă mărit.

— Oh! zise Jon și întoarse capul spre ea.

Unul din obraji, cel pe care îl vedea ea, era îmbujorat. Oare Jon s-a "fript la degete", cum ar fi zis Val? Nu-i oare prea devreme? Dacă da, cu

³⁸Celor înțelepți nu trebuie să le spui decât un cuvânt (lat).

atât mai bine, căci nu-l va emoționa tânăra Fleur. De altfel va începe să lucreze la fermă. Holly zâmbi. Oare și Burns³⁹ a plecat de la coarnele plugului sau numai Piers Plowman⁴⁰? În vremurile în care trăiește ea, aproape toți băieții și cele mai multe fete pot scrie poezii, așa cum s-ar părea după nenumăratele cărți pe care le citise în Africa de Sud, importate de către firma "Hatchus and Bumphards".

Erau printre ei unii bunici — chiar buni, mult mai talentați decât fusese ea! De altfel poezia venise la modă abia în ultima vreme — o dată cu automobilele. După masa de seară, lângă focul ce ardea în căminul de jos, avură din nou o lungă convorbire; Holly aflase aproape totul despre Jon, în afară de un singur lucru, și cel mai important. În fața camerei lui de culcare, Holly se despărți de el, după ce verificase de două ori dacă nu-i lipsește nimic; era convinsă că îl va iubi și că Jon îi va plăcea lui Val. Era plin de viață, dar nu exuberant; știa să asculte, era simpatic și reticent în ceea ce-l privea. Bineînțeles, își iubea tatăl și-și adora mama. Îi plăceau călătoria, vâslitul și scrima mai mult decât toate jocurile. Salva fluturii de noapte când se apropiau de vreo flăcă, nu putea suferi păianjenii, dar îi lua cu o bucățică de hârtie și îi ducea afară, nu-i omora niciodată. Într-un cuvânt, era prietenos. Holly se duse la culcare gândindu-se că Jon ar suferi îngrozitor dacă cineva i-ar face vreun rău; dar cine să-i facă rău?

Jon, la rândul lui, stătea la fereastră cu o bucată de hârtie și un creion, scriind prima lui "poezie adevărată" la flacăra unei lumânări, deoarece luna nu era destul de strălucitoare pentru a scrie la lumina ei, ci-i dădea doar iluzia că aerul nopții tremură și că totul e îmbrăcat în argint. Era o noapte făcută anume pentru ca Fleur să umble, să-și rotească ochii și să-l conducă înainte peste culmi, departe, departe. Pe fruntea tânără a lui Jon apărură cute adânci; scria cuvinte pe hârtie, le ștergea, apoi le scria din nou, făcând tot ceea ce e necesar pentru desăvârșirea unei opere de artă; și avea sentimentul pe care trebuie să-l aibă adierile vântului de primăvară când își încearcă primele cântece printre mugurii care încă n-au înflorit. Era unul dintre băieții aceia (puțini la număr) în al căror suflet dragostea de frumos dobândită în familie a supraviețuit anilor de școală. El și-a tănuțit, firește, simțămintele, astfel că nici chiar profesorul de desen nu le-a bănuțit; dar ele existau, curate și sublime, în el.

Poezia i se păru șchioapă și lipsită de avânt față de înariparea nopții. Cu toate acestea n-a zvârlit-o. Era o "prostie", totuși era mai mult decât nimic, era expresia inexprimabilului. Apoi gândi cu oarecare dezamăgire: "N-am să i-o pot arăta mamei."

Și dormi foarte bine, copleșit de atâtea lucruri noi.

Capitolul VII FLEUR

Pentru a evita întrebări primejdioase la care nu i se putea răspunde, tot ceea ce i-a spus lui Jon a fost:

— O dată cu Val va sosi în vizită la noi pentru câteva zile o fată.

Din aceleași motive, lui Fleur nu i s-a spus decât:

— La noi locuiește un tânăr.

³⁹Robert Burns (1759-1796), renumit poet scoțian

⁴⁰Personaj principal dintr-un poem satiric medieval. După unii, Piers Plowman ar fi însuși autorul acestui poem.

Cei doi mânji, după cum le zicea Val în gând, s-au întâlnit deci într-un mod cu desăvârșire neprevăzut. Holly a făcut prezentările.

— Acesta este Jon, frățiorul meu; Fleur este verișoara noastră, Jon.

Jon, intrând pe ușă dintr-o lumină orbitoare, fu atât de uluit de natura providențială a acestui miracol, încât abia o auzi pe Fleur spunând cu glas calm:

— Oh! Bună ziua! de parcă nu se mai văzuseră niciodată; și înțelese, năucit, dintr-o mișcare de o iuțea neînchipuită a capului ei, că nu trebuia să arate că o văzuse vreodată. Se aplecă buimac asupra mâinii ei și rămase mai tăcut decât mormântul. Știa că e mai cuminte să tacă. Odată, când era copil, iar mama l-a prins citind noaptea la lumina lămpii, Jon răspunsese cu îndrăzneală: "Nu citeam, Mam, întorceam doar paginile"; iar mama îi spusese: "Jon, să nu spui niciodată minciuni, din pricina feței tale nimeni nu te va crede."

Aceste cuvinte îi minaseră pentru totdeauna încrederea necesară în succesul unui neadevăr rostit de el. De aceea nu putu decât să asculte exclamațiile vioaie și entuziaste ale lui Fleur — care găsea că totul în casă este foarte frumos —, la ceai să-i ofere prăjituri și gem, iar în primul moment prielnic să se retragă. Se zice că omul care suferă de *delirium tremens* vede tot timpul în fața ochilor un anumit obiect, de preferință de culoare închisă, care își schimbă brusc forma și poziția. Jon avea în fața ochilor un obiect fix: ochii ei negri și părul ei aproape negru, mereu altfel, dar același. Gândul că între el și obiectul acela fix există o înțelegere ascunsă (destul de greu de înțeles) îl emoționa în așa măsură, încât, așteptând cu înfrigurare, începu să-și transcrie poezia — pe care, desigur, nu va îndrăzni să i-o arate niciodată — până când îl treziră tropote de cai, iar din fereastra camerei lui o văzu plecând cu Val la călărie. Se vedea limpede că Fleur nu-și pierde vremea; privind în urma lor, Jon simți o durere în inimă. El își pierdea vremea. Dacă în emoția aceea înspăimântătoare a întâlnirii n-ar fi fugit, l-ar fi chemat și pe el la plimbare. Rămase la fereastră și îi urmări. Dispărură, apoi reapărură la o cotitură, dispărură din nou, și pentru ultima dată îi zări vreme de un minut profilați pe coama dealului. "Sunt un dobitoc, își zise, pierd mereu norocul ce-mi iese în cale."

De ce nu avea oare mai multă încredere în sine și mai multă spontaneitate? Apoi, cu bărbia sprijinită în palme, își închipui cum ar fi fost dacă ar fi plecat cu ea la călărie. Un *week-end* e numai un *week-end*, și a pierdut trei ore. Mai există oare pe lume un bleg ca el? Desigur că nu.

Seara se îmbracă din vreme pentru masă și coborî primul. Era hotărât să nu mai scape nici o ocazie. Dar o scăpă pe Fleur, care coborî ultima. La masă era așezat față-n față cu ea, și a fost ceva îngrozitor — de teamă ca nu cumva să spună ceea ce nu trebuie a fost incapabil să scoată o vorbă; deși firesc era să se uite la ea, i-a fost cu neputință să ridice ochii; în concluzie: nu se purta normal cu o ființă cu care, în imaginație, iese peste dealuri și culmi; și tot timpul își dădea seama că atât Fleur, cât și ceilalți vor crede că e un prostănac mut. Da! Era îngrozitor! Iar ea vorbea atât de bine, conversația ei zbura ca pe aripi de la un subiect la altul. Era uimitor cum învățase ea o artă pe care el o găsea atât de respingător de grea. Și nu va fi de mirare dacă Fleur va crede că nu e nimic de făcut cu el!...

Ochii surorii sale, ațintiți asupra lui cu o anumită uimire, îl siliră în cele din urmă să se uite la Fleur, dar imediat ochii acesteia, foarte vioi și mari, părură a spune: "Oh! pentru Dumnezeu!" și îl siliră să se uite la Val, al

cărui zâmbet îl sili să se uite la cotletul din farfuria sa — acesta, cel puțin, nu avea ochi și nu râdea de el — pe care-l mănca în grabă.

— Jon vrea să se facă fermier, o auzi pe Holly spunând; agricultor și poet.

Ridică ochii plini de reproș către ea, observă sprâncenele ei ridicate în glumă întocmai ca ale tatălui său, râse și parcă se simți mai bine.

Val povesti întâmplarea cu *Monsieur* Profond; subiectul era foarte bine venit, căci pe când vorbea, Val se uita la Holly, iar Holly îl privea și ea pe Val, în timp ce Fleur, cu fruntea ușor încrețită, părea a privi un gând al ei, iar Jon putea, în sfârșit, s-o privească în voie pe Fleur. Purta o rochie albă, foarte simplă și bine croită; brațele îi erau goale, iar în păr avea un trandafir alb. În acest moment de liberă contemplare, după o tulburare atât de intensă, Jon o văzu transfigurată, așa cum vede omul în întuneric un pom firav și alb, cu fructe; o zări asemenea unui vers dintr-o poezie care trece ca fulgerul prin fața ochilor minții sau unei melodii care plutește în depărtări și se stinge. Buimac cum era, se întrebă: oare câți ani are — părea să aibă mai multă încredere în sine și experiență decât el. De ce să nu spună că se întâlniseră? Brusc, îi veni în minte fața mamei lui: tulburată, îndurerată când îi răspunsese: "Da, suntem rude, dar nu-i cunoaștem." E cu neputință ca mama lui, care iubește frumosul, să n-o fi admirat pe Fleur dacă ar fi cunoscut-o! După masă rămase singur cu Val; sorbea politicos vinul de Porto și răspundea întrebărilor puse de cumnatul său nou-găsit. În ceea ce privea călăria (pentru Val era cea mai importantă problemă) îi pune la dispoziție o tânără iapă castanie, urmând ca el să-i pună șaua, să-i scoată șaua și, în general, să se îngrijească de ea când o aduce la grajd. Jon îi răspunse că e deprins de acasă cu asemenea treburi și văzu cum crește în stima gazdei lui.

— Fleur, zise Val, nu călărește încă bine, dar are curaj. Sunt sigur că tatăl ei nu știe să facă deosebirea între un cal și o roată de căruță. Tatăl tău încalecă?

— Pe vremuri călărea; dar acum, știi, acum e... Se opri, căci nu putea suferi cuvântul "bătrân". Tatăl lui era în vârstă, dar nu era bătrân; nu — bătrân niciodată!

— Da, mormăi Val. L-am cunoscut pe fratele dumitale la Oxford, e mult de atunci, a murit în războiul cu burii. Ne-am bătut o dată în grădina de lângă New College. Stranie poveste, adăugă îngândurat: multe s-au tras de acolo.

Jon deschise ochii mari; totul îl împingea spre cercetarea trecutului, când auzi glasul surorii lui spunând dulce în ușă:

— Poftiți încoace, amândoi!

Jon se ridică și porni emoționat spre ceva mult mai actual. După ce Fleur spuse că "E o vreme prea minunată pentru a sta în casă", ieșiră cu toții. Picăturile de rouă străluceau ca gheața în lumina lunii, și un vechi cadran solar arunca o umbră lungă. Două garduri de merisor, plantate în unghi drept, împrejmuiau cu umbrele lor negre livada. Fleur porni prin deschizătura dintre cele două garduri.

— Vino aici! strigă.

Jon se uită speriat la ceilalți doi și o urmă. Ea alerga printre pomi ca o fantomă. În preajma ei totul era frumos și parcă plutea în spuma mării, iar aerul mirosea a urzici și a trunchiuri de copaci bătrâni. Dispăru, Jon crezu c-a pierdut-o, apoi o luă la fugă, și era cât p-aci să se izbească de ea. Stătea nemișcată.

— Nu-i așa că-i frumos!? strigă ea; iar Jon răspunse:

— Foarte.

Fleur întinse brațul, rupse o floare și, învârtind-o între degete, zise:

— Sper că-mi dai voie să-ți spun Jon?

— Bineînțeles.

— Foarte bine! Dar știi că între familiile noastre există o dușmănie?

Jon bâlbâi:

— Dușmănie? Pentru ce?

— Romantic și stupid în același timp. De aceea n-am spus că ne-am mai întâlnit. Vrei să ne sculăm mâine de dimineață foarte devreme și să facem o plimbare înainte de ora micului dejun? Mie nu-mi place să trăgănez lucrurile. Dar ție?

Jon consimți cu entuziasm.

— Atunci, la ora șase. Cred că mama ta e splendidă.

Jon răspunse călduros:

— Da, așa e.

— Mie îmi place frumusețea în toate manifestările ei, continuă Fleur, dar numai dacă-mi dă senzații puternice. Nu-mi place deloc arta greacă.

— Cum? Nici Euripide?

— Euripide? Oh, nu! Nu pot să sufăr teatrul grecesc; piesele sunt prea lungi. După părerea mea frumosul trebuie să-ți dea întotdeauna o senzație imediată. Mie îmi place, de pildă, să mă uit la un *singur* tablou, și apoi să fug. Nu-mi plac mai multe lucruri adunate laolaltă. Uite! Ridică floarea în lumina lunii: după gustul meu aceasta e mai frumoasă decât grădina toată. Și deodată, cu cealaltă mână, îl atinse pe Jon. Crezi că există ceva mai îngrozitor pe lume decât prudența? Simți parfumul lunii? Fleur lipi floarea de obrazul lui; iar Jon, zăpăcit, fu de acord că cel mai îngrozitor lucru pe lume este prudența și, aplecându-se, sărută mâna care i-o strângea pe a lui.

— Drăguț, dar demodat, zise Fleur pe un ton calm. Ești înspăimântător de tăcut, Jon! Și mie îmi place tăcerea, dar numai dacă e de scurtă durată. Își luă mâna de pe mâna lui. Ai crezut că intenționat am lăsat să-mi cadă batista?

— Nu! strigă Jon profund indignat.

— Și totuși, așa a fost. Hai să ne întoarcem, căci cine știe ce vor crede ceilalți.

Apoi din nou o luă la fugă printre pomi, ca o fantomă. Jon o urmă cu iubire în inimă, cu Primăvară în inimă, iar în jurul lui luna lumina flori albe ce păreau a nu fi din lumea aceasta. Ieșiră din grădină tot prin deschizătura pe unde intraseră. Fleur începu să meargă cu un pas potolit.

— Era foarte frumos acolo, îi zise lui Holly pe un ton visător.

Jon tăcea, nădăjduind că lui Fleur i se va părea că e o tăcere de scurtă durată.

Îi zise noapte bună pe un ton indiferent și politicoș, ceea ce îl făcu să creadă că visase...

În camera ei de culcare, Fleur își dezbracă rochia și, înfășurată într-un halat, cu floarea albă tot în păr, semănând cu o tânără japoneză, se așează în pat cu picioarele încrucișate și începu să scrie la lumina unei lumânări.

"Mult iubita mea Cherry,

Mi se pare că sunt îndrăgostită. Am un nod în gât, cu toate că ceea ce simt eu e așezat puțin mai jos. E vorba de un văr de-al doilea de al meu —

un copil, cu vreo șase luni mai bătrân și cu zece ani mai tânăr decât mine. Băieții se îndrăgostesc de obicei de femei mai mari decât ei, iar fetele de băieți mai tineri sau de bărbați bătrâni de patruzeci de ani. Să nu râzi de mine, dar ochii lui sunt cele mai "adevărate" lucruri din câte am văzut vreodată; și tace într-un mod divin! Prima întâlnire, foarte romantică, a fost la Londra, la picioarele Junonei lui Vospovitch. Acum doarme în camera vecină și razele lunii luminează pomii înfloriți; mâine dimineată, înainte de a se trezi ceilalți, vom face o plimbare în țara zânelor, pe dealurile din Sussex. Dușmănia dintre familia lui și a mea face povestea aceasta cu adevărat interesantă. Da, și s-ar putea să fiu nevoită să mă folosesc de un subterfugiu și să te rog să mă poștești la tine — atunci am să-ți explic motivul. Tatăl meu nu dorește să ne cunoaștem, dar n-am ce să-i fac. Viața e prea scurtă. Mama lui e cea mai frumoasă femeie din câte am văzut, are păr argintiu și o față tânără cu ochi negri. Acum locuiesc la sora lui — căsătorită cu vărul meu; totul este încurcat, dar mâine am de gând s-o descos. Susțineam adeseori amândouă că amorul e un sport care-ți încurcă viața; ei bine, să știi că ne-am înșelat, el este abia începutul ei, și cu cât îl simți mai curând scumpa mea, cu atât mai bine!

Jon (nu este o simplificare, ci o prescurtare de la Jolyon, care, după cum aud, e un nume obișnuit în familia noastră) este genul de bărbat care se aprinde iute și apoi se răcește; e înalt de vreo cinci picioare și ceva, dar e încă în creștere, și cred că se va face poet. Dacă râzi de mine, să știi că mă supăr pentru totdeauna. Am de întâmpinat fel de fel de greutăți, dar tu știi că atunci când doresc cu adevărat un lucru nu mă las până nu-l am. Unul din principalele efecte ale dragostei e că aerul ți se pare locuit de ființe vii, întocmai cum crezi în obrazul din lună; și te simți — te simți amețită și ușoară în același timp, și ai o senzație bizară, parcă mereu inspiri, pentru prima oară, parfumul florilor de portocali... Este prima mea iubire și mi se pare că va fi și ultima, ceea ce, firește, e absurd având în vedere legile naturii și ale moralei. Dacă-ți bați joc de mine, te bat; iar dacă spui cuiva ceva, nu te voi ierta niciodată. Mă tem atât de mult de acest lucru, încât aproape nu cred că am să-ți expediez scrisoarea.. În orice caz mai dorm o noapte până mă hotărăsc.

Noapte bună, scumpa mea Cherry!

A ta,

Fleur."

Capitolul VIII IDILĂ PE IARBĂ

Cei doi tineri Forsyte ieșiră pe poteca de pe creastă și-și îndreptară fețele spre răsărit, către soare. Pe cer nu era nici un nor și dealurile erau pline de rouă. Urcaseră destul de iute povârnișul și de aceea răsuflau puțin cam greu; chiar dacă aveau ceva de spus, nu-și spuseră nimic, ci urcară înainte, nemâncați, amețiți, însoțiți de cântecul ciocârliilor. Plecarea pe furiș din casă fusese distractivă, dar odată ajunși pe culme plăcerea conspirației dispăru, făcând loc unei tăceri desăvârșite.

— Am făcut o mare prostie, zise Fleur, după ce făcură o jumătate de milă: mie mi-e foame.

Jon scoase din buzunar un baton de ciocolată. Îl împărțiră și limbile li se dezlegară. Au vorbit despre viața de acasă, despre copilăria lor; totul

avea un aer de irealitate fascinantă acolo sus, pe înălțimea pustie. Însă în trecutul lui Jon era un singur punct solid — mama lui; și un singur punct fix în trecutul lui Fleur — tatăl ei; iar despre aceste ființe vorbiră puțin — parcă vedeau, din depărtare, dezaprobarea de pe fețele lor.

Coborâra coama dealului, apoi urcară din nou spre Chanctonbury Ring; departe se zărea un petic de mare, un erete zbura în dreptul soarelui, încât aripile lui, viguroase și cafenii, păreau aproape roșii. Jon avea o pasiune pentru păsări și era capabil să stea multă vreme nemișcat privindu-le. Vederea lui excelentă și memoria bună pentru ceea ce-l interesa făceau să merite să-l ascuți când vorbea despre păsări. Dar în Chanctonbury Ring nu erau păsări — acest mare templu de fag și jir nu avea viață, și la ora aceea din zori era aproape frig; căutară o potecă pentru ca să iasă din nou la soare. Veni rândul lui Fleur. Vorbi despre câini și despre modul cum se poartă oamenii cu ei. Era nedrept să-i legi în lanțuri! Îi venea să tragă cu biciul în oamenii care fac așa ceva. Jon se miră că e atât de umană. După cât se părea, Fleur știa un câine pe care un fermier din apropierea casei lor îl ținea legat lângă cotețul de găini oricum ar fi fost vremea; câinele își pierduse glasul de atâta lătrat.

— Și ceea ce e revoltător, zise ea cu vehemență, e că dacă bietul câine n-ar fi lătrat la fiecare trecător, n-ar fi fost ținut acolo. Eu cred că oamenii sunt mici brute ipocrite. De două ori m-am dus pe furiș și i-am dat drumul: de fiecare dată era cât p-aci să mă muște, apoi credeam că înnebunește de fericire, dar mereu se întorcea acasă și era din nou pus în lanț. Dacă aș avea posibilitatea, eu l-aș pune în lanțuri pe omul acela. Jon văzu cum îi străluceau ochii și dinții. Sau i-aș pune cu fierul roșu pe frunte pecetea de "brută"; așa s-ar învăța minte!

Jon fu de acord că ar fi o măsură bună.

— Simțul de proprietate, zise el, face pe oameni să lege lucrurile în lanțuri. Generația dinaintea noastră nu s-a gândit decât la proprietate, și de aceea a venit războiul.

— Oh! zise Fleur, nu m-am gândit niciodată la asta. Familia ta și a mea s-au certat pentru chestiuni de proprietate, cu toate că noi suntem destul de bogați... și cred că și voi.

— Oh! din fericire, da. Cred că nu m-aș pricepe să fac bani.

— Dacă te-ai pricepe, cred că nu mi-ai plăcea. Jon își strecură, tremurând, mâna sub brațul ei. Fleur privea înainte și cânta:

*Jon, Jon, băiatul fermierului, Jon
A furat un purceluș și a luat-o la picior.*

Brațul lui Jon o prinse de mijloc.

— Cam brusc, zise Fleur calmă; ai făcut-o de multe ori.

Jon își retrase brațul. Dar văzând că Fleur râde, o prinse din nou; iar Fleur începu a cânta:

*Oh, cine vrea să zboare cu mine pe aceste culmi libere
Oh, cine vrea să călărească cu mine?
Oh, cine vrea să urce și să mă urmeze...*

— Cântă, Jon!

Jon cântă. Ciocârlile cântau și ele, și clopoțelii oilor, și, departe, în Steyning, răsunară clopotele de dimineață ale unei biserici. Urmă cântec

după cântec, până când Fleur zise:

— Doamne, Dumnezeule! Mi-e tare foame!

— Oh! Ce rău îmi pare!

Ea întoarse capul și-l privi drept în față.

— Jon, să știi că ești adorabil!

Și-i strânse mâna cu care Jon o ținea de mijloc. Jon era aproape amețit de fericire. Un câine alb, bălțat cu galben, care gonea după un iepure, îi sperie și-i despărți. Priviră în urma lor până când dispărură în vale, iar Fleur zise oftând:

— Slavă Domnului! Nu-l va prinde niciodată! Cât e ceasul? Al meu s-a oprit. Niciodată nu-l întorc la timp.

Jon se uită la al lui.

— Dumnezeule! zise; și al meu a stat.

Porniră mai departe tot ținându-se de mână.

— Dacă iarba e uscată, zise Fleur, vrei să ne așezăm jumătate de minut?

Jon își scoase vestonul și se așezară pe el.

— Simți miros de cimbru?

Petrecându-și iarăși brațul în jurul mijlocului ei, șezură câteva minute în tăcere.

— Suntem niște proști! strigă Fleur sărind în picioare. O să ajungem acasă foarte târziu, cu niște mutre tâmpite, și o să le atragem atenția. Ascultă-mă pe mine, Jon! O să spunem că am ieșit să facem o mică plimbare înainte de ceai și ne-am rătăcit prin pădure. Ai înțeles?

— Da, zise Jon.

— Să știi că nu-i de glumă, o să ne pună fel de fel de piedici. Știi să minți bine?

— Cred că nu; dar pot încerca.

Fleur își încreți fruntea.

— Uite ce e, zise ea. Îmi dau seama că nu vor să ne împrietenim.

— De ce?

— Ți-am spus de ce.

— Bine, dar e o prostie.

— O fi; dar tu nu-l cunoști pe tatăl meu!

— Îmi închipui că te iubește la nebunie.

— Da, sunt singurul lui copil. Așa cum ești și tu pentru ai tăi. Spune și tu, nu-i plicticos? Părinții așteaptă prea multe la noi. Și până să ajungă să-și împlinească nădejtile, nouă ni se sfârșește viața.

— Da, murmură Jon, viața e foarte scurtă. Omul ar vrea să trăiască veșnic și să fie atotștiutor.

— Și să iubească pe toată lumea?

— Nu, strigă Jon; eu vreau să iubesc o singură dată — pe tine.

— Într-adevăr? Să știi că progresezi! Oh! Privește! Uite groapa de calcar! Nu putem fi prea departe. Hai s-o luăm la fugă!

Jon o urmă, întrebându-se înspăimântat dacă nu cumva a supărat-o.

Groapa de calcar era plină de lumina soarelui și de zumzetul albinelor. Fleur își dădu părul pe spate.

— Uite ce este, Jon, pentru orice eventualitate dă-mi o sărutare; și-i întinse obrazul. Jon, în extaz, îi sărută obrazul fierbinte și catifelat. Și acum, ține minte! Ne-am rătăcit; și pe cât se poate, lasă-mă să vorbesc eu. Cred că e mai bine să fiu răutăcioasă cu tine; e mai prudent; încearcă și tu să te porți cu mine cât mai urât.

Jon dădu din cap și zise:
— Imposibil.
— Fă-o măcar de dragul meu; măcar până la ora cinci.
— N-are nici un rost, căci oricine vede când mă prefac, zise Jon necăjit.
— Ei bine, atunci fă și tu ce poți. Uite-i! Vin spre noi! Fă-le semn cu pălăria! Oh! Dar n-ai pălărie. Atunci am să-i fluier eu! Du-te puțin mai departe de mine și fă o mutră îmbufnată.
Peste cinci minute intrară în casă; Jon făcea eforturi să-și ia o mutră cât se poate de mânioasă, când auzi vocea clară a lui Fleur în sufragerie:
— Oh! Mi-e o foame de lup! Vrea să se facă fermier și se rătăcește pe drum! Băiatul ăsta e un idiot!

Capitolul IX GOYA

În casa de la Mapledurham, după masă, Soames se urcă în sala cu tablouri. După cum spunea Anette, era mâhnit. Fleur nu se întorsese încă. O așteptaseră joi; dar telegrafiasse că sosește vineri; apoi telegrama de vineri îi înștiința că vine duminică după amiază; în casa lui Soames se aflau în clipa aceea mătușa ei Winifred, verii ei Cardigan și belgianul acela, Profond, dar fără Fleur casa era pustie. Se opri în fața unei pânze de Gauguin — cel mai dureros punct din colecția lui. Cumpărase încă înainte de război acest mare și urât tablou, împreună cu două lucrări din tinerețea lui Matisse, căci se făcea mare zarvă în jurul postimpresioniștilor. Se întreba dacă nu cumva i l-ar putea vinde lui Profond — tipul avea aerul că nu știe ce să facă cu banii — când auzi vocea surorii lui spunând:

— Soames, eu găsesc că tabloul ăsta e oribil; și-și dădu seama că Winifred venise după el.
— Oh! Crezi? zise pe un ton sec; am dat pe el cinci sute de lire.
— Ei, asta-i! Femeile nu arată așa nici chiar când sunt negrese.
Soames râse acru.
— Nu cred că ai urcat până aici pentru a-mi spune numai atât.
— Nu. Știi că băiatul lui Jolyon locuiește la Val și la soția lui?
Soames se întoarse cu spatele la tablou.
— Ce spui?
— Da, zise Winifred cu glas tăgănat. S-a dus să locuiască la ei până învață agricultura.

Soames se întoarse și începu să se plimbe în sus și-n jos prin cameră, dar vocea lui Winifred îl urmărea.

— I-am spus lui Val că nici unul din cei doi tineri nu trebuie să audă ceva despre întâmplările din trecut.

— Dar de ce nu mi-ai spus din vreme? Winifred dădu din umerii ei masivi.

— Fleur face ceea ce vrea. Tu ai răsfățat-o întotdeauna. Și apoi, dragul meu, nu văd de ce te superi!?

— Mă supăr? mării Soames. Tu știi că Fleur... dar își înghiți vorba.

Junona, batista, ochii lui Fleur, întrebările ei și acum amânarea întoarcerii — simptomele i se păreau atât de sinistre încât, cu firea pe care o avea, nu mai putea scăpa de obsesia lor.

— După părerea mea ești prea prudent, zise Winifred. Dacă aș fi în

locul tău i-aș povesti întâmplarea aceea de odinioară. Să nu crezi că fetele din ziua de azi sunt ca acelea din vremea noastră. Nu știu de unde învață atâtea lucruri, dar mie mi se pare că știu tot.

Peste fața crispată a lui Soames trecu un fel de spasm, și Winifred adăugă în grabă:

— Dacă ți-e greu să vorbești tu, pot s-o fac eu în locul tău.

Soames scutură din cap. Atâta vreme cât nu era absolut necesar, gândul că fiica lui adorată va afla despre acest scandal îi rănea prea mult mândria.

— Nu, zise el; încă nu. Atâta vreme cât putem evita, nu spunem nimic.

— Cred că n-ai dreptate, dragul meu. Gândește-te cum sunt oamenii!...

— Douăzeci de ani e vreme lungă, mării Soames. În afară de familia noastră crezi că mai ține minte cineva?

Winifred tăcu. Căuta din ce în ce mai mult liniștea și pacea pe care Montague Dartie i le răpise în tinerețe. Și deoarece tablourile o deprimau întotdeauna, coborî în grabă.

Soames trecu în colțul unde erau atârinate, unul lângă altul, tabloul autentic de Goya și copia frescei *La Vendimia*. Prezența acestui Goya autentic în colecția lui era încă o mărturie elocventă a pânzei de păianjen țesută din interese și pasiuni netăgăduite în care se încurcă musca cu aripi strălucitoare a vieții omenești. Strămoșul nobilului proprietar al acestui Goya autentic a pus mâna pe el în timpul unui război cu Spania — într-un cuvânt — o captură. Nobilul proprietar n-a cunoscut valoarea lui până când, prin anul 1890, un critic de artă îndrăzneț a descoperit că un pictor spaniol numit Goya a fost un geniu. Deși era un Goya mediocru, fiind aproape unic în Anglia, noul proprietar deveni un om celebru. Având multe proprietăți și acea cultură aristocratică independentă de simpla plăcere estetică, întemeiată pe principiul mai sănătos că omul trebuie să știe cât mai multe și să aibă interese precise în viață, a hotărât să nu se despartă de acest tablou, care contribuie la reputația lui, atâta timp cât este în viață, urmând să-l treacă în patrimoniul națiunii după moartea lui. Spre norocul lui Soames, în anul 1909, Camera Lorzilor fu atacată violent, iar nobilul proprietar a fost alarmat și speriat. "Dacă, își zise, ei cred că mi-l pot lua într-un fel sau altul se înșală amarnic. Atâta vreme cât mă lasă să trăiesc liniștit, națiunea poate spera să-i dăruiesc câteva din tablourile mele după moartea mea. Dar dacă națiunea are de gând să lupte împotriva mea și să mă jefuiască în modul acesta, să fiu al dracului dacă nu vând toată colecția. Ei nu pot cere de la mine, în același timp, averea mea particulară și devotament pentru țară." Se frământă astfel câteva luni de zile până când, într-o dimineață, citind discursul unui anumit om de stat, telegrafie omului lui de afaceri cerându-i să vină la el împreună cu Bodkin. După ce se uită la întreaga colecție, Bodkin, omul cu cel mai mare prestigiu pe piață din vremea aceea, a spus că dacă i se dă lui mână liberă să le vândă în America, Germania și alte țări unde mai există interes pentru artă, ar putea lua mai mult decât dacă le-ar vinde în Anglia. "Deși se cunoaște patriotismul nobilului proprietar, zise Bodkin, tablourile sunt unice." Nobilul proprietar înregistra părerea specialistului și o rumegă vreme de un an. La sfârșitul acestui termen citi un nou discurs, ținut de același om de stat, și telegrafie omului său de afaceri: "Dă-i lui Bodkin mână liberă." În acest moment critic, Bodkin se gândi să salveze un Goya

și încă două tablouri unice, oprindu-le în patria nobilului proprietar. Cu o mână Bodkin oferea spre vânzare în străinătate, iar cu alta întocmea lista colecționarilor particulari din Anglia. După ce a obținut în străinătate — după părerea lui — prețurile maxime, a prezentat tablourile și ofertele colecționarilor particulari englezi, făcând apel la patriotismul lor și rugându-i să dea mai mult. Făcu douăzeci și una de asemenea încercări, și cu trei tablouri a izbutit (între aceste trei tablouri era și Goya). Oare pentru ce? Unul din colecționarii particulari avea o fabrică de nasturi — făcuse atât de mulți nasturi, încât dorea ca soția lui să se numească Lady "Buttons"⁴¹. De aceea cumpără un tablou unic la un preț mare și îl dăruie națiunii. După cum spunea un prieten de-al lui, "era o lovitură tactică a jocului său". Al doilea colecționar particular, americanofob, cumpără un tablou unic pentru a nu intra în mâna "yankeilor blestemați". Al treilea colecționar particular a fost Soames, care — mult mai sobru decât ceilalți doi — l-a cumpărat după o călătorie făcută la Madrid, deoarece se convingese că prețul pânzelor lui Goya va crește.

În momentul acela nu se făcea prea multă zarvă în jurul lui Goya, dar desigur că pânzele acestuia vor ajunge la preț mare. Și privind acel portret care avea ca mișcare, ceva din Hogarth⁴² și din Manet⁴³, dar care purta pecetea acelei stranii frumuseți specifice picturilor lui Goya, Soames se simți foarte mulțumit, căci nu greșise plătind un preț atât de mare — cel mai mare pe care-l plătise vreodată. Lângă acesta era atârnată reproducerea frescei *La Vendimia*. Iat-o în fața lui — mica ștregărită — uitându-se la el cu aerul ei visător, cu privirea care-i plăcea lui Soames cel mai mult, căci se simțea mai liniștit când era privit în felul acesta.

Contempla îngândurat, când miros de fum de țigară îi pătrunse în nări și o voce îi zise:

— la spune, domnule *Forsyde*, ce ai de gând să faci cu această mică colecție?

Înfrângându-și enervarea, răspunse:

— Te pricepi la tablouri?

— Da. Am și eu câteva.

— Postimpresioniști?

— Da-a-a. Mie îmi plac!

— Ce crezi despre aceasta? spuse Soames arătând spre pânza lui Gauguin.

Monsieur Profond își umflă buza de jos, ridicând ușor barba tunsă scurt.

— Cred că e destul de bun, zise. Vrei să-l vinzi?

Soames își stăpâni instinctiv răspunsul: "Nu m-am gândit la asta"; căci nu voia să se târguiască cu acest străin.

— Da.

— Cât ceri pe el?

— Cât am dat.

— Foarte bine, zise *Monsieur* Profond. Aș cumpăra cu plăcere acest mic tablou. Postimpresioniștii nu sunt deloc la modă, dar pe mine mă amuză. Nu mă prăpădesc după picturi, dar am cumpărat câteva — o mică colecție.

⁴¹Nasturi (engl).

⁴²Hogarth, William (1697-1764), celebru pictor și gravor englez.

⁴³Manet, Edouard (1832-1883), pictor și gravor francez, unul dintre inițiatorii impresionismului în pictură.

— Dar de fapt ce-ți place dumitale cu adevărat?

Monsieur Profond dădu din umeri.

— Viața seamănă tare mult cu un grup de maimuțe care se zbat să pună mâna pe niște nuci seci.

— Dumneata ești tânăr, zise Soames.

"Dacă tipul vrea să facă considerații de ordin general, nu văd de ce pretinde că proprietatea — în toate formele ei — nu e sigură!"

— Eu nu-mi bat capul prea mult, răspunse *Monsieur* Profond zâmbind; cu toții ne naștem și murim. Jumătate din omenire crapă de foame. Eu dau de mâncare câtorva copii din patria mamei mele, dar la ce bun? Dacă aş arunca banii în Tamisa ar fi exact același lucru.

Soames îl măsură din ochi, apoi se întoarse spre Goya. Nu știa ce dorește acest belgian.

— Pentru ce sumă să-ți dau cecul? continuă *Monsieur* Profond.

— Cinci sute, zise Soames scurt; dar dacă crezi că nu face atâta, te rog să nu-l cumperi.

— E în ordine, zise *Monsieur* Profond; sunt foarte mulțumit că voi avea acest tablou.

Scrise un cec cu un stilou lucrat în aur masiv. Soames îl urmări cu neliniște. De unde a putut afla omul acesta că avea de gând să vândă tabloul? *Monsieur* Profond îi întinse cecul.

— În materie de tablouri englezii sunt foarte ciudați, spuse el. Așa sunt și francezii, așa sunt și compatrioții mei. Toți sunt înspăimântător de bizari.

— Nu înțeleg ce vrei să spui cu asta, zise Soames pe un ton rece.

— Se comportă cu picturile de parcă ar fi pălării, răspunse *Monsieur* Profond enigmatic; mici sau mari, cu borurile în jos sau în sus, după cum e moda. Foarte ciudat!

Apoi, zâmbind, plecă din sala cu tablouri, bine dispus și dens, întocmai ca fumul țigării sale excelente.

Soames luă cecul având senzația că se pusese în discuție valoarea intrinsecă a proprietății însăși. "E un cosmopolit", gândi, urmărindu-l pe Profond care ieșea cu Anette din verandă și cobora pe pajiște spre râu. Nu pricepea ce găsește soția lui la acest individ, în afară de faptul că putea vorbi cu el în limba ei; atunci prin mintea lui Soames trecu ceea ce *Monsieur* Profond ar fi numit "o mică îndoială": nu cumva Anette era prea frumoasă pentru a se plimba cu acest "cosmopolit"? Chiar de la această depărtare el putea vedea norii albaștrui de fum pufăiți din țigara de foi a lui Profond în strălucirea liniștită a soarelui, precum și pantofii lui de piele de căprioară gri, și pălăria lui gri — tipul era un *dandy*. Putea vedea și mișcările vioaie ale capului soției sale așezat semeț pe gâtul și umerii ei atât de atrăgători, întotdeauna i s-a părut că mișcarea gâtului ei e cam prea ostentativă și indiscretă — și nu tocmai distinsă. Îl urmări cu privirea cum merg pe alee până în fundul grădinii. Un tânăr îmbrăcat în costum de flanelă gri se apropie de ei; era, desigur, un vizitator de duminică, din susul râului. Soames se întoarse la Goya. Se opri din nou în fața replicii lui Fleur, îngrijorat de veștile aduse de Winifred, când vocea soției lui îi spuse:

— Domnul Michael Mont, Soames. L-ai invitat să-ți vadă tablourile.

Tânărul vesel de la Galeria din Cork Street venise!

— Precum vedeți, domnule, am venit. Locuiesc numai la patru mile de Pangbourne. Ce zi frumoasă! Nu-i așa?

Pus în fața efectului expansivității sale, Soames se uită cu atenție la

vizitator. Gura tânărului era extrem de mare și zâmbitoare — parcă ar râde tot timpul. Oare de ce nu lasă să crească și restul acelor mustăți idioate care-i dau aerul unui bufon de *music-hall*? Ce-or fi urmărind acești tineri, căci parcă înadins caută să pară mai vulgari, purtând aceste perii de dinți în chip de mustață, sau mici favoriți informi? Uf! Tineri idioți, afectați! De altfel era prezentabil, și hainele lui foarte curate.

— Mă bucur că te văd, îi zise.

Tânărul se uită de jur-împrejur extaziat.

— Ei da, zise el, "așa" tablou zic și eu!

Soames nu știa ce să creadă, dându-și seama că exclamația tânărului vizitator era adresată copiei după tabloul lui Goya.

— Da, răspunse cu un ton sec; dar nu-i un Goya. E o reproducere. Am comandat-o pentru că seamănă cu fata mea.

— Vă jur că și mie mi s-a părut că-i o față cunoscută. Domnișoara e acasă?

Întrebarea aceasta atât de directă îl cam dezarma pe Soames.

— Se întoarce după amiază, spuse. Vrei să privești tablourile?

Soames începu prezentarea colecției, lucru care nu-l plictisea niciodată. Nu se aștepta la prea mare competență din partea unuia care a luat o copie drept un original, dar pe măsură ce trecea de la un grup de tablouri la altul — de la o epocă la alta fu surprins de observațiile sincere și juste ale tânărului. Soames, cu inteligența lui înnăscută și cu sensibilitatea ce se ascundea sub masca lui, își petrecuse treizeci și opt de ani din viață ocupându-se îndeosebi de pictură, așa că știa despre tablouri ceva mai mult decât prețul pieței. S-ar putea spune că el era tocmai inelul de legătură dintre artist și publicul cumpărător. "Artă pentru artă" și alte asemenea principii erau ipocrizii. Dar simțul estetic și gustul ales erau necesare. Aprecierea mai multor persoane cu bun-gust era factorul care dădea unei opere de artă prețul ei permanent de piață sau, cu alte cuvinte, o făcea "o operă de artă". În realitate, între valoarea artistică și cea comercială nu există contradicție. Soames era destul de obișnuit cu vizitatorii de duzină, nepricepuți, pentru a se mira de unul care, fără ezitare, spusese despre Mauve:

— Frumoasă și veche claie de fân! Sau despre Jacob Maris⁴⁴: Parcă acum ar fi pictat-o! Ia te uită, domnule, Mathey⁴⁵ a fost un adevărat geniu, uită-te cum a pus vopseaua: straturi, straturi! După ce musafirul său fluieră în fața unei pânze de Whistler⁴⁶ și zise: Domnule Forsyte, dumneavoastră credeți că omul acesta a văzut vreodată o femeie goală?

Soames îi spuse:

— Nu te superi că te întreb: cu ce te ocupi *dumneata*?

— Eu? Am vrut să mă fac pictor, dar războiul m-a împiedicat. Apoi, în tranșee, visam să mă fac agent de Bursă; în localul Bursei e cald, viață comodă și gălăgie tocmai câtă trebuie. Dar pacea m-a împiedicat; mi se pare că nu se mai pot face afaceri cu acțiuni. Nu sunteți de aceeași părere? Abia de un an am fost demobilizat. Ce mă sfătuiți dumneavoastră să fac?

— Ai ceva bani?

— Bani n-am, răspunse tânărul, dar am un tată. Eu i-am apărât viața

⁴⁴Maris, Jacob (1837-1899), pictor olandez, unul dintre conducătorii, împreună cu fratele său Matthys, școlii de la Haga.

⁴⁵Mathey, Paul (1844-1929), pictor și gravor francez

⁴⁶Whistler, James (1834-1903), pictor și gravor anglo-american

În timpul războiului, așa că acum e obligat să mă ajute să trăiesc. Cu toate că mă întreb dacă își va putea menține averea. Care e părerea dumneavoastră, domnule?

Soames, palid și prudent, zâmbi.

— Bătrânul meu leșină ori de câte ori îi spun că va trebui să muncească efectiv. E moșier; mi se pare că aceasta e o boală care duce sigur la moarte.

— Iată, acesta este un Goya autentic, zise Soames pe un ton sec.

— Extraordinar! Genial pictor. Am văzut o dată un Goya la München și, vă spun drept, am încremenit în fața lui. Era o bătrână foarte urâtă, îmbrăcată în dantele minunate. Goya nu ținea seama de gustul publicului. Flăcăul acela bătrân avea "nerv"; îmi închipui cu ce violență a călcat în picioare convenționalismul vremurilor lui. Știa să picteze! Pe lângă el, Velasquez⁴⁷ pare dur, nu-i așa?

— Eu n-am nici un Velazquez, zise Soames.

Tânărul deschise ochii mari și zise:

— Nu? Cred că numai statele sau îmbogățirii de război își pot cumpăra un Velazquez. Dar eu m-am gândit că ar fi bine ca toate națiunile ruinate să-și constrângă îmbogățirii de război să cumpere pânzele lui Velazquez, Tizian și alți giganți ai artei, și după aceea să se facă o lege prin care toți deținătorii de tablouri ale vechilor maeștri — conform anexei la lege — să fie obligați le expună în săli publice. Mi se pare că nu-i o idee rea.

— Vrei să coborâm la ceai? zise Soames.

Tânărul, jenat, lăsă capul în jos. "Nu pare nesimțit", gândi Soames coborând în urma lui.

Goya, cu neîntrecuta lui precizie și ironie, cu "linia" lui originală și cu îndrăzneala luminii și a umbrei lui ar fi putut produce în mod admirabil grupul adunat în jurul mesei de ceai a lui Anette așezată în fața focului. Dintre toți pictorii lumii, numai el ar fi putut reda adevăratul soare al soarelui ce pătrundea prin perdeaua de plante agățătoare, încântătoare reflexe ale vaselor de aramă, luminile paharelor antice de cristal șlefuit, feliile subțiri de lămâie plutind în ceaiul de culoarea chihlimbarului deschis; numai el ar fi putut picta pe Anette, în rochie neagră de dantelă, și acea nuanță specific spaniolă din frumusețea ei, deși îi lipsea spiritualitatea acestui tip rar; pe Winifred, cu părul ei argintiu, bine strânsă în corset; pe Soames, distins, cu obraji supti și părul cărunț; pe Michael Mont, volubil și plin de viață; pe Imogen, brună, cu ochi strălucitori și cam grăsuță; pe Prosper Profond, a cărui față parcă zicea: "Ascultă, domnule Goya, ce rost are să pictezi acest mic grup?!"; și, în sfârșit, pe Jack Cardigan, cu privirea luminoasă și obrazul brun-roșietic, întruchiparea principiului: "Sunt englez și scopul vieții mele este să mă mențin în formă."

Ce ciudată e viața! Imogen, care declarase sus și tare în casa lui Timothy, când era fată tânără și abia ieșise în lume, că nu se va căsători niciodată cu un bărbat cumsecade — aceștia erau atât de plicticoși — s-a căsătorit cu Jack Cardigan, a cărui sănătate și echilibru ștergeau până și cea mai neînsemnată umbră de patimă și păcat, astfel că ea ar fi putut dormi cu zece mii de bărbați englezi fără să fi observat vreo deosebire între ei și soțul pe care și-l alesese. "Oh! exclama despre soțul ei cu un ton destul de ironic; Jack se îngrijește atât de mult, încât în viața lui n-a fost bolnav nici o zi. A făcut tot războiul fără să-l fi durut măcar un deget. Vă

⁴⁷Diego Rodriguez de Silva Y Velazquez (1599-1660), celebru pictor (de portrete și compoziții religioase) spaniol.

închipuiți în ce formă se menține!" Într-adevăr, el era în formă și atât de preocupat de persoana lui, încât nu observa când soția lui flirta; lucru, într-o privință, foarte comod! Totuși ea îl iubea destul de mult, în măsura în care poți iubi un om pentru care sportul este singura preocupare; și îi iubea și pe cei doi copii ai ei — leiți Cardigan! Tocmai atunci ochii ei făceau o comparație răutăcioasă între el și Prosper Profond. După câte auzise, nu exista nici un "mic" sport sau joc pe care acesta să nu-l fi practicat, de la popice și până la pescuitul balenelor, dar se plictisea de toate. Lui Imogen i-ar fi plăcut să se fi plictisit și Jack de sporturi, dar el continua să le practice și să vorbească despre ele cu zelul unei fete de școală care abia învață să joace hockey. Ea știa prea bine că la vârsta unchiului Timothy, Jack va juca golf pe covorul din camera de culcare cu riscul de a pocni pe cineva în ochi.

Cardigan povestea tocmai cum a bătut de dimineață un "bun jucător de golf, un tip adorabil", cum a aruncat cu mingea până la Caversham, cum a făcut apoi exerciții de unul singur până-n prânz; după care încercă să-l convingă pe Prosper Profond să joace — după ceai — o partidă de tenis; i-ar face bine, l-ar menține în formă.

— Dar pentru ce să fiu în formă? Întrebă *Monsieur* Profond.

— Într-adevăr, domnule, mârâi Michael Mont, pentru ce trebuie să fie omul în formă?

— Jack, strigă Imogen încântată, pentru ce te ții tu în formă?

Jack Cardigan holbă ochii cu toată vigoarea trupului său sănătos. Întrebările acestea îi dădură impresia că în jurul capului său bâzâie un țânțar, de aceea ridică mâna pentru a-l alunga. În timpul războiului se menținuse în formă pentru a răpune dușmanii; dar acum, după ce războiul se sfârșise, nu mai știa sau poate discreția îl oprea să destăinuie motivele lui intime.

— Totuși are dreptate, zise *Monsieur* Profond pe neașteptate; nu ne-a mai rămas decât să ne menținem în formă!

Această declarație — prea adâncă pentru un ceai de duminică după amiază — ar fi trecut fără comentarii, dacă n-ar fi fost de față tânărul Mont cu mintea lui ageră.

— Așa e! exclamă el. Iată marea descoperire a războiului. Până acum credeam cu toții că progresăm — acum ne dăm seama că nu facem decât să ne schimbăm.

— Ne schimbăm în rău, zise *Monsieur* Profond pe un ton jovial.

— Ce glumeț ești dumneata, Prosper! murmură Anette.

— Vino să facem o partidă de tenis! zise Jack Cardigan; uite, te ții cam cocoșat. Vino să-ți îndrepti spatele. Joci și dumneata, domnule Mont?

— Eu arunc mingea pe de lături, domnule.

În momentul acesta Soames se ridică, frământat de acel instinct profund al grijii de viitor care zăcea la temelia vieții lui. Îl auzi pe Jack Cardigan spunând:

— Când va veni Fleur...

Ah! De ce nu vine oare? Trecu prin salon, prin hol și de acolo ieși prin vestibul în șosea, unde se opri ca să pândească zgomotul automobilului. Peste tot liniște, era duminică; liliacul, în plină floare, îmbălsăma atmosfera. Pe cer nori albi, ca penele de rață aurite de razele soarelui. În mintea lui apăru, vie, amintirea zilei în care se născuse Fleur și chinurile așteptării, când trebuia să aleagă între viața copilului și a mamei. Atunci i-a salvat viața pentru a face din ea floarea vieții lui. Iar acum!..

Oare acum îi va pricinui necazuri, îl va face să sufere, îl va necăji? Lui Soames nu-i plăcea cum se prezintă lucrurile! O mierlă, cântându-și cântecul de seară, îi întrerupsese visarea... o zburătoare mare, cernită, în salcâmul acela! În ultimii ani Soames s-a ocupat mult de păsările din preajma casei lui; adeseori se plimba împreună cu Fleur urmărindu-le. Cu vederea ei ascuțită descoperise toate cuiburile. Pe șosea, în bătaia razelor de soare, stătea culcat câinele ei, un câine de vânătoare scoțian; Soames îl strigă:

— *Hallo*, amice! Și tu o aștepti?

Câinele se apropie cu pași rari, dând din coadă, iar Soames îl mângâie mecanic pe cap. Câinele, pasărea, liliacul erau pentru el o parte din Fleur; nici mai mult, nici mai puțin. "O iubesc prea mult! își zise Soames, prea mult!" Se simțea ca un proprietar de vapoare, care, fără a-și asigura navele, le trimisese în larg. Nici acum nu era asigurat — întocmai ca odinioară când gonea, mut și gelos, prin pustietatea Londrei, mânat de dorul pentru femeia aceea, prima lui soție, mama acelui băiat blestemat. Ah! în fine, iată automobilul! Opri la scară, cu toate bagajele, dar fără Fleur.

— Domnișoara Fleur vine pe jos, pe drumul de lângă apă, domnule, îi spuse șoferul.

Pe jos atâtea mile? Soames holbă ochii la șofer. Pe fața lui se schiță un zâmbet vag. Oare de ce rânjea? Apoi se întoarse foarte iute și zise:

— Foarte bine, Sims! și intră în casă.

Și se urcă din nou în camera cu tablouri. De acolo vedea până la malul Tamisei; se opri la fereastră cu ochii ațintiți într-acolo, uitând că va trece cel puțin un ceas până când va ajunge Fleur în locul acela. Vine pe jos! Zâmbetul șoferului! Băiatul acela!... Se întoarse brusc de la fereastră. N-o putea spiona. Dacă ea vrea să-i ascundă anumite lucruri, treaba ei; el n-o poate spiona. Simți un gol în inimă, iar din golul acela amărăciunea i se ridică până-n gură. În liniștea asfințitului se auzeau strigătele lui Jack Cardigan aruncând mingile și hohotele tânărului Mont. Spera ca cei doi sportivi să se poarte astfel încât Profond, plictisit, să plece. Iar fata din *La Vendimia*, cu brațul în șold, cu ochii visători, privea dincolo de el. "De când erai mică, de nu-mi ajungeai până la genunchi, și până acum, gândi el, am făcut pentru tine tot ce-am putut. Sper că acum nu mă vei necăji... sper că n-ai să mă faci să sufăr... Nu-i așa?"

Dar copia lui Goya nu-i răspundea, și culorile ei strălucitoare începură a păli în amurg. "Aceasta n-are viață adevărată! gândi Soames. Dar de ce nu vine Fleur?"

Capitolul X TRIO

Între acești patru Forsyte din a treia și, s-ar putea spune, a patra generație, *week-end*-ul de la Wandson, sub dealurile din comitatul Sussex, prelungit până într-a noua zi, a întins până la rupere aproape firele dârzeniei lor reciproce. Niciodată Fleur nu fusese atât de "fină", Holly atât de atentă, Val atât de discret, Jon atât de tăcut și tulburat. Ceea ce învățase el din agricultură în această săptămână putea fi cuprins pe muchea unui briceag și putea să dispară dintr-o suflare. Jon, a cărui fire era cu totul împotriva fățarniciei și a cărui adorație pentru Fleur îl făcea să

creadă că orice încercare de a o ascunde era o "prostie", se frământa și se chinuia, dar se supunea, profitând cât mai mult de puținele clipe de ușurare când erau singuri. Joi seara, în timp ce stăteau sub arcada geamului din salon, îmbrăcați pentru seară ea îi zise:

— Ascultă, Jon! Duminică, în drum spre casă, voi trece prin gara Paddington cu trenul de trei și patruzeci. Dacă pleci acasă sâmbătă, poți veni duminică în calea mea; mă conduci până la Mapledurham, de unde, cu ultimul tren, te poți întoarce aici. Nu-i așa că tu, oricum, tot *aveai* de gând să pleci acasă?

Jon dădu din cap.

— Fac orice pentru a fi cu tine, îi spuse: dar nu înțeleg de ce trebuie să caut un pretext.

Fleur puse degetul mic în palma lui Jon și zise:

— Tu n-ai instinct, Jon; trebuie să lași lucrurile pe seama mea. Să știi că nu-i de glumit cu familiile noastre. Dacă vrem să fim împreună nu ne rămâne, deocamdată, altceva de făcut, decât să ne ascundem. Ușa se deschise și Fleur continuă cu glas tare: Ești un prostănaș, Jon!

În inima lui Jon clocotea revolta, nu putea suporta să ascundă un sentiment atât de firesc, atât de intens și atât de dulce.

Vineri seara, pe la ora unsprezece, își făcu geamantanul și se rezemă cu coatele de pervazul ferestrei. Pe jumătate trist, pe jumătate pierdut în visul întâlnirii din gara Paddington, auzi un sunet slab, ca și cum cineva bătea cu unghia în ușa lui. Se apropie și ascultă. Încă o dată același zgomot. Era o unghie. Deschise. Oh! Ce făptură încântătoare intră înăuntru!

— Voiam să-ți arăt acest costum original, zise ea, luând o atitudine de poză la capătul patului lui.

Jon răsuflă adânc și se sprijini de ușă. Apariția purta pe cap un voal de muselină albă, rochia, de culoare vișinie, strânsă pe talie, se lărgea mult pe șaolduri, iar gâtul, gol, era acoperit cu un șal de dantelă. Un braț în șold, celălalt ridicat în unghi drept și purtând un evantai care îi atingea capul.

— În locul evantailui ar trebui să fie un coș cu struguri, îi șopti, dar aici n-am găsit. E costumul meu Goya. Iar aceasta e ținuta fetei din portret. Îți place?

— E un vis!

Apariția făcu câteva piruete.

— Pune mâna și vezi cum e.

Jon îngenunche și cuprinse emoționat fusta.

— Culoarea strugurilor, șopti ea: struguri peste tot, *La Vendimia*, culesul viilor.

Degetele lui Jon atinseră ușor fiecare șold, ridicându-și privirile pline de adorație.

— Oh! Jon! șopti ea; se aplecă și îl sărută pe frunte, apoi făcu din nou câteva piruete și, alunecând ușor în vârful picioarelor, dispăru.

Jon rămase în genunchi, și capul îi căzu pe pat. Nu știu câtă vreme a stat așa. În mintea lui se învârteau — ca un vis — amintirea sunetului ușor al unghiei care lovea ușa, pașii ei, foșnetul rochiei — ca un vis; în fața ochilor săi închiși stătea făptura aceea zâmbind și șoptind, în aer plutea un vag parfum de narcise. Pe fruntea lui, — unde-l sărutase ea — între sprâncene, era un locșor mai rece, de parcă îl atinsese o floare. Sufletul îi era plin de iubire, iubirea unui băiat pentru o fată, o iubire atât de neștiutoare și atât de înflăcărată, și care pentru nimic în lume n-ar da la o

parte vălul iluziilor; iubirea aceea menită să se transforme cu timpul într-o caldă amintire, într-o patimă mistuitoare, o căsnicie banală sau, rar, să dea rod bogat și dulce, pârguit de razele soarelui în amurg.

Aici ca și în alte părți am vorbit de ajuns despre Jon Forsyte pentru a arăta cât de mare este depărtarea dintre el și străbunicul lui, primul Jolyon Forsyte, de la Dorset, de lângă malul mării. Jon era sensibil ca o fată, chiar mai sensibil decât nouă din zece fete din vremea lui; imaginativ ca oricare din pictorii "neajutorați" ai surorii lui vitrege, June; sentimental, cum era firesc să fie un băiat născut dintr-un tată și o mamă ca ai lui. Și totuși, în urzeala profundă a firii lui exista ceva din vechiul întemeietor al familiei sale: o tainică dârzenie a sufletului, groaza de a-și arăta simțăminte și hotărârea de a nu recunoaște că a fost înfrânt. De obicei băieții sensibili, sentimentali și cu imaginație bogată au de suferit în timpul școlii, dar Jon, instinctiv, și-a ascuns însușirile firești, de aceea n-a fost prea nenorocit cât a trăit în internat. Până acum fusese absolut sincer și natural numai față de mama lui; iată de ce în sâmbăta aceea, mergând spre Robin Hill, își simțea sufletul greu, fiindcă Fleur îi spusese să nu fie sincer și natural față de mama lui, căreia nu-i ascunsese niciodată nimic, să nu-i vorbească nici măcar despre reîntâlnirea lor, decât dacă va simți că ea a aflat. Această atitudine i se păru atât de intolerabilă, încât era cât p-aci să trimită acasă o telegramă de scuză și să se oprească la Londra. Primele vorbe ale mamei lui au fost:

— Ai întâlnit-o iar pe mica noastră prietenă din cofetărie, nu? Spune, Jon, cum e când o cunoști mai de aproape?

Jon răsuflă ușurat și, roșind până-n vârful urechilor, răspunse:

— Oh! E nemaipomenit de dulce, Mam!

Irene îl strânse de braț.

Niciodată n-o iubise Jon mai mult pe mama lui decât în clipa aceea, când i se păru că toate temerile lui Fleur sunt neîntemeiate și că, în sfârșit, își poate deschide sufletul. Întoarse privirile spre ea, dar pe fața ei zâmbitoare apăruse ceva — o expresie pe care n-o putuse prinde decât el — și vorbele i se opriră în gât. Oare când ți-e frică poți zâmbi? Dacă da, atunci pe fața lui Mam era frică. Jon începu a vorbi iute despre altceva, despre agricultură. Holly și dealurile din Sussex. În timp ce vorbea, aștepta ca ea să revină la Fleur. Dar mama nu mai vorbi nimic despre ea. Tatăl lui, de asemenea, nu pomeni nimic, deși era, desigur, informat și el. Inima lui era plină de iubire pentru Fleur, iar tăcerea aceasta nedreaptă, care ucidea parcă realitatea, îl frustra de plăcerea de a vorbi despre ea; mama lui nu trăia decât pentru Jon, iar tatăl său numai pentru ea! Astfel petrecu seara de sâmbătă acest trio familial.

După masă mama lui cântă la pian numai bucăți care-i plăceau lui Jon. Iar el ședea nemișcat, picior peste picior, cu mâinile împreunate în jurul genunchiului, cu părul răvășit, căci își trecuse degetele prin el. Se uita la mama lui în timp ce cânta la pian, dar o vedea pe Fleur — Fleur în grădina luminată de lună, Fleur în cariera de piatră năpădită de lumina soarelui, Fleur în rochia aceea de vis, mlădiindu-se, șoptind, înclinându-se, sărutându-i fruntea. Odată, în timp ce asculta, uită de sine și aruncă o privire spre tatăl său care ședea în celălalt fotoliu. Ce însemna expresia aceea de pe fața lui? Era atât de trist și tulburat! Jon fu cuprins de remușcări, se ridică și se așeză pe brațul fotoliului în care ședea tatăl lui. În această poziție nu-i vedea fața; și din nou o văzu pe Fleur — în mâinile mamei lui, în degetele ei albe și subțiri pe clapele pianului, în profilul ei și-

n părul ei argintiu; și în celălalt capăt al încăperii, în fereastra deschisă spre noaptea de mai. După ce se duseră la culcare, mama veni în camera lui.

Oprindu-se lângă fereastră, îi zise:

— Chiparoșii aceia sădiți de bunicul tău s-au făcut tare frumoși anul acesta; iar când sunt luminați de lumina lunii sunt splendizi! Îmi pare rău că nu l-ai cunoscut pe bunicul tău, Jon.

— Când te-ai căsătorit cu tata, trăia încă? întrebă Jon brusc.

— Nu, scumpul meu, el a murit în 1892; era foarte bătrân — mi se pare că avea optzeci și cinci de ani.

— Tata seamănă cu el?

— Puțin, dar e mai subtil și nu atât de solid ca bunicul tău.

— Îmi dau seama și după portretul bunicului. Cine l-a pictat?

— Unul din "neajutorații" lui June. E destul de bun.

Jon o luă de braț pe mama lui.

— Vorbește-mi despre conflictul din familia noastră, Mam. Jon îi simți brațul tremurând.

— Nu, scumpul meu. Despre aceasta o să-ți vorbească într-o bună zi tatăl tău; când va crede el de cuviință.

— Deci a fost ceva serios, zise Jon cu răsuflarea tăiată.

— Da.

Urmă un răstimp de tăcere; nici unul nu știa dacă brațul lui sau al celuilalt tremură mai tare.

— Unii oameni cred, zise Irene dulce, că luna în descreștere nu le aduce noroc; mie însă mi-a plăcut întotdeauna. Uită-te ce frumoase sunt umbrele chiparoșilor acum! Jon, tata spune că ar fi bine să plecăm, tu și cu mine, în Italia, pentru două luni. Ți-ar face plăcere?

Jon își desprinsese mâna din jurul brațului ei: era prea emoționat și tulburat. În Italia împreună cu mama lui! Cu două săptămâni în urmă ar fi fost ceva minunat; acum însă îl îngrozea; simțea că acest plan neașteptat venise din pricina lui Fleur. Zise, bâlbâindu-se:

— Oh! Da; numai că... nu știu. E bine să... când abia am început? Am să mă mai gândesc.

Glasul lui Irene, rece și blând, răspunse:

— Bine, scumpul meu, mai gândește-te. E mai bine acum decât după ce vei începe serios munca la fermă. Ar fi foarte frumos! Italia cu tine...

Jon o prinse de mijlocul subțire și mlădios ca al unei fete tinere.

— Crezi că ar fi bine să-l lași singur pe tata? îi spuse cu un glas timid și rușinat.

— Tatăl tău a avut ideea; el e de părere că înainte de a te hotărî pentru o meserie ar fi bine să cunoști Italia.

Rușinea pe care o simțise adineauri dispăru, căci Jon își dădea seama — da, era convins — că tatăl și mama lui nu erau sinceri, că ascundeau ceva, întocmai ca și el. Voiau să-l îndepărteze de Fleur. Inima lui Jon se împietri. Iar Irene, parcă simțind ce se petrece în sufletul fiului ei, zise:

— Noapte bună, scumpul meu. Somn ușor și gândește-te la ce ți-am propus. Dar să știi c-ar fi foarte plăcut!

Îl strânse în brațe și plecă atât de iute, încât nu-i putu vedea fața. Jon rămase pe loc, cu sentimentul pe care-l avea când era copil și făcuse vreo ștregărie: trist pentru că n-a fost cuminte și drăguț cu mama, dar convins că el a avut dreptate.

Iar Irene, după ce se opri o clipă la ea în odaie, trecu prin camera de

toaletă și intră în aceea a soțului ei.

— Ei bine?

— A spus că se va mai gândi, Jolyon.

Jolyon, urmărind zâmbetul forțat de pe buzele ei, spuse liniștit:

— Era mai bine dacă mă lăsați să-i vorbesc și să scăpăm de grijă. De altfel Jon are instinctele unui gentleman. Nu trebuie decât să înțeleagă...

— Oh! Dar nu poate înțelege; este cu neputință!

— Eu cred că la vârsta lui aș fi înțeleș.

Irene îl luă de mână.

— Tu ai fost întotdeauna mai realist decât Jon; n-ai fost niciodată atât de naiv.

— Ai dreptate, zise Jolyon. Nu-i ciudat, Irene? Tu și cu mine suntem gata să povestim oricui pe lume povestea noastră fără urmă de rușine; și în fața fiului nostru nu îndrăznim.

— Nouă ne-a fost întotdeauna indiferent dacă lumea ne aprobă ori ba.

— Jon nu ne va dezaproba!

— Oh, Jolyon, mi-e teamă că da. E îndrăgostit, simt că e îndrăgostit. Și va zice: Mama mea s-a căsătorit o dată *fără iubire!* Cum a putut face una ca asta! I se va părea o crimă! Și așa a și fost!

Jolyon, strângându-i mâna între ale lui, îi zise cu un zâmbet forțat:

— Ah! Doamne! de ce ne-am născut tineri? N-ar fi fost mai bine să ne naștem bătrâni și să întinerim an de an? Cât de bine am înțelege întâmplările din viață și cât de îngăduitori am fi când am judeca pe alții! Dar să știi, Irene: dacă băiatul e îndrăgostit nu o uită nici dacă-l ducem în Italia! Noi suntem un neam dârz iar Jon va simți instinctiv motivul pentru care l-am dus departe de țară. Nimic nu-l vindecă în afară de șocul pe care i-l dă adevărul.

— Te rog, lasă-mă să încerc totuși.

Jolyon rămase o clipă fără a vorbi. Se afla între două rele — teama de a face destăinuirea aceea primejdioasă și durerea de a n-o vedea pe Irene vreme de două luni — iar el dorea, în taină, primul rău; dar dacă ea îl dorea pe al doilea, nu-i rămânea decât să se supună. La urma urmei nu face nimic, va fi o pregătire pentru plecarea aceea din care nu mai există întoarcere. Apoi, strângând-o în brațe, îi sărută ochii și zise:

— Cum vrei tu, iubirea mea.

Capitolul XI

DUET

Acea "mică" emoție, iubirea, crește vertiginos, când e amenințată cu Moartea. Jon ajunse în gara Paddington cu o jumătate de ceas înainte de sosirea trenului, dar alergase atât de iute, de parcă ar fi întârziat o săptămână. Se opri în fața chioșcului cu ziare — locul de întâlnire — în mijlocul mulțimii de călători de duminică. Purta un costum de *tweed* Harris, care abia acoperea bătăile inimii lui pline de emoție. Citi titlurile romanelor expuse și, în cele din urmă, pentru a scăpa de privirile bănuitoare ale vânzătorului din chioșc, cumpără un volum. Romanul era intitulat *The Heart of the Trail*⁴⁸. O fi însemnat el ceva, deși aparent n-avea

sens. Apoi cumpără și revistele *The Lady's Mirror*⁴⁹ și *The Landsman*⁵⁰. Fiecare minut i se păru un ceas, în timp ce imagini înspăimântătoare îl chinuiau, începu să numere minutele; după ce trecură nouăsprezece, apăru Fleur cu o geantă în mână și cu un hamal în urma ei, care împingea un cărucior cu bagaje. Venea iute; venea rece. Și îl salută de parcă ar fi fost fratele ei:

— Clasa întâi, îi zise hamalului; locurile din colț, față în față.

Jon o admiră pentru cât era de stăpânită.

— Nu putem lua compartimentul numai pentru noi? îi zise în șoaptă.

— N-are rost; e un tren personal. Poate după ce trecem de Maidenhead. Fii mai natural, Jon!

Jon încercă să-și ia un aer mânios. Se urcară în tren. Oh! Doamne! În compartiment mai erau două persoane! Bestiile! Era atât de zăpăcit, încât dădu hamalului un bacșiș nemaipomenit de mare. Nici nu l-ar fi meritat, căci bruta îi instalase prost și făcea o mutră de parcă ar fi priceput tot ce se petrece între ei.

Fleur se ascunse în dosul revistei *The Lady's Mirror*, iar Jon o imită adăpostindu-se în dosul revistei *The Landsman*. Trenul porni. Fleur lăsa revista pe genunchi și se aplecă spre el.

— Ce e nou? îi zise.

— Mi se pare că nu te-am văzut de cincisprezece zile.

Ea dădu din cap, iar fața lui Jon se lumineă brusc.

— Ia, te rog, un aer mai natural, murmură Fleur, râzând cu hohote.

Pe Jon îl duru atitudinea ei. Cum să aibă o mutră indiferentă, când îl pândește primejdia plecării în Italia? Avea de gând să i-o spună pe ocolite, dar acum i-o va spune de-a dreptul.

— Cei de acasă vor să plec cu mama în Italia pentru două luni.

Fleur închise pleoapele, păli și-și mușcă buzele.

— Oh!

Nu spuse decât atât, dar însemna foarte mult. Exclamația aceasta era ca gestul acela pe care-l face un jucător de scrimă când își retrace mâna pentru a-și pregăti riposta. Riposta veni:

— Trebuie să pleci!

— Să plec? zise Jon cu un glas înăbușit.

— Firește.

— Da... două luni... e îngrozitor.

— Nu, zise Fleur, șase săptămâni. Până atunci mă vei uita. A doua zi după ce te întorci ne întâlnim la "National Gallery".

Jon râse.

— Dar ce ne facem dacă tu mă uiți pe mine până atunci? se auzi glasul lui în zgomotul trenului.

Fleur dădu din cap.

— Iar vine o bestie, mârâi Jon.

Fleur îi făcu semn cu piciorul și zise:

— Nu vine nici o bestie; apoi deschise revista, ascunzându-se în dosul ei.

Trenul se opri, doi pasageri coborâră și unul intră în compartiment.

"Eu mă prăpădesc, gândi Jon, dacă nu rămân măcar o clipă singur cu ea."

Trenul porni și Fleur se aplecă din nou spre Jon.

⁴⁹ *Oglinda Femeii*

⁵⁰ *Agricultorul*

— Eu nu renunț niciodată, îi zise. Dar tu?

Jon dădu vehement din cap și răspunse:

— Niciodată! Vrei să-mi scrii?

— Nu, dar tu poți să-mi scrii la clubul meu.

Strașnică fată; era membră într-un club!

— Ai scos ceva de la Holly? mârâi Jon.

— Am încercat, dar n-am reușit. N-am îndrăznit să insist prea mult.

— Ce-o fi la mijloc? strigă Jon.

— Las' pe mine, nu trece mult și voi afla totul.

După o lungă tăcere, Fleur zise:

— Am ajuns la Maidenhead; dă-te la o parte, Jon!

Trenul se opri. Pasagerul coborî, Fleur trase perdeaua din dreptul ei.

— Apleacă-te pe fereastră! lute! Și fă cea mai urâcioasă mutră de care ești capabil.

Jon își suflă nasul și se încruntă. În viața lui nu avusese o mutră atât de cruntă! O doamnă bătrână se retrase speriată: o alta, tânără, încercă mânerul compartimentului — clanța nu era blocată, dar ușa nu se deschise. Trenul plecă și doamna își caută un alt compartiment.

— Ce noroc! strigă Jon. S-a înțepenit ușa!

— Da, zise Fleur, o țineam eu!

Trenul plecă și Jon căzu în genunchi.

— Bagă de seamă să nu fie cineva pe culoar, îi șopti Fleur; și... iute!

Buzele ei se întâlniră cu ale lui. Sărutul lor nu dură decât poate zece secunde, dar sufletul lui Jon plecase atât de departe, încât atunci când se așeză din nou pe locul lui, în fața lui Fleur, părea transfigurat și era palid ca moartea. O auzi suspinând și i se păru că nu auzise în toată viața un sunet mai sublim — mărturie discretă că el însemna ceva pentru ea.

— Șase săptămâni nici nu-i atât de mult, zise ea; și dacă te porți ca lumea și o convingi că nu te gândești deloc la mine, vei reuși ca în loc de două luni să stai șase săptămâni.

Jon o privi uluit.

— Tu n-ai priceput încă, Jon? Trebuie să facem tot ce putem pentru a-i convinge. Dacă după ce te întorci suntem în aceeași stare în care ne aflăm acum, nu se vor purta atât de ridicol cu noi. Dar îmi pare rău că nu pleci în Spania, tata spune că la Madrid se află, într-un tablou de Goya, o fată care seamănă cu mine. Noi avem o copie după ea.

Ideea aceasta fu pentru Jon ca o rază de soare ce străbate ceața.

— Am să-i fac să mă ducă în Spania, zise el. Mama nu se va opune, căci n-a fost niciodată acolo, iar tata are mare admirație pentru Goya.

— A, da! Tatăl tău e pictor! Nu-i așa?

— Pictează numai acuarele, zise Jon pentru a preciza.

— Când sosim la Reading, Jon, tu cobori întâi, te duci la stăvilarul de la Caversham și mă aștepti acolo. Eu am să trimit automobilul acasă, și-apoi vom merge pe jos de-a lungul Tamisei.

Jon îi strânse mâna cu recunoștință, și rămaseră tăcuți uitând de toată lumea; dar din când în când tot mai aruncau câte o privire spre culoar. Dar acum, parcă trenul mergea de două ori mai iute, și zgomotul lui dispărea aproape în suspinele lui Jon.

— Ne apropiem, zise Fleur; drumul acela de lângă apă e îngrozitor de expus. Sărută-mă încă o dată! Oh! Jon, nu mă uita.

Răspunsul fu sărutul lui. Și foarte curând după aceea, un tânăr cu obraji îmbujorați sări sprinten din tren și o luă la goană pe peron,

căutându-și în buzunar biletul de tren.

Când, în sfârșit, se întâlniră pe potecă, puțin mai încolo de stăvilarul de la Caversham, Jon făcu un mare efort și luă un aer mai calm. Știa că nu mai e mult până la despărțire și hotărâse să nu facă scene. Dinspre râul strălucitor adia un vânt ușor, frunzele sălciilor păreau, în lumina soarelui, de argint, și foșnetul lor ușor mergea alături de cei doi tineri.

— I-am spus șoferului că m-a amețit trenul, zise Fleur. Dar, spune-mi, ai fost destul de natural când ai ieșit pe peron?

— Nu știu. Dar ce înseamnă natural?

— Pentru tine natural e să pari cu adevărat fericit. De când te-am văzut întâia oară mi-am dat seama că nu semeni deloc cu ceilalți oameni.

— Aceeași impresie mi-ai făcut-o și tu când te-am văzut. Mi-am dat seama chiar în acea clipă că nu voi iubi niciodată pe altcineva.

Fleur râse.

— Suntem prea tineri. Iar dragostea aceasta plină de iluziile tinereții nu mai e azi la modă, Jon. Și apoi se pierde îngrozitor de multă vreme. Gândește-te la toate plăcerile pe care le-ai putea avea. Tu nici măcar n-ai început să guști din ele; într-adevăr, e o rușine! Și iată-mă și pe mine! Mă întreb ce-o să iasă!

Jon era năucit. Cum poate spune Fleur asemenea vorbe, tocmai în momentul despărțirii?

— Dacă gândești astfel, zise el, eu nu pot pleca din țară. Am să-i spun mamei că voi încerca să muncesc cu adevărat. Fără muncă nu se poate trăi în lumea aceasta!

— Fără muncă nu se poate trăi? Jon vârî mâinile adânc în buzunare.

— Așa e, îi zise. Gândește-te la oamenii care mor de foame!

Fleur dădu din cap.

— Nu, nu, eu nu-mi voi îngreua viața niciodată; pentru nimeni și pentru nimic în lume!

— Pentru nimic în lume! Dar situația generală e îngrozitoare. Și e firesc să punem și noi umărul.

— Oh, da, știu totul. Dar crede-mă, Jon, nu-i poți ajuta pe oameni; nu-ți face iluzii. Dacă-i scoți dintr-un necaz, cad în altul. Uită-te la ei: intrigi, zbucium, lupte neîncetate, deși mor în fiecare zi cu nemiluita. Niște proști!

— Nu ți-e milă de ei?

— Oh! da, mi-e milă, dar n-am de gând să mă nenorocesc din pricina lor; nu servește la nimic.

Amândoi tăcură tulburați, căci întrezăriseră pentru prima dată deosebirea dintre firile lor.

— Eu cred că oamenii sunt niște brute și niște idioți, zise Fleur cu încăpățănare.

— Eu cred că sunt niște sărmani nenorociți, răspunse Jon. Tonul cu care vorbeau semăna a ceartă, tocmai în aceste clipe îngrozitoare și grave, căci despărțirea era mai aproape ca oricând, acolo, la sfârșitul aleii cu sălcii!

— Foarte bine, du-te și ajută pe sărmanii tăi nenorociți și nu te mai gândi la mine!

Jon se opri. Pe frunte îi apărură broboane de sudoare, picioarele îi tremurau. Fleur se opri și ea, privind încruntată spre râu.

— Eu *trebuie* să cred în ceva, zise Jon cu oarecare durere, căci doar fiecare din noi trăiește pentru a se bucura de viață.

Fleur râse.

— Ai dreptate! Dar să știi că dacă nu bagi de seamă, vei pierde tocmai ceea ce dorești. Sau poate pentru tine a te bucura de viață înseamnă să te nenorocеști de bunăvoie. Nu încape îndoială că mai sunt mulți oameni ca tine.

Era palidă, cu ochii întunecați și buzele subțiate. Oare fata aceea care se uită încruntată la râu era Fleur? Jon trăi câteva clipe de nălucire, parcă era eroul unui roman pus în situația de a alege între iubire și datorie. Dar tocmai în clipa aceea Fleur întoarse capul spre el. Nu exista nimic mai tulburător ca privirea ei atât de vie! Și acționa asupra lui Jon întocmai cum acționează lanțul asupra unui câine pe care îl tragi spre tine în timp ce el scoate limba și dă din coadă.

— Hai să nu fim caraghioși, zise Fleur; timpul nostru e măsurat. Uită-te, Jon, acolo e locul unde trec peste apă. Chiar la cotitura aceea de unde începe pădurea.

Jon văzu un acoperiș, unul sau două coșuri și printre pomi zări un zid — iar inima i se strânse.

— Nu mai putem întârzia. Cred că nu e bine să trecem împreună dincolo de gardul acela, căci intrăm în luminiș. Mai facem câțiva pași și ne luăm rămas-bun.

Merseră unul lângă altul ținându-se de mână, tăcuți, până aproape de gardul de păducei plini cu flori albe și roșii.

— Clubul meu este "Talisman", în Stratton Street, Piccadilly. Mi se predă în mod regulat corespondența; trec cel puțin o dată pe săptămână pe acolo.

Jon dădu din cap. Pe fața lui încremenită apăru o expresie gravă, ochii mari deschiși priveau în gol.

— Azi e ziua de douăzeci și trei mai, zise Fleur; la data de nouă iulie, la ora trei fix, am să fiu în fața tabloului *Bacchus și Ariadna*. De acord?

— Da.

— Dacă ești tot atât de trist ca și mine, totul e în ordine. Așteaptă să treacă oamenii aceștia.

Un bărbat și o femeie, gătiți în haine de duminică, își duceau copiii la plimbare, în sfârșit, dispărură.

— Idilă familială! zise Fleur, rezemându-se de un liliac. Florile îi atingeau părul, iar un buchet trandafiriu îi acoperea obrazul. Jon, cu gelozie, ridică mâna pentru a-l da la o parte.

— La revedere, Jon!

Se strânseră puternic de mână timp de o secundă. Apoi buzele lor se împreunară pentru a treia oară; și când se despărțiră Fleur o luă la fugă și dispăru după gard. Jon rămase nemișcat, cu fruntea lipită de buchetul de liliac trandafiriu. A plecat! S-a dus pentru o eternitate — șapte săptămâni fără două zile! Iar el, stând acolo singur, pierdea prilejul de a o mai zări o dată. Fugi până la gard. Ea mergea cu pași repezi în urma unor copii. Întoarse capul, făcu un semn cu mâna, apoi alergă mai departe, și Jon nu o mai văzu; familia care-și plimba copiii o ascundea.

Îi veniră în minte cuvintele unui cântec caraghios:

*Geamăt ca la Paddington, n-am mai auzit;
Geamăt ca din gură de șarpe, la Paddington.*

Și plecă iute spre gara Reading. În tren spre Londra, și de acolo la Wandson, Jon ținu deschis pe genunchi romanul *The Heart of the Trail*; dar

În capul lui scrisese o poezie atât de sentimentală, încât nu-i găsea rimă.

Capitolul XII CAPRICIU

Fleur gonia. Trebuia să se grăbească; era în întârziere și se cuvenea să fie foarte atentă la purtarea ei când va sosi acasă. Trecu pe lângă insule, gară și hotel, și era tocmai pe punctul de a se urca în bac, când văzu un schif și un tânăr care stătea în el în picioare, ținându-se cu mâinile de crengile tufișurilor de pe mal.

— Domnișoară Forsyte, zise el, dați-mi voie să vă trec eu. Vă așteptam.

Fleur se uită la el uluită.

— Nu vă speriați. Am luat ceaiul cu familia dumneavoastră și m-am gândit să vă fiu de folos acum la sfârșitul călătoriei. E în drumul meu. Mă întorceam tocmai spre Pangbourne. Mă numesc Mont. V-am văzut la expoziția de pictură, vă aduceți aminte, când m-a invitat tatăl dumneavoastră să-i văd colecția.

— Oh! zise Fleur; da... batista.

Acestui tânăr i-l datora ea pe Jon; îi luă mâna și cobori în schif. Fleur se așeză tăcută. Era încă emoționată și cu respirația accelerată. Tânărul însă era vorbăreț. Fleur nu întâlnise niciodată un om care, în timp atât de scurt, să povestească atât de multe. Îi spuse vârsta: douăzeci și patru de ani; greutatea: șaptezeci de kilograme; domiciliul: nu departe de Mapledurham; îi descrie și viața de pe front și senzațiile avute când dușmanii au aruncat gaze asfixiante; critică statuia *Junonei*, expunând concepția lui despre această zeiță; comentă reproducerea după Goya, spunând că Fleur nu seamănă prea mult cu fata din portret și în câteva cuvinte făcu un rezumat al situației politice din Anglia; vorbi despre *Monsieur Profond* — sau cum l-o fi chemând — pe care-l găsea un "tip strașnic"; făcu aprecieri asupra colecției tatălui ei, în care, după părerea lui, se aflau câteva tablouri extraordinare și câteva destul de mediocre; fiind un vâslaș foarte priceput, spera să mai treacă pe la ei pentru a o plimba cu barca; o întrebă ce părere are ea despre Cehov, expunându-le amplu pe ale lui; își exprimă dorința de a merge o dată împreună la reprezentațiile Baletului Rus; îi spuse că numele Fleur Forsyte are o sonoritate excepțională; își condamnă părinții care, pe lângă numele de familie Mont, îl botezaseră — atât de inestetic — Michael; îl descrie pe tatăl său, apoi o sfătuiește, dacă vrea să citească o carte bună, să citească Cartea lui Iov; tatăl lui seamănă cu Iov, pe vremea când Iov mai avea pământ.

— Dar Iov n-a avut pământ, zise încet Fleur; el nu avea decât turme de vite și de oi cu care umbla de colo-colo.

— Ah! răspunse Michael Mont, ce n-aș da să umble și bătrânul meu de colo-colo. Să nu crezi că râvnesc la pământul lui. În ziua de azi o moșie e o pacoste pe capul omului. Nu-i așa?

— În familia noastră n-a fost nici un moșier, zise Fleur. Ai noștri au avut fel de fel de proprietăți. Mi se pare însă că unul din frații bunicului meu a avut pe vremuri o mică fermă în Dorset, dar valoarea ei era mai mult sentimentală, căci noi ne tragem de acolo; și a fost o plăcere plătită mai scump decât merita.

— A vândut-o?
 — Nu, a păstrat-o.
 — De ce?
 — Pentru că n-a găsit cumpărător.
 — Foarte bine!
 — Ba nu era deloc bine pentru el. Tata pretinde că era foarte necăjit din pricina fermei. Unchiul acela se numea Swithin.
 — Ce nume curios!
 — Dumneata îți dai seama că noi ne îndepărtăm din ce în ce mai mult, în loc să ne apropiem de țarm? Curenții apei sunt puternici.
 Mont, mișcând agale lopețile, exclamă:
 — Ce plăcut e să stai de vorbă cu o fată deșteaptă!
 — Dar e și mai plăcut să stai de vorbă cu un tânăr și mai deștept.
 Tânărul Mont ridică o mână pentru a-și smulge părul.
 — Bagă de seamă! strigă Fleur; lopata!
 — N-ai nici o grijă, e destul de solidă, suportă o izbitură!
 — Nu vrei să *vâslești*? zise Fleur cu severitate. Aș vrea să ajung acasă.
 — Ah! zise Mont; dar trebuie să mă înțelegeți și pe mine, căci dacă ajungi acasă nu te mai pot vedea. *Fin!*, cum a zis o mică franțuzoaică, sărind în pat după ce și-a isprăvit rugăciunea de seară. Spune, te rog: binecuvântezi îndeajuns ziua în care soarta ți-a hărăzit o mamă franțuzoaică și un nume ca cel pe care-l porți?
 — Îmi place și mie, dar tata mi l-a dat. Mama voia să mă boteze Marguerite.
 — Ar fi fost absurd. Vrei să-mi zici M.M., iar eu să-ți zic dumitale F.F.? E mai potrivit cu spiritul vremii noastre.
 — Sunt de acord cu orișice, dar du-mă acasă.
 Mont prinse un mic rac și răspunse:
 — Aoleo, dar urât mai e!
 — Vâslește, te rog.
 — Asta și fac.
 Și lovi de câteva ori cu lopețile, privind-o cu atenție și jale.
 Apoi, după o pauză, zise:
 — Trebuie să știi că eu n-am venit să văd tablourile tatălui dumitale, ci pe *dumneata*.
 Fleur se ridică.
 — Dacă nu vâslești, sar din barcă și înot până la mal.
 — Vorbești serios? Atunci sar și eu după dumneata.
 — Domnule Mont, am întârziat și sunt ostenită; te rog, du-mă imediat la mal.
 Ajunși la debarcaderul casei, Fleur coborî, el se ridică în picioare și, luându-se cu amândouă mâinile de păr, se uită la ea. Fleur zâmbi.
 — Nu râde de mine, strigă nedomolitul Mont. Știu că în gând spui: "Smulge-ți părul, prostule!"
 Fleur se întoarse și îi făcu un semn cu mâna strigând:
 — La revedere, domnule M.M.! și dispăru în alea trandafirilor.
 Se uită la ceasul de la mână, apoi ridică privirile spre ferestrele casei. Ce senzație ciudată, parcă nu era locuită. Trecuse de ora șase. Porumbeii se pregăteau de culcare. Razele soarelui băteau pieziș în porumbar, pe penele lor argintate și dincolo de apă, în pădure, pe vârfurile pomilor. Din hol se auzea cum se ciocnesc bilele de biliard — Jack Cardigan, desigur;

din dreptul unui eucalipt, neașteptat musafir tropical în acest vechi parc englezesc, Fleur auzi un foșnet slab. Ajunse în verandă și, când să intre în salon, auzi glasuri: se opri. Mama! *Monsieur* Profond! Dincolo de peretele despărțitor dintre verandă și hol auzi următoarele: "Asta nu, Anette." Oare tata știe că acest domn îi zice mamei "Anette"? Fleur se opri, șovăind. Ea a fost totdeauna de partea tatălui ei — așa cum se întâmplă de obicei în familiile unde raporturile dintre părinți sunt cam încordate și când copiii iau partea unuia sau altuia dintre ei. Mama îi vorbea în șoaptă, cu glasul ei ușor metalic dar plăcut; auzi deslușit o singură vorbă: "*Demain*"⁵¹. Iar *Monsieur* Profond răspunse: "Ne-am înțeles". Fleur încreți fruntea. Iar în liniștea adâncă se auzi un zgomot ușor. Apoi vocea lui Profond: "Mă duc să fac o mică plimbare."

Fleur își aruncă ochii pe fereastră, într-o mică sufragerie, de unde-l văzu pe Profond ieșind din salon și trecând prin verandă în parc; iar țăcănitul bilelor de biliard, pe care, din pricină că fusese atentă la alte sunete nu-l mai auzise, reîncepu. Fleur făcu un efort, intră în hol și deschise ușa salonului. Mama ei ședea pe canapeaua dintre cele două ferestre picior peste picior, cu capul rezemat de o pernă, cu buzele întredeschise și ochii pe jumătate închiși. Era foarte frumoasă.

— Ah! Fleur! Ai venit? Tatăl tău a început să se enerveze.

— Unde-i?

— În galeria de tablouri. Du-te sus.

— Ce ai de gând să faci mâine, mamă?

— Mâine? Mă duc la Londra cu mătușa ta.

— Mi-am închipuit. Vrei să-mi cumperi o umbrelă?

— Ce culoare?

— Verde. Sper că pleacă toți musafirii.

— Da, toți; iar tu ai să-i ții de urât tatălui tău. Sărută-mă.

Fleur făcu câțiva pași, se opri în fața ei și, după ce mama o sărută pe frunte, ieși. Văzu în treacăt pernele din celălalt capăt al canapelei, adâncite. Urcă în goană la etaj.

Fleur nu era o fată de modă veche, care voia să impună părinților săi principii de viață conforme cu idealurile morale impuse ei. Era preocupată de viața ei și nu se amesteca în a celorlalți; dar, de data aceasta, căuta instinctiv orice împrejurare care i-ar putea fi de folos în situația ei actuală. Într-o atmosferă familială încordată șansele ei de a-și afirma iubirea pentru Jon erau mai mari. Totuși suferea cumplit, ca o floare plăpândă în bătaia vântului năprasnic. Dacă bărbatul acela a sărutat-o într-adevăr pe mama ei — atunci era ceva serios, și tatăl ei ar trebui să știe. "*Demain!*" "Ne-am înțeles!" Și mama care pleacă mâine la Londra! Intră în camera ei și se aplecă pe fereastră pentru a-și răcori obrajii încinși brusc. Jon trebuie să fi ajuns aproape de gară. Oare ce știe tatăl ei despre Jon? Probabil tot — sau aproape tot.

Își schimbă rochia, pentru a da impresia că se întorsese mai demult, și alergă în galeria de tablouri.

Soames stătea nemișcat în fața unei pânze de Alfred Stevens⁵² — tabloul lui favorit. Deși auzise zgomotul ușii, nu întoarse capul; Fleur pricepu că e supărat. Veni în vârful picioarelor până în spatele lui, îi puse brațele în jurul gâtului și-și întinse capul peste umărul lui până când

⁵¹Mâine (fr.).

⁵²Stevens, Alfred (1828-1906), pictor belgian, a zugrăvit în special tipuri de parizience.

obrazul i se lipi de obrazul lui Soames. Cu gestul acesta nu dăduse greș niciodată, dar de data aceasta nu izbuti. Fleur înțelese că situația e gravă.

— Va să zică, te-ai întors, zise Soames împietrit.

— Asta-i tot ce-mi spui? murmură Fleur. Tată rău ce ești. Și își frecă obrazul de al lui.

Soames scutură din cap, îndepărtându-se cât putu mai mult.

— De ce mă faci să stau ca pe ghimpi, cu o amânare după alta?

— Scumpule, n-am făcut nimic rău.

— Nimic rău! Parcă tu știi ce e rău și ce nu! Fleur își lăsă brațele în jos.

— Foarte bine, scumpule. Cred că e cazul să-mi explici tu, deslușit și sincer.

Apoi se îndreaptă spre canapeaua din fața geamului.

Tatăl ei se întoarse cu spatele la tablou, uitându-se fix la picioarele lui. Părea foarte abătut. "Ce picioare mici și subțiri are", gândi Fleur; dar, ridicând privirea, văzu că ochii lui o priveau pe furiș.

— Tu ești singura mea mângâiere, zise Soames brusc; și iată cum te porți.

Inima lui Fleur începu să bată.

— Cum mă port, scumpule?

Soames îi aruncă din nou o privire, care dacă n-ar fi fost atât de plină de dragoste, ar fi părut stranie.

— Știi prea bine ce ți-am spus odată, îi zise. Nu vreau să am nici un fel de legătură cu acea ramură a familiei noastre.

— Da, iubittle, dar nu știu pentru ce nu trebuie să am *eu* nici un fel de legătură cu ei.

Soames îi întoarse spatele.

— Nu-mi cere explicații, îi zise. Trebuie să ai încredere în mine, Fleur!

Tonul cu care fură rostite aceste cuvinte o impresionă pe Fleur, dar ea se gândi la Jon și tăcu, lovind nervos cu piciorul în tăbliile de lemn care îmbrăcau peretele, și, fără să vrea, luă o atitudine modernă, cu picioarele încolăcite unul în jurul altuia, cu bărbia sprijinită în încheietura uneia din mâini, în timp ce cu celălalt braț, încrucișat peste piept, se ținea de cot; deși în înfățișarea ei nu exista o singură linie necontorsionată, avea o anumită grație.

— Cunoșteai prea bine dorința mea, continuă Soames, și totuși ai stat acolo patru zile în plus. Și sunt convins că azi ai venit cu băiatul acela.

Fleur se uită drept în ochii lui.

— Eu nu te întreb nimic, zise Soames; nu fac investigații când e vorba de tine și de viața ta.

Brusc, Fleur se ridică și se așeză la fereastră, cu bărbia sprijinită în mâini. În dosul pomilor soarele apunea, porumbeii ședeau liniștiți pregătindu-se de culcare în porumbar; țăcănitul bilelor de biliard se auzea până sus, iar pe pajiște se vedea o fâșie de lumină ce venea din camera în care Jack Cardigan aprinsese electrica.

— Ai fi mulțumit, zise ea pe neașteptate, dacă ți-aș promite că n-am să-l mai văd un anumit timp — să zicem șase săptămâni?

Fleur nu se aștepta ca tatăl ei să-i răspundă cu un glas atât de straniu și tremurător.

— Șase săptămâni? Șase ani — sau poate șizeci de ani. Nu-ți face iluzii, Fleur; nu te amăgi singură!

Fleur fu cuprinsă de spaimă.

— Tată! Spune, ce este?

Soames se apropie pentru a-i vedea fața și zise:

— Nu-mi spune mie că ești atât de naivă să crezi că un capriciu ca acesta e un sentiment adevărat! Ar fi cam exagerat!

Apoi izbucni în hohote de râs.

Fleur, care nu-l mai auzise niciodată râzând așa, gândi: "E grav de tot! Dar ce-o fi la mijloc?" Apoi, luându-l de braț, spuse cu glas dulce:

— Nu, nu-i decât un capriciu. Dar trebuie să știi, scumpule, că-mi plac capriciile mele și nu ale tale!

— Capriciile mele! zise Soames cu amărăciune și plecă de lângă ea.

Afară lumina soarelui se stinsese, aerul se răcise, iar peste râu se așternea o dungă albă cum e creta. Pomii pierduseră culoarea și viața. Lui Fleur începu să-i fie dor de Jon; voia să-i vadă fața, mâinile și să-i simtă buzele lipite de ale ei. Și încrucișându-și brațele le strânse la piept râzând încet:

— *O la, la!* Ce mică plictiseală! ar zice Profond. Tată, să știi că mie nu-mi place deloc omul acesta.

Soames se opri și, scoțând ceva din buzunarul de la piept, zise:

— Nu-ți place? De ce?

— Nu știu, murmură Fleur. Din capriciu!

— Nu! zise Soames, nu din capriciu! Și, rupând în bucăți hârtia pe care o scosese din buzunar, continuă: Ai dreptate. Nici *eu* nu-l pot suferi!

— Uite-l! Se plimbă! zise Fleur încet. Nu pot să-i sufăr nici ghetetele. Nu face nici un zgomot când pășește.

În parc se însera. Prosper Profond, cu mâinile în buzunare, se plimba liniștit, fluierând încet; apoi se opri și-și ridică fața spre cer, de parcă spunea: "Luna aceea mică nu-mi spune nimic."

Fleur se retrase din fereastră și șopti:

— Spune, tată, nu seamănă cu un pisoar mare?

Apoi se auzi țâcănitul puternic al bilelor de biliard, ca și cum Jack Cardigan ar fi spus, cu exclamația "Roșul e liber", că nici pisoarul, nici luna, nici capriciul și nici tragedia n-au importanță.

Monsieur Profond porni din nou, fluierând în barbă o melodie veselă. Ce-o fi cântând? Oh! da, din *Rigoletto*: "*La donna e mobile*". Exact ceea ce gândea el despre femei! Fleur strânse brațul tatălui ei.

Când Profond coti după colțul casei, Fleur murmură:

— Dă târcoale!

Afară se îngâna ziua cu noaptea — liniște, melancolie și căldură, iar adierea care venea dinspre râu era îmbălsămată cu miros de răsură și liliac înflorit. Pe neașteptate, o mierlă începu să cânte. Jon trebuie să fi ajuns acum la Londra, poate că e în Park, poate că trece pe serpentine și se gândește la ea! Tatăl ei rupea din nou hârtia din mâinile lui. Fleur văzu că fusese un cec.

— N-am să i-l vând pe Gauguin, zise. Nu văd ce găsesc la el mătușa ta și Imogen.

— Sau mama.

— Mama! zise Soames.

"Săracul tata! gândi ea. Niciodată nu pare fericit, cu adevărat fericit. Tare n-aș vrea să-l supăr și eu, dar n-am încotro; când se va întoarce Jon... Dar, e de ajuns pentru ziua de azi!"

— Mă duc să mă îmbrac pentru seară, zise.

Ajunsă în cameră, îi veni ideea să se îmbrace cu costumul ei "fantezie". Era făcut dintr-o țesătură de aur, cu pantaloni lungi din același

material, strânși la gleznă, pe umeri îi atârna o pelerină de paj, purta niște pantofi mici de aur, iar pe cap un coif aurit, întocmai ca al lui Mercur; iar peste tot, și în special pe coif, erau mici clopoței auriți, așa încât ori de câte ori dădea din cap, clopoțeii sunau. După ce se îmbracă o cuprinse tristețea, căci Jon n-o putea vedea; și era păcat că nici măcar tânărul acela vesel, Michael Mont, nu era acolo pentru a o admira. Dar sună gongul și Fleur coborî.

Intrarea ei în salon făcu senzație. Winifred o găsea "foarte amuzantă", Imogen "încântătoare", Jack Cardigan, "uimitoare, extraordinară, nemaipomenită!" *Monsieur* Profond, zâmbind din ochi, zise:

— Un mic costum nostim!

Mama ei — foarte frumoasă, îmbrăcată în negru, o privi îndelung, dar nu spuse nimic. Așa că nu rămase decât tatăl ei pentru a face o apreciere de bun-simț:

— Ce-ți veni să te îmbraci într-o asemenea rochie? Doar nu te duci la bal?

Fleur făcu o piruetă însoțită de cântecul clopoțeilor și zise:

— Capriciu!

Soames holbă ochii la ea și, întorcându-se, îi oferă brațul lui Winifred. Jack Cardigan o conduse pe mama ei. Prosper Profond pe Imogen, iar în urma lor intră în sufragerie Fleur, singură, cu clopoțeii sunând...

"Mica" lună dispăru în curând, și se lăsă noaptea de mai, dulce și caldă, învăluind într-o culoare întunecată, dar vie, ca a strugurilor copti, și în mireasma primăverii nenumărate capricii, intrigi, pasiuni, doruri și regrete ale bărbaților și femeilor. Numai Jack Cardigan era fericit, "în formă" și sprinten ca un purice, sforăind lângă umărul alb al lui Imogen; poate și Timothy, în "mausoleul" lui, era fericit, căci era atât de bătrân, încât nu-i mai rămăsese decât un somn dulce, ca al unui nou-născut. Dar ceilalți, cei mulți... stăteau de veghe, sau visau chinuiți, frământați de greutatea vieții.

Căzuse rouă și florile se închiseseră; pe pășunile de pe malul apei vitele pășteau, căutând cu limba firele de iarbă pe care nu le mai vedeau; iar oile de pe dealurile din Sussex zăceau nemișcate. Fazanii cocoțați în vârful copacilor înalți din pădurile de la Pangbourne, ciocârliile din cuiburile lor așternute cu iarbă din Wandson, rândunelele somnoroase de sub streășină casei de la Robin Hill și vrăbiile de la Mayfair stăteau parcă toate de veghe în această noapte dulce de mai, lipsită de cea mai mică adiere. Mânza Mayfly nu se obișnuise încă în noua ei reședință și frământa ușor cu copita paiele din culcuș; iar puținele vietăți înaripate care zboară noaptea — lilieci, fluturi de noapte, huhurezi — se simțeau în largul lor în beznă caldă; dar pacea nopții, monotonă și tăcută, se așternuse peste toate fapăturile care-și trăiesc viața în lumina zilei. Numai bărbații și femeile, duși pe aripa fricii sau a iubirii, stau singuri lângă făclia plâpândă a viselor sau grijilor lor.

Fleur, cu brațele sprijinite de pervazul ferestrei deschise, auzi ceasul din hol bătând miezul nopții, zgomotul ușurel al unui peștișor care țâșnise din apă, briza ușoară care se pornise de-a lungul Tamisei dintr-o dată și care înfiora frunzele unei sălcii plângătoare, și huruitul îndepărtat al unui tren, iar din când în când câte un sunet pe care nimeni nu-l poate desluși, sunete fără nume în beznă, manifestări timide ale unor emoții trecătoare, ale oamenilor sau animalelor, ale păsărilor sau motoarelor sau, poate, glasuri stranii venite de la morții neamului Forsyte — de la vreun Dartie

sau Cardigan — ce hoinăreau noaptea prin lumea aceasta, lăcașul de odinioară al spiritului lor întrupat. Dar Fleur nu le dădea ascultare. Spiritul ei, departe de a se despărți de trup, zbura iute din compartimentul trenului la gardurile cu pomi înfloriți, gonind plin de dor după Jon, străduindu-se să nu piardă din minte chipul și sunetul glasului "tabu". Dinspre râu venea o mireasmă asemănătoare cu cea pe care o simțise în clipa în care Jon pusese mâna pe obrazul ei pentru a îndepărta buchetul de liliac trandafiriu care o acoperea. Fleur, îmbrăcată în rochia ei *fantezie*, zăbovi multă vreme la fereastră, dornică să-și ardă aripile la flacăra vieții; iar fluturii treceau, atingându-i obraji în zbor iute, spre lumina de pe toaleta din camera ei, căci fluturii nu știau că în casa unui Forsyte nu mai pâlpâie nici o făclie de ceară. În sfârșit, o cuprinse somnul și, uitând că la orice mișcare clopoței sună, plecă de la fereastră.

Prin fereastra deschisă a camerei lui, de lângă aceea a lui Anette, Soames, de veghe și el, auzi cântecul clopoțelilor de pe coiful lui Fleur. Poate c-așa sunau și stelele, poate c-așa cădeau și picăturile de rouă din flori, dacă urechea omului ar putea auzi asemenea sunete.

"Capriciu! își zise. Nu știu ce să spun. E voluntară. Ce să mă fac, Fleur!"

Și rămase multă vreme îngândurat în această "mică" noapte.

PARTEA A DOUA

Capitolul I MAMĂ ȘI FIU

Nu se poate spune că Jon Forsyte o însoți pe mama lui în Spania fără nici un fel de plăcere. Plecă, așa cum un câine blând pleacă la plimbare cu stăpâna lui, părăsind pe pajiștea de lângă casă un strașnic ciolan de berbec. Plecă, uitându-se mereu înapoi. Oricare Forsyte se bosumflă dacă îi iei ciolanul de berbec. Dar Jon avea fire bună, era foarte puțin ranchiunos. Își adora mama, și era prima lui călătorie în străinătate. În loc de Italia plecaseră în Spania, numai după aceste vorbe ale lui Jon: "Aș prefera să vizităm Spania, Mam; tu ai fost în Italia de atâtea ori; cred că ar fi bine să mergem într-o țară necunoscută atât ție cât și mie."

Tânărul Jon, deși naiv, era destul de subtil. N-a uitat nici o clipă că trebuie să reducă durata călătoriei de la două luni la șase săptămâni și că nu trebuie, deci, să arate că dorește acest lucru. Având în vedere minunatul ciolan lăsat în urmă și intensitatea sentimentului său, Jon a fost un tovarăș de drum destul de bun, fiindu-i indiferent unde și când ajungeau, nepăsându-i de mâncare și plăcându-i, în general, țara aceasta atât de puțin cunoscută celor mai mulți englezi care călătoresc. Fleur a fost foarte înțeleaptă când a refuzat să-i scrie, căci Jon pleca dintr-un oraș și sosea într-altul fără speranțe și fără emoții, de aceea putea privi cu toată atenția măgărușii cu clopoței, preoții, curțile interioare ale caselor, cerșetorii, copiii, cântecul cocoșilor, *sombrero*-urile, gardurile de cactus, satele străvechi — cu case albe — situate pe vârf de deal, caprele, măslinii, câmpiile înverzite, păsările cântătoare în colivii mici, sacagiii, apusurile de soare, pepenii, catârii, bisericile uriașe, tablourile și munții

cenușii-cafenii care se pierd în zarea acestei țări pline de vrajă.

Începuseră căldurile; Irene și Jon erau încântați că nu întâlnesc englezi. Jon, după câte știa el, nu avea nici o picătură de sânge care să nu fi fost englezesc și, totuși, fără să vrea, adeseori se simțea nenorocit în mijlocul compatrioților săi. Își dădea bine seama că erau oameni serioși, dar aveau mai mult simț practic decât el. Îi mărturisi mamei lui că, probabil, el e un animal nesociabil — era atât de plăcut să fii departe de oameni care vorbesc despre probleme care preocupă pe toată lumea! Irene îi răspunse simplu:

— Da, Jon, știu.

În această izolare el putu prețui cu adevărat un lucru pe care puțini băieți îl înțeleg; profunzimea și desăvârșirea iubirii unei mame. Desigur că Jon, prin faptul că-i ascundea ceva, se simțea stingherit. În mijlocul acestui popor meridional, admirația lui pentru frumusețea mamei sale crescuse; auzise de mai multe ori până atunci că avea un tip spaniol, dar acum își dădu seama că era cu totul altceva. Frumusețea ei nu era nici engleză, nici franceză, nici spaniolă și nici italiană — ci cu totul altceva. Prețui mai mult ca oricând subtilitatea instinctivă a mamei lui. Nu știa, de pildă, dacă ea observase emoția lui în fața picturii lui Goya *La Vendimia*, sau dacă aflase că după amiază se întorsese singur, și a doua zi dimineață din nou, pentru a privi tabloul câte o jumătate de ceas, a doua și a treia oară. Desigur că nu era Fleur, dar semăna destul pentru a-i da junghiuri în inimă — durere atât de plăcută îndrăgostiților — amintindu-i cum stătea la capătul patului, cu mâna ridicată deasupra capului. Jon purta în buzunarul hainei o reproducere de mărimea unei cărți poștale, pe care o privea pe furiș. Gestul acesta ajunsese un obicei care, ca orice obicei rău, tot e descoperit — mai devreme sau mai târziu — de ochii unei ființe cu privirile ascuțite de iubire, frică sau gelozie. Iar vederea mamei lui era ascuțită de toate aceste trei sentimente. În Granada s-a dat de gol; șezând pe o bancă de piatră însoțită dintr-o mică grădină împrejmuită cu zid, pe colina Alhambrei, unde se prefăcea că admiră priveliștea, privi din nou cartea poștală. Credea că mama lui se uită la vasele de pământ așezate printre salcâmi tunși, când îi auzi glasul:

— Acesta e tabloul tău favorit, Jon?

El tresări și făcu un gest brusc, întocmai ca un copil de școală care se află în fața profesorului și vrea să ascundă un obiect interzis, dar răspunse:

— Da.

— Da, într-adevăr este foarte frumos, dar mie îmi place mai mult *Quintasol*. Tatăl tău s-ar fi extaziat în fața lui Goya; nu cred c-a văzut aceste tablouri în 1892, când a fost în Spania.

În 1892 — nouă ani înainte de a se fi născut el! Ce viață au dus oare părinții lui înainte de nașterea lui? Dacă ei au dreptul să participe la viitorul lui, are și el dreptul să-i întrebe despre trecutul lor. Jon ridică ochii spre ea. Dar pe fața ei era o expresie stranie — se vedeau urmele unei vieți pline, ale unor emoții puternice, experiențe dureroase și suferință — și Jon simți că viața aceasta dădea o profunzime nemăsurată și o sfințenie plătită scump, și că nu se cuvine să pună întrebări. Desigur că mama lui a avut o viață minunată și interesantă; era atât de frumoasă și atât de... atât de... dar nu găsea cuvinte pentru a exprima ceea ce credea el despre ea. Se ridică de pe bancă și privi în vale spre orașul înconjurat de câmpii acoperite cu iarbă mare, verde, iar departe, lanțul de munți care se topeau în razele apusului de soare. Viața ei semăna cu viața acestei cetăți maure

— plină, profundă și îndepărtată — pe când viața lui era asemenea vieții unui copil nevinovat și lipsit de experiență! Se zice că în șirul de munți ce se înalță brusc din câmpiile acoperite cu ceață albastră, ca din spuma mării, au trăit fenicienii — o rasă de oameni întunecați, stranii, misterioși și necunoscuți de lume! Tot atât de misterioasă și necunoscută era și viața mamei lui; nu știa nimic despre ea, după cum oamenii din această cetate nu știau nimic despre trecutul fenicienilor din munți; dar viața orașului din vale mergea înainte, cocoșii cântau, copiii se jucau veseli și zglobii. Jon era puțin supărat la gândul că mama lui știa totul despre el, pe când el nu știa decât că îl iubește pe el și pe tatăl lui, și că e frumoasă. Lipsa lui de experiență — el nu profitase nici măcar de război, ca aproape toți cei din jurul său — îl micșora în propriii lui ochi.

Seara, ieșind în balconul camerei lui, Jon privi acoperișurile caselor din vale — i se părea un mozaic de forma unui fagure de miere făcut din piatră verde, sidef și aur; după aceea, multă vreme, stătu de veghe, numărând bătaile ceasului și semnalele din oră în oră ale santinelor — iar în mintea lui se nășteau următoarele versuri:

*Un glas s-aude-n noapte și el se tânguiește-n
Cetatea spaniolă ce doarme adânc sub stele.
Ce spune oare glasul plângându-și lung amarul?
E un străjer ce-și povestește basmul străjii?
E-un pelerin ce-nchină lumii-un cânt?
Nu! E un amărât și inima-i de dor tânjește
Și-n scâncetul său spune: Până când?*

Cuvântul "amărât" i se păru prea rece și neîndestulător, dar "deznădăjduit" era prea exagerat, și nu-i venea în minte nici un cuvânt cu trei silabe, potrivit cu "inima-i de dor tânjește". Trecuseră două ceasuri după miezul nopții până când isprăvi poemul; era ora trei și Jon încă nu dormea, căci repetase în gând poezia de cel puțin douăzeci și patru de ori. A doua zi o așternu pe hârtie și o puse într-una din scrisorile pentru Fleur, pe care le lipea înainte de a coborî, pentru a fi liniștit și comunicativ cu mama lui.

În aceeași zi, spre amiază, stând pe terasa pietruită din fața hotelului în care locuiau, Jon simți brusc o durere surdă în ceafă și împunsături în ochi de parcă era bolnav. Poate că soarele îl încălzise prea tare. Următoarele trei zile le petrecu în semiobscuritate, amețit de durere, neînregistrând decât senzația pe care i-o dădea punga de gheață de pe frunte și zâmbetul mamei lui. Ea n-a părăsit nici o clipă camera, veghind în tăcere la căpătâiul lui, iar Jon avea impresia că e păzit de un înger. Dar erau clipe când se simțea foarte nenorocit. Ar fi dorit ca Fleur să fie alături de el. De mai multe ori își luă rămas-bun de la Fleur și de la lumea aceasta, iar la durerea năprasnică a acestei despărțiri imaginea șiroaie de lacrimi se prelingeau pe fața lui. Își pregătise chiar și ultimul salut pe care i-l va trimite prin mama lui — sărmana lui mamă! — care va regreta până în clipa morții păcatul săvârșit prin despărțirea lui de Fleur! Totuși, deși grav bolnav, Jon avea suficientă luciditate pentru a-și da seama că acum avea pretext să grăbească întoarcerea acasă.

În fiecare seară pe la ora șase auzea *gasgacha* clopotelor — o cascadă de clopote ce sunau în orașul din vale, iar cântecul lor armonios urca până sus pe deal, stingându-se apoi treptat-treptat. A patra zi de

boală, după ce ascultase *gasgacha*, Jon zise pe neașteptate:

— Mi-ar plăcea să mă întorc în Anglia, Mam, aici soarele e prea fierbinte.

— Foarte bine, dragul meu! Plecăm imediat ce vei fi în stare să călătorești.

Și el se simți pe loc mai întremat și... mai josnic.

După cinci săptămâni plecară spre casă. Jon nu mai avea dureri de cap și nici amețeli, dar nu putea ieși din casă cu capul gol; purta mereu o pălărie pe care Irene i-o căptușise cu mai multe straturi de mătase verde și portocalie și umbla de preferință pe la umbră. Pe măsură ce îndelungata luptă a discreției între ei se apropia de sfârșit, el se întreba mereu dacă mama lui își dădea seama de graba arzătoare cu care voia el să se întoarcă la aceea de care încercaseră să-l despartă. Providența spaniolă îl condamnă să petreacă o zi întreagă, între două trenuri, la Madrid; era firesc să se ducă din nou la Prado. De data aceasta Jon avu o atitudine foarte indiferentă în fața fetei pictate de Goya. Nu mai era necesar s-o privească cu atâta insistență, căci se întorcea la Fleur. Mama lui însă, zăbovind mult în fața tabloului, zise:

— Fața și trupul acestei fete sunt foarte frumoase.

Observația ei îl neliniști. Să fi înțeles totul? Jon își dădu seama, pentru a nu știu câta oară, ca nu se putea compara cu ea în materie de stăpânire de sine și subtilitate. El nu cunoștea taina intuiției supranaturale prin care ea simțea pulsul gândurilor lui; mama lui cunoștea instinctiv ceea ce dorea, ce spera și de ce se temea el. Se simțea foarte stingherit și vinovat față de ea, deoarece Jon, spre deosebire de majoritatea băieților, avea conștiință. Ce n-ar fi dat el ca mama lui să fie sinceră cu el și, mai ales, să ducă lupta pe față! Dar nici una din aceste dorințe nu se împlini, și continuă drumul spre miazănoapte tăcuți și fermi pe pozițiile lor. Astfel și-a dat seama pentru prima oară că femeile știu să joace jocul așteptării mult mai bine decât bărbații. La Paris fură din nou siliți să petreacă o zi: dar, spre necazul lui Jon, întârziară chiar două zile, din pricina unei case de modă. Nu pricepea pentru ce mama lui, atât de frumoasă cu orice s-ar îmbrăca, mai avea nevoie de toalete speciale. Cea mai fericită clipă a călătoriei lui a fost aceea când a pus piciorul pe vaporul "Folkestone".

Stând pe covertă, rezemați de balustradă, Irene îl luă de braț și zise:

— Mi se pare că nu ți-a făcut prea mare plăcere călătoria asta. Dar cu mine ai fost foarte dulce.

Jon o strânse de braț.

— Oh! Mam, mi-a făcut o nespusă plăcere — în afară de zilele acelea de boală.

Acum, când călătoria luase sfârșit, cele cinci săptămâni se învăluiră în vrajă, Jon simțea o plăcere dureroasă, asemenea glasului care plânge în nopte, din poezia aceea în care încercase să-și talmăcească jalea. Numai când era copil mai încercase acest sentiment, când, ascultându-l cu nesaț pe Chopin, îi venea să plângă. Și Jon se întreba pentru ce nu i-a putut spune și el, cu simplitate, ceea ce îi spusese ea: "Ai fost foarte dulce cu mine." Ciudat, el nu putea fi atât de politicoș și simplu ca ea! În schimb spuse:

— Mă tem că voi avea rău de mare.

Așa a și fost, de aceea ajunseră cam osteniți la Londra — după o lipsă de șase săptămâni și două zile — fără să fi făcut o singură aluzie la subiectul care i-a preocupat neîncetat.

Capitolul II TAȚI ȘI FIICE

Aventura din Spania îl lipsi pe Jolyon de prezența soției și a fiului său, iar singurătatea în care trăia la Robin Hill era nespus de grea. Un filozof care are tot ce-i trebuie gândește altfel decât un filozof care nu are nimic. Jolyon se împăcase cu ideea resemnării, deși poate, în realitate, nu era resemnat; și ar fi răbdat cu seninătate pustiul din jur dacă n-ar fi intervenit fiica lui, June. El devenise acum un "neajutorat", și ea era datoare să-l ocrotească. Isprăvisese opera de salvare — provizorie — a unui gravor care, din întâmplare, îi căzuse în mână; și, două săptămâni după plecarea lui Irene și Jon, apărură la Robin Hill. Micuța doamnă locuia în Chiswick, într-o căsuță înzestrată cu un atelier enorm. Fiind crescută în epoca de glorie a neamului Forsyte, simțul ei de răspundere în ceea ce privește chestiunile financiare cam lăsa de dorit; totuși știa să se descurce destul de bine și în epoca de față, deși veniturile îi erau mult reduse; așa încât nu îngreuna situația tatălui său. Sala de expoziție din Cork Street, pe care i-o cumpărase tatăl ei pe credit, nu mai producea decât suma necesară pentru acoperirea impozitelor — care crescuseră mult —, de aceea recurse la o soluție simplă: nu-i mai plătea nimic în contul acestei datorii. După optsprezece ani de funcționare fără nici un fel de beneficiu, era de așteptat ca sala de expoziție să înceapă a produce ceva, așa că June era sigură că-i va putea da tatălui ei tot ceea ce i se cuvine. În urma acestui aranjament, June avea un venit anual de o mie două sute de lire sterline. Reduse la minimum cheltuielile pentru hrană; în loc de două salariate, belgiene, angajase una singură, austriacă, cu un salariu foarte mic, așa încât îi mai rămâneau și bani pentru salvarea vreunui geniu. După ce petrecu trei zile la Robin Hill, îl luă pe tatăl ei la Londra. În timpul acestor trei zile aflase taina pe care Jolyon o ascunsese vreme de doi ani și hotărî, brusc, să-l vindece. Într-adevăr, cunoștea doctorul nimerit. Acesta făcuse minuni cu Paul Post — pictorul care depășise puțin chiar și futurismul. June era cam nemulțumită de scepticismul tatălui ei, care nu auzise nici de pictor și nici de doctor. Era firesc să nu se mai vindece niciodată dacă nu "credea". Și era o absurditate că nu credea în omul care-l vindecase pe Paul Post în așa măsură, încât abia acum a avut o recidivă — din pricina surmenajului sau a exceselor. Marele merit al acestui vindecător era că se biza pe simptomele firești ale organismului. El făcea studii amănunțite asupra acestor simptome — iar dacă pacientul nu prezenta nici un simptom firesc, atunci îi administra drogul care produce asemenea simptome. Aceasta era metoda lui terapeutică.

June era plină de speranțe. Era limpede că tatăl ei nu dusesese o viață normală la Robin Hill, așa că nădăjduia să găsească simptomele specifice. După părerea ei el pierduse contactul cu realitatea, ceea ce nu era natural; inima lui avea nevoie de un stimulent. În căsuța din Chiswick ea și femeia de serviciu austriacă, foarte recunoscătoare lui June pentru că o salvase — fusese în pericol de moarte din cauza surmenajului —, făceau tot ce le stătea în putință pentru a-l stimula pe Jolyon, pregătindu-l pentru tratament. Dar el rămânea tot sceptic, cu toate că austriaca îl trezea dimineața la opt, tocmai când dormea mai bine, iar June îi smulgea din mână *The Times*, pretinzând că nu e natural să citească "asemenea

prostii" acum când trebuia să ia parte activă la "viață". Însă zi de zi, și mai ales seara, Jolyon rămânea uluit de mijloacele terapeutice ale lui June. Ea pretindea că numai de dragul tatălui ei, dar el bănuia că-i făcea și plăcere, aduna la ea acasă "generația actuală", tinerii care roiau în jurul geniilor pe care le admira ea. Într-o atmosferă de oarecare solemnitate, tineretul dansa în fața lui foxtrot și dansul acela și mai cerebral — *one-step* — care se împotriva atât de mult ritmului muzicii, încât Jolyon — în scepticismul lui — își ridica sprâncenele până în mijlocul frunții, uimit de puterea de voință și încordarea dansatorilor pentru a executa niște mișcări atât de puțin armonioase. Își dădea bine seama că el, pictor renumit în Societatea acuareliștilor, nu reprezenta nimic în ochii acestor tineri cu pretenția de a fi considerați artiști, de aceea se retrăgea în colțul cel mai întunecos al atelierului, gândindu-se la ritmul muzicii și dansului din vremea lui. Ori Jolyon încerca, cu toată modestia, să se ridice la nivelul lor și se gândea: "Vai de capul meu! Cum s-or fi plictisind stând de vorbă cu mine!" Deși moștenise de la tatăl său o simpatie firească pentru Tinerețe, Jolyon ostenise tot forțându-se să privească lumea prin perspectiva lor. Ce e drept, toate aceste eforturi îl stimulau, iar admirația pentru vioiciunea lui June nu contenea niciodată. Din când în când la reuniunile de la June apărea și câte un geniu cu nasul pe sus; ea îl prezenta întotdeauna tatălui ei. După părerea lui June lucrul acesta era foarte util pentru el, căci genialitatea era un simptom natural pe care el nu-l avusese niciodată — oricât de drag i-ar fi fost tatăl ei.

În măsura în care un tată poate fi sigur de paternitatea fiicei sale, Jolyon se întreba adeseori cu cine o fi semănând June — de unde o fi având părul roșu-auriu, acum încărunit, de o nuanță atât de deosebită, față expresivă, plină de vioiciune și atât de diferită de a lui, brăzdată și spiritualizată, trupul mic și subțire, când toți cei din neamul Forsyte erau înalți? Apoi se gândea la originea speciilor, întrebându-se dacă tipul ei era de origine daneză sau celtică. Judecând după combativitatea și după predilecția ei pentru rochii kimono, după părul legat cu panglică peste frunte, ar fi fost parcă de origine celtică. Deși toți cei din jurul ei făceau parte din generația tânără, Jolyon o prefera pe June. Ea dădea însă prea mare atenție dinților lui, căci reprezentau unul din acele simptome naturale. Dentistul ei, care găsisese o cultură abundentă de *staphylococcus aureus* (care poate da, firește, oarecare tulburări), recomandă extragerea tuturor dinților pe care îi mai avea și înlocuirea lor cu două șiruri de simptome nenaturale. Cu dârzenia lui înnăscută, Jolyon se revoltă chiar în seara aceea, în atelierul ei. El n-a suferit niciodată de dureri de măsele, și dinții pe care-i avea vor rezista până la sfârșitul zilelor lui. June recunoștea și ea că sunt sănătoși și că vor rezista dacă nu-i scoate! Dar, dacă va avea mai mulți dinți, inima va fi mai tare și va avea zile mai multe. După părerea ei îndărătnică, simptomul lui principal provenea din faptul că stă prea mult culcat. Trebuia să lupte împotriva acestei atitudini. Când avea de gând să meargă la doctorul care-l vindecase pe Paul Post? Jolyon declară, cu tot regretul, că refuză să se ducă la el. June se indignă. Pondridge — zicea ea — vindecătorul era un om cu totul excepțional, care o ducea foarte greu în momentul acela și lupta pentru recunoașterea teoriilor lui. Bietul om suferea tocmai din pricina prejudecăților și indiferenței pe care le manifesta și tatăl ei. Ce bine ar fi fost, atât pentru doctor, cât și pentru el!

— Pare-mi-se că vrei să împuști doi iepuri deodată, îi zise Jolyon.

— Să-i vindec, vrei să spui! strigă June.

— E același lucru, scumpa mea.

June protestă. Nu era drept să vorbească astfel înainte de-a fi încercat tratamentul.

Jolyon îi răspunse că, după tratament, poate că n-ar mai fi avut prilejul să i-o spună.

— Tată, strigă June, ești pierdut!

— Ai dreptate, zise Jolyon; dar vreau să trăiesc așa, "pierdut", cât mai multă vreme. Copila mea, trebuie să știi că eu nu tulbur apele.

Deocamdată sunt liniștite.

— Cu o asemenea atitudine știința nu poate progresa, strigă June. Tu habar n-ai cât de cinstit este Pondridge! Pentru el știința este mai presus de orice.

— Întocmai după cum, pentru domnul Paul Post, arta este mai presus de orice! Nu-i așa? zise Jolyon pufăind dintr-o biată țigaretă, căci fusese obligat să renunțe la țigările lui de foi. Artă pentru artă, știință pentru știință. Cunosc eu pe acești distinși maniaci în egocentrismul lor. Fac vivisecție pe tine fără a clipi. Eu sunt prea Forsyte, June, pentru a mă da pe mâna lor!

— Tată dragă, zise June, tu nici nu-ți dai seama cât de demodată este asemenea declarație! Astăzi nimeni nu-și mai poate permite luxul de-a lucra cu jumătăți de măsură.

— Mă tem, murmură Jolyon zâmbind, că acesta este singurul simptom natural care nu-mi lipsește și pe care domnul Pondridge n-ar trebui să mi-l provoace. Draga mea, noi ne naștem înclinați fie spre extreme, fie spre moderație. Totuși, iartă-mă că-ți spun, jumătate din oamenii din ziua de azi, crezând că sunt extremiști, sunt, în realitate, foarte moderați. Iar în ceea ce privește sănătatea mea, mă simt destul de bine și trebuie să mă mulțumesc cu atâta cât am.

June tăcu. Era de mult convinsă de eficacitatea dârzeniei blânde cu care tatăl ei știa să-și apere libertatea de acțiune.

Jolyon făcuse greșeala de a-i împărtăși motivul real al plecării lui Irene și Jon în Spania, și neavând încredere în discreția lui June, se simțea tulburat. Ea însă, după ce se gândi puțin, avu o discuție destul de vehementă cu tatăl ei, și cu acest prilej Jolyon își dădu seama de profunda deosebire dintre temperamentul activ al lui June și desăvârșita pasivitate a soției lui. Și mai observă că June păstra încă o urmă de durere din lupta pe care o dăduseră odinioară pentru Philip Bosinney, luptă în care pasivitatea a avut o victorie atât de covârșitoare asupra principiului activ.

După părerea lui June era o prostie, ba chiar o lașitate să i se ascundă lui Jon trecutul. Ea numea aceasta pur oportunism!

— Așa este, scumpa mea, dar oportunismul⁵³ este principiul călăuzitor în viață, zise Jolyon cu blândețe.

— Oh! strigă June; tată dragă, nu ești *tu* acela care o împiedici să-i spună lui Jon. Dacă ar fi fost după tine, tu i-ai fi spus totul.

— Se prea poate; dar să știi că aş face-o numai ca să nu afle din altă parte, căci ar fi mult mai dureros pentru el.

— Atunci de ce nu-i spui? Iarăși nu vrei să tulburi apele.

— Scumpa mea — zise Jolyon; pentru nimic în lume nu vreau să

⁵³ Este evident că, vorbind despre "oportunism", autorul se referă la atitudinea morală care favorizează specularea împrejurărilor mărunte din viață și nu are în vedere sensul științific al cuvântului.

procedez împotriva instinctului lui Irene. E fiul ei.

— Și al tău, strigă June.

— În comparație cu instinctul unei mame, acela al unui bărbat nu contează.

— O fi, dar să știi că din partea ta este semnul unei grave slăbiciuni.

— Poate, zise Jolyon, este foarte posibil...

Aceasta a fost tot ce a putut afla de la tatăl ei; dar problema a preocupat-o pe June și după aceea. Ea nu putea suferi "apele liniștite" și, fără să vrea, se născu în ea dorința de a precipita evenimentele spre un moment decisiv. Ar trebui să i se spună lui Jon; și apoi, ori sentimentul său — abia înmugurit — moare, ori, în ciuda trecutului, înflorește și dă roade. June hotărî s-o caute pe Fleur pentru a vedea ce e de făcut. Când ea lua o hotărâre, delicatețea devenea un lucru de ordin secundar. Nu era greu să intre în legătură cu Fleur, căci Soames era vărul ei, și se interesau amândoi de pictură; așa că se va duce la Soames și îi va propune să cumpere o lucrare de a lui Paul Post, sau poate o sculptură de Boris Strumolowsky dar, firește, fără să spună tatălui ei nimic. În duminica următoare porni cu atâta hotărâre, încât abia putu prinde o birjă în gara Reading. Era vară și Tamisa curgea liniștită printre păduri și plaiuri înverzite, iar June era emoționată de frumusețea priveliștii. Ea, care trecuse prin viață fără a ști ce înseamnă să fii una cu persoana iubită, avea în fața naturii emoții de o intensitate aproape anormală. Când ajunse la locul în care Soames își înălțase cortul, dădu drumul birjei; căci, după ce-și va isprăvi treaba, avea de gând să se bucure de apa limpede a Tamisei și de pădurile care o înconjurau. Sosi la ușa casei lui ca un pieton oarecare și-și trimise cartea de vizită. Încordarea nervoasă era, pentru June, un semn că luptă pentru o cauză demnă de strădania ei. Când era calmă, știa că nu va fi combativă și că nu se dăruiește unei cauze nobile. Fu condusă într-un salon care, deși nu era mobilat după gustul ei, purta pecetea rafinamentului și eleganței. În timp ce-și zicea "prea mult bun-gust, prea multe bibelouri", văzu într-o oglindă antică, cu rama lăcuită, silueta unei fete ce intra în cameră venind din verandă. Îmbrăcată în alb, cu un buchet de trandafiri albi în mână, văzută prin oglinda cu reflexe argintii, fata părea o fantomă, o zână fermecătoare desprinsă din parcul înverzit.

— Bună ziua! zise June întorcându-se. Sunt o verișoară de-a tatălui dumitale.

— Oh! Da! Ne-am văzut în cofetăria aceea.

— Eram cu tânărul meu frate vitreg. Tatăl dumitale e acasă?

— Trebuie să se întoarcă imediat. S-a dus puțin la plimbare.

June strânse puțin pleoapele deasupra ochilor ei albaștri și, îndreptându-și bărbia fermă, zise:

— Te cheamă Fleur, nu-i așa? Mi-a vorbit Holly despre tine. Ce părere ai despre Jon?

Fata ridică mâna în care avea buchetul de trandafiri, îl privi și răspunse pe un ton calm:

— E un băiat foarte simpatic.

— Nu seamănă deloc nici cu Holly, nici cu mine. Nu-i așa?

— Nu, deloc.

"E rece", gândi June.

Deodată Fleur zise:

— Aș vrea să te rog să-mi spui, pentru ce sunt certate familiile

noastre?

June, pusă în fața întrebării la care îl sfătuia pe Jolyon să răspundă clar și răspicat, rămase mută. Poate pentru că-și dădea seama că fata vrea să afle de la ea o taină pe care toată lumea i-o ascunde, sau poate pentru că un plan conceput teoretic nu corespunde întotdeauna cu realitatea.

— Trebuie să-ți spun, zise Fleur, că, ascunzând în fața unui om adevărul, îl duci în mod sigur la cele mai grave bănuieli. Tata mi-a spus c-a fost o ceartă pentru avere. Dar eu nu cred, căci amândouă familiile sunt bogate. Nu mi se pare că în neamul nostru ar fi putut fi cineva atât de *bourgeois*⁵⁴.

June roși. Acest cuvânt, raportat la bunicul sau tatăl ei, o jignează.

— Bunicul meu, răspunse ea, era foarte generos, și tatăl meu de asemenea. Nici unul din ei n-a fost câtuși de puțin *bourgeois*.

— Bine, înțeleg. Dar atunci despre ce e vorba? întrebă Fleur.

June, dându-și seama că această fată, un tânăr vlăstar Forsyte, știe ce vrea și nu se lasă amăgită, hotărî să-i reziste, deși voia să afle câte ceva despre sentimentele lui Fleur.

— Pentru ce vrei să știi?

Fata mirosi trandafirii.

— Vreau să știu pentru că nu vor să-mi spună.

— Ei bine, a *fost* ceva în legătură cu proprietatea. Dar în patrimoniul unui om sunt mai multe feluri de bunuri.

— Aha, începe să devină grav. Acum într-adevăr *trebuie* să aflu.

Fața subțire și hotărâtă a lui June tremura sub pălărioara rotundă de sub care ieșeau buclele-i aurii, cărunte. Parcă lupta în care se aruncase ar fi întinerit-o.

— Să știi c-am văzut cum ai lăsat să-ți cadă batista, zise ea. E ceva între tine și Jon? Dacă da, cred că e mai cuminte să renunți.

Fleur păli, dar zise zâmbind:

— Dacă ar fi ceva între noi, apoi acesta nu-i mijlocul potrivit pentru a mă îndepărta.

În fața bravurii acestui răspuns, June îi întinse mâna.

— Să știi că-mi plăci, dar tatăl tău nu-mi place și nu mi-a plăcut niciodată. Haide să vorbim pe față.

— Ai venit aici pentru a-i spune și lui că nu-ți place?

June râse.

— Nu, am venit pentru *tine*.

— Ce frumos din partea ta!

Fata știa să se apere.

— Eu am de două ori și jumătate vârsta ta, zise June, și totuși îți dau dreptate. E îngrozitor să nu poți face ceea ce vrei.

Fata zâmbi din nou.

— Într-adevăr, cred c-ar fi bine să-mi spui adevărul.

Copila aceasta știa să insiste.

— Nu-i secretul meu. Dar am să văd ce e de făcut, căci, după părerea mea, atât tu, cât și Jon *trebuie* să-l aflați. Și acum a îți zic la revedere.

— Nu vrei să-l aștepți pe tata?

June făcu semn că nu.

— Spune-mi, te rog, cum pot trece pe celălalt mal?

— Am să te duc eu cu barca mea.

— Ascultă, Fleur! zise June spontan; dacă vii la Londra, treci pe la

⁵⁴Burghez (fr.). Aici în sensul de meschin, lipsit de eleganță.

mine. Iată adresa mea. De obicei seara vine mult tineret pe la mine. N-am să-i spun tatălui tău nimic.

Fata dădu aprobativ din cap.

În barcă, June o privi vâslind și gândi: "E foarte frumoasă și bine făcută. N-aș fi crezut ca Soames să aibă o fată atât de reușită. Jon și cu ea ar fi o pereche frumoasă."

Dorința de a-și găsi o pereche murise în sufletul lui June, dar pentru alții lucrul acesta o preocupa. Se opri la malul celălalt, urmărind-o din ochi pe Fleur. Fata dădu drumul unei vâsle pentru a-i face semn cu mâna, iar June, cu sufletul îndurerat, porni încetîșor prin lunca înverzită a râului. După cum libelulele din fața ei goneau una după alta, așa se întâmpla și cu tinerii, iar iubirea îi încălzea întocmai cum se încălzeau fluturii la soare. Tinerețea ei! Era mult de atunci — de când ea și Phil... Și după aceea? Nimic. Nici un bărbat nu-i fusese pe plac. Și iat-o singură. Dar ce cumplită piedică se afla între acești doi tineri dacă, într-adevăr, se iubeau, după câte spunea Holly — lucru de care se temea și tatăl ei, și Irene, și Soames. Ce piedică cumplită! Iar în sufletul lui June se trezi elanul pentru viitor și disprețul pentru trecutul depășit, căci aceasta era forma pe care o lua principiul activ în sufletul unei ființe care a crezut că numai dorințele ei au importanță și că opoziția celorlalți nu trebuie luată în seamă. Se opri puțin pe malul Tamisei, în liniștea caldă a după-amiezei de vară; admiră nuferii, frunzele sălciilor, peștii care săreau din apă, aspiră cu nesaț mirosul de iarbă proaspătă și mireasma florilor de pe luncă, gândindu-se la mijloacele prin care ar putea forța pe toți oamenii să fie fericiți. Jon și Fleur! Doi bieți neajutorați — ce mici și dulci neajutorați! Păcat de ei! Trebuie să existe o soluție! Nimeni nu poate privi cu indiferență o situație ca a lor. Merse mai departe și, înfierbântată și revoltată, sosi la gară.

În aceeași seară, fidelă pornirii ei firești de a acționa direct, ceea ce a făcut ca mulți oameni s-o evite, îi spuse tatălui ei:

— Tată, să știi că am fost la Soames și am vorbit cu Fleur. Mi se pare foarte simpatcă. Cred că nu-i bine să urmați politica struțului și să vă ascundeți capul în nisip.

Jolyon o privi uluit, puse pe masă ceașca cu cafea de orz și începu să fărâmițeze o bucată de pâine.

— S-ar părea că tocmai asta faci tu. Ai uitat cine-i tatăl ei?

— Lasă trecutul să-și îngroape morții!

Jolyon se ridică.

— Anumite lucruri nu se pot îngropa niciodată.

— Nu sunt de acord, răspuse June. Acestea sunt cele mai grave piedici în calea fericirii și progresului. Tu nu înțelegi vremurile în care trăim, tată dragă. Astăzi lucrurile depășite nu mai au valoare. Nu văd pentru ce te temi ca Jon să afle trecutul mamei lui. Cine mai dă importanță unei povești de felul acela? Codul civil e și azi la fel cu cel de pe vremea când Soames n-ar fi putut divorța de Irene dacă n-ai fi intervenit tu. Precum vezi, legile căsătoriei nu s-au schimbat, în schimb noi, oamenii, am evoluat. Așa că astăzi nu mai are nici o importanță. Căsătoria care nu-ți dă putința să-ți dobândești libertatea e un fel de sclavie; e nedrept ca un om să fie proprietarul altui om; astăzi toată lumea e de acord asupra acestui principiu. Ce importanță mai are acum dacă Irene a călcat o lege de odinioară?

— Desigur că ai dreptate, zise Jolyon, dar în cazul nostru nu e vorba de legi, e vorba de sentimente omenești.

— Firește că da, strigă June, sentimentele omenești dintre acești doi tineri!

— Scumpa mea, zise Jolyon cu o blândă exasperare, spui prostii.

— Ba deloc! Dacă se iubesc cu adevărat, pentru ce să-i nenorociți din pricina trecutului?

— *Tu* n-ai trăit acel trecut. Eu l-am cunoscut prin ceea ce a simțit soția mea; l-am trăit cu nervii și imaginația mea, așa cum numai un om care iubește poate face.

June se ridică și ea și începu să se plimbe agitată prin cameră.

— Dacă, zise ea brusc, Fleur ar fi fost fata lui Phil Bosinney, te-ai înțelege. Pe el l-a iubit Irene: pe Soames niciodată.

Jolyon scoase un sunet înăbușit, ce semăna cu glasul țărăncilor din Italia când își mână catării. Inima începu a-i bate foarte iute, dar nici nu o luă în seamă, atât era de copleșit de ceea ce simțea.

— Se vede că nu înțelegi, June. Nici eu și nici Jon, după câte îl cunosc, nu ținem seama de un trecut amoros. Dar aici e vorba de oroarea unei căsătorii fără iubire. Fata aceasta e fiica bărbatului care a fost odinioară proprietarul mamei lui Jon, posedând-o ca pe o negresă-sclavă. Iată o imagine pe care n-o poți alunga: te sfătuiesc să nu încerci asta. June! Tu pretinzi să privim liniștiți cum Jon se leagă de carnea și sângele bărbatului care a posedat-o pe mama lui împotriva voinței ei. N-are nici un rost să tăiem firu-n patru; sper că te-ai lămurit o dată pentru totdeauna. Și dacă ții să nu închid ochii toată noaptea, poți continua discuția.

Apoi, ducând mâna la inimă, se întoarse cu spatele la fiica lui și privi îngândurat spre Tamisa.

June era în așa fel plămădită, că nu vedea stupul de albine până când nu intra cu capul între ele, dar de data aceasta se sperie cu adevărat. Apropiindu-se de tatăl ei, își trecu mâna pe sub brațul lui. Nu era convinsă că el are dreptate și că ea se înșală, căci așa ceva ar fi fost împotriva firii ei, dar văzând cât îl doare această poveste, June fu profund mișcată. Lipindu-și obrazul de umărul lui rămase așa fără a spune o vorbă.

Fleur, după ce-și conduse verișoara mai în vârstă la celălalt mal, nu se întoarse de-a dreptul acasă, ci vâsli mai departe spre trestii, în bătaia soarelui. Frumusețea și pacea acelei după-amiezi o vrăji chiar și pe Fleur pentru câteva zile, cu toate că ea nu prea era înclinată spre poezie și visare. Pe câmpul de lângă malul unde oprise barca se afla o mașină trasă de un cal cenușiu, ce întorcea fânul proaspăt cosit. Urmări emoționată cascadele de iarbă ce cădeau din roțile mașinii; păreau atât de răcoroase și proaspete! Uruitul și vâjâitul motorului se topeau în foșnetul sălciilor și plopilor care, împreună cu ugitul unui porumbel sălbatic, alcătuiau o adevărată melodie a apei care curge. Lângă ea, în apa adâncă, verde și limpede, trestiile, asemenea unor șerpi galbeni, se suceau luptându-se cu suvoiul; iar pe celălalt mal se vedeau câteva vite cornute ce stăteau la umbră dând alene din coadă. Era o după-amiază făcută pentru visare. Fleur scoase din buzunar scrisorile lui Jon — nu erau ele prea sentimentale, dar printre rândurile în care descria tot ceea ce văzuse pe unde umblase, citea cu plăcere dorul lui năprasnic pentru ea, și toate se încheiau cu vorbele: "Cu dragoste, al tău J". Fleur nu era sentimentală, dorințele ei erau concrete și concentrate, dar dacă în această odraslă născută din Soames și Anette era vreo urmă de poezie, ea s-a manifestat în aceste săptămâni de așteptare și în jurul chipului lui Jon. Amintirile care o legau de el erau una cu frumusețea ierbii proaspete, a mugurilor, a

florilor și a apei care curgea lin. Fleur se gândea la Jon, fericită, chiar și atunci când aspira miresmele luncii. Stelele o încredințau că sufletul ei e alături de el, acolo în punctul acela central din harta Spaniei; iar în zori de zi, pe pânzele de păianjen acoperite cu rouă, în razele soarelui care pătrundea în grădină prin ceața dimineții, în strălucirea vagă și promisiunea unei zile senine, Fleur îl vedea numai pe Jon.

În timp ce citea scrisorile, trecură maiestuos două lebede albe urmate de șase pui, flotilă înaripată, plutind în linie dreaptă, cu distanțe egale, parcă măsurate anume, între fiecare cap și coadă. Fleur strânse scrisorile și începu să vâslească spre debarcaderul din fața casei lor. În parc, trecând pe pajiște, se întreba dacă e bine să-i vorbească tatălui ei despre vizita lui June. Nu-i bine să nu-i spună, căci el tot va afla de la valet și i se va părea suspect. Hotărî să-i spună cu atât mai mult cu cât i se oferă un nou prilej de a reveni asupra motivului conflictului dintre familiile lor. Porni în calea lui.

Soames plecase de acasă pentru a vizita un teren pe care autoritățile locale hotărâseră să construiască un sanatoriu pentru oameni cu plămânii slabi. Credincios principiilor lui individualiste, Soames nu lua parte la administrația locală, ci se mulțumea cu plata taxelor comunale și a impozitelor care se urcau din zi în zi. Totuși Soames nu putea rămâne indiferent față de acest plan nou și primejdios. Terenul era situat la mai puțin de o jumătate de milă de casa lui. Firește că era de acord cu lupta împotriva tuberculozei, dar socotea că acesta nu era locul potrivit. Trebuie să se construiască sanatoriul, dar mai departe. Deci luă atitudinea caracteristică oricărui Forsyte adevărat; necazurile și bolile altora nu-l priveau, iar Statul n-are decât să-și facă datoria în așa fel, încât să nu prejudicieze întru nimic beneficiile care rezultă din drepturile lui achiziționate sau moștenite. Francie, cea mai independentă membră a familiei Forsyte (exceptându-l poate pe Jolyon), îi pusese odată, pe un ton răutăcios, următoarea întrebare: "Soames, spune-mi, te rog, ai văzut tu vreodată numele Forsyte pe-o listă de subscripție?" Fie ce-o fi, el era convins că un sanatoriu va aduce prejudicii acestei regiuni, așa că va iscăli petiția prin care se protesta împotriva construirii lui. Întorcându-se spre casă, după ce luase această hotărâre fermă, o văzu pe Fleur venindu-i în întâmpinare.

În ultima vreme fata fusese mult mai caldă față de el, petrecuseră vara împreună, și vremea fusese atât de frumoasă, încât Soames se simțea întinerit; Anette își găsea mereu de lucru prin Londra, cu un pretext sau altul, așa încât s-a putut bucura din plin de prezența lui Fleur. Tânărul Mont își făcuse obiceiul să vină cu motocicleta pe la ei din două în două zile. Slavă Domnului, tânărul și-a ras mustățile acelea care semănau cu două perii de dinți tocite, și nu mai avea mutră de pehlivan! Adeseori, după masa de seară, tânărul Mont și un alt tânăr de prin apropiere, împreună cu Fleur și cu o prietenă care locuia la ei, dansau în hol după muzica pianului electric care, fără să fie atins de mâna cuiva, executa cu clapele lui strălucitoare un foxtrot după altul. Din când în când apărea și Anette, dansând grațios în brațele vreunuia din cei doi tineri. Iar Soames venea până-n ușa salonului și privea cu nasul într-o parte, urmărind să prindă un zâmbet din partea lui Fleur, apoi se întorcea la fotoliul din fața căminului din salon și continua citirea ziarului *The Times* sau studia catalogul de prețuri al vreunui colecționar de tablouri. Ochii lui urmăreau neîncetat, cu teamă, expresia de pe fața ei, și credința lui era că fata

uitase de capriciul acela îngrijorător.

Când se întâlniră pe șoseaua prăfuită, Soames o luă de braț.

— Tată, ghici cine te-a căutat? N-a putut aștepta. Ghici?

— Eu nu ghicesc niciodată, zise Soames neliniștit. Cine a fost?

— Verișoara ta, June Forsyte.

Fără să-și dea seama, Soames o strânse puternic de braț.

— Și ce a vrut?

— Nu știu. Dar văd că ea a trecut peste dușmănia familială. Nu-i așa?

— Dușmănie? Ce dușmănie?

— Aceea care există în imaginația ta, scumpule.

Soames își luă mâna de pe brațul ei. Oare glumește sau e o încercare de a afla ceva de la el?

— Probabil c-a vrut să-mi vândă vreun tablou, zise în cele din urmă.

— Eu nu cred. Poate că i s-a făcut dor de tine, așa cum se cuvine între rude.

— Nici nu-mi este verișoara primară, mârâi Soames.

— Și este fata dușmanului tău.

— Ce vrei să spui, Fleur?

— Iartă-mă, scumpule, mi s-a părut că a fost dușmanul tău.

— Dușman! repetă Soames. E o poveste veche. Nu știu de unde-ți vin ideile astea!

— De la June Forsyte.

Un soi de inspirație o făcu să spună aceste vorbe, crezând că poate astfel, tatăl ei, bănuind că aflase totul sau măcar o parte din adevăr, îi va dezvălui taina.

Într-adevăr, Soames era buimăcit, dar Fleur subevaluase prudența și dârzenia lui.

— Dacă știi, îi spuse pe un ton rece, de ce mă mai chinuiești?

Fleur își dădu seama că mersese prea departe.

— Nu vreau să te chinuiesc, scumpule. Ai dreptate, n-are rost să aflu mai mult! De ce m-aș osteni pentru detaliile celui "mic" mister? *Je m'en fiche*⁵⁵!... ca să vorbesc în termenii lui Profond.

— Individul acela! zise Soames cu un aer grav.

Totuși individul acela a jucat un rol important, deși invizibil, în vara aceea — căci de atunci nu mai venise pe la ei. Din duminică în care Fleur, urmărindu-l de la fereastra sălii cu tablouri, făcuse câteva observații asupra lui, Soames se gândise mult la Profond, și întotdeauna în legătură cu Anette. Aparent nu avea nici un motiv precis, totuși, faptul că în ultima vreme Anette era mai frumoasă ca de obicei îl puneă pe gânduri. De la război încoace simțul lui de proprietate devenise mai subtil, mai puțin categoric și mult mai elastic, de aceea, îndoielile și amenințările nu mai luau proporții în sufletul lui. Întocmai cum stă cineva pe malul unui fluviu din America, privindu-l cum curge încet și liniștit, știind că în mîlul de pe fundul albiei se află poate un crocodil cu botul căscat, deși capul nu i se poate deosebi de un buștean căzut în apă — așa privea și Soames cursul vieții lui, dându-și seama, în mod subconștient, de prezența lui *Monsieur* Profond dar refuzând să înregistreze mai mult decât botul acestuia, poate deschis. În această fază a vieții lui avea, la drept vorbind, tot ceea ce dorea, și era foarte fericit — în măsura în care un om cu firea lui putea fi fericit. Simțurile i se potoliseră; iar sentimentele lui toate își găseau satisfacție în iubirea față de Fleur; colecția lui era renumită, banii bine

⁵⁵Puțin îmi pasă (fr).

investiți; sănătatea excelentă, în afară de câte o jenă ușoară la ficat din când în când; nu începuse încă a se gândi serios la ceea ce se va întâmpla după moartea lui; tindea să creadă că nu se va întâmpla nimic. El proceda ca omul care aduna monezi de aur; ar fi fost o perversitate și o oroare să râcă aurul la suprafață, pentru a vedea ce se află sub el, mai ales că poate ar fi văzut ceva neplăcut. I se părea că are în față două petale de trandafir veștejite — una capriciul lui Fleur, cealaltă botul lui *Monsieur* Profond — dar spera că, ocupându-se stăruitor de ele, ambele petale își vor reveni.

În seara aceleiași zile, întâmplarea, acest musafir care apare pe neașteptate chiar și în viața celor mai bine asigurați membri ai familiei Forsyte, îi dădu lui Fleur cheia cu care putea pătrunde taina care o preocupa. Tatăl ei coborî în sufragerie fără batistă și în timpul mesei simți nevoia să-și sufle nasul.

— Lasă că-ți aduc eu una, scumpule, îi zise și fugi în camera lui. Punga de mătase veche și decolorată, unde erau așezate batistele tatălui ei, avea două despărțituri; într-una erau batistele, iar cealaltă, închisă cu nasturi, cuprindea un obiect plat și tare. Cu o curiozitate copilărească, Fleur o deschise. Găsi o fotografie înrămată, cu chipul ei când era mică de tot. O privi emoționată, ca atunci când te afli în fața unei descoperiri. Cum o ținea în mână, fotografia alunecă puțin, și Fleur observă dedesubt o altă fotografie. Dădu fotografia ei la o parte și văzu o față pe care parcă o cunoștea, o femeie tânără, foarte frumoasă, într-o rochie de seară foarte demodată. Puse apoi la loc fotografia ei, luă o batistă și coborî. Abia pe scări își dădu seama cine era femeia. Da, desigur-desigur, mama lui Jon! Această descoperire o cutremură. În vârtoarea gândurilor, Fleur se opri pe loc. Ah, da! A înțeles! Tatăl lui Jon s-a căsătorit cu femeia pe care tatăl ei voia s-o ia de nevastă, și se prea poate că tatăl lui Jon a sedus-o chiar prin mijloace neleale. Apoi, temându-se ca nu cumva atitudinea ei să trădeze descoperirea acestui secret, nu se mai gândi deloc la această problemă și, luând o atitudine degajată, fluturând în mână batista de mătase, intră în sufragerie.

— Am ales-o pe cea mai moale, tată.

— Hm! zise Soames; batistele acestea le folosesc numai când am guturai. Dar nu face nimic, e bună.

Fleur petrecu toată seara reflectând; își aduse aminte de expresia de pe fața tatălui ei, în cofetărie — stranie și artificială expresie, foarte ciudată. Trebuie s-o fi iubit mult pe femeia aceea, dacă îi păstrează fotografia de atâta amar de vreme, cu toate că pe ea a pierdut-o. Obiectivă și fără milă, Fleur se gândi apoi la relațiile dintre tatăl și mama ei. Oare a iubit-o vreodată cu adevărat? După părerea ei, nu. Jon era fiul femeii pe care el a iubit-o cu adevărat. Deci nu vedea pentru ce îl poate supăra iubirea ei față de Jon; trebuie să se obișnuiască cu această idee. Suspinul ei ușurat se rătăci în faldurile cămășii de noapte pe care tocmai o îmbrăca.

Capitolul III ÎNTÂLNIRI

Oamenii tineri nu-și dau seama de vârstă decât în fața unor șocuri. De pildă, abia când se întoarse din Spania își dădu seama Jon cât e de bătrân

tatăl său. Fața celui de al patrulea Jolyon din neamul Forsyte, chinuită de așteptare, îi produse un șoc — părea atât de trasă și atât de bătrână! Masca tatălui său căzuse la emoția revederii, și abia acum își dădu seama băiatul cât de mult i-a lipsit. Se mângâia, gândindu-se: "N-am fost eu acela care a dorit plecarea!" Supunerea față de bătrâni nu mai era la modă, dar ținuta interioară a lui Jon nu era deloc modernă. Tatăl lui a suferit șase săptămâni pentru a-l face să uite și pentru a-și schimba sentimentele, și iată-l pe punctul de a reîncepe întocmai ca până acum... Jon era amărât căci tatăl său fusese întotdeauna foarte bun cu el și nu merita să-l facă să sufere.

Când îl întrebă:

— Ei, bătrâne! Cum ți-a plăcut marele Goya? inima lui Jon bătu foarte iute, căci avea muștrări de conștiință. Marele Goya exista numai pentru că pictase o față care semăna cu Fleur.

În prima seară după sosire, Jon adormi chinuit de remușcări, dar dimineața se deșteptă cu sufletul plin de speranțe. Era ziua de cinci iulie și întâlnirea cu Fleur fusese stabilită pentru ziua de nouă. Deci, va rămâne acasă trei zile și după aceea se va întoarce la fermă. Totuși, trebuie să încerce ceva pentru a o vedea.

În viața bărbaților există un inexplicabil ritm care duce la nevoia de a-și comanda pantaloni, nevoie pe care nici cei mai iubitori părinți nu o pot contesta. Deci, a doua zi, Jon plecă la Londra și, după ce trecu prin Conduit Street și-și comandă cele necesare pentru a-și liniști conștiința, porni spre Piccadilly. Stratton Street, unde era clubul lui Fleur, se afla lângă Devonshire House. Un pic de noroc și ar putea-o găsi chiar la club. Jon coborî pe Bond Street cu bătaie de inimă; i se părea că toți tinerii pe care îi întâlnea erau mai bine decât el. Își purtau hainele cu un aer degajat, erau siguri de ei; erau mai *în vârstă*. Brusc, fu copleșit de convingerea că Fleur îl uitase. În aceste săptămâni fusese atât de preocupat de iubirea lui, încât uitase să se gândească la această posibilitate. Obrazul i se întunecă, iar palmele i se umeziră de-o sudoare rece. Fleur putea cuceri orice tânăr numai cu un zâmbet — nu era pe lume fată mai frumoasă decât Fleur! Jon trăi câteva clipe dure. Dar era convins că un bărbat trebuie să primească demn orice i s-ar întâmpla. Înarmat cu această filozofie, se opri în fața unei prăvălii de antichități. Pe Bond Street se găseau, pe vremuri, cele mai renumite magazine din Londra, acum însă Jon nu observă nimic deosebit, în afară de una sau două pălării-țilindru de culoare cenușie și de soarele arzător. Merse mai departe și, când coti spre Piccadilly, se ciocni cu Val Dartie, care mergea spre clubul "Iseeum", unde fusese primit de curând.

— *Hallo*, tinere! Încotro?

Jon roși.

— Am fost la croitor.

Val îl măsură de câteva ori de sus până jos.

— Mă bucur că te-am întâlnit. Mă duc să-mi comand niște țigarete și apoi mergem să luăm ceva împreună.

Jon îi mulțumi. Spera să afle de la Val ceva despre ea. În tutungerie situația Angliei, coșmarele presei și ale oamenilor de stat erau privite din altă perspectivă.

— Am înțeles, domnule, exact țigarele pe care i le furnizam tatălui dumneavoastră. Doamne, Dumnezeule! Domnul Montague Dartie a fost clientul meu din — stați puțin — din anul în care Melton a câștigat Derbyul. A fost unul din cei mai buni clienți ai mei. Un zâmbet vag luminează fața

tutungiuului. Să știți că mi-a dat multe indicații pentru curse! Dacă-mi aduc bine aminte, cumpăra săptămânal câteva pachete de o sută și niciodată n-a fumat altă țigaretă. Era un gentleman foarte amabil, mi-a adus mulți clienți. Mi-a părut foarte rău când am auzit de accidentul acela. Un client vechi și bun ca dânsul nu-l poți uita.

Val zâmbi. Moartea tatălui său a însemnat închiderea unor conturi care, dacă ar fi trăit, ar fi rămas multă vreme neachitate, și în inelul de fum pe care-l azvârli în aer, pufăind din țigaretă atât de prețuită, i se păru că vede chipul arătos al tatălui său, cu piele închisă, mustați mari, puțin cam buhăit, cu aureola lui de fum, singura aureolă pe care și-a dobândit-o în timpul vieții. În orice caz, aici era renumit — un bărbat care fuma două sute de țigarete pe săptămână, dădea indicații prețioase pentru curse și avea conturi care nu se închideau niciodată! În ochii acestui tutungiu tatăl său a fost un erou! Iată, totuși, o distincție pe care le-a lăsat-o moștenire!

— Plătesc acum, îi zise Val. Cât face?

— Fiul domnului Dartie și să plătească bani peșin? Zece șilingi și jumătate. N-am să-l uit niciodată pe domnul Montague Dartie. Îmi aduc aminte că stătea de vorbă cu mine și câte o jumătate de ceas. Azi nu mai sunt domni cum erau pe vremuri, toată lumea se grăbește. Războiul ăsta a distrus bunele maniere, domnul meu, a distrus bunele maniere. Se vede că ați fost și dumneavoastră la război.

— N-am fost, zise Val arătând spre genunchi. Sunt invalid din celălalt război. Cred că datorită acestei invalidități am scăpat cu viață. Jon, tu nu dorești niște țigarete?

Jon, cam rușinat, murmură:

— Știi că nu fumez. Pe buzele tutungiuului se schiță o mișcare; avea aerul că ezită între a spune "Doamne, Dumnezeu!" sau "Acum e momentul să începeți, domnule!"

— Bine faci, zise Val, ferește-te cât poți. Ai timp să te apuci când te va izbi viața. E, într-adevăr, același tutun?

— Absolut identic, domnule; cu singura deosebire că e puțin mai scump. Foarte tare — am spus eu că Imperiul Britanic e foarte tare.

— Trimite-mi, te rog, câte o sută pe săptămână și facturează-le. Haide, Jon!

Jon intră în clubul "Iseeum" cu multă curiozitate. În afară de câteva dejunuri luate cu tatăl său la clubul "Hotch-Potch" nu fusese în nici un alt club londonez. "Iseeum", confortabil și fără prea mari pretenții, nu se schimba, nu putea evolua atâta vreme cât în comitetul de conducere era George Forsyte, a cărui iscusință în arta culinară îi dădea o autoritate aproape suverană. Acest club luase atitudine față de îmbogățirii de război, așa că George Forsyte a trebuit să facă uz de tot prestigiul și de toată elocvența sa pentru ca Prosper Profond, despre care spunea că e "un excelent sportsman", să fie primit.

Când cei doi cumnați intrară în sufragerie, George și Profond dejunau împreună; George le făcu semn și îi pofti la masa lor. Val, cu privirea isteasă și zâmbetul fermecător, iar Jon serios, cu o timiditate atrăgătoare în ochi. Masa aceea, așezată într-un colț, avea ceva deosebit; se bucura parcă de privilegiile cuvenite unor oameni excepționali. Jon era fascinat. Chelnerul, cu o față ascuțită, îi servea cu un respect aproape religios. Avea aerul că toată atenția îi era concentrată asupra buzelor lui George Forsyte pentru a-i ghici vorbele înainte de a le rosti; îl sorbea din ochi și urmărea fiecare mișcare a tacâmurilor de argint masiv care purtau pecetea

clubului. Glasul confidențial al chelnerului și brațul lui înveșmântat în livrea, care se întindea pe nesimțite peste umărul lui, îl cam speriară pe Jon.

Nimeni nu-l băgă în seamă, în afară de George, care îi adresă cuvântul, zicând:

— Bunicul tău m-a învățat odinioară ce e o țigară bună, nu era un cunoscător mai perfect ca el în toată Londra!

Pentru aceste cuvinte Jon i-a fost recunoscător. Subiectele conversației au fost: creșterea cailor, prețul lor și rezultatele obținute la curse. La început Jon ascultă cu indiferență, apoi fu cuprins de mirare în fața acestor bărbați care țineau minte atâtea detalii. Nu-și putea lua ochii de pe fața brună a lui Prosper Profond — tot ceea ce spunea era bine gândit și demoralizant — cuvinte ciudate, rostite pe un ton grav, însoțite de un zâmbet bizar. Jon se gândea la fluturi, când auzi glasul lui Profond:

— Ce n-aș da să-l văd pe domnul Forsyde preocupat de cai!

— Bătrânul Soames!? E mult prea serios!

Jon se strădui din răputeri să nu roșească, în timp ce Profond continuă:

— Are o fată nostimă de pică. Domnul Soames Forsyde e puțin cam demodat. Aș vrea să-l văd măcar o dată încântat de ceva.

George Forsyde zâmbi:

— N-ai grijă, nu-i chiar atât de nenorocit cum ți se pare. Nu-ți va arăta niciodată că-i place ceva, de teamă ca nu cumva să râvnească altcineva la obiectul acela. Sărmanul Soames! S-a fript cu supa și acum suflă și-n iaurt!

— Ai isprăvit, Jon? zise Val cu un aer grăbit; să mergem să ne bem cafeaua.

Pe scări, Jon întrebă:

— Cine erau oamenii aceștia? N-am înțeles tocmai bine.

— Bătrânul George Forsyde e văr primar cu tatăl tău și cu unchiul Soames. Și e nelipsit de aici. Celălalt, Profond, e un tip bizar. După părerea mea e ceva între el și soția lui Soames!

Jon îl privi uimit.

— Dar e îngrozitor, zise el; adică, trebuie să fie oribil pentru Fleur.

— Să nu crezi c-o supără prea mult pe Fleur; are concepții prea moderne pentru a se sinchisi de așa ceva.

— Bine, dar e mama ei!

— Oh! Jon, tare mai ești naiv! Jon roși.

— Mamele nu sunt toate la fel, zise el bâlbâind mânios.

— Ai dreptate, răspunse Val brusc, dar astăzi concepțiile de viață nu mai sunt la fel cu cele din vremea când eram de vârsta ta. Azi principiul călăuzitor este: mâine poate murim. Asta voia să spună George despre unchiul Soames. *E/* nu vrea să moară mâine.

Jon continuă, grăbit:

— Ce este între el și tatăl meu?

— Secret, Jon. Ascultă-mă pe mine: nu mai întreba. Nu câștigi nimic dacă afli. Bei ceva?

Jon refuză dând din cap.

— Găsesc că sistemul de a ascunde adevărul e complet greșit, mării el; și apoi mi se mai spune și că sunt naiv!

— Treaba ta, Jon, n-ai decât s-o întrebi pe Holly. Dacă și ea va refuza să-ți răspundă, atunci sper că vei fi convins că e spre binele tău să nu afli! Jon se ridică.

— Trebuie să plec. Mulțumesc foarte mult pentru masă.

Val îi zâmbi, cam trist, totuși povestea aceasta îl distra. Tânărul părea foarte tulburat.

— La revedere. Vii vineri, nu-i așa?

— Nu știu, murmură Jon.

Într-adevăr, nu știa. Această conspirație a tăcerii îl deznădăjduia. Era umilitor să fii tratat ca un copil. Porni mâhnit spre Stratton Street. Va merge la clubul ei și va afla totul! Portarul îi răspunse că domnișoara Forsyte n-a fost azi pe acolo. Poate vine mai târziu. De obicei venea luna, dar nu se știe dacă va veni și azi. Jon spuse că va trece mai târziu din nou, apoi intră în Green Park unde se aruncă jos, sub un pom. Soarele strălucea, o ușoară adiere legăna frunzele teiului sub care era întins, dar simțea o durere în inimă. Parcă nori întunecați s-ar fi strâns în jurul fericirii lui. Auzi cum bate Big Ben ora trei. Sunetul lui plutea deasupra zgomotului străzii. Emoționat, Jon scoase din buzunar o hârtie și un creion și începu să scrie. Notă o strofă, apoi, privind iarba din jurul lui în căutarea celei de a doua, simți că-i atinge umărul ceva — o umbrelă verde. Fleur stătea în picioare lângă el!

— Mi-au spus c-ai întrebat de mine și că vei mai trece. M-am gândit că poate ai venit în parc; și iată că te-am găsit. Nu-i extraordinar?

— Oh, Fleur! Am crezut că m-ai uitat!

— Ți-am spus doar că n-am să te uit! Jon o strânse de braț.

— Am avut prea mult noroc! Hai să plecăm de-aici. Apoi, aproape trăgând-o după el, porni mai departe prin parcul acela plantat și întreținut cu atâta măiestrie, încât nu găseau un singur locșor în care să poată ședea nevăzuți, ținându-se de mână.

— N-a încercat nimeni să-mi ia locul? o întrebă privind ochii ei umbriți de gene negre și lungi.

— Există un tânăr idiot, dar nu contează!

Lui Jon i se strânse inima de mila celui... tânăr idiot.

— Știi c-am avut insolație? Nu ți-am spus.

— Zău? A fost interesant?

— Nu. Mama a fost un înger. Spune, Fleur, ție nu ți s-a întâmplat nimic deosebit?

— Nimic. În afară de faptul că am descoperit de unde se trage dușmănia dintre familia ta și a mea. Așa, cel puțin, cred.

Inima lui Jon bătea foarte iute.

— Mi se pare că tatăl meu a vrut să se căsătorească cu mama ta, și că tatăl tău i-a luat-o.

— Oh!

— Am găsit o fotografie de-a ei; era pusă în același cadru cu fotografia mea. E natural să fie foarte furios dacă a fost îndrăgostit de ea. Jon se gândi puțin.

— N-are de ce să fie supărat dacă ea l-a iubit pe tatăl meu mai mult.

— Dar dacă au fost logodiți?

— Dacă noi am fi logodiți și mi-ai spune că iubești mai mult pe altul decât pe mine, poate că aș înnebuni de durere, dar nu te-aș învinovăți pe tine.

— Ba eu te-aș acuza. Să nu-mi faci niciodată una ca asta, Jon.

— Doamne, Dumnezeule! Niciodată!

— Eu nu cred că tata a iubit-o vreodată pe mama mea.

Jon tăcu. Îi veniră în minte cuvintele lui Val și ale celor doi domni de la

club.

— Vezi tu, Jon, noi nu știm, continuă Fleur; poate că pentru el a fost o lovitură grea. Poate că mama ta s-a purtat rău cu el. Se întâmplă...

— Mama mea nu s-a putut purta rău.

Fleur dădu din umeri.

— Mi se pare că știm prea puțin despre viața părinților noștri. Noi nu vedem decât prin perspectiva atitudinii lor față de noi, dar înainte de-a ne fi născut au avut anumite atitudini față de alții — și mi se pare că au avut vieți destul de zbuciumate. Uită-te la ei! Atât tatăl tău, cât și al meu sunt bătrâni. Gândește-te că tatăl tău a avut trei familii!

— În toată această Londră blestemată, strigă Jon, nu există un loc unde am putea fi singuri?

— Numai în taxi.

— Atunci haide să luăm un taxi.

Așezați în automobil, Fleur îl întrebă brusc:

— Te întorci la Robin Hill? Mi-ar plăcea să văd unde locuiești, Jon. La noapte rămân în oraș, dorm la mătușa mea, dar dacă plecăm acum, am timp să mă întorc până la cină. Desigur că n-aș veni chiar până la casa voastră.

Jon o privi încântat.

— Splendid! Am să te duc prin crâng, unde nu vom întâlni pe nimeni. La ora patru pleacă un tren.

Zeul proprietății, precum și adoratorii lui din tagma Forsyte — mai mult sau mai puțin bogați —, trântorii, funcționarii, negustorii, liber-profesioniștii lucrau acum șapte ore pe zi. De aceea cei doi tineri din a patra generație Forsyte călătoriră spre Robin Hill într-un compartiment de clasa întâi aproape gol, plin de praf și încins de soare, căci oamenii nu se întorceau încă de la lucru. Călătoriră fericiți în tăcere, ținându-se de mână.

Ajunși la gară nu văzură pe nimeni, în afară de hamali și de unul sau doi săteni necunoscuți lui Jon; porniră apoi pe o potecă cu miros de praf și caprifoi.

Jon era sigur acum de Fleur, nu-l amenința nici o despărțire, așa că plimbarea a fost minunată; mult mai frumoasă decât aceea de pe dealurile Sussex sau cea de pe malul Tamisei. Totul era învăluit în iubire — fiecare atingere, fiecare cuvânt și fiecare zâmbet al lor era ca într-una din paginile acelea fermecătoare ale unei vieți peste ale cărei rânduri pluteau fluturi aurii, albaștri și roșii, păsări și ghirlande de flori. Erau împreună — trăiau numai în prezent; această fericire ținu treizeci și șapte minute. Ajunseră în crâng tocmai când se mulgeau vacile. Jon n-avea de gând s-o ducă până în curtea grajdurilor, ci numai până în punctul de unde începea pajiștea care se întindea spre grădini și de unde se vedea bine casa. Intrară prin molizi și deodată, la o cotitură a potecii, dădură de Irene care ședea pe o bancă tăiată într-o buturugă bătrână.

Omul primește în viață diferite lovituri; una îi atinge coloana vertebrală; una moralul; alta nervii; iar alta, mai puternică și durabilă, cea care-i rănește demnitatea personală. Iar în clipa când Jon o văzu pe mama lui fu lovit în demnitatea lui personală. Brusc, își dădu seama că săvârșise ceea ce nu se cuvine. Ar fi putut-o aduce pe Fleur aici, sigur, dar pe față! S-o strecoare însă așa, pe ascuns, nu se cădea! Copleșit de rușine, își luă cea mai îndrăzneată atitudine pe care firea lui i-o îngăduia. Fleur zâmbea, puțin cam sfidătoare; iar fața mamei lui, uluită, își reluă în grabă o expresie indiferentă și amabilă. Și ea fu aceea care rosti primele vorbe:

— Mă bucur că te văd. Drăguț din partea lui Jon că s-a gândit să te aducă la noi.

— N-am avut de gând să intrăm în casă, zise Jon pe negândite. Voiam doar să-i arăt lui Fleur unde locuiesc.

Mama lui spuse pe un ton calm:

— Nu urci să iei un ceai?

Între timp Jon își dădu seama că prin cele spuse agravase și mai mult greșeala săvârșită. Auzi răspunsul lui Fleur:

— Mulțumesc foarte mult. Trebuie să fiu la Londra pentru masa de seară. L-am întâlnit pe Jon din întâmplare și ne-am gândit că ar fi frumos să facem o plimbare până la casa lui.

Cât sânge rece avea ea!

— Da, firește, dar trebuie să iei un ceai. Ne vom ocupa noi de-o mașină care să te ducă la gară. Bărbatul meu se va bucura să te cunoască.

Ochii mamei se opriră pentru o clipă asupra lui Jon cu o expresie care îl doborî — se simți asemeni unui vierme târător. Apoi ea porni înainte, și Fleur în urma ei. Iar Jon, mergând după ele, se simțea ca un copil ce se ține după două femei mari care vorbesc atât de ușor despre Spania, despre Wandson și despre casa aceea de sus, de după pomi, dincolo de povârnișul acoperit cu iarbă. Vedea cum cele două făpturi pe care le iubea cel mai mult pe lume își aruncau reciproc priviri scrutătoare.

Sub stejarul bătrân îl zări pe tatăl său. Jon era chinuit de umilința ce-l așteaptă în fața aceluia domn bătrân, slab, elegant, ce ședea acolo picior peste picior. Și mai înainte de a ajunge la el, simțea ironia care va învălui zâmbetul și glasul său.

— Iat-o pe Fleur Forsyte, Jolyon; Jon a adus-o pentru a-i arăta casa. Trebuie să luăm iute ceaiul, căci se grăbește să prindă trenul. Jon dragă, spune tu să telefoneze la "Dragon" pentru a comanda un taxi.

I se păru cam straniu s-o lase pe Fleur singură cu ei, dar, după cum prevăzuse mama lui, era cea mai bună soluție pentru moment; Jon fugi în casă. Îl cuprinse deznădejdea, căci nu va mai putea fi singur cu Fleur — nici măcar un minut — și nu-și aranjaseră o altă întâlnire! Când se întoarse sub stejar, servitoarele serveau ceaiul și nu era nici urmă de tulburare la cei din jurul mesei; în schimb el era din ce în ce mai emoționat. Vorbiră despre expoziția din Cork Street.

— Noi bătrânii, zise Jolyon, ne întrebăm mereu de ce oare nu putem aprecia arta modernă; dumneata și cu Jon trebuie să ne lămuriiți.

— Pentru că-i satirică, cred, nu-i așa? zise Fleur.

Jon văzu zâmbetul tatălui său.

— Satirică? Ah! mi se pare că e mai mult decât atâta. Care e părerea ta, Jon?

— Habar n-am, bâlbâi Jon.

Fața tatălui său se întunecă brusc.

— Tineretul s-a săturat de noi, de zeii noștri și idealurile noastre. Deviza lui este: "Să le tăiem capul, să le sfărâmăm idoli!" Iar noi să ne întoarcem înapoi — la nimic. Și vă jur c-au reușit! Jon e poet; se va înrola în rândurile lor, călcând în picioare tot ce a rămas în urma noastră. Avere, frumusețe, sentiment — totul făcut praf. În ziua de azi omul nu mai trebuie să posede nimic... nici chiar simțămintele lui intime. Vor ca toate să ia calea Nimicniciei.

Jon asculta înspăimântat și aproape jignit de cuvintele tatălui său, în

dosul cărora simțea că se ascunde un sens pe care nu-l putea desluși. El nu avea de gând să calce în picioare nimic!

— Dumnezeu zilelor de azi, continuă Jolyon, este "Nimic".

— N-ai dreptate, tată, strigă Jon brusc; noi nu vrem decât să trăim și nu știm cum să procedăm, căci Trecutul ne stă în cale — atâta tot!

— Bravo, Jon, zise Jolyon; adânc mai grăiești. Și așa ceva a încolțit în capul tău? Trecutul! Proprietăți de odinioară, pasiuni vechi și urmele lor. Haide să aprindem o țigaretă!

Jon o văzu pe mama lui ducându-și iute mâna la gură; părea că-i face semn să tacă; dădu tatălui său cutia de țigarete. Aprinse țigaretă lui și a lui Fleur, apoi luă și Jon una. Să fie oare aceasta una din loviturile despre care îi vorbise Val? Când nu-l trăgea în piept, fumul era albastru, și cenușiu atunci când îl trăgea; senzația pe care o simțea în nas era plăcută, dar și mai plăcută era impresia că e și el în rând cu oamenii. Îi păru bine că nimeni nu-i spuse: "În fine, ai început și tu!" Nu se simțea ridicol de tânăr.

Fleur se uită la ceas și se ridică. Irene intră cu ea în casă. Jon rămase cu tatăl său, pufăind din țigaretă.

— Condu-o până la automobil, dragul meu, zise Jolyon; iar după aceea roag-o pe mama să se întoarcă la mine.

Jon plecă. Așteptă în hol. O conduse până la automobil. Nu era chip să-i șoptească o vorbă, de-abia izbuti s-o strângă de mână. Și toată seara așteptă să i se spună ceva; dar în *zadar*. Părinții lui tăceau de parcă nu se întâmplase nimic. În sfârșit, se duse la culcare; se privi în oglinda toaletei din cameră și se întâlni cu chipul lui. Nu vorbea nici el, nici imaginea din oglindă, dar gândeau mai mult decât ar fi putut exprima vorbele.

Capitolul IV

ÎN GREEN STREET

Nu se știe de unde a pornit impresia că Prosper Profond ar fi un tip primejdios. Să fi fost oare pentru că încercase să-i dăruiască lui Val mărul aceea de sânge Mayfly? Sau datorită observației lui Fleur: "Omul ăsta seamănă cu hoardele lui Madian⁵⁶ — dă târcoale, dă târcoale mereu!"; sau din pricina întrebării absurde pe care i-o pusese acesta lui Jack Cardigan: "La ce bun să fie omul în formă?"; sau pentru simplul fapt că era străin — un venetic — cum se zicea în vremea aceea. Cert este că Anette era mult mai frumoasă ca de obicei și că Soames îi vânduse un tablou de Gauguin pentru ca pe urmă să rupă cecul, iar *Monsieur* Profond să spună: "N-am putut lua acel «mic» tablou pe care l-am cumpărat de la domnul Forsyde." Cu toate că era privit cu ochi bănuitori, continua să frecventeze salonul lui Winifred din căsuța verde din Green Street, prefăcându-se că nu observă nimic, cu o indiferență pe care n-o interpretează nimeni drept naivitate, calificativ cu totul nepotrivit pentru *Monsieur* Profond. Winifred, pretinzând că e foarte "amuzant", îi trimitea deseori bilețele invitându-l — una din slăbiciunile incurabile ale lui Winifred era adoptarea tuturor expresiilor noi — "la o mică escapadă".

Misterul care-l înconjura pe Prosper Profond se datora aerului său de a fi făcut, auzit și cunoscut absolut tot, convins că totul este deșertăciune — atitudine absolut nefirească. Winifred cunoștea bine tipul englezului

⁵⁶Unul din fiii lui Abraham, ai cărui urmași, madianiții, stabiliți într-o regiune din Arabia occidentală, invadau și prădau deseori Canaanul.

sceptic, sătul de viață, căci frecventase numai lumea aleasă. Era o atitudine pe care merita s-o adopti, căci dădea omului o oarecare distincție. Dar să pretinzi că nimic nu are valoare, să fii convins — nu să pozezi — că totul e deșertăciune, nu era o concepție englezească, și ceea ce nu este englezesc trebuie socotit, măcar în adâncul sufletului, primejdios, dacă nu chiar o dovadă de proastă creștere. Prosper Profond — brun, solid, zâmbind indiferent —, așezat în fotoliul *empire*, părea întruchiparea atmosferei de după război, iar când vorbea și se părea că auzi glasul lumii noi grăind pe buzele lui cărnose și roșii de deasupra unei mici bărbi diabolice. Ca să vorbim în termenii lui Jack Cardigan, *Monsieur* Profond era "cam din cale-afară" pentru mentalitatea poporului englez, pentru că, admitând chiar că nimic pe lume nu merită să te emoționeze, mai rămân sporturile, care trebuie să-ți dea emoții! Chiar și Winifred, în adâncul sufletului tot o Forsyte, simțea că asemenea stare de spirit n-are rost, scepticismul trebuind să fie înlăturat. De fapt *Monsieur* Profond îl accentua prea mult într-o țară în care oamenii așterneau vălul decenței peste realitățile vieții.

Fleur se întorsese în goana mare de la Robin Hill și, după ce se îmbracă pentru seară, coborî în salon: scepticul Profond stătea în picioare la fereastră, privind spre Green Street, cu aerul că nu vede nimic. Iar Fleur privi grătarul căminului, cu aerul că vede flăcările unui foc care nu exista.

Monsieur Profond se întoarse și făcu câțiva pași spre ea. Era în mare ținută, cu vestă albă și o floare albă la butonieră.

— Ce mai faci, domnișoară Forsyde? Mă bucur foarte mult că te văd. Domnul Forsyde e bine? Tocmai azi spuneam că mi-ar face plăcere să-l văd încântat de ceva. Mi se pare că are necazuri.

— Credeți? zise Fleur scurt.

— Are necazuri, repetă *Monsieur* Profond, accentuând litera "r".

Fleur se apropie de el spunând:

— Vrei să-ți spun de ce ar fi încântat tata?...

Dar văzând expresia de pe fața lui înghiți urmarea: "Dacă ar afla că ai șters-o de-aici." Profond rânjea arătându-și dinții albi și frumoși.

— Azi la club am aflat despre vechea lui durere.

Fleur deschise ochii mari.

— Ce vrei să spui?

Monsieur Profond își clătină capul chel încoace și încolo ca și când ar fi vrut să minimalizeze cele ce avea de spus.

— Dumneata nu te născuseși încă, îi zise; acea mică poveste...

Deși conștientă că vicleanul ei interlocutor urmărea să-i distragă atenția de la faptul că el era acela care-l indispunea pe tatăl său, Fleur fu cuprinsă de o cumplită curiozitate.

— Spune-mi, ce-ai auzit?

— Ce să-ți spun? murmură *Monsieur* Profond. Doar știi totul!

— Cred și eu; totuși aș vrea să văd dacă n-ai auzit ceva eronat.

— Prima lui soție, spuse în șoaptă *Monsieur* Profond.

Fleur înghiți vorbele "N-a mai fost căsătorit" și zise:

— Ei, și ce-i cu ea?

— Domnul George Forsyde mi-a povestit că prima soție a tatălui dumitale s-a căsătorit mai târziu cu vărul lui, Jolyon. Îmi închipui că a fost cam neplăcut. Am cunoscut pe fiul lor — drăguț băiat!

Fleur își ridică privirea. *Monsieur* Profond, cu obrazul cărnos și diabolic, plutea în fața ei. Așa — va să zică asta-i explicația! Făcând cel

mai eroic efort din viața ei, Fleur reuși să fixeze într-un singur punct obrazul acela care plutea în fața ei. Nu-și dădea seama dacă el observase ceva. Tocmai atunci intră Winifred.

— Oh! Ați sosit! Astăzi am petrecut, împreună cu Imogen, cea mai amuzantă după-amiază în Bazarul Copiilor!

— Ce fel de copii? zise Fleur mecanic.

— Salvarea Copiilor! Totul se vindea atât de ieftin, scumpa mea! Am cumpărat pe mai nimic o piesă antică din Armenia — trebuie să fie dinainte de Potop. Abia aștept să spui ce crezi despre ea, Prosper.

— Mătușica, șopti Fleur brusc.

Auzind glasul fetei, Winifred se apropie de ea.

— Ce s-a întâmplat? Nu te simți bine?

Monsieur Profond se retrase din nou la fereastră, de unde nu putea auzi nimic.

— Mătușica, el... el mi-a spus că tata a mai fost însurat o dată. E adevărat c-a divorțat și că ea s-a măritat apoi cu tatăl lui Jon Forsyte?

Winifred, mamă a patru copii Dartie, n-a fost în toată viața ei mai încurcată și speriată decât în clipa aceasta. Nepoata ei era atât de palidă la față, ochii atât de întunecați, iar glasul-i încordat abia se auzea.

— Tatăl tău a dorit să nu afli, zise Winifred, străduindu-se să fie cât mai gravă și stăpânită. Era natural să ajungem aici. I-am spus de atâtea ori... că ar trebui să-ți spună.

— Oh! zise Fleur, și nu mai scoase nici o vorbă.

Dar tonul cu care rostise acest cuvânt o făcu pe Winifred s-o bată pe umăr — un umăr micuț, musculos, frumos, alb! De altfel întotdeauna o privea cu admirație pe nepoata ei și era preocupată de căsătoria lui Fleur — dar, bineînțeles, nu cu tânărul Jon.

— Noi am și uitat povestea, au trecut atâția ani de atunci, zise Winifred calmă. Vino la masă!

— Nu, mătușica. Nu mă simt bine. Îmi dai voie să mă duc sus?

— Scumpa mea! murmură Winifred îndurerată, sper că n-o să te amărăști din cauza asta. Încă nici n-ai ieșit propriu-zis în lume! Băiatul acela e un copil!

— Care băiat? Pe mine mă doare capul. Iar astă-seară nu-l pot suferi pe omul ăsta.

— Bine, bine, zise Winifred. Du-te și te culcă. Am să-ți trimit puțină bromură ca să te calmeze, iar cu Prosper Profond am să vorbesc eu. Ce rost a avut să-i umble gura? Cu toate că, după părerea mea, e mai bine să cunoști adevărul.

Fleur zâmbi.

— Așa e, îi zise și plecă iute din încăpere.

Amețită, urcă scările; i se uscaseră gâtul, iar în piept simțea un tremur de spaimă. Pentru prima dată în viață suferea de teama că nu-și va putea îndeplini dorința. După-amiază fusese plină de emoții puternice, iar această oribilă descoperire pusese capăt tuturor emoțiilor; era deci firesc s-o doară capul. Nu e de mirare că tatăl ei ascunsese fotografia aceea sub fotografia ei — îi era rușine și lui că a păstrat-o. Dar cum poate urî el pe mama lui Jon păstrându-i totuși fotografia? Fleur își duse mâinile la frunte, și-o apăsă puternic și încercă să se lămurească. Oare Jon știa? Nu cumva vizita ei la Robin Hill i-a obligat să-i spună și lui? Acum totul depinde de Jon. Ea aflase, toată lumea știa, în *afară...* poate... de Jon!

Plimbându-se cu pași mari prin cameră, își mușca buzele cu sufletul

chinuit de deznădejde. Jon o iubea pe mama lui. Ce atitudine va lua după ce va afla adevărul? Fleur nu știa. Dar dacă nu i-au spus nimic oare n-ar fi bine... oare n-ar trebui să facă tot ce poate pentru ca Jon să fie al ei... să se căsătorească cu el înainte de-a afla și el? Începu să se gândească la ceea ce se întâmplase la Robin Hill. Fața pasivă a mamei lui — cu ochii negri și părul parcă pudrat —, reținută și cu zâmbetul acela straniu, o pune pe gânduri; iar tatăl lui Jon, cu expresia aceea blândă și ironică de pe obrajii lui supti, o îngrijora. Instinctul lui Fleur îi spunea că părinții lui Jon nu îndrăznesc să-i spună, le e frică și vor da înapoi pentru a nu-l face să sufere... Pentru Jon va fi, desigur, o durere cumplită!

Winifred nu trebuie să-i spună tatălui ei că aflase totul. Cât timp părinții vor trăi în iluzia că nici ea și nici Jon nu știu nimic, Fleur credea că mai are o șansă — libertatea de mișcare. Se va putea ascunde, așa ca nimeni să nu afle ce va unelti pentru satisfacerea dorinței ei. Dar ceea ce o înspăimânta era izolarea în care se afla. Toată lumea era împotriva ei; cu toții ridicaseră mâna pentru a o împiedica! Jon avusese dreptate: el și cu ea nu voiau decât să trăiască, iar trecutul le stătea în cale, un trecut de care nu erau răspunzători și pe care nu-l înțelegeau! Oh! Ce rușine! Deodată îi veni în minte June. N-ar fi bine să-i ceară ajutor? Din vizita pe care i-o făcuse la Mapledurham, Fleur simțise că June privește cu oarecare simpatie și bunăvoință dragostea lor; June îi va ajuta să doboare orice obstacol. Apoi, instinctiv, își zise: "Cu toate acestea n-am să fiu sinceră nici cu ea. E riscant! Jon trebuie să fie al meu, chiar dacă toți se împotrivesc."

Servitoarea îi aduse pe o tavă supă și un praf preferat de Winifred contra durerii de cap. Fleur le înghiți pe amândouă. Apoi apărură chiar Winifred. Fleur își începu campania cu vorbele:

— Mătușica dragă, eu n-aș vrea să se creadă că-l iubesc pe băiatul acela. Cum aș putea fi îndrăgostită când abia l-am văzut de câteva ori?

Winifred, deși avea destulă experiență, nu era "fină". Primi declarația fetei cu mare ușurare. Firește, nu-i plăcut pentru o fetișcană să descopere un scandal în familie. Se străduia să minimalizeze povestea aceea de odinioară, sarcină pe care o putea îndeplini cu prisosință, căci era o femeie foarte "bine-crescută" de către o mamă înțeleaptă și un tată ai cărui nervi trebuiau cruțați mereu de emoții; și apoi anii trăiți lângă Montague Dartie au învățat-o să înfrunte situațiile neplăcute. Povestea ei despre această întâmplare a fost o capodoperă de minimalizare. Prima soție a lui Soames a fost cam nebună, s-a îndrăgostit de un tânăr pe care l-a călcat un autobuz, iar după aceea l-a părăsit pe tatăl lui Fleur. Apoi, după ani și ani, când căsnicia lor s-ar fi putut reface, femeia s-a încurcat cu vărul lor, Jolyon; și, firește, tatăl ei a fost silit să divorțeze. Astăzi nimeni nu-și mai aduce aminte de povestea aceea... în afară de familia Forsyte. După părerea lui Winifred "așa a fost să fie", și bine a fost; căci Soames a avut-o în felul acesta pe Fleur; iar Jolyon și Irene, după câte spune lumea, au fost foarte fericiți, iar băiatul lor e un copil reușit.

— De altfel trebuie să-ți spun că și căsătoria lui Val cu Holly a fost un fel de platură lipit pe rana veche. După aceste vorbe de mângâiere o bătă pe umăr, gândind: "Dulce și rotunjoară mai e fetița asta!"; apoi se întoarse la Prosper Profond care, deși făcuse această gravă indiscreție, era totuși foarte "amuzant" în seara aceea.

După plecarea mătușii ei, Fleur avu câteva minute de liniște provocate în parte de doctoria lui Winifred, iar pe de alta de vorbele acesteia. Dar nu trecu mult și Fleur reveni la realitate. Mătușa ei nu

vorbise despre ceea ce era important: ura, iubirea, neîndurarea și toată vârtoarea sentimentelor dintr-un suflet copleșit de pasiune. Deși nu avea experiență, iar iubirea abia o atinsese cu aripile ei, Fleur și dădu seama instinctiv că vorbele n-au nimic comun cu realitățile vieții și cu simțămintele omului, întocmai cum bănuța cu care cumperi pâine n-are nimic comun cu aluatul din care este făcută aceasta. "Sărmanul meu tată! gândi ea. Sărmana de mine! Sărmanul Jon! Dar mie nu-mi pasă! Vreau să fie al meu!" Din fereastra camerei ei întunecate Fleur văzu silueta lui Profond ieșind pe poartă și plecând să "dea târcoale". Dacă între el și mama ei?... Ce efect ar avea aceasta asupra planurilor ei? Desigur că tatăl ei se va apropia și mai mult de ea, ceea ce-l va face să consimtă în cele din urmă la tot ceea ce-i va cere sau, mai bine zis, se va împăca mai ușor cu situația pe care Fleur o va crea fără să-i spună dinainte.

Luând puțin pământ din vasul eu flori de pe fereastră, îl azvârli cu toată puterea în urma lui Profond. Nu-l atinse, dar gestul îi făcu bine.

Din Green Street se ridica o ușoară adiere: nu aducea miresme, ci miros de benzină.

Capitolul V

AFACERILE FAMILIEI FORSYTE

Soames plecă la Londra pentru niște treburi; spre sfârșitul zilei avea de gând să treacă prin Green Street de unde, împreună cu Fleur, se va întoarce acasă. Era frământat de gânduri care nu-l părăseau nici o clipă. De când era asociat pasiv în biroul "Cutchcott, Kingson and Forsyte", venea rar în City, deși avea o cameră a lui în sus-numitul birou, un funcționar și un impiegat care se ocupau exclusiv de chestiunile familiei Forsyte. În ultima vreme afacerile Forsyte luaseră avânt — un moment favorabil pentru vânzarea imobilelor urbane. Iar Soames lichida casele rămase de la tatăl său, precum și cele din moștenirea unchiului Roger și o parte din cele ale unchiului Nicholas. Iscușința, corectitudinea și spiritul său practic i-au dat un prestigiu neîntrecut în aceste afaceri. Când Soames își exprima o părere sau alta, ceilalți socoteau că e mai înțelept să nu-și mai bată și ei capul. Datorită lui, numeroși Forsyte din a treia și a patra generație trăiau într-o totală iresponsabilitate. Erau cazuri în care Soames nu era singurul fideicomis al defuncților Forsyte din generația bătrână, căci lucra când cu verii lui Roger și Nicholas, când cu soții verișoarelor sale căsătorite Tweetyman și Spender, sau cu cumnatul său, soțul lui Cicely; dar aceștia aveau o încredere desăvârșită în el; orice tranzacție se făcea, Soames iscălea primul, și numai după aceea semnau și ceilalți, convinși că în felul acesta nici unul din ei nu pierde un *penny*. În ultima vreme toți câștigaseră binișor, dar Soames începuse lichidarea definitivă a câtorva succesiuni și nu-i mai rămânea decât distribuirea veniturilor provenite din rentele de stat — singurele investiții sigure (pe cât era posibil în acea perioadă).

Îngândurat, Soames trecu prin străzile agitate din City și se apropie de cartierul cel mai liniștit al Londrei. Averele erau îngrădită în mod extraordinar, iar moralitatea era de o elasticitate înspăimântătoare! Efectele războiului! Bănci care nu mai acordă împrumuturi; iar peste tot oameni care nu-și respectă obligațiile contractuale. Plutea ceva în atmosferă, pe fețele trecătorilor citea ceva ce nu-i plăcea. Parcă țara

Întreaga căzuse sub blestemul jocurilor de noroc și al falimentului. Se mângâia cu gândul că atât el, cât și cei care îi încredințaseră administrarea averii lor nu investiseră bani în ceva riscant; numai o nebulă a guvernului, ca anularea rentelor sau exproprierea totală a capitalului, i-ar fi putut ruina. Soames nu mai credea decât în ceea ce numea el "bunul-simț englezesc" — puterea de a garanta proprietatea într-una sau în alta din formele ei. Întocmai cum zicea tatăl său, James, Soames nu știa ce se va mai întâmpla, dar în fundul sufletului nu credea că situația se va înrăutăți. Dacă ar fi după el, n-ar face nici o reformă — la urma urmei el nu era decât un englez ca oricare altul, ferm, hotărât să-și apere avutul și convins că niciodată nu va renunța la averea lui fără o justă și prealabilă despăgubire. În chestiunile materiale, Soames judeca cu multă chibzuială, iar modul în care puneă el problema economiei naționale era atât de sănătos, încât greu l-ar fi putut combate cineva dintr-o lume populată de ființe omenești. Iată, de pildă, cazul lui! El era un om înstărit. Făcea asta cuiva vreun rău? Nu mânca de zece ori pe zi; nu mânca, poate, nici cât mănâncă un om sărac. N-avea vicii; nu respira mai mult aer decât oricare alt englez, nu folosea mai multă apă decât mecanicul sau portarul clubului. Firește că în casa lui avea nenumărate obiecte de artă, dar acestea fuseseră confecționate de oameni care și-au câștigat pâinea producându-le, și cineva trebuia să le folosească. Achiziționa tablouri, e drept, dar Arta trebuie încurajată. De fapt, el nu era decât un canal întâmplător prin care se scurgeau banii pentru a da de lucru muncitorilor. Cine putea face obiecțiuni în fața unei astfel de situații? Banii, în mâna lui, circulă mai iute și mai folositor decât dac-ar fi administrați de Stat printr-o grămadă de funcționari bugetivori și leneși. Iar în ceea ce privește economiile lui anuale, acestea erau tot atât de folositoare societății ca și banii pe care-i cheltuia, căci, după ce îi investea, se întrebuițau pentru apă și canalizare publică, sau alte îmbunătățiri de interes obștesc. Statul nu-i dădea nici un salariu pentru că administra averea lui sau a altora. *El îndeplinea toate aceste sarcini în mod cu totul gratuit.* Iată argumentul principal împotriva naționalizării — proprietarii nu primeau salarii pentru administrarea averii lor, și cu toate acestea se străduiau ca banii să circule. Naționalizarea averii ar produce efecte contrarii! Teza lui avea sorți de izbândă, mai ales în Anglia, care suferea atât de mult din pricina birocrăției.

Dar ceea ce îl supăra în mod deosebit, în timp ce înainta în acest cartier liniștit al Londrei, era gândul la Trusturile și Cartelurile, lipsite de orice scrupul, care au cuprins în ghearele lor toate mărfurile de pe piață și au urcat prețurile la înălțimi artificiale. Ticăloșii ăștia care au abuzat de sistemul individualist sunt vinovați de toate nenorocirile, așa că Soames privea cu oarecare satisfacție restricțiile care li se impuneau, de teamă ca nu cumva prin aceste abuzuri să se ajungă la prăbușirea întregului sistem economic.

Birourile "Cutchcott, Kingson and Forsyte" ocupau parterul și etajul întâi al unei case de pe trotuarul din dreapta, și Soames, urcând scările spre birouri, gândi: "Ar trebui să zugrăvim."

Bătrânul lui secretar, Gradman, era așezat la locul lui obișnuit, în fața unui birou înalt, cu nenumărate despărțituri și sertare. Impiegatul, care lucra numai jumătate din zi pentru chestiunile familiei Forsyte, stătea lângă el ținând în mână decontul agentului lor de schimb în legătură cu rentele de stat cumpărate din venitul realizat prin vânzarea casei situate

în Bryanston Square, din succesiunea lui Roger Forsyte. Soames îi luă hârtia din mână și zise:

— Vancouver City Stock. Hm! Azi au scăzut!

Bătrânul Gradman, politicos dar aspru, răspunse:

— Da-a, dar toate acțiunile sunt în scădere azi, domnule Soames.

Impiegatul se retrase. Soames puse hârtia pe biroul său plin cu dosare, apoi își atâră pălăria în cui.

— Vreau să văd testamentul și contractul meu de căsătorie, Gradman.

Bătrânul Gradman, așezat pe marginea scaunului său rulant, trase sertarul de jos, din stânga biroului, și scoase două dosare. Se ridică, cu fața congestionată, și zise:

— Poftim copiile, domnule!

Soames le luă. Și, brusc, fu izbit de asemănarea dintre bătrânul Gradman, cu părul cărunt și fața roșie, și dulăul lor mare, bălțat, care păzise curtea casei din Mapledurham, "The Shelter", până când, într-o bună zi, Fleur l-a rugat să-i dea drumul; după ce i se scoase lanțul de la gât mușcă pe bucătar, și câinele fu omorât. Oare dacă ar scoate lanțul de la gâtul lui Gradman, l-ar mușca și el pe bucătar?

Alungând din minte această imagine nesăbuită, Soames deschise contractul de căsătorie. Nu se uitase la el de optsprezece ani, când murise tatăl său și se născuse Fleur. Atunci își refăcuse și testamentul. Acum căuta să vadă dacă în textul acestui contract există termenii "în timp ce se află sub autoritate maritală". Da, existau — ciudată expresie, probabil că fusese împrumutată de la crescătorii de cai! Soția lui primea — atâta vreme cât era soția lui legitimă — veniturile sumei de cincisprezece mii de lire sterline (pe care Soames i le plătea net, fără să-i oprească vreo taxă sau impozitele pe venit), urmând să le încaseze și după aceea, când va fi văduvă, "*dum casta*"⁵⁷ — termeni demodați și cam duri, introduși în contract pentru garantarea moralității mamei lui Fleur. Prin testamentul său completase acest venit la suma de o mie lire sterline anual, respectând condițiile de mai sus. Totul era în ordine! Îi restitui lui Gradman cele două copii, acesta le luă fără să ridice ochii, se aplecă din nou, le puse la locul lor în sertar și își văzu mai departe de treabă.

— Gradman! Mie nu-mi place situația din țară; la conducere a ajuns o sleahtă de oameni lipsiți de bun-simț. Aș vrea să găsesc o modalitate de a o asigura pe domnișoara Fleur împotriva oricărui risc.

Gradman scrise cifra "2" pe sugativa din față.

— Da-a-a, zise el, e o atmosferă neplăcută.

— În ziua de azi măsurile de prevedere obișnuite nu sunt suficiente.

— Nu prea, zise Gradman.

— Închipuiește-ți că vin la putere laburiștii! Ba s-ar putea întâmpla chiar și ceva mai rău! Oamenii aceștia cu idei fixe sunt primejdioși. Uită-te la Irlanda!

— Oh! zise Gradman.

— Ce-ar fi dacă i-aș face o "donație între vii" păstrându-mi eu uzufructul averii pe tot timpul vieții mele? Ei nu mi-ar putea lua decât veniturile; bineînțeles dacă nu modifică legea.

Gradman dădu din cap, zâmbind.

— Oh! doar n-or să facă una ca asta!

— Eu nu știu, mârâi Soames, n-am nici o încredere în ei.

— Trebuie să treacă doi ani de la "donația între vii" ca să nu se

⁵⁷Atâta timp cât își va păstra moralitatea (lat).

plătească taxe de moștenire, domnule.

Soames strâmbă din nas. Doi ani! Ce idee îi veni bătrânului Gradman? El n-avea decât șaizeci și cinci!

— Asta n-are importanță. Fă, te rog, un proiect de act de donație prin care întreaga mea avere trece în proprietatea copiilor domnișoarei Fleur repartizată în mod egal între ei. Eu voi avea uzufructul viager al acestei averi, iar după moartea mea acest uzufruct va trece asupra ei. Adaugă, te rog, o clauză prin care, în cazul că, dintr-o cauză fortuită, Fleur Forsyte nu-și poate încasa veniturile, ele vor fi încasate de către fideicomisul respectiv, care — unul sau mai mulți — le vor administra cum socotesc ei mai bine în folosul ei.

Gradman mârâi:

— La vârsta dumneavoastră, domnule, mi se pare cam exagerat. Pierdeți orice drept de dispoziție asupra averii dumneavoastră.

— Asta mă privește, zise Soames aspru.

Gradman notă pe o bucată de hârtie: "Uzufruct viager — întreaga avere — fără drept de dispoziție — fideicomisul va administra după cum socotește..."; apoi zise:

— Cine va fi fideicomisul? Sau aveți mai mulți? Avem aici pe tânărul Kingson; e băiat serios și cumsecade.

— Da, e bun. Dar eu vreau trei persoane. Nu-mi vine în minte nici un Forsyte.

— Tânărul domn Nicholas n-ar fi bun? E în barou. I-am și trimis câteva procese.

— N-a descoperit praful de pușcă, zise Soames.

Pe fața lui Gradman, grasă și lucioasă din pricina nenumăratelor fripturi de berbec pe care le mâncase, se așternu un zâmbet; se vedea că duce o viață sedentară.

— La vârsta lui nu ne putem aștepta la mai mult, domnule Soames.

— De ce nu? Câți ani are? Trebuie să aibă patruzeci.

— Da-a! e un băiat tânăr deci.

— Bine, pune-l și pe el. Dar îmi trebuie încă unul. Cineva care să pună suflet în această afacere. Pe acesta nu-l văd deloc.

— Ce părere aveți de domnul Valerius, care acum s-a întors în țară?

— Val Dartie? Băiatul unui om ca Dartie?

— Da-a! mârâi Gradman, dar a murit de șapte ani... păcatele s-au prescris...

— Nu, zise Soames. Nu vreau să am de-a face cu el.

Se ridică. Dar Gradman îi spuse:

— Dacă e vorba să se exproprieze capitalul, domnule Soames, vor expropria și capitalul din mâinile fideicomisului. Așa încât orice-ați face tot acolo ajungem. Eu în locul dumneavoastră aș mai reflecta.

— Ai dreptate, zise Soames. Mă voi mai gândi. Ce-ai făcut cu denunțarea contractului din Vere Street?

— Încă n-am expediat-o. Chiriașa e o femeie bătrână. Nu vrea să se mute la vârsta ei.

— Nu știu ce să zic. Neliniștea asta din lumea întreagă ne-a cuprins pe toți.

— Totuși, domnule Soames, eu privesc lucrurile cu mai multă generozitate. Femeia are optzeci și unu de ani.

— Eu cred că e mai bine să-i trimiți notificarea, zise Soames. Să vedem ce spune. Oh! Și domnul Timothy? Ai pregătit totul în caz că...

— Am făcut inventarul complet al averii sale; mobilele și tablourile le-am evaluat puțin sub valoarea reală. Totuși, să știți că mi-ar părea rău dacă s-ar duce și dânsul. Doamne, Dumnezeule! Câți ani au trecut de când l-am văzut pentru prima oară pe domnul Timothy?

— Nu putem trăi veșnic, zise Soames luându-și pălăria din cui.

— Nu-u, zise Gradman; dar îmi pare rău — ultimul din generația bătrână! Ce spuneți, domnule Soames? Să pornesc acțiunea aceea de tulburare în folosință din imobilul din Old Compton Street? Flașnetarii aceia... respingători și gălăgioși?

— Dă-i drumul. Eu trebuie s-o iau pe domnișoara Fleur și să prind trenul de patru. Bună ziua, Gradman!

— Bună ziua, domnule Soames. Sper că domnișoara Fleur...

— E destul de bine, dar se agită prea mult.

— Bine face! E tânără, mârâi Gradman.

Soames ieși, zicându-și: "Bătrânul Gradman! Dacă ar fi mai tânăr, l-aș numi fideicomis. N-am pe nimeni care să pună suflet în administrarea averii mele."

Părăsind strada liniștită în care se afla biroul lui, precum și socotelile precise și complicate ale afacerilor de care se ocupa, lui Soames îi veni brusc în minte expresia "în timp ce se află sub autoritate maritală" și gândi: "De ce oare autoritățile britanice expulzează din țară muncitori harnici de naționalitate germană și nu indivizi ca Profond?" Dar și el fu surprins de adâncimea nemulțumirii care-l determină să emită o idee atât de puțin patriotică, căci nemții aceia erau cu adevărat primejdioși. Dar așa simțea el! Omul n-are nici un moment de liniște. Fiecare lucru își are complicațiile lui! Soames intră în Green Street.

Peste două ore Thomas Gradman se uită la ceas, se sculă de pe scaunul său cu arcuri, împinse ultimul sertar deschis al biroului, îl încuie, puse în buzunarul vestei un mănunchi de chei atât de mare, încât parcă avea o umflătură deasupra ficatului, apoi, făcând o mișcare circulară cu mâneca peste vechiul lui țilindru, își luă umbrela și coborî. Scund, gras, cu redingota strâmtă încheiată până sus, porni spre piața Covent Garden. În fiecare zi făcea această plimbare pe jos până la stația de unde lua metroul spre Highgate și aproape de fiecare dată făcea mici tranzacțiuni cu negustorii de fructe și zarzavaturi. Generații noi se nasc, moda pălăriilor se schimbă, războaie încep și se sfârșesc, neamul Forsyte se stinge încetul cu încetul, dar Thomas Gradman, credincios principiilor lui, încărunit de ani, își face cu perseverență plimbarea cotidiană, cumpărând zarzavat și fructe. Vremurile nu mai erau aceleași, fiul său pierduse un picior în război, în prăvălii nu se mai puneau marfa în coșulețe de rafie împletite frumos, iar metroul era un mijloc de locomotie foarte bun — în privința asta n-avea de ce se plânge; și, ținând seama de vârsta lui, o ducea binișor cu sănătatea. După cincizeci și unu de ani de muncă prin birourile avocaților ajunsese să câștige opt sute de lire sterline pe an; în ultima vreme era cam plictisit, căci veniturile lui scădeau; nu e de mirare, deoarece principala sursă o constituiau procentele pe care le încasa de la chiriile caselor pe care le administra, iar familia Forsyte vinde încetul cu încetul toate casele. Costul vieții creștea mereu, dar n-avea rost să se necăjească. Bătrânul Gradman zicea de obicei: "Bunul Dumnezeu ne-a făcut pe toți"; în orice caz, proprietățile imobiliare din Londra nu mai prezentau nici o garanție — ce-ar zice domnul Roger sau domnul James dacă ar vedea cum se vând, una câte una, casele agonisite de ei? Domnul Soames e îngrijorat — și are de

ce! Cu toate că e sănătos și se ține bine pentru vârsta lui, viața își urmează cursul, anii trec și nu putem prevedea ce aduce ziua de mâine; cum să putem ști atunci ce va fi peste douăzeci de ani? Domnișoara Fleur este foarte drăguță; o să se mărite și ea într-o bună zi; dar s-ar putea să nu aibă copii — o mulțime de oameni din ziua de azi n-au copii — el a avut primul copil la douăzeci și doi de ani; domnul Jolyon s-a căsătorit pe când era student la Cambridge și-a avut un copil chiar în același an... Doamne, Dumnezeule! Aceasta se petrecea prin anul 1869, cu mult înainte de ziua în care bătrânul domn Jolyon și-a luat testamentul de la domnul James... Ce bine se pricepea domnul Jolyon la administrarea averii sale! Ce zile frumoase erau odinioară când, unde întorceai capul, îi vedeai pe cei din neamul Forsyte cumpărând case și alte bunuri; pe vremea aceea nu era atâta armată, nu se dărau instituțiile ca acum; un castravete costa doi *penny*, iar un pepene — pepenii aceia de pe vremuri de-ți lăsa gura apă numai când îi vedeai!... Erau cincizeci de ani de când a intrat în biroul domnului James, care-i spusese: "Uite ce este, Gradman, ești încă un copil, te iau practicant, dar dacă-ți dai osteneală, nici nu știi cât de curând vei ajunge să câștigi cinci sute de lire sterline pe an!" Și așa a făcut; și a muncit în frica lui Dumnezeu pentru neamul Forsyte, iar seara n-a mâncat carne. Apoi, după ce-și cumpără un exemplar din revista *John Bull* — deși nu era în totul de acord cu ea, căci prea era extravagantă —, intră în stația metroului ținând în mână punga de hârtie cafenie și porni spre casă pe sub pământ.

Capitolul VI VIAȚA INTIMĂ A LUI SOAMES

Mergând spre Green Street, Soames își aduse aminte că ar fi bine să facă un drum până la Dumetrius în Suffolk Street, pentru a vedea ce se mai aude cu vânzarea tabloului aceluia al bătrânului Crome⁵⁸ din colecția lui Bolderby. În sfârșit, fusese scos pe piață! Acest fapt merita chiar un război! Bătrânul Bolderby mort de bătrânețe, fiul și nepotul său uciși în război, iar vărul lor, care moștenise averea, a hotărât să vândă tabloul — unii pretind că din pricina situației politice din țară, iar alții din pricină că ar suferi de astmă.

Dacă Dumetrius pune mâna pe el, o să-i pună un preț exorbitant, așa că Soames trebuia să vadă cum stau lucrurile pentru ca, eventual, să se adreseze direct vânzătorului, înainte de a se adresa intermediarului. Ajuns la Dumetrius, Soames nu-i vorbi decât despre Monticelli⁵⁹, întrebându-l dacă nu crede că va fi iarăși la modă, având în vedere că, după gustul oamenilor de azi, un tablou trebuie să semene a orișice, numai a tablou nu! Trecu apoi la viitorul pânzelor lui Johns și-l atinse, în treacăt, și pe Buxton Knights. Abia la plecare zise:

— Dar oare nu s-au decis să vândă tabloul de bătrânul Crome din colecția Bolderby?

Soames nu se înșelase; Dumetrius îi răspunse cu mândria specifică neamului său:

— Oh, domnule Forsyte! Dacă se pune în vânzare va fi al meu.

⁵⁸Crome, John (1768-1821), cunoscut pictor peisagist englez

⁵⁹Monticelli, Adolphe-Joseph-Thomas (1824-1866), pictor (de gen peisaje) francez, renumit pentru strălucirea coloritului său.

Privirea lui Dumetrius și tonul cu care-i vorbi întăriră hotărârea lui Soames de a scrie direct lui Bolderby, recomandându-i evitarea intermediarilor drept cel mai sănătos și unicul procedeu pentru vânzarea tabloului de bătrânul Crome. De aceea îi zise:

— Bine! Bună ziua! și plecă; iar Dumetrius rămase cam mirat.

Ajuns în Green Street, află că Fleur ieșise în oraș și că nu se va întoarce la cină, ceea ce însemna că va mai rămâne o zi la Londra. Soames, decepționat, se urcă în birjă și plecă la gară; prinse trenul.

Pe la ora șase ajunse acasă. Zăpușeală, muștele ciupeau ca înainte de ploaie, în depărtare tuna și fulgera. După ce-și luă scrisorile, urcă în camera lui de toaletă pentru a se curăți de murdăria Londrei.

Nimic deosebit în corespondență. O chitanță, o factură pentru cumpărăturile lui Fleur, o circulară prin care era invitat să participe la o expoziție de gravuri în metal și o scrisoare care începea astfel:

" *Domnule,*
Socotesc de datoria mea..."

Trebuie să fie ori o cerere, ori altceva neplăcut. Se uită la iscălitură. Scrisoarea nu era semnată! Bănuitor, întoarse hârtia pe o parte și pe alta, examinând fiecare colț. Soames, neavând nici o funcțiune publică, nu primise niciodată o scrisoare anonimă. Prima lui pornire fu s-o rupă, căci era ceva primejdios; a doua, într-adevăr primejdioasă, fu s-o citească.

"*Domnule,*

Socotesc de datoria mea să vă aduc la cunoștință — cu toate că nu mă privește — că soția dumneavoastră are legături cu un străin..."

Ajuns aici, Soames se opri și cercetă timbrul de pe plic. Deși ștampila era neclară, putu descifra vag oficiul poștal de unde fusese expedită scrisoarea: la sfârșit, era "sea" și înainte un "t". Chelsea? Nu! Battersea? Poate! Citi mai departe.

"Străinii aceștia sunt toți la fel. O șleahtă de nemernici! Acesta se întâlnește cu doamna, soția dumneavoastră, de două ori pe săptămână. Îi văd cu ochii mei de fiecare dată și nu pot răbda ca un englez să fie batjocorit în felul acesta. N-aveți decât să-i urmăriți și veți vedea că nu spun minciuni. Nu m-aș fi amestecat în această treabă dacă n-ar fi fost vorba de un străin mârșav.

Al dumneavoastră devotat..."

Soames scăpă scrisoarea din mână cu o senzație asemănătoare celei pe care ar fi avut-o dacă într-o seară, intrând în camera lui de culcare, ar fi găsit-o plină cu gândaci negri. Josnicia anonimatului îi accentua senzația de murdărie. Dar cel mai grav lucru era că Soames bănuia ceva — din duminica aceea când Fleur, stând seara la fereastră, îl urmărise cu privirea pe Prosper Profond, care se plimba în parc, și spusese: "Uite-l, ca un piso! Dă târcoale!" De altfel acesta era și motivul pentru care, chiar în aceeași zi, Soames își revăzuse testamentul și contractul de căsătorie. Iar acum, ticălosul acesta anonim care fără să câștige ceva, ci numai pentru a-și manifesta ura lui împotriva străinilor, vine și scoate la lumina zilei o situație pe care Soames dorea și spera să rămână multă vreme ascunsă.

La vârsta lui să fie obligat să ia cunoștință de purtarea imorală a mamei lui Fleur! Ridică scrisoarea de pe covor, o sfâșie în două, și, când văzu că nu se mai ține decât în ultima foaie, se opri și o reciti. În clipa aceea Soames luă una din hotărârile decisive ale vieții lui. Nu se va mai lăsa târât într-un al doilea scandal. Nu! Totuși va lua măsuri — cu cea mai mare prudență, discreție și perspicacitate — dar nu va face nici un gest care i-ar putea dăuna lui Fleur. O dată cu această hotărâre Soames își redobândi calmul și se spală pe mâini. Când și le șterse cu prosopul, tremurau ca varga. Scandal nu va fi, dar trebuie să ia măsuri pentru a pune capăt acestei legături! Intră în camera soției lui și, oprindu-se în mijlocul încăperii, făcu ochii roată. Nici nu-i trecu prin gând ideea să caute o dovadă peremptorie a vinovăției ei, pentru a o putea amenința. Știa, instinctiv, că nu va găsi nimic — Anette era prea șireată. S-o pună sub urmărire? Nici vorbă! Alungă ideea aceasta mai înainte de-a câștiga teren în mintea lui — era prea vie amintirea urmăririi de odinioară. Nu! N-avea nici o dovadă în afară de scrisoarea aceasta sfâșiată în două, expediată de un ticălos anonim, care s-a amestecat cu atâta obrăznicie în viața lui intimă! Soames era indignat de îndrăzneala acestuia. Nu-i convenea să facă uz de ea, totuși n-avea încotro. Ce noroc că Fleur nu era acasă în seara aceasta! Cineva bătu la ușă, întrerupându-i frământarea dureroasă.

— Domnul Michael Mont e jos în salon, domnule. Puteți să-l primiți?

— Nu, zise Soames; adică da. Cobor imediat. Măcar câteva momente de uitare.

Michael Mont, în costum de flanelă, stătea în verandă fumând o țigaretă. Când Soames intră, o aruncă și-și trecu mâna prin păr.

Soames avea sentimente bizare față de acest tânăr. Nu încapă îndoială că, față de concepțiile vechi, era un tip zănatic, total lipsit de simțul răspunderii, dar avea ceva simpatic, era comunicativ, vesel și-și exprima părerile sincer.

— Poftește, te rog; dorești un ceai?

Mont intră în salon.

— Am crezut că s-a întors Fleur, dar mă bucur că nu-i acasă. Adevărul este că m-am îndrăgostit la nebunie de ea.... sunt atât de îndrăgostit, încât am socotit că trebuie să v-o spun. Desigur că e cu totul demodat să-i spui mai întâi tatălui fetei, dar sper să-mi iertați procedeul. I-am spus și bătrânului meu tată, iar el mi-a făgăduit că, dacă mă căsătoresc, îmi dă tot ce ne trebuie. Adevărul este că el ține foarte mult să mă vadă căsătorit. I-am povestit și despre tabloul de Goya pe care-l aveți.

— Oh! zise Seames sec. Adică ține să te vadă căsătorit?

— Da, domnule. Dar dumneavoastră?

Soames zâmbi vag.

— Vedeți, zise Mont învârtindu-și pălăria de pai, în timp ce părul, urechile, sprâncenele, toate păreau a se fi făcut măciucă de emoție; omul, după ce-a făcut războiul, e grăbit în toate.

— Vă grăbiți să vă căsătoriți, apoi cu aceeași grabă divorțați, zise Soames încet.

— Nu de Fleur, domnule Forsyte. Dumneavoastră ați face-o dacă ați fi în locul meu?

Soames tuși. Sistemul acestui tânăr era într-adevăr sincer și direct.

— Fleur e prea tânără, îi zise.

— Oh! Nu, domnule. În ziua de azi suntem toți foarte bătrâni. Tatăl meu mi se pare un copil față de mine; mecanismul gândirii lui n-a evoluat

nici cât un fir de păr. Dar el este *Baronight* și aceasta îl ține pe loc.

— *Baronight*, repetă Soames; ce înseamnă aceasta?

— Baronet, domnule. Într-o bună zi am să-i moștenesc titlul, voi fi și eu Baronet. Dar, bineînțeles, am să renunț la el.

— Du-te și vezi-ți de treabă; renunță la ideea aceasta, zise Soames.

Tânărul Mont continuă, implorându-l:

— Oh, nu mă respingeți, domnule. Nu pot renunța, trebuie să insist, căci altfel n-am chiar nici o șansă. Eu sper că dumneavoastră o lăsați pe Fleur să facă ceea ce vrea. Doamna nu cred să aibă ceva împotriva mea.

— Într-adevăr? zise Soames pe un ton glacial.

— Nu-i așa că dumneavoastră personal nu aveți nimic împotriva mea? zise tânărul cu o expresie atât de jalnică, încât Soames zâmbi de mila lui.

— Poate că te crezi foarte bătrân, îi spuse, dar mie mi se pare că ești extrem de tânăr. A spune totul, așa pe față, pe nerăsuflăte, nu-i un semn de maturitate.

— Aveți dreptate, domnule Forsyte, la vârsta dumneavoastră puteți să mă judecați. Dar pentru a vă dovedi că am intenții serioase... mi-am luat chiar și o slujbă.

— Mă bucur, domnule Mont.

— Am intrat asociat într-o editură. Tata mi-a dat capitalul. Soames duse mâna la gură, căci era cât p-aci să spună: "Dumnezeu să-l aibă în pază pe acel editor!" Tăcu, în timp ce ochii lui cenușii îl scrutau pe tânărul Mont.

— Mie nu-mi displaci, domnule Mont, dar Fleur mi-e dragă ca lumina ochilor, ea e tot ce am pe lumea aceasta. Totul! M-ai înțeles?

— Da, domnule, știam; dar și pentru mine Fleur este totul pe lume.

— Se poate. Mă bucur că mi-ai spus-o și mie. Dar cred că nu mai avem ce vorbi în această problemă.

— Știi că totul depinde de ea.

— Sper că multă vreme va depinde de ea...

— Dumneavoastră nu mă încurajați, zise Mont brusc.

— Nu, răspunse Soames; știu, din experiență, că nu e bine să se încheie căsătoriile în pripă. Noapte bună, domnule Mont. N-am să-i spun lui Fleur nimic din ce-am vorbit noi doi.

— Oh! murmură Mont încurcat; o iubesc atât de mult, încât mi-aș zbura creierii pentru ea. De altfel Fleur știe prea bine.

— Ce vorbești? zise Soames, întinzându-i mâna. Strânse, distrat, mâna tânărului, apoi suspină adânc; și, nu după mult, se auzi zgomotul motocicletei lui Mont. În mintea lui Soames apăru imaginea unui nor de praf și a unor oase fracturate.

"Generația tânără!" cugetă Soames cu sufletul îndurerat și ieși pe pajiște. Grădinarii cosiseră și aerul era îmbibat cu miros de iarbă proaspăt tăiată — se pregătea de furtună, iar atmosfera grea ținea toate miresmele aproape de pământ. Cerul era purpuriu, plopii păreau negri. Pe Tamisa treceau două sau trei bărci, căutându-și adăpost împotriva furtunii care se apropia. "Trei zile frumoase, senine, gândi Soames... și apoi furtună." Dar oare unde era Anette? Probabil pe undeva cu străinul acela — era doar femeie tânără! Impresionat de blândețea acestui gând se duse spre chioșcul din parc și se așeză. De fapt — Soames o recunoștea fără înconjur — Fleur reprezenta atât de mult pentru el, încât soția lui însemna foarte puțin — mai nimic. Franțuzoaica n-a fost niciodată mai mult decât stăpâna casei, iar în ceea ce privea restul Soames era indiferent! E ciudat cum un

om pentru care prevederea și cumpătarea deveniseră a doua natură își putuse concentra toate disponibilitățile sentimentale asupra unei singure ființe. Prima dată Irene — acum Fleur. În oarecare măsură își dădea seama că nu-i cuminte, iar acum, șezând acolo singur, strania primejdie a acestei atitudini sentimentale îi apărea și mai deslușit. Odinioară l-a dus la prăbușire și scandal, acum — acum îl va feri de scandal! O iubea atât de mult pe Fleur, încât va evita cu orice preț un nou scandal. Ce n-ar fi dat să pună mâna pe autorul acelei scrisori anonime! L-ar învăța el minte! Pentru ce tulbură mîlul de la fundul apei când Soames vrea să-l lase acolo nemișcat?... În depărtare fulgeră, urmă apoi un tunet puternic, și picături mari de ploaie izbiră rar acoperișul chioșcului. Nimic nu-i tulbură liniștea, ședea calm, desenând cu degetul în praful de pe o măsuță rustică. Viitorul lui Fleur! "Aș vrea să-i netezesc calea! cugetă. N-am alt scop în viață." Viață... câtă singurătate! Orice ai avea, nu poți păstra numai pentru tine! Scapi de o primejdie și iată că vine alta! Nu poți fi sigur de nimic! Ridică mâna și rupse un trandafir dintr-un buchet roșu care acoperea toată fereastra. Florile înmuguresc, înfloresc și apoi se veștejesc. Natura e bizară și ea! Tunetele și fulgerele se înteteau, furtuna venea dinspre răsărit, de-a lungul apei, strălucirea fulgerelor îi orbea vederea; vârfurile plopilor se legănau negre și ascuțite, pe cerul întunecat; se dezlănțuise furtuna. Peste căsuța în care ședea Soames vântul vuia, ploaia curgea, șiroaie de apă izbeau din toate părțile; prin ferestre nu se mai vedea nimic, dar el ședea indiferent, îngândurat.

După ce trecu furtuna, ieși din adăpost și coborî pe poteca udă până la malul Tamisei.

Două lebede se adăpostiseră în trestii. Le cunoștea bine, totuși se opri din nou pentru a privi eleganța și demnitatea cu care-și mișcau gâtul și capetele lor mari, ce semănau cu niște capete de șerpi. "În ceea ce am de gând să fac eu... nu există demnitate! gândi. Și totuși trebuie să acționez iute, ca să nu se întâmple ceva și mai rău." Anette se va întoarce dintr-un moment într-altul, oriunde s-ar fi dus; e ora mesei și trebuie să fie acasă. Pe măsură ce se apropia întâlnirea, Soames era din ce în ce mai încurcat — nu știa ce și cum să-i vorbească. Un gând nou și înspăimântător îi încolți în minte. Dacă femeia vrea să-și dobândească libertatea pentru a se căsători cu bărbatul acela? Ei bine, chiar dacă i-o va cere, el nu i-o va da. Doar n-a luat-o de nevastă pentru a o lăsa să plece când pofteste ea; și, brusc, îi apăru în minte imaginea lui Profond; apoi se liniști. Acesta nu-i bărbat care să se însoare! Nu! Nici vorbă de așa ceva. În locul spaimei de odinioară Soames simți mânie. "Mai bine nu-mi ieșea în cale! își zise. Corcitura aceasta..." Dar, în definitiv, cine era Prosper Profond? Desigur că nu e mare lucru de capul lui. Și, totuși, reprezenta ceva real în lumea aceasta — imoralitate dezlănțuită, scepticism și lipsă de scrupule! De la el învățase Anette expresia "*Je m'en fiche!*" Un fatalist! Un continental — un cosmopolit — un produs al epocii! Soames nu cunoștea critică mai aspră.

Lebedele își întoarseră capul și priviră în depărtare fără a-l băga în seamă. Una din ele scoase un fel de şuierat, își mișcă coada de parcă ar fi fost o cârmă, se întoarce și porni plutind pe suprafața apei. Cealaltă o urmă. Trupurile lor albe, capetele lor semețe pe gâtul lung și grațios trecură pe lângă el, apoi dispărură; iar Soames se întoarce acasă.

Anette era în salon, îmbrăcată în rochie de seară și aștepta cina. Soames urcă la etaj și gândi: "Frumoasă femeie! N-am ce zice! Frumoasă!" În afară de câteva cuvinte schimbate despre perdelele din salon și furtună,

nu vorbiră mai nimic în timpul mesei, servită în condiții perfecte, cu bucate de cea mai bună calitate. Soames nu bău nimic. Apoi Anette trecu în salon, se așeză pe divanul dintre cele două uși cu geamuri și-și aprinse o țigaretă. Când intră Soames, o găsi rezemată de canapea, cu spatele aproape drept, în rochia neagră decoltată, picior peste picior, cu ochii albaștri pe jumătate închiși; din buzele roșii, destul de cărnoase, ieșea fumul albastru-cenușiu, părul ei castaniu era prins într-un fileu fin, în picioare purta cei mai subțiri ciorapi de mătase și pantofi cu tocuri foarte înalte, care-i puneau în valoare gleznele subțiri. Frumoasă piesă, în orice încăpere! Soames, care ținea scrisoarea cea ruptă în două în mână pe care și-o vârâse în buzunarul smochingului, zise:

— Am să închid fereastra; vine prea multă umezeală de afară.

Închise fereastra, apoi se opri în fața unui tablou de David Cox, atârnat pe peretele căptușit cu tăblii de lemn alb-gălbui.

La ce s-o fi gândind Anette? El n-a înțeles niciodată femeile — în afară de Fleur — dar nici pe Fleur întotdeauna! Inima lui bătea iute. Acum era momentul să-i vorbească. Se întoarse cu spatele la David Cox și scoase din buzunar scrisoarea sfâșiată.

— Iată ce-am primit!

Anette deschise ochii mari, îl privi speriată, apoi rămase nemișcată.

Soames îi dădu scrisoarea.

— E ruptă, dar o poți citi, îi spuse, întorcându-se din nou cu fața la David Cox — o marină cu colorit atrăgător, dar care nu avea destulă mișcare. "Ce-o fi făcând acum Profond? Își zise. Cred c-o să fie mirat și el."

Cu coada ochiului o privea pe Anette. Ținea scrisoarea strâns în mână, pe sub genele-i vopsite ochii i se mișcau de la un capăt al hârtiei la celălalt, iar sprâncenele, date cu negru, se încruntau. Lăsă scrisoarea din mână, se scutură ca de-un fior, apoi zâmbi și zise:

— Ce murdărie!

— Sunt de acord, zise Soames; degradant, nu-i așa?

Mușcându-și buza de jos, Anette zise:

— Și dacă ar fi adevărat?

Îndrăzneală femeie!

— Aceasta e tot ce ai de spus?

— Nu.

— Ei bine, atunci vorbește!

— Ce rost are să vorbesc?

Soames zise pe un ton glacial:

— Adică recunoști?

— Nu recunosc nimic. Faci o prostie întrebându-mă. Un bărbat ca tine n-ar trebui să pună asemenea întrebări. E primejdios.

Soames înconjură cu pași mari salonul pentru a-și potoli furia crescândă.

— Îți aduci aminte, îi zise stând în fața ei, ce erai când te-am luat de nevastă? Făceai contabilitate într-un restaurant.

— Îți aduci aminte că nu aveam nici jumătate din vârsta ta?

Privirile femeii erau atât de aspre încât Soames se întoarse din nou spre David Cox și zise:

— Nu vreau să mă cert cu tine. Îți cer să renunți la această...

prietenie. Nu mă gândesc decât la interesul lui Fleur!

— Ah! Fleur!

— Da, Fleur! zise Soames apăsător. E copilul tău întocmai cum este și al

meu!

— Frumos din partea ta că recunoști!

— Vei face deci ceea ce-ți cer?

— Refuz să-ți răspund.

— Atunci trebuie să te oblig.

Anette zâmbi.

— Nu, Soames, îi zise. Nu poți face nimic. Nu spune lucruri pe care le vei regreta.

Vinele de pe fruntea lui Soames se umflară de furie. Deschise gura pentru a da curs liber mâniei, dar nu putu vorbi. Anette continuă:

— Îți făgăduiesc că nu vei mai primi asemenea scrisori. Cred că e de ajuns.

Soames se cutremură. I se părea că femeia aceasta îl tratează ca pe un copil și că merită, deci, orice pedeapsă.

— Când doi oameni s-au căsătorit și au trăit ca noi, eu cred, Soames, că e mai bine să nu se amestece unul în viața intimă a celuilalt. Căci sunt situații care n-are rost să fie scoase la lumina zilei pentru a ne face de râs în fața lumii. De aceea, cred că e mai bine să te potolești; nu pentru mine — ci în interesul tău. Ai îmbătrânit, eu sunt încă tânără. Ai făcut din mine o femeie foarte practică.

Soames, simțind că se îneacă, repetă cu glasul înăbușit:

— Îți cer să renunți la această prietenie.

— Și dacă nu renunț?

— Atunci... îmi modific testamentul și te șterg din el.

Amenințarea nu o impresiona. Anette râse.

— Tu ai să trăiești mult, Soames.

— Tu... tu ești o femeie rea, zise Soames pe neașteptate.

Anette dădu din umeri.

— Nu cred. Viața alături de tine a ucis în sufletul meu multe simțăminte, e drept; totuși nu sunt o femeie rea. Nu sunt decât lucidă — atâta tot. Și dacă reflectezi, vei deveni și tu lucid.

— Am să-i vorbesc, zise Soames cu răutate. Am să-l ameninț!

— *Mon cher*, ești nebun! Tu nu mă dorești; ai vrut și ai de la mine întocmai ceea ce ai dorit; de ce vrei să omori și ce mai rămâne din ființa mea? Nu recunosc nimica, Soames, dar nu-mi poți cere să fiu moartă la vârsta mea. De aceea, ascultă-mă pe mine: potolește-te! Eu, în ceea ce mă privește, nu vreau să iasă scandal; nu-l doresc deloc. Atât am avut de spus: orice vei face, eu nu mai spun nimic.

Întinse mâna și de pe măsuta de lângă divan luă un roman franțuzesc și-l deschise. Soames o urmărea din ochi, căci vârtoarea sentimentelor îl amuțise. Imaginea acelui bărbat îl făcu aproape s-o dorească, relațiile dintre ei luaseră un alt aspect, care-l cam speria pe Soames, cu atât mai mult cu cât el nu era omul introspecțiunilor. Fără vorbă, ieși din salon și se duse în camera cu tablouri. Așa pățești când te căsătorești cu o franțuzoaică! Și totuși fără ea nu s-ar fi născut Fleur! Anette își făcuse datoria!

"Ea are dreptate, gândi Soames. Nu *pot* face nimic. La urma urmei nici nu știu dacă e ceva între ei." Instinctul lui de conservare era atât de puternic, încât îl făcu să închidă orice portiță de ieșire. Și apoi, atâta vreme cât omul nu crede un lucru, acesta nici nu există.

În noaptea aceea se duse în camera ei. Anette îl primi simplu și natural, parcă nici n-ar fi avut loc scena dintre ei. Apoi Soames se întoarse

În odaia lui cu o senzație ciudată de liniște. N-avea rost să cerceteze, omul nu trebuie să vadă ceea ce nu-i convine. Și el nu vrea să vadă nimic — și nici în viitor nu va voi să știe nimic. N-are ce câștiga... ba dimpotrivă! Deschise un sertar, luă o batistă și fotografia înrămată a lui Fleur. După ce o privi puțin o dădu de o parte, și apăru cealaltă — vechea fotografie a lui Irene. În timp ce o privea, în fața ferestrei începu să țipe o bufniță. Bufnița țipa mereu, trandafirii agățători, roșii, în plină floare păreau a se întuneca, în aer plutea mireasmă de tei înfloriți. Doamne, Dumnezeule! Cu Irene fusese cu totul altfel! Pasiune — Amintire! Pulbere!

Capitolul VII JUNE INTERVINE

Într-o seară, în atelierul lui June Forsythe din cartieruli Chiswick, pe malul Tamisei, apăru un sculptor sărac, de origine slavă, care trăise câțeva vreme la New York. June expusese în sala ei câteva din operele lui deoarece erau atât de îndrăznețe, încât toate celelalte săli îl refuzaseră. În seara zilei de 6 iulie, Boris Strumolowsky își luă o atitudine bine studiată — distant și tăcut ca un Crist —, potrivită de altfel cu înfățișarea lui: obraz tânăr, rotund, pomeții lați și proeminenți, păr blond, tuns scurt ca al unei fetițe. Deși îl cunoștea de trei săptămâni, June încă era convinsă că tânărul acesta e cea mai desăvârșită întruchipare a geniului, nădejdea viitorului; un fel de stea a Răsăritului rătăcită în Apus, unde nu era încă prețuit. Până în seara aceea convorbirile lor se limitaseră la impresiile lui despre Statele Unite ale Americii, de unde plecase de curând. După părerea lui era o țară atât de barbară în toate privințele, încât n-a putut vinde nici una din operele lui, ba în cele din urmă devenise și suspect în ochii poliției. O țară care n-are o rasă proprie; unde nu există libertate, egalitate sau fraternitate; fără principii, tradiție, gust — într-un cuvânt, fără suflet. Plecat de acolo de bunăvoie, venise aici, în singura țară unde va putea trăi bine. Privindu-i opera în momentele ei de singurătate, June se simți copleșită de milă. Creațiile lui erau înspăimântătoare, dar, după ce i le explică el, le găsi pline de forță și simbolism. Acest artist, al cărui cap era aureolat de cununa părului blond, semăna cu un vechi portret italian și era atât de absorbit de geniul său, încât nu-l mai interesa nimic altceva — singura dovadă, firește, a adevăratei genialități; și fiind sărac lipit pământului, inima lui June se încălzi atât de mult pentru acest nou "neajutorat", încât era cât p-aci să-l părăsească pe Paul Post. De aceea începu să ia măsuri pentru evacuarea sălii ei de expoziție spre a expune capodoperele lui Strumolowsky. Dar nu-i fu ușor. Paul Post era indignat; Vospovitch jignit. Protestară amândoi cu întregul lor prestigiu — căci June nu le contesta încă genialitatea — și-i cerură să le mai lase operele în expoziție cel puțin șase săptămâni. Americanii se revărsau neîncetat asupra Angliei, dar nu va trece mult și se vor potoli. Valul de americani era unica lor nădejde, salvarea lor, și aveau dreptul să profite de el, căci în această țară "dezgustătoare" nimeni nu pricepe arta cea adevărată. June cedă în fața argumentării lor. De altfel nici Boris nu se va supăra dacă acești artiști vor profita de pe urma americanilor, mai ales că el avea un dispreț suprem față de americani.

În această seară nu erau de față decât Hannah Hobdey, care făcea desene medievale în "alb și negru", și Jimmy Portugal, editorul revistei

Neo-artist. June se hotărâse să-i comunice lui Boris hotărârea ei. Vorbi sincer, deschis, plină de încredere, așa cum era sufletul ei pe care nici chiar contactul permanent cu lumea neoartistică nu-l putuse despuia de căldură și generozitate. Dar nu trecură nici două minute și Boris părăsi tăcerea lui eristică, iar June, uluită, își rotea ochii albaștri dintr-o parte într-alta, așa cum mișcă pisicile coada.

— Lucrul acesta, zise el, e caracteristic pentru Anglia, cea mai egoistă țară din lume, țara care a supt sângele altor țări, care a distrus sufletul și viața altor popoare — ca irlandezii, indienii, egiptenii, burii, birmanii —, adică sângele celor mai alese rase din lume! Anglia tirană și ipocrită! Nu se aștepta la altceva într-o țară cu asemenea climă, unde nu vezi decât ceață, iar locuitorii ei sunt negustori, cu desăvârșire orbi în fața Artei, decăzuți până la ultima treaptă a meschinăriei și materialismului grosolan.

Când își dădu seama că Hanny Hobdey murmură: "Auzi ce spune!", iar Jimmy Portugal râdea, June roși până peste urechi și izbucni violent:

— Dar de ce ai venit în Anglia? Te-am poțit noi?

Vorbele ei erau atât de departe de tot ceea ce spusese și îi făgăduise, încât Strumolowsky, surprins, întinse mâna și luă o țigaretă.

— În Anglia n-are ce căuta un idealist! zise el.

Dar în sufletul lui June se răzvrăti conștiința ei de englezoaică; se trezi simțul de dreptate moștenit de la bătrânul Jolyon, simț adormit poate până atunci.

— Ai venit și te-ai lingușit cât ai putut, îi zise; iar acum vrei să abuzezi de noi. Dacă crezi că acesta e un procedeu, află de la mine că te înșeli.

Abia acum descoperise ea un lucru pe care alții îl cunoșteau de mult: că uneori genialitatea e învăluită în multă obrăznicie. Brusc, fața tânără și nevinovată a lui Strumolowsky îi apărură ca o întruchipare a batjocurii.

— Lingușire, ce lingușire? N-am cerut decât ceea ce mi se cuvine — a zecea parte din ceea ce mi se cuvine. O să regretați ceea ce ați spus, domnișoară Forsyte!

— Oh, nu! zise June. N-am să regret niciodată.

— Oh! Noi artiștii vă cunoaștem foarte bine — ne exploatați cât puteți. Nu cer nimic de la dumneavoastră, îi zise aruncându-i un val de fum din țigaretă luată de la ea.

June se simți jignită și rușinată, dar spuse rece:

— Foarte bine, atunci scoate-ți lucrările din sala mea! Și aproape în aceeași clipă gândi: "Săracul băiat! N-are decât o cameră la mansardă, și poate nici bani de taxi. Totuși ce a spus, mai ales de față cu acești doi străini, e de neîngăduit!" Tânărul Strumolowsky își scutură capul cu violență, dar părul lui bogat, lins, era atât de bine lipit de cap, încât nici un fir nu i se mișcă.

— Eu pot trăi și numai cu aer! zise aproape țipând. Nu e pentru prima dată că fac asta pentru Artă mea. Numai dumneavoastră, burghezii, ne siliți să cheltuim bani.

Aceste cuvinte o loviră pe June ca o suliță în inimă. După tot ceea ce făcuse ea pentru Artă, după ce luase parte la atâtea frământări și după sprijinul pe care-l dăduse "neajutoraților"! Nu găsea cuvinte potrivite pentru a-i răspunde când, deodată, ușa se deschise și femeia de serviciu austriacă zise:

— O tânără doamnă, *gnädiges Fräulein*⁶⁰.

— Unde e?

⁶⁰Stimată domnișoară (germ.)

— În sufrageria mică.

June se ridică, se uită furioasă la Boris Strumolowsky, la Hannah Hobdey și la Jimmy Portugal și, fără o vorbă, ieși. În mica ei sufragerie văzu că tânără doamnă era Fleur. Foarte frumoasă, deși cam palidă. În clipele acestea de amarnică dezamăgire o mică "neajutorată" din neamul ei era bine venită. June era, instinctiv, adepta homeopatiei.

Desigur că fata venise din cauza lui Jon sau, poate, pentru a mai afla ceva de la ea. Dar în poziția în care se afla, nimic nu era mai nimerit decât să ajute pe cineva.

— Îmi pare bine că ți-ai adus aminte de mine, îi zise.

— Da. Ce căsuță drăguță ai! Dar nu vreau să te plictisesc, mi se pare că ai musafiri.

— Nu, nu mă deranjezi deloc. E chiar mai bine dacă-i las puțin în zeama lor. Ai venit pentru Jon?

— Dumneata mi-ai spus c-ar fi mai bine dacă ni s-ar spune adevărul. Ei bine, eu l-am aflat!

— Oh! zise June încurcată. N-a fost plăcut, nu-i așa?

Stăteau în picioare lângă măsuța pe care mânca June de obicei. Vasul de flori era plin cu maci de câmp, iar Fleur ridică mâna și prinse unul între degetele-i înmănușate. June o privi cu admirație; rochia ei după ultimul jurnal, încrețită pe șolduri și strâmtă sub genunchi — o culoare încântătoare, albastră ca florile de in. Și o cuprinse un val de simpatie.

"Un adevărat tablou", gândi June. Camera mică, cu pereții albi, perdeaua și căminul din cărămidă roșie veche, fereastra cu zăbrele vopsite în negru, prin care pătrundeau ultimele raze ale soarelui ce apunea, nu fusese niciodată atât de frumoasă, atât de luminoasă ca acum, în prezența acestei fete tinere, cu fața albă ca spuma, emoționată și cam tristă. Și, brusc, June își aduse aminte de chipul ei tânăr și frumos de odinioară, în zilele acelea când inima ei era plină de iubire pentru Philip Bosinney, logodnicul ei mort, care o părăsise pentru a rupe orice legătură între Irene și tatăl acestei fete. Oare Fleur cunoștea și poveste lui Bosinney?

— Și acum, îi zise, ce ai de gând să faci? Trecură câteva secunde până când Fleur îi răspunse:

— Vreau să nu sufere Jon. Trebuie să-l mai văd o dată înainte de a ne despărți.

— Vrei să te desparti?

— Ce-mi mai rămâne de făcut?

Brusc, June avu impresia că Fleur e de o lașitate intolerabilă.

— Cred că ai dreptate, murmură. Știu că tatăl meu e de aceeași părere cu tine; dar eu — n-aș fi procedat așa. Eu nu renunț niciodată cu atâta ușurință.

Fata aceasta părea extrem de echilibrată și stăpânită; nici o urmă de emoție în glasul ei.

— Lumea crede poate că sunt îndrăgostită.

— Și nu ești?

Fleur dădu din umeri, iar June gândi: "Era de așteptat! Fata lui Soames nu putea fi decât rece! Și totuși, el!"

— Atunci ce vrei de la mine? îi zise cu oarecare aversiune.

— Pot să-l întâlnesc mâine pe Jon aici? Trece prin Londra în drum spre Holly. Dacă îi trimiți astă-seară o scrisoare, mâine poate fi aici. După aceea, într-o bună zi, le vei putea spune celor de la Robin Hill să fie liniștiți că totul s-a sfârșit și nu mai e nevoie să-i vorbească lui Jon despre trecutul

mamei lui.

— Foarte bine! zise June scurt. Am să scriu scrisoarea chiar acum și poți s-o duci tu la poștă. Măine la ora două și jumătate. Eu n-am să fiu acasă.

Se așază la micul birou din colțul camerei. După ce isprăvi scrisoarea, o văzu pe Fleur mângâind cu degetele ei înmănușate macii de pe masă.

June lipi plicul și timbrele.

— Poftim! Dacă nu ești îndrăgostită, firește, nu am nimic de spus.

Norocul lui Jon!

Fleur luă plicul.

— Mulțumesc foarte mult!

"Strașnic sânge rece!" gândi June. Jon, fiul tatălui ei, îndrăgostit de fata lui Soames, care nu-l iubește! Era uimitor!

— Mai dorești ceva?

Fleur făcu semn din cap: faldurile rochiei ei foșneau și tremurau în timp ce se îndreptă, legănându-se, spre ușă.

— La revedere!

— La revedere!...

"Manechin de ultimă modă! mârâi June închizând ușa. Ce familie!"

Apoi porni spre atelier. Boris Strumolowsky își reluase tăcerea-i eristică, iar Jimmy Portugal blestema pe toată lumea, în afară de grupul pentru care publica revista *Neo-artist*. Între cei blestemați era și Eric Cobbley, împreună cu alte genii "neajutorate" care făcuseră parte mai multă sau mai puțină vreme din repertoriul celor pe care-i adorase și ocrotise June. Cu inima cuprinsă de dezgust și de sentimentul deșertăciunii strădaniilor ei, June se duse la fereastră și o deschise, sperând că adierea dinspre râu va risipi vorbele dure ale lui Jimmy.

Când, în sfârșit, Jimmy Portugal isprăvi sudalmele și plecă împreună cu Hannah Hobdey, June se așază lângă tânărul Strumolowsky, încercând, vreme de o jumătate de ceas, să-l îmbuneze și făgăduindu-i sala de expoziție pentru cel puțin o lună de zile din timpul cât va curge valul de americani; așa că tânărul plecă bucuros, cu aureola-i strălucitoare în jurul capului, "în ciuda celor spuse, Boris e extraordinar", gândi June.

Capitolul VIII CU INIMA-N DINȚI

Pentru unii oameni faptul că toată lumea este împotriva lor înseamnă, într-un anumit sens, chiar o ușurare morală. Fleur plecă de la June fără remușcări. În ochii albaștri ai verișoarei ei citise dușmănia și revolta micii făpturi — iar Fleur era încântată c-o păcălise, disprețuind-o în același timp, pentru că această bătrână idealistă nu-i descoperise șmecheria.

Să se despartă! Auzi colo! Le va arăta tuturor că povestea lor abia acum începe. Se urcă, zâmbind, pe platforma de sus a unui autobuz pentru a se întoarce în Mayfair. Dar nu după mult zâmbetul i se stinse, căci îngrijorarea și spaima năvăliră în sufletul ei. Oare îl va putea convinge pe Jon? Ea și-a luat inima-n dinți, dar oare el va face la fel? Ea cunoștea adevărul și primejdia oricărei amânări — el nu știa nimic; aici era marea deosebire dintre ei!

"Dacă i-aș spune? cugetă ea; n-ar fi mai bine dacă ar cunoaște și el adevărul?" Această blestemată coincidență n-are dreptul să le distrugă

iubirea! Jon trebuie să admită acest lucru! Ei nu pot renunța la ea! Cu timpul oamenii acceptă întotdeauna faptele împlinite! După aceste reflecții filozofice, destul de profunde pentru vârsta ei, trecu la altele mai puțin filozofice. Admițând că-l va convinge pe Jon să se căsătorească în grabă și pe ascuns cu ea, ce se face dacă după căsătorie el descoperă că ea știuse dinainte totul? Jon urăște minciuna! Deci, n-ar fi oare mai bine să-i spună? Dar amintirea expresiei de pe fața mamei lui o făcu să respingă această idee. Fleur era speriată. Mama lui avea o înrăurire puternică asupra lui Jon, poate chiar mai puternică decât era a ei. Mai știi? Riscul era prea mare. Absorbită de aceste speculații, Fleur trecu de stația Green Street, ajunse până la "Hotel Ritz", coborî și porni pe jos pe lângă Green Park. Furtuna spălase toți pomii; erau încă uzi. Picături mari cădeau pe rochia ei, și pentru a și-o feri, trecu pe celălalt trotuar. Ajunse tocmai în fața clubului "Iseeum". Întorcând din întâmplare ochii spre geamurile clubului, îl văzu pe *Monsieur* Profond șezând în geam împreună cu un domn gras. Când intră în Green Street, cineva o strigă pe nume. "Străinul care dă târcoale" venea în urma ei. Ridică pălăria — un fetru moale și lucios, din cele pe care nu le putea suferi Fleur.

— Bună seara, domnișoară Forsyde! Pot să-ți fiu de vreun mic folos?

— Da, treci pe celălalt trotuar.

— Ei nu! De ce nu mă poți suferi?

— Eu?

— Așa mi se pare.

— Ei bine, dacă vrei să știi, am să-ți spun: pentru că ori de câte ori te văd mi se pare că viața nu merită să fie trăită.

Monsieur Profond zâmbi.

— Ascultă-mă pe mine, domnișoară Forsyde, și nu te necăji. Până la urmă totul se va aranja. Nimic nu durează o veșnicie.

— Ba nu! La mine durează! strigă Fleur; îndeosebi când e vorba de simpatie sau antipatie.

— Îmi pare rău. Să știi că ceea ce spui mă întristează puțin.

— Eu credeam că pe dumneata nu te întristează și nu te bucură nimic.

— Mie nu-mi place să-i supăr pe ceilalți. Plec cu iahtul meu.

Fleur îl privi uluită.

— Unde?

— Într-o mică croazieră prin mările Sudului sau în oricare altă parte, răspunse *Monsieur* Profond.

Fleur avu un sentiment de ușurare, dar în același timp se simți și insultată. Era limpede că *Monsieur* Profond voia s-o informeze că se despărțise de mama ei. Cum îndrăzneă să aibă o legătură cu ea și cum îndrăzneă s-o rupă?

— Bună seara, domnișoară Forsyde! Transmite, te rog, salutările mele doamnei Dartie. Să știi că nu sunt un om atât de rău cum crezi. Noapte bună!

Fleur plecă, lăsându-l cu pălăria în mână. Aruncă apoi o privire în urmă și-l văzu îndreptându-se cu pași ușori, fără zgomot — impecabil și masiv — înapoi spre clubul său.

"Acesta nu-i în stare nici măcar să iubească cu adevărat, gândi. Dar ce-o fi făcând mama?"

Noaptea Fleur avu un somn neliniștit, cu vise multe și nesfârșit de lungi; dimineața se deșteptă ostenită și deprimată; se duse în birou și

Începu să studieze almanahul Whitaker. O descendentă a neamului Forsyte simte, instinctiv, că miezul oricărei situații zace în fapte concrete. Va avea de luptat cu prejudecățile lui Jon, dar dacă nu chibzuiește totul până-n cele mai mici amănunte, hotărârea lor deznădăjduită nu se va putea înfăptui. Din acest volum imens Fleur află că amândoi trebuie să aibă douăzeci și unu de ani, căci altfel e nevoie de consimțământul părinților, pe care nici vorbă să-l obțină. Apoi cercetă mai departe, pierzându-se în dispense, certificate, publicații, circumscripții, până ajunse, în sfârșit, la cuvântul "sperjur". Dar asta era o prostie! Cine-o să-i condamne pentru că au declarat altă vârstă când e vorba de o căsătorie din dragoste? La ceai abia gustă ceva, și se întoarce iarăși la Whitaker. Cu cât îl studia mai mult, cu atât era mai puțin sigură de ea; până când, întorcând o pagină după alta, ajunse la Scoția. Acolo, oamenii se puteau căsători fără nici o piedică stupidă. Trebuia ca ea să locuiască acolo douăzeci și una de zile; apoi ar veni Jon, și în fața a doi martori să se declare ei înșiși căsătoriți. Ba mai mult decât atât — căsătoria va fi valabilă! Iată cel mai bun procedeu! Și imediat Fleur începu să-și reamintească colegele de școală. Mary Lambe locuia la Edinburgh și era fată bună! Avea și un frate. Deci, ar putea locui la Mary Lambe, iar ea și fratele ei ar putea fi martori. Fleur știa prea bine că unele fete din generația ei socotesc drept inutil tot acest zbucium, când ar fi atât de simplu să plece împreună cu Jon într-un *week-end*, iar la întoarcere să-și anunțe familiile: "Suntem căsătoriți după legile Firii, acum trebuie să ne căsătorim și după Lege". Dar Fleur era o Forsyte și simțea că procedeul acesta e necinstit; se temea și de felul în care ar reacționa tatăl ei pus în fața unui asemenea fapt. Și apoi nu credea că Jon ar putea fi de acord: el avea păreri bune despre ea, și Fleur nu voia să se compromită în ochii lui. Nu! Cea mai bună soluție era Mary Lambe, iar acum era sezonul nimerit pentru a merge în Scoția. În sfârșit se mai liniști puțin, se îmbracă și, ferindu-se de mătușa ei, ieși și luă autobuzul spre Chiswick.

Sosi prea devreme, de aceea intră să se plimbe în parcul Kew. Dar straturile de flori, pomii cu etichete și pajiștile verzi, întinse, n-o liniștiră; intră într-un restaurant, comandă o cafea și sandvișuri cu pastă de *anchois*, apoi se întoarce în Chiswick și sună la ușa lui June. Austriaca o conduse în mica sufragerie. Acum, cunoscând primejdia care-i pândește, îi era dor de Jon mai aprig ca oricând; Fleur încerca sentimentul pe care-l avea când era copil, și oamenii mari îi luau din mână o jucărie vopsită cu o vopsea toxică, sau vreun obiect ascuțit. Dacă nu va reuși să-și împlinească dorința și să-l aibă pe Jon al ei pentru totdeauna, i se părea că va muri. Într-un fel sau altul, cu orice preț, Jon trebuie să fie al ei! Deasupra căminului de cărămidă roșie era atârnată o oglindă rotundă, veche, în care abia te vedeai. Fleur se opri în fața ei privind-se: palidă, cu cearcăne negre sub ochi, iar pe șira spinării simțea fiori reci. Apoi auzi soneria și, fugind la fereastră, îl văzu pe Jon în fața ușii, netezindu-și părul și mușcându-și buzele, parcă și el încerca să-și potolească nervii încordați.

Fleur ședea într-unul din cele două fotolii de pai împletit, cu spatele la ușă, când intră Jon; îi zise:

— la loc, Jon. Trebuie să-ți vorbesc serios.

Jon se așeză chiar pe masă, lângă ea; iar Fleur, fără a se uita la el, continuă:

— Dacă nu vrei să mă pierzi, trebuie să ne căsătorim.

Jon rămase uluit.

— De ce? S-a întâmplat ceva?

— Nu, dar am simțit asta atunci când am fost la Robin Hill și-mi dau seama și din atitudinea familiei mele.

— Dar, se bâlbâi Jon, la Robin Hill a fost totul perfect — mie nu mi-au spus nici o vorbă.

— Au de gând să ne despartă. Mie mi-a ajuns expresia de pe fața mamei tale. Și apoi aceea a tatălui meu.

— L-ai văzut de atunci?

Fleur dădu din cap. Ce importanță mai au câteva minciuni suplimentare?

— De altfel, zise Jon cu însuflețire, eu nu pricep cum pot avea asemenea sentimente după atâta amar de ani!

Fleur ridică ochii spre el.

— Poate că nu mă iubești destul!

— Nu te iubesc destul! Cum? Eu...

— Atunci fă așa încât să fiu a ta.

— Fără să le spun?

— Ba da, dar după aceea.

Jon tăcu. Părea mai bătrân decât în ziua în care, numai cu două luni înainte, îl văzuse pentru prima oară — parcă era cu doi ani mai bătrân!

— Ar durea-o îngrozitor pe mama, zise el.

Fleur își trase mâna din a lui.

— Trebuie să alegi.

Jon coborî de pe masă și căzu în genunchi.

— Dar de ce să nu le spun? Ei nu ne pot împiedica, Fleur!

— Ba da! Eu îți spun că pot.

— Cum?

— Depinde în foarte mare măsură de ei — nu ne vor da bani și ne vor pune și multe alte piedici. Eu nu mai am răbdare, Jon.

— Dar dacă facem cum spui tu înseamnă că-i păcălim.

Fleur se ridică.

— Dacă m-ai iubi cu adevărat, n-ai ezita. Ești prea supus în fața sorții.

Jon o prinse de mijloc așezând-o din nou pe scaun. Fleur continuă grăbită:

— Am făcut toate planurile. Trebuie doar să plecăm în Scoția. După ce ne vom căsători, atât ai tăi, cât și ai mei vor accepta... Oamenii se împacă întotdeauna cu stările de fapt. Cum nu mă *înțelegi*, Jon?

— Dar i-ar durea peste măsură!

Adică el ar prefera să sufere ea, decât părinții lui.

— Bine, atunci lasă-mă să plec!

Jon se ridică și se așeză cu spatele la ușă.

— Sper că ai dreptate, zise încet; dar trebuie să mă mai gândesc.

Fleur își dădea seama că Jon era copleșit de sentimente pe care nu știa cum să le exprime; dar, intenționat, nu-l ajuta. În clipa aceea simțea ură pentru propria ei ființă și aproape că-l ura și pe el. De ce trebuia să ducă ea această luptă crâncenă pentru a salva iubirea lor? Nu era drept. Apoi, văzând expresia ochilor lui plini de adorație și deznădejde, îi zise:

— Nu te uita așa la mine! Eu mă lupt numai pentru ca să nu te pierd, Jon.

— Nu mă poți pierde atâta vreme cât vrei să fiu al tău.

— Ba da, pot.

Jon își puse mâinile pe umerii ei.

— Fleur, tu știi ceva ce mie nu-mi spui!

Iată întrebarea de care se temea Fleur. Privindu-l drept în ochi, zise:

— Nu.

În clipa aceea și-a tăiat craca de sub ea: dar ce mai putea avea importanță, dacă Jon va fi al ei? O va ierta! Duse brațele în jurul gâtului lui și-l sărută pe gură. Câștigase băătăia! O simțea din bățiile inimii lui lipite de a ei, o citea în ochii lui închiși.

— Vreau să fiu sigură! Vreau să fiu sigură! îi spuse în șoaptă.

Făgăduiește-mi!

Jon nu răspunse. Pe fața lui se așternuse împietrirea unei tulburări neînchipuite. În cele din urmă zise:

— Îmi ceri să-i lovesc în plin. Trebuie să mă gândesc puțin, Fleur. Zău, trebuie să mă gândesc.

Fleur se desfăcu din brațele lui.

— Oh! Foarte bine! îi zise și izbucni în hohote de plâns; n-o mai țineau nervii, o răzbise deznădejdea și rușinea.

Urmară cinci minute de durere cumplită. Remușcările și mângâierile lui Jon nu conteneau, dar de făgăduit nu-i făgădui nimic. Deși ar fi vrut să strige "Atunci am înțeles! Nu mă iubești destul — rămâi cu bine!" nu îndrăznea. Pentru o ființă obișnuită de când s-a născut să facă tot ceea ce vrea, rezistența acestui băiat atât de tânăr, atât de blând și atât de îndrăgostit era surprinzătoare, uluitoare. Ar fi vrut să-l respingă pentru a vedea efectele produse de mânie și răceală, dar iarăși nu cutează. Conștiința că uneltise să-l împingă cu ochii legați spre înfăptuirea actului irevocabil slăbea totul — slăbea sinceritatea necazului, sinceritatea pasiunii; nici chiar sărutările ei nu produsese efectul sperat. Această mică întâlnire furtunoasă se încheie fără să se fi luat vreo hotărâre.

— Doriți un ceai, *gnädiges Fräulein*?

Fleur, dându-l la o parte pe Jon, strigă prin ușă:

— Nu, nu, mulțumesc. Plec chiar acum.

Și înainte ca Jon s-o fi putut opri, Fleur plecă. Mergea încet, ștergându-și obrații roșii și uzi de lacrimi, speriată, mânioasă și foarte îndurerată. Îl adusese pe Jon într-o stare de emoție cumplită, totuși nu-i făgăduise nimic, nu luaseră nici o hotărâre precisă! Dar cu cât viitorul îi părea mai incert și mai primejduit, cu atât voința de a-l avea pe Jon pătrundea mai profund în fibrele inimii ei — asemeni unui cui înfipt în ea!

În Green Street nu era nimeni acasă. Winifred se dusese, împreună cu Imogen, la teatru; se juca o piesă despre care unii spuneau că e "o alegorie", iar alții că e "foarte interesantă, cum de n-ai văzut-o?" Atât mătușa, cât și verișoara ei fuseseră atrase de ceea ce spuneau alții. Fleur se duse la gara Paddington. Dinspre West Drayton venea mirosul cuptoarelor de cărămidă și dinspre câmp adia mireasma fânului cosit; obrații ei îmbujorați păleau din ce în ce. Mai ieri se părea c-o așteaptă flori frumoase pe care le putea culege. Astăzi toate erau veștede și cu ghimpi! Dar în mijlocul cununii de spini era o floare de aur, care i se părea din ce în ce mai strălucitoare și pe care o dorea cu toată dârzenia sufletului ei.

Capitolul IX GAZ PESTE FOC

Ajungând acasă, Fleur găsi o atmosferă atât de încărcată, încât o tulbură chiar și pe ea, în ciuda durerii personale. Mama ei se închisese într-

un birou și nu era chip să pătrundă cineva la ea; iar tatăl ei, în seră, medita asupra sorții. Nici unul din ei nu era în stare să scoată o vorbă. "O fi din pricina mea? gândi Fleur. Sau din cauza lui Profond?" O întrebă pe maică-sa:

— Ce are tata?

Mama ei îi răspunse dând din umeri. Iar pe tatăl ei:

— Ce are mama?

Tatăl ei îi răspunse:

— Mama? Ce să aibă! și o privi aspru.

— De altfel *Monsieur* Profond, șopti Fleur, a plecat să facă o mică croazieră cu iahtul lui spre mările Sudului.

Soames se uită cu atenție la o coardă pe care nu se afla nici un strugure.

— Vița aceasta n-a legat, îi zise. Tânărul Mont a fost pe aici. A întrebat de tine.

— Oh! Cum îți place, tată?

— E... un produs... ca de altfel toți tinerii din ziua de azi.

— Dar tu cum erai la vârsta lui, scumpule?

Soames zâmbi acru.

— Pe vremea mea tinerii munceau, noi nu ne pierdeam vremea — avioane, motociclete și amor.

— Tu n-ai fost niciodată îndrăgostit?

Deși se feri să-l privească drept în față, văzu îndeajuns de mult. Fața lui palidă se înroși, sprâncenele, în care se îmbinau fire negre cu multe fire albe, se apropiară.

— Eu n-am avut vreme și nici înclinare pentru flirt.

— Atunci poate ai avut o mare pasiune?

Soames o privi bănuitor.

— Da, dacă vrei să știi, am avut. Și mi-a fost de mare folos.

Făcu câțiva pași până la calorifer. Fleur se apropie în vârful picioarelor de el.

— Povestește-mi și mie, tată!

Soames deveni foarte tăcut.

— Ce te interesează pe tine asemenea povești, la vârsta ta?

— Ea mai trăiește?

Soames dădu din cap.

— E căsătorită?

— Da.

— E mama lui Jon Forsyte, nu-i așa? Ea a fost prima ta soție.

Fleur avusese o intuiție fulgerătoare. Tatăl ei se opunea de teamă ca ea să nu descopere vechea rană a mândriei lui de bărbat. Dar acum era cutremurată. Tatăl ei, un om atât de bătrân și calm, se clătină de parcă l-ar fi izbit cineva, iar glasul lui avu o nuanță de durere sfâșietoare!

— Cine ți-a spus? Doar nu mătușa ta!... Nu pot suporta să se vorbească despre această întâmplare.

— Dar, scumpul meu, zise Fleur pe un ton blând, a trecut atâta vreme de atunci!

— Multă sau puțină, eu...

Fleur îi mângâie brațul.

— Am încercat să uit, zise el brusc, și nu vreau să-mi aduc aminte.

Apoi, cu aerul că s-ar ușura după o îndelungă și tainică enervare, adăugă: Oamenii din ziua de azi nu înțeleg. A fost, într-adevăr, o mare pasiune.

Nimeni nu stie ce înseamnă așa ceva!

— Eu știu, zise Fleur aproape în șoaptă.

Soames, care stătea cu spatele către ea, se întoarse brusc.

— Cum poți spune una ca asta — doar ești încă un copil!

— Poate că am moștenit asta de la tine, tată.

— Ce spui?

— Da, am făcut o pasiune pentru fiul ei.

Soames era alb ca varul, iar ea știa că este la fel. În sera fierbinte cei doi stăteau față în față, privind-se. Pământul umed mirosea a ciuperci, andrișelul înflorește în vase de pământ, iar vița creștea și dădea rod.

— E o nebunie! zise Soames, în cele din urmă, cu buzele uscate.

Fleur, abia mișcându-le pe ale ei, răspunse:

— Nu fi supărat, tată. N-am ce face.

Vedea că nu-i supărat, ci înspăimântat, profund înspăimântat.

— Credeam că nebunia aceea ți-a trecut, mârâi Soames.

— Oh, nu! E de zece ori mai mare ca la început.

Soames lovi cu piciorul în țeava cu apă caldă. Această mișcare fără rost o emoționa: Fleur nu se temea de tatăl ei deloc.

— Scumpul meu! îi zise. Tu știi prea bine că ce ți-e scris în frunte ți-e pus!

— Tu nu știi ce vorbești, Fleur! Băiatul cunoaște adevărul?

Sângele îi năvăli în obraji.

— Încă nu.

Soames se întoarse din nou cu spatele la ea și rămase cu un umăr mai sus decât celălalt, privind fix o tijă de asamblare din instalația de calorifer.

— Mi-e foarte neplăcut, zise Soames brusc; nimic pe lume nu m-ar fi supărat mai mult. Fiul acelui ticălos! E... e... îngrozitor!

Fleur observă, aproape inconștient, că tatăl ei n-a spus "băiatul acelei femei", și din nou avu o intuiție.

Oare nu cumva dăinuiește încă, în vreun colțișor al sufletului său, fantoma acelei mari pasiuni?

Fleur îl luă de braț.

— Tatăl lui Jon e foarte bătrân și bolnav. L-am văzut.

— Tu?...

— Da, am fost acolo împreună cu Jon; i-am văzut pe amândoi.

— Și ce ți-au spus?

— Nimic. Au fost foarte politicoși.

— Era și natural.

Iar după ce privi din nou țevile caloriferului, îi zise brusc:

— Trebuie să mă gândesc — deseară vom sta din nou de vorbă.

Fleur înțelese că pentru moment nu mai era nimic de făcut și plecă ușurel din seră, lăsându-l cu ochii ațintiți asupra țevilor. Se duse în livadă și începu să se plimbe printre tufișurile încărcate cu zmeură și coacăze coapte, dar n-avea poftă să guste din ele. Ce ușoară îi era inima cu două luni în urmă! Ba chiar și cu două zile în urmă avea inima ușoară — înainte ca Prosper Profond să-i fi spus. Acum se simțea învăluită într-o pânză de păianjen — țesută din pasiuni, drepturi uzurpate, opresiuni și revolte, iubire și ură. În aceste clipe întunecate, pline de deznădejde, nici firea ei dârză nu mai vedea ieșire. Ce-ar fi oare de făcut — cum ar putea suci și învărti lucrurile pentru a-și împlini dorința care-i ardea inima? Și, plimbându-se așa îngândurată, coti pe lângă un merișor și se lovi de

mama ei, care mergea iute cu o scrisoare în mână. Se vedea că e emoționată, avea ochii mari deschiși și obraji roșii. Fleur gândi: "Iahtul! Săraca mama!"

Anette, privind-o speriată, îi zise:

— *J'ai la migraine*⁶¹.

— Îmi pare foarte rău, mamă.

— Oh, da! Ție și tatălui tău — vă pare rău!

— Dar, mamă dragă, crede-mă că-mi pare rău. Eu știu ce înseamnă ceea ce simți tu acum.

Anette deschise ochii și mai mari, zicând:

— Naivă ești, fetițo!

Mama ei, atât de stăpânită și cu atâta bun simț, să aibă expresia aceasta pe față și să-i vorbească astfel! Era înspăimântător! Tatăl ei, mama ei, ea! Și nu mai departe decât acum două luni parcă toți trei aveau tot ce doreau pe lume.

Anette mototoli scrisoarea în mână. Fleur știa că nu trebuie să observe acest gest.

— Pot să fac ceva pentru durerea ta de cap, mamă?

Anette dădu din cap și plecă mai departe, legănându-și șoldurile.

"E greu, gândi Fleur. Și când te gândești că eu m-am bucurat!

Bărbatul acela! Ce caută bărbații în viața femeilor? Doar să le tulbure liniștea! Probabil că s-a săturat de ea. Cum își permite să se plictisească de mama mea? Cum își permite?" Și această reflecție, atât de firească și atât de caracteristică, o făcu să râdă.

La drept vorbind Fleur ar fi trebuit să se bucure. Dar de ce s-ar bucura? Adevărul este că pe tatăl ei nu-l durea! Dar oare pe mama o doare? Intră în livadă și se așeză sub un cireș. Crengile din vârf suspinau într-o ușoară adiere; cerul, privit prin luminișul coroanei, părea albastru intens, iar norii foarte albi — acei nori albi care nu dispar niciodată din preajma apei. Albinele, ferindu-se din calea vântului, zumzăiau încetisor, iar peste iarba grasă și bogată se așterneau umbrele grele ale pomilor fructiferi sădiți de tatăl ei cu douăzeci și cinci de ani în urmă. Păsările tăceau aproape toate, cucul nu mai cânta nici el, doar ici și colo uguia câte un porumbel sălbatic. Dar murmurul vântului, zumzetul albinelor și uguitul porumbeilor — muzica firească a unei zile de vară — nu-i potoliră nervii încordați. Cu brațele în jurul genunchilor, Fleur începu a urzi din nou planuri. Trebuie să facă din tatăl ei un aliat. Din moment ce fericirea ei era în joc, n-are rost să se opună. Doar nu trăise ea aproape nouăsprezece ani degeaba: știa prea bine că singura lui preocupare era viitorul ei. Așa că nu-i rămânea altceva de făcut decât să-l convingă că viitorul ei nu poate fi fericit fără Jon. Dar el va spune că aceasta e o fantezie. Bătrânii sunt atât de proști, încât cred că pot judeca ceea ce simt cei tineri! Dar chiar el îi mărturisise mai adineauri că în tinerețe avusese o mare pasiune. Trebuie s-o înțeleagă! "Strânge bani grămadă pentru mine, gândi ea, dar la ce-mi folosesc dacă n-am să fiu fericită?" Banii, împreună cu tot ceea ce-ți procură ei, nu dau fericire. Numai iubirea te face fericit. Livada era acoperită cu margarete, atât de multe și atât de mari, încât câmpul părea învăluit în lumină de lună; ele creșteau fericite, după voia lor, și se bucurau de viață. "N-ar fi trebuit să mă boteze Fleur, cugeta ea, dacă n-aveau de gând să mă lase să trăiesc liberă și să fiu fericită după placul meu". Nimic serios nu le stătea în cale: nici sărăcie, nici boală — doar un

⁶¹Am migrenă (fr.)

sentiment, o nălucă din trecutul lor nefericit! Jon avusese dreptate. Bătrânii aceștia nu ne lasă să trăim! Ei au greșit, au săvârșit crime, iar noi, copiii lor, trebuie să le ispășim! Briza încetă, țânțarii începură să piște. Se ridică, smulse o floare și intră în casă.

Seara era caldă. Atât Anette, cât și Fleur se îmbrăcară în rochii subțiri, de culoare deschisă, și foarte decoltate. Florile de pe masă erau palide. Fleur fu izbită de paloarea tuturor lucrurilor din jur; fața tatălui ei, umerii mamei ei, tăbliile de lemn în care erau îmbrăcați pereții, covorul moale, cenușiu-deschis, abajurul de la lampă, ba chiar și supă era palidă. În toată încăperea nu era nici o pată de culoare, nici vinul, din paharele de sticlă palidă, nu era roșu, căci nu bea nici unul dintre ei vin. Ceea ce nu era palid era negru: costumul tatălui ei, uniforma majordomului, câinele ei bălțat care se întinsese, ostenit, în fața ușii și perdelele negre imprimate cu sidefiu. Intră un fluture, dar și acesta era palid. Iar masa lor, aproape ca o masă de doliu, se sfârși în zăpușeala nopții în tăcere.

Când se ridicară de la masă, Fleur o urmă pe Anette în salon; dar tatăl ei o chemă înapoi.

Se așază lângă el și, desprinzându-și floarea de caprifoi de pe rochie, o miroși.

— M-am gândit, îi spuse.

— Ei și, scumpule?

— Îmi vine foarte greu să-ți vorbesc, dar n-am încotro. Nu știu dacă înțelegi cât de mult însemni tu pentru mine, nu ți-am vorbit niciodată despre acest lucru, credeam că nu e nevoie; dar... dar pentru mine tu ești totul, Fleur. Mama ta..., zise și se opri, privind fix paharul de cristal venețian din fața lui.

— Și!

— Pentru mine nu există altă preocupare decât ființa ta. De când te-ai născut n-am avut altă grijă... n-am dorit nimic altceva decât să fii fericită.

— Știu, murmură Fleur.

Soames își umezi buzele.

— Poate crezi că în chestiunea aceasta eu îți pot netezi calea, ajutându-te. Aici te înșeli, Fleur... Eu... eu nu pot face nimic... Fleur tăcea. Independent de sentimentele mele, continuă Soames pe un ton mai hotărât, pot să-ți spun că oamenii aceia nu vor accepta nici o propunere din partea mea. Ei, ei mă urăsc, așa cum toți oamenii urăsc pe cei cărora le-au făcut un rău.

— Dar el... Jon...

— Este unicul lor copil, este carnea și sângele lor. Probabil că, pentru ea, Jon înseamnă totul, așa cum însemni tu pentru mine. Așa că nu văd nici un fel de ieșire.

— Nu! strigă Fleur. Tată, nu!

Soames, rezemat de speteaza scaunului, cu chipul palid, părea întruchiparea răbdării și a hotărârii de a nu-și trăda emoția.

— Ascultă-mă! îi zise. Tu pui sentimentele tale de două luni — de două luni — împotriva unor sentimente ce dăinuiesc de treizeci și cinci de ani! Crezi că ai vreo șansă de izbândă? Două luni — prima ta iubire, câteva întâlniri, plimbări și convorbiri, câteva sărutări — față de, față de un lucru pe care nu-l poți închipui, față de un lucru pe care nu-l poate înțelege decât omul care a trăit această pasiune. Fii cuminte, Fleur! Ascultă-mă pe mine! E o nebunie a tinereții!

Fleur rupse floarea de caprifoi în bucățele mici.

— Nebunie ar fi dacă am îngădui trecutului să ne zdrobească fericirea. Ce ne pasă nouă de trecut? E vorba de viața noastră, nu de a voastră.

Soames își duse mâna la frunte, pe care apărură brusc broboane de sudoare.

— Al cui copil ești tu? zise el. Al cui copil este el? Prezentul e legat de trecut, iar viitorul de amândouă. Acestea sunt realități de care trebuie să ținem seama.

Era pentru prima dată în viața ei că Fleur auzea reflecții filozofice din gura tatălui său. Deși enervată, fu impresionată; sprijinindu-și coatele pe masă, își rezemă bărbia în palme.

— Dar, tată, hai să ne gândim practic. Noi doi ne iubim. Bani avem din belșug amândoi; nimic nu ne stă în cale, numai un sentiment. Haide să îngropăm trecutul, tată! Răspunsul lui Soames fu un suspin. De altfel nici nu ne puteți împiedica, continuă ea pe un ton blând.

— Nu cred că, zise Soames, dacă ar depinde de mine aș încerca să vă împiedic; căci sunt în stare să fac orice ca să nu pierd iubirea ta. Dar în cazul acesta nu eu sunt stăpânul situației. De aceea aș vrea să pricepi până nu va fi prea târziu. Dacă crezi că poți face ceea ce vrei întărindu-ți acest sentiment, lovitura va fi mai cruntă în momentul când îți vei da seama că nu reușești.

— Oh! strigă Fleur, ajută-mă, tată; tu mă poți ajuta, o știi prea bine. Soames, speriat, făcu un gest negativ.

— Eu? zise cu amărăciune. Să te ajut? Eu sunt tocmai piedica adevărată — cauză și piedică — nu așa se spune în jargonul vostru? În vinele tale curge sângele meu, Fleur. Soames se ridică. Te sfătuiesc să nu torni gaz peste foc. Orice persistență în dorința ta îți va dauna numai ție. Fii înțelept, copilul meu — singurul meu copil!

Fleur își sprijini fruntea pe umărul lui.

În sufletul ei era furtună. Dar nu era prudent să se trădeze. Nu, nu era bine deloc! Se smulse de lângă el și ieși pe terasă unde se îngâna ziua cu noaptea; era năucită, dar convinsă că ea avea dreptate. Totul era nehotărât și vag în mintea ei, întocmai ca umbrele din grădină; totul, în afară de dorința de a învinge. Un plop se înălța sus, pe cerul albastru întunecat, atingând o stea albă. Iarba acoperită cu rouă îi uda pantofii, iar răcoarea îi îngheța umerii goi. Coborî la malul râului și privi îndelung razele lunii proiectate pe apa care se întuneca. Simți deodată miros de tutun, iar din apa întunecată se ridică un om îmbrăcat în alb, ca și cum s-ar fi întrupat din lumina lunii. Era tânărul Mont, în haine albe, stând în picioare în barcă. Fleur auzi fâșâitul ușor al țigaretelor stinse în apă.

— Fleur, îi zise, nu fi rea cu un biet om. Aștept aici de câteva ceasuri.

— Pe cine?

— Vino în barcă.

— Eu? Nu vin.

— De ce nu?

— Eu nu sunt nimfă.

— N-ai nici un pic de romantism în suflet? Nu fi atât de modernă, Fleur!

Apoi apăru pe potecă, la doi pași de ea.

— Pleacă de aici!

— Fleur, te iubesc, Fleur!

Fleur începu să râdă.

— Vino mai târziu, îi zise, când voi fi deznădăjduită că nu-mi pot

împlini dorința.

— Care dorință, Fleur?

— Nu mă întreba.

— Fleur, zise Mont cu un glas straniu, nu-ți bate joc de mine! Chiar și un câine pregătit pentru vivisecție merită să fie tratat ca lumea înainte de a fi făcut bucăți.

Fleur dădu din cap, dar buzele îi tremurau.

— N-ar fi trebuit să mă iei așa de iute! Dă-mi o țigaretă.

Mont îi oferă una, o aprinse întâi pe a ei, apoi pe a lui.

— N-aș vrea să-ți spun vorbe goale, îi zise el, dar închipuie-ți, te rog, toate declarațiile de dragoste pe care le-a făcut vreodată un bărbat îndrăgostit și adaugă și declarațiile mele speciale.

— Mulțumesc, mi le-am închipuit. Noapte bună!

Statură o clipă unul în fața celuilalt la umbra unui salcâm înflorit, strălucitor în lumina lunii, iar fumul țigaretelor se pierdea în aerul dintre ei.

— Așa că, Michael Mont, poți pleca, zise el.

Fleur se întoarse brusc și porni spre casă. Ajungând pe pajiște se opri și se uită în urmă. Michael Mont, cu brațele ridicate deasupra capului, parcă se lovea în cap, apoi lui Fleur i se păru că face semne spre florile de salcâm scaldate în razele lunii. Glasul lui se auzea vag, spunând: "Frumos! Foarte frumos!" Fleur se cutremură. Nu-l putea ajuta, avea prea multe necazuri! Pe verandă se opri din nou. Mama ei era așezată în fața biroului din salon; era singură. În expresia feței ei nu era nimic deosebit, în afară de o imobilitate desăvârșită. Părea deznădăjduită! Fleur urcă sus. În fața ușii se opri. Din sala cu tablouri se azeau pașii tatălui ei care se plimba în lung și-n lat.

"Da, își zise, frumos! Oh, Jon!"

Capitolul X HOTĂRÂRE

După plecarea lui Fleur, Jon privi năuc pe austriaca lui June, o femeie slabă, mică, cu fața întunecată și cu expresia aceea încordată a omului care-a văzut cum viața i-a răpit încetul cu încetul fiecare mică bucurie.

— Doriți un ceai? îi zise.

Jon simți că dacă o refuză femeia va fi cu adevărat tristă, de aceea murmură:

— Nu, nu pot; mulțumesc foarte mult.

— O ceașcă mică — e totul pregătit. O ceșcuță și o țigaretă.

Fleur plecase! Pe el îl așteptau ceasuri de remușcare și nehotărâre. Și cu sentimentul grav al disproporției, zâmbi și îi zise:

— Bine; mulțumesc.

Austriaca aduse imediat o tavă mică cu un mic ceainic, două ceșcuțe și o cutie de argint cu țigări.

— Doriți zahăr? Domnișoarei Forsyte îi place foarte dulce — și mie la fel. Domnișoara Forsyte e o doamnă foarte bună. Sunt fericită c-o pot servi. Dumneavoastră sunteți fratele ei?

— Da, zise Jon începând să pufăie a doua țigaretă din viața lui.

— Un frate foarte tânăr, zise austriaca zâmbind timid; lui Jon i se păru că seamănă cu un câine care dă din coadă.

— Doriți un ceai? zise el. Nu doriți să luați loc?

Austriaca dădu din cap.

— Tatăl dumneavoastră e un foarte simpatic domn bătrân; cel mai distins domn bătrân din câți am văzut în viața mea. Domnișoara Forsyte mi-a povestit totul despre dânsul. Se simte mai bine acum?

Întrebarea ei sună ca o muștrare la adresa lui Jon.

— Oh! da, cred că se simte foarte bine.

— Mi-ar face plăcere dacă ar veni pe la noi, zise austriaca ducând mâna la inimă; e foarte bun la suflet.

— Da, zise Jon.

Și din nou cuvintele ei i se părură o muștrare.

— Niciodată nu supără pe nimeni și zâmbește atât de blând!

— Nu-i așa?

— Câteodată se uită cu niște ochi foarte ciudați la domnișoara Forsyte. Eu i-am povestit tot romanul vieții mele: e atât de *simpatisch*. Dar mama dumneavoastră — bine și sănătoasă, nu?

— Da, foarte.

— Tatăl dumneavoastră avea fotografia pe masa de noapte. Foarte frumoasă.

Jon înghiți ceaiul dintr-o dușcă. Femeia aceasta, cu fața smerită și vorbele ei pline de semnificație, îl înspăimânta.

— Mulțumesc, îi zise. Acum trebuie să plec. Pot... pot să vă las aceasta?

Puse, timid, o hârtie de zece șilingi pe tavă, apoi se îndreptă spre ușă. Auzi exclamația austriecei și ieși în grabă. Avea exact timpul necesar pentru a prinde trenul; iar în drum spre gara Victoria se uită la fiecare fată care trecea pe lângă el, așa cum fac toți îndrăgostiții — nădejdea celor fără de nădejde. Ajuns la Worthing, își mută bagajele în trenul local și porni pe jos peste dealuri până la Wandson, sperând că drumul acesta lung îl va mai scăpa de tortura nehotărârii. Atâta vreme cât merse repede, Jon se putu bucura de frumusețea povârnișurilor verzi, oprindu-se din când în când să se întindă în iarbă, să admire desăvârșirea florilor de măceș sau să asculte cântecul ciocârlilor. Dar zbuciumul lui lăuntric continua: lupta din sufletul lui fusese doar amânată — între dorul de Fleur și ura față de minciună. Ajunse până la vechea carieră de calcar de lângă Wandson, dar nici acum nu era mai lămurit ca la plecare. Obiectivitatea cu care privea Jon ambele aspecte ale unei probleme era, în același timp, tăria și slăbiciunea lui. Intră în casă tocmai când sună prima oară gongul pentru cină. Bagajele sosiseră. Făcu în grabă o baie și coborî. Holly era singură acasă — Val plecase la Londra și trebuia să se întoarcă cu ultimul tren.

De când Val îl sfătuisese s-o întrebe pe Holly despre conflictul dintre familia lor și a lui Fleur se întâmplaseră atât de multe — povestea pe care i-o spusese Fleur în Green Park, vizita ei la Robin Hill, întâlnirea de azi —, încât lui Jon i se păru că nu mai are nimic de întrebat. Vorbi cu Holly despre Spania, despre insolația de care suferise, despre caii lui Val și despre sănătatea tatălui lor. Sora lui îl sperie spunându-i că tatăl lor nu e bine deloc. Fusese de două ori la Robin Hill în timp ce ei erau în Spania. L-a găsit îngrozitor de slăbit, iar uneori avea și dureri; dar refuza întotdeauna să vorbească despre el.

— E extrem de bun și de altruist, nu-i așa, Jon?

Jon, convins că el nu era nici bun și nici altruist, răspunse:

— Ai dreptate.

— De când îl țin eu minte, pot să-ți spun c-a fost un tată desăvârșit.

— Da, zise Jon foarte încet.

— Niciodată n-a intervenit în viața noastră, și am avut impresia că totdeauna ne-a înțeles. N-am să uit niciodată cum m-a lăsat să plec în Africa de Sud în timpul războiului cu burii, când eram îndrăgostită de Val.

— Acestea s-au petrecut înainte de a se căsători cu mama, nu-i așa? zise Jon brusc.

— Da. De ce întrebi?

— Oh! Numai așa. N-a fost logodită mai întâi cu tatăl lui Fleur?

Holly lăsa lingura din mână și ridică privirea. Ochii ei mari deschiși erau bănuitori. Ce-o fi știind băiatul acesta? Cât o fi aflat? Oare nu-i bine să-i povestească totul? Nu știa ce să facă. Jon părea speriat și necăjit, parcă îmbătrânise — poate din cauza insolației.

— A fost ceva între ei, zise ea. Dar noi eram acolo departe și nu aveam prea multe vești de acasă.

Era riscant să spună prea mult. Nu era secretul ei. De altfel, nici nu cunoștea sentimentele lui din clipa aceea. Înainte de a pleca în Spania era convinsă că e îndrăgostit; dar băieții sunt băieți: aceasta era situația cu șapte săptămâni în urmă, dar de atunci s-au mai putut întâmpla multe. Văzând că el își dă seama că nu-i vorbește deschis, adăugă:

— Ai aflat ceva de la Fleur?

— Da.

De pe fața lui citi mai mult decât ar fi putut tălmăci prin vorbe. Deci, n-o uitase.

Holly îi zise pe un ton foarte liniștit:

— Fleur e foarte simpatică, dar trebuie să-ți spun, Jon — nici Val și nici eu n-o iubim prea mult.

— De ce?

— Nouă ni se pare că e foarte egoistă.

— Egoistă? Nu înțeleg la ce vă referiți. E... e... și împingând farfuria goală din fața lui, Jon se ridică și se duse la fereastră.

Holly, ridicându-se și ea, se duse după el și-l prinse de mijloc.

— Nu fi supărat, dragă Jon. Nu putem avea aceeași părere despre oameni. Trebuie să mă înțelegi. Eu cred că fiecare dintre noi avem unul sau doi oameni care pot vedea ce e mai bun în noi și care știu să scoată la iveală tot ceea ce avem mai bun. Cum e, de pildă, mama ta pentru tine. Odată am privit-o în timp ce citea o scrisoare de la tine; expresia de pe fața ei era sublimă. După părerea mea, e cea mai frumoasă femeie din câte am văzut de când sunt pe lume — nici nu se cunoaște că trec anii peste ea.

Fața lui Jon se împlânzi; apoi se încordă din nou. Toată lumea — toată lumea era împotriva lui și a lui Fleur! Pe măsură ce se gândea, cuvintele ei: "Fă așa încât să fiu a ta... ia-mă în căsătorie, Jon!" păreau mai întemeiate.

Aici, unde petrecuse acea săptămână de vis împreună cu ea, durerea din inima lui creștea cu fiecare minut. Îi era dor de ea și de farmecul ei care învăluia casa, parcul și aerul din jurul lui într-un fel de vrajă. Jon se întreba chiar dacă va mai putea trăi în casa aceasta fără Fleur. Își luă brusc rămas-bun și urcă în camera lui; voia să se culce devreme. Nu devenea prin aceasta nici mai sănătos, nici mai bogat, nici mai înțelept, dar putea sta singur între patru pereți cu amintirea lui Fleur în rochia ei *fantezie*. Auzi zgomotul Fordului cu care se întorcea Val, apoi liniștea nopții de vară se așternu din nou — nu se auzea decât o oaie behăind undeva în

depărtare și strigătele aspre ale vreunei păsări de noapte. Se aplecă spre fereastră. Luna rece — aerul cald — și dealurile scăldate în argint! Aripă mici, murmurul șuvoiului, trandafirii agățători! Doamne, cât de pustiu era totul fără ea! În *Biblie* stă scris: "Părăsește pe tatăl tău și pe mama ta pentru a o urma pe...Fleur!"

Trebuie să-și adune tot curajul și să le spună în față! Nu-l vor putea împiedica să se căsătorească cu ea, nu vor dori să-l împiedice după ce le va spune ceea ce simte. Da! Se va duce acasă! Le va vorbi cinstit, pe față. Fleur se înșela.

Păsările amuțiră, oile se liniștiră; singurul sunet în adâncul nopții era murmurul șuvoiului. În patul său Jon dormea dus, ușurat, căci scăpase de cel mai mare chin din viața unui om: nehotărârea.

Capitolul XI TIMOTHY FACE PROFEȚII

Ziua în care Fleur și Jon Forsyte ar fi trebuit să se întâlnească la Național Gallery reprezenta o a doua aniversare a renașterii Angliei, a mândriei și gloriei sale — sau, mai pe scurt, renașterea pălăriei-țilindru. Pe terenul de cricket "Lord" se desfășura iarăși sărbătoarea aceea pe care-o suprimase războiul; steaguri azurii și albastru deschis împodobeau terenul, străduindu-se să reînvie un trecut glorios. Aici, în timpul prânzului, puteai vedea cele mai variate moderne pălării de damă, dar un singur fel de pălărie bărbătească, țilindrul, purtat de reprezentanții claselor "de sus". Firește că un Forsyte atent ar fi putut observa și pălării de fetru moale, dar posesorii lor ocupau locurile ieftine sau periferice, și abia îndrăzneau să înainteze pe peluze; cei din școala veche — sau, mai bine zis, din școlile vechi — se puteau bucura de faptul că proletariatul nu era încă în stare să plătească cei doi șilingi pentru un loc în tribună. Exista deci o posibilitate de separație între clase, singura care mai rămăsese, cu toate că ziarele pretindeau că un public de zece mii de persoane luase parte la serbare. Toate aceste zece mii de persoane erau însuflețite de aceleași speranțe, și în momentele acelea aveau aceeași preocupare: "Unde luăm masa?" Această întrebare, rostită în același timp de atâția oameni bine îmbrăcați și care semănau unii cu alții, le dădea liniștea și bucuria încrederii în ei. Ce rezerve puternice are Imperiul Britanic — porumbei, homari, miei, somoni, maioneză, câpșuni și destule sticle de șampanie pentru a sătura această mulțime! Aici nu era vorba de miracol — toți știau că nu sunt numai cinci pâini și doi pești; credința lor că se vor sătura avea temelii mai sigure. Șase mii de pălării-țilindru vor fi scoase de pe cap, patru mii de umbreluțe se vor închide și zece mii de guri, vorbind aceeași limbă, vor fi săturate. Dulăul bătrân mai are viață! Tradiția! Și iarăși tradiția! Pe cât de puternică pe atât de elastică! Războaiele pot pustii lumea, impozitele pot crește cu nemiluita, syndicatele pot cere mărirea salariilor, Europa poate muri de foame, dar cei zece mii de englezi vor fi întotdeauna sătui și se vor putea plimba după pofta inimii pe gazonul unui imens teren îngrădit; se vor putea întâlni netulburați cu semenii lor, toți cu țilindru pe cap. Inima era bună, pulsul bătea regulat! E-ton! E-ton! Har-r-o-o-o-w!

Printre nenumărații reprezentanți ai neamului Forsyte prezenți pe acest teren de vânătoare, unde ei sau semenii lor dobândiseră drepturi de proprietate fie prin moștenire, fie prin mente personale, era și Soames cu

soția și fiica lui. El nu studiase nici la Eton, nici la Harrow, *cricket*-ul nu-l interesa deloc, dar venise ca Fleur să-și arate rochia, iar el să-și pună pălăria-țilindru — acum, că era pace, trebuia să apară gătiți în mijlocul semenilor lor. Se plimba încet, cu Fleur între el și Anette. După cât își dădea seama, nici o femeie nu le întrecea. Amândouă știau să meargă, aveau ținută, și frumusețea lor avea substanță; femeile moderne nu aveau nici forme, nici piept; în fine, nimic! Își aduse aminte cu câtă mândrie și încântare se plimba pe aici cu Irene în primii ani ai căsniciei lor. Mâncau chiar în trăsură cu patru cai a tatălui său, căci mama lui își silise bărbatul să aibă echipaj personal, deoarece așa era șic pe vremea aceea. Toată lumea avea trăsură și era mult mai elegant să mănânci în ea decât pe aceste tribune de lemn informe! De fiecare dată Montague Dartie bea mai mult decât ar fi trebuit. De altfel Soames era de părere că și în ziua de azi oamenii beau mai mult decât trebuie, dar pe vremuri aveau măcar scuza bunei dispoziții; azi, cu toată băutura, veselie dispăruse cu desăvârșire. Își aduse aminte de George Forsyte care — bufon cum a fost întotdeauna — se urca pe capra trăsurii tatălui său și, având în vedere că unul din frații săi, Roger, învățase la Harrow, iar celălalt, Eustace, la Eton, ținea într-o mână un steag albastru-deschis, iar în cealaltă unul albastru-închis și, când toată lumea tăcea, începea să strige: "Etoon — Harrow!"; Eustace însă urmărea atent pe cei nouă jucători din echipa școlii lui, prea elegant pentru a purta vreun steag în mână și prea distins pentru a scoate măcar o vorbă. Hm-m-m... vremuri apuse! Irene purta o rochie de mătase gri țesută cu fire de mătase verde-deschis. Soames întoarse capul spre Fleur. Fața îi era palidă și n-avea strălucire, parcă n-o interesa nimic! Dragostea aceea o chinuia — urâtă treabă! Întorcându-se apoi spre soția lui, observă că era mai fardată ca de obicei și că avea un aer disprețuitor, cu toate că, după câte știa el, n-avea pe cine sau ce disprețui. Promise plecarea lui Profond cu o liniște ciudată; oare această "mică croazieră" să fie praf în ochii lumii? Oricum ar fi, el, Soames, nu va lua cunoștință de realitate! După ce făcură ocolul terenului și trecură prin fața pavilionului, căutară masa lui Winifred în cortul clubului "Bedouin". Acest club — nou, cu lume amestecată — fusese întemeiat pentru promovarea călătoriilor, de către un domn care purta numele de Levi. Winifred intrase în acest club nu pentru că i-ar fi plăcut călătoriile, ci pentru că instinctul îi spunea că un club cu acest nume și asemenea întemeietor va ajunge departe și că dacă nu intră membră chiar de la început, nu va mai reuși să pătrundă acolo niciodată. Cortul clubului "Bedouin" era făcut din pânză portocalie, cu un text din *Coran* și o cămilă mică, brodată cu verde, deasupra intrării. Era cel mai strigător de pe tot terenul, în fața cortului îl întâlnea pe Jack Cardigan, cu cravată albastru-închis (el jucase odinioară în echipa Harrow), lovind în aer cu un baston de trestie de Malacca pentru a le arăta cum ar fi trebuit să lovească mingea un tânăr din echipă. Îi conduse în colțul cortului, la masa lui Winifred, unde erau așezați Imogen, Benedict cu tânăra lui soție, Val Dartie, fără Holly, și Maud cu soțul ei; după ce se așezară Soames și cele două doamne, rămase un loc gol.

— Sper că vine și Prosper, zise Winifred, cu toate că e foarte ocupat cu iahtul lui.

Soames aruncă o privire furișă. Nici o tresărire pe fața soției sale! Fără îndoială că ea știa dacă tipul va veni sau nu. Soames observă că Fleur se uită spre mama ei. Dacă Anette nu respectase sentimentele lui, ar fi trebuit să țină seama de acelea ale lui Fleur! Conversația, destul de

destrămată, era întreruptă de Jack Cardigan care vorbea despre jucătorii din echipă. Cita pe toți așii *cricket*-ului de la începuturile acestui joc cu aerul că, pentru el, acești campioni reprezintă o entitate rasială deosebită în sânul poporului englez. Soames isprăvisse homarul și începuse să mănânce friptura de porumbel, când auzi un glas:

— Am venit cu o mică întârziere, doamnă Dartie; apoi Soames văzu că locul gol se ocupă. Individul acela se așează între Anette și Imogen. Soames își continuă netulburat masa, schimbând câte o vorbă cu Maud și Winifred. În jurul lui toată lumea vorbea. Auzi glasul lui Profond zicând:

— Cred că greșiți, doamnă Forsyde; eu, eu fac prinsoare că domnișoara Forsyde e de părerea mea.

— În legătură cu ce? răsună vocea lui Fleur din cealaltă parte a mesei.

— Spuneam tocmai că fetele din ziua de azi sunt la fel cu cele de odinioară — nu s-au schimbat aproape deloc.

— Cunoașteți atât de multe fete din generația mea?

Răspunsul dur al lui Fleur izbi urechile tuturor, iar Soames se mișcă stingherit în fotoliul său verde.

— Nu, nu cunosc multe, dar mi se pare că ele au mica lor voință și merg după vrerea lor, așa cum au făcut întotdeauna fetele.

— Întocmai, zise Fleur.

— Oh, Prosper! interveni Winifred pe un ton liniștit. Cum poți afirma așa ceva? Gândește-te la fetele de pe stradă, la fetele acelea care au lucrat în fabricile de muniții, la midinetele din prăvălii; purtarea lor este, într-adevăr, supărătoare.

La cuvântul "supărătoare", Jack Cardigan își opri disertația: iar în tăcerea care se lăsase, *Monsieur* Profond zise:

— În trecut totul era interiorizat, acum este exteriorizat; aceasta este singura deosebire.

— Dar morala lor? strigă Imogen.

— Aceeași morală de totdeauna, doamnă Cardigan; dar acum au mai multe prilejuri de manifestare.

La aceste vorbe de un cinism atât de profund, Imogen răspunse cu un zâmbet, Jack Cardigan rămase cu gura căscată, iar scaunul lui Soames scârțâi.

Winifred zise:

— Cred că exagerezi, Prosper.

— Care este părerea dumneavoastră, doamnă Forsyde? Nu credeți că firea omenească este mereu aceeași?

Soames își stăpâni pornirea de a se ridica și de a-l plesni pe Profond. Auzi răspunsul lui Anette:

— În Anglia firea omenească nu e ca aceea din alte părți ale lumii.

Încă una din blestematele de ironii!

— Poate eu nu cunosc prea bine această mică țară.

Soames gândi: "Slavă Domnului, n-o cunoști deloc! Dar mi se pare că peste tot fierbe cazanul. Noi toți căutăm plăcerea, așa cum am căutat-o întotdeauna."

Al dracului individ! Cinismul lui era de-a dreptul jignitor!

După masă plecară cu toții să-și facă plimbarea de digestie. Soames era prea mândru pentru a-i urma: știa că Anette a plecat să se plimbe cu Profond, iar Fleur cu Val; îl alesese, desigur, pe Val, pentru că îl cunoștea pe băiatul acela. Soames se plimba cu Winifred. Sătui și cu obraji îmbujorați, mergeau tăcuți în mijlocul mulțimii elegante și strălucitoare.

După câteva minute Winifred suspină:

— Ce n-aș da să ne întoarcem cu patruzeci de ani în urmă!

Și în amintirea ei trecu nesfârșitul alai al toaletelor ei de la nenumăratele serbări de la "Lord", rochiile și pălăriile plătite de tatăl ei pentru a salva aparențele, căci criza financiară o amenința deseori.

— Știi, Soames, că dacă privesc în urmă mi se pare că totul a fost foarte amuzant. Uneori mi-e chiar dor de Monty. Tu ce părere ai despre oamenii din ziua de azi?

— Au foarte puțin stil. Lumea bună a început să se prăbușească în același timp cu apariția bicicletei și automobilului, iar războiul a lichidat-o cu desăvârșire.

— Mă întreb ce va mai veni, zise Winifred cu un glas visător, gândindu-se la friptura de porumbel pe care o mâncase. Nu m-aș mira dacă ne-am întoarce la crinolone și pantaloni largi. Uită-te și tu la rochiile astea!

Soames dădu din cap.

— Bani mai sunt. Dar oamenii nu mai cred în nimic. Nimeni nu pune deoparte bani albi pentru zile negre. Tineretul acesta... trăiește de azi pe mâine și caută numai plăcerea.

— Uită-te la pălăria asta! zise Winifred. Nu știu ce să zic — dar dacă te gândești la toți morții din război și la răsturnările provocate de el, mi se pare că oamenii sunt de admirat. Nu există pe lume nici o altă țară ca a noastră; Prosper Profond pretinde că toate sunt ruinate în afară de America, iar americanii ne-au imitat întotdeauna în felul de a se îmbrăca.

— Individul acela, zise Soames, pleacă cu adevărat în mările Sudului?

— Oh! Nu știi niciodată unde pleacă Prosper!

— El e o creație a timpurilor actuale, mârâi Soames. Cred că ești de acord cu mine.

Winifred puse mâna pe brațul lui.

— Nu întoarce capul, îi zise în șoaptă, dar uită-te discret spre dreapta, în rândul prim din tribuna principală.

Soames, luând toate precauțiunile convenite, privi cât putu mai bine. Un bărbat cu țilindru gri, cu barbă cărunță, cu obraji arși de soare, slabi și zbârțiți, cu o ținută elegantă, ședea alături de o femeie îmbrăcată în rochie verde-deschis, ai cărei ochi mari, negri erau ațintiți asupra lui. Soames lăsă privirea în pământ. Ce ciudat se mișcă picioarele, așa, unul după altul! Winifred îi șopti la ureche:

— Jolyon pare foarte bolnav, dar întotdeauna a avut stil. *Ea* nu se schimbă — doar părul i-a albit.

— De ce i-ai vorbit lui Fleur despre povestea aceea?

— Eu n-am spus nici o vorbă. A aflat-o prin propriile ei mijloace. Eram convinsă că va afla.

— În orice caz e foarte neplăcut. S-a îndrăgostit de băiatul lor.

— Micuța ta vrăjitoare a vrut să mă atragă și pe mine în mrejele ei, murmură Winifred; dar ce te faci tu, Soames?

— Aștept desfășurarea evenimentelor.

Tăcură amândoi, plimbându-se mai departe prin înghesuială.

— Într-adevăr! zise brusc Winifred; parcă e mâna destinului. Deși mi se pare o poveste cam demodată. Ia te uită! George și Eustace!

George Forsyte, mare și greoi, se opri în fața lor.

— *Hallo*, Soames! îi zise. Tocmai m-am întâlnit cu Profond și cu soția ta. Dacă te grăbești îi ajungi din urmă. Ai mai fost pe la bătrânul Timothy?

Soames dădu din cap, iar valurile mulțimii îi despărțiră.

— Mie întotdeauna mi-a fost simpatic George. E atât de caraghios, zise Winifred.

— Mie niciodată, răspunse Soames. Unde e locul tău în tribună? Eu mă duc la al meu. Poate că mă așteaptă Fleur.

După ce o conduse pe Winifred la locul ei, Soames îl ocupă pe al său, urmărind siluetele albe care alergau pe terenul de joc, pocnetele mingilor din depărtare și aplauzele răsunând de jur-împrejur, în favoarea uneia sau a celeilalte echipe. Nici Fleur, nici Anette nu se întorseseră! În ziua de azi te poți aștepta la orice din partea femeilor! Aveau drept la vot. Erau "emancipate". Mare ispravă s-a făcut prin emanciparea lor! Iar Winifred care ar vrea să se întoarcă roata vieții cu patruzeci de ani! Ar reîncepe oare căsnicia cu Dartie? Dar el? Și reînvie iarăși trecutul — să șadă aici alături de Irene, ca prin 1883 și 1884, când nu se convinsese încă de falimentul căsniciei lor, când conflictul dintre ei nu devenise atât de puternic încât să nu mai fie chip să treacă peste el. Văzând-o acum alături de Jolyon, amintirile începură să se depene și mai vii în mintea lui Soames.

Nici acum nu pricepea de ce n-a vrut să se înțeleagă cu el. Se vede că era capabilă de iubire, dar a iubit alți bărbați! Iar pe el, singurul bărbat pe care ar fi trebuit să-l iubească, l-a respins. Privind în urmă, totul i se păru fantastic! Toată această relaxare modernă a concepțiilor despre căsătorie, cu toate că legile erau aceleași ca pe vremea când se căsătoriseră ei, tot acest dezmăț conjugal s-a născut din revolta lui Irene! Soames era convins că de la ea a pornit totul, din pricina ei se destramă proprietatea în toate formele ei. Da, totul a pornit de la ea! Iar acum — frumoasă stare de lucruri! Familie! Cămin! Cum mai pot exista acestea fără dreptul de proprietate? El n-a avut parte de un cămin în adevăratul înțeles al cuvântului! Dar oare era vina lui? Nu! El s-a purtat cât a putut mai bine. Iar răsplata — iată-i pe cei doi în tribună, și acum această poveste a lui Fleur!

Copleșit de singurătate, gândi: "N-am să le mai aștept! N-au decât să se întoarcă singure la hotel — dacă au de gând să se mai întoarcă!" Făcu semn unei birje, ieși din parc și se urcă în ea.

— Du-mă în Bayswater Road!

Bătrânele lui mătuși nu-l părăsiseră niciodată. Pentru ele a fost întotdeauna un musafir bine venit. Iar acum, cu toate că ele nu mai erau, în casă trăia Timothy!

Smither stătea în ușa deschisă.

— Domnul Soames! Tocmai voiam să iau puțin aer. Bucătăreasa o să se bucure mult c-ați venit!

— Cum se simte domnul Timothy?

— De câteva zile pare scos din fire, domnule Soames, și vorbește neconținut. Chiar azi-dimineață spunea: "Fratele meu James îmbătănește." Se gândește mereu la trecut și vorbește despre frații lui. Acum e foarte îngrijorat de investițiile lor. Deunăzi spunea: "Iată-l pe fratele meu Jolyon; nu vrea să cumpere rente de stat." Și părea tare întristat la gândul acesta. Pofțiți înăuntru, domnule Soames! Intrați, vă rog! Nu știți ce plăcere ne faceți; mai avem puțină variație!

— Bine, zise Soames, intru pentru câteva minute.

— Să vă spun drept, murmură Smither în vestibulul nu prea bine aerisit, săptămâna aceasta n-am prea fost mulțumite de el. De când îl știm a păstrat cele mai bune bucăți pentru sfârșitul mesei. Dar începând de luni, mănâncă la început tot ce e mai bun. Probabil că ați urmărit și

dumneavoastră cum mănâncă un câine. Orice i-ai da, el înghite mai întâi carnea. Pentru noi era un semn bun că domnul Timothy, la vârsta lui, lăsa cele mai bune îmbucături pentru sfârșitul mesei; dar acum ni se pare că nu mai are putere să se stăpânească, așa că nici nu mănâncă tot ceea ce are pe farfurie. Doctorul spune că nu înseamnă nimic deosebit, dar — Smither dădu din cap — mie mi se pare că domnul Timothy procedează așa de teamă că până la urmă nu va apuca să mănânce ce e mai bun. Purtarea aceasta, împreună cu vorbele pe care le spune, ne îngrijorează.

— A spus ceva important?

— N-aș putea spune, domnule Soames, totuși are ce are cu testamentul. A devenit foarte supărăcios. De ani de zile îl studiază în fiecare dimineață fără să zică nimic, dar de la o vreme încoace are mereu câte ceva de spus, și nouă ni se pare ciudat. Deunăzi am auzit: "Râvnesc la banii mei." Credeam că leșin pe loc, pentru că, așa cum i-am spus și domnului Timothy, sunt convinsă că nimeni nu vrea să-i ia averea. Mi-e chiar milă de el; cum se poate gândi la bani un om de vârsta lui? Mi-am luat inima-n dinți și i-am spus: "Să știți, domnule Timothy, că scumpa mea stăpână — domnișoara Forsyte, adică domnișoara Ann, domnule Soames, de la care am învățat totul — nu vorbea niciodată despre bani, avea un caracter deosebit." Domnul Timothy s-a uitat la mine; dar nici nu vă pot spune cu ce căutătură curioasă! Apoi mi-a zis scurt: "Nimeni nu dorește caracterul meu!" Gândiți-vă și dumneavoastră la vorbele acestea! Dar câteodată spune niște lucruri atât de inteligente, că-ți stă mintea în loc.

Soames privea o gravură veche de lână cuier, gândindu-se: "Are preț bun acum!"; apoi murmură:

— Mă duc să-l văd, Smither.

— Bucătăreasa e cu el, răspunse Smither sufocată de corsetul care o strângea; o să se bucure că ați venit.

Soames urcă încet scările, gândind: "N-aș vrea să trăiesc până la vârsta asta."

Ajuns la etajul al doilea, se opri și bătu la ușă. Ușa se deschise și apărură o față rotundă, fața unei bătrâne de vreo șaizeci de ani.

— Domnul Soames! zise. Ah! Domnule Soames.

Soames dădu din cap.

— Cum îți merge? și intră.

Timothy stătea în pat sprijinit între perne, cu mâinile împreunate pe piept, cu privirea fixată asupra unei muște de pe tavan. Soames se opri la picioarele patului privind-l.

— Unchiule Timothy, îi zise, apoi strigă mai tare: Unchiule Timothy!

Ochii lui Timothy părăsiră musca și se îndreptară către musafirul său. Soames văzu cum își udă buzele, cam învinețite, cu limba lui palidă.

— Unchiule Timothy, zise din nou; pot să-ți fiu de folos cu ceva? Vrei să-mi spui ceva? Dorești ceva?

— Ha! zise Timothy.

— Am venit să te văd și să te întreb dacă ești mulțumit dacă totul este în ordine?

Timothy dădu din cap. Parcă se străduia să recunoască chipul musafirului său.

— Ai tot ce-ți trebuie?

— Nu, zise Timothy.

— Dorești ceva de la mine?

— Nu.

— Eu sunt Soames, nepotul dumitale, Soames Forsyte. Fiul fratelui dumitale James. Timothy dădu din cap. Aș fi încântat să pot face ceva pentru dumneata.

Timothy făcu un semn, iar Soames se apropie de el.

— Tu, îi zise Timothy cu un glas care nu mai avea rezonanță, spune-le tuturor din partea mea... spune-le tuturor... și bătu cu degetele pe brațul lui Soames; să păstreze... să aibă răbdare... rentele de stat vor crește; apoi dădu de trei ori din cap.

— Am înțeles. Am să le spun, zise Soames.

— Da, zise Timothy și, ridicând privirea în tavan, adăugă: Musca aceea!

Cuprins de o emoție stranie, Soames privi spre bucătăreasă; obrazul ei gras era plin de crețuri și pungi de piele umflate de dogoreala sobei.

— Nu știți ce bine îi face c-a putut vorbi cu dumneavoastră, domnule, îi zise.

Timothy mârâi ceva, dar de data aceasta vorbea de unul singur; Soames ieși împreună cu bucătăreasa.

— Ce n-aș da să vă mai fac o cremă de fragi, domnule Soames. Vă aduceți aminte ce mult vă plăcea altădată! La revedere, domnule; *a fost* o mare plăcere.

— Ai grijă de el; e foarte bătrân.

Apoi strângându-i mâna zbârcită, coborî. Smither era tot în fața ușii deschise.

— Ce credeți, domnule Soames?

— Hm, mârâi Soames, parcă nu mai trăiește pe lumea aceasta.

— Așa e, nu e de mirare c-o spuneți asta dumneavoastră, care veniți de afară, din viața de toate zilele, zise Smither.

— Smither, să știi că-ți suntem îndatorați cu toții.

— Nu spuneți una ca asta, domnule Soames. Îl îngrijesc cu atâta drag — e un om minunat.

— La revedere, Smither! zise Soames și se urcă în birjă. "Se urcă rentele de stat! cugetă Soames, se urcă."

Ajuns la hotelul Knightsbridge, se duse în apartament și sună să i se servească ceaiul. Nu se întorsese nici Anette și nici Fleur. Și din nou se simți copleșit de sentimentul singurătății. Hotelurile acestea! Ce uriașe clădiri erau acum hotelurile! Își aduse aminte de zilele în care nu era hotel mai mare decât al lui Long sau Brown, Morley sau Tavistock, iar când se construia Langham sau Grand, oamenii sceptici dădeau din cap. Acum, unde te uiți nu vezi decât cluburi și hoteluri — hoteluri și cluburi! Tocmai acum când Soames se întorsese de la un miracol al tradiției și continuității — festivalul de la "Lord" — începu să se gândească la toate schimbările prin care trecuse Londra, orașul în care se născuse el acum șaiszeci și cinci ani. Independent de urcarea sau scăderea rentelor de stat, Londra devenise un oraș foarte bogat. Nicăieri terenurile n-au valoare mai mare, în afară de New York! Gazetele din ziua de azi sunt cuprinse de isterie, dar cine își aduce aminte de Londra de acum șaiszeci de ani, făcând comparație cu înfățișarea ei actuală, poate vedea sporirea și elasticitatea bogăției ei. Ei trebuie să-și țină firea și să meargă înainte. Soames își aducea aminte de străzile pavate cu bolovani și de paiele murdare, cu miros urât, de pe podeaua trăsirii cu care se plimba. Și câte ar putea povesti Timothy dacă ar mai avea memorie! E drept că vremurile se schimbă, oamenii aleargă sau stau pe loc, înspăimântați, dar iată Londra,

iată Tamisa și, mai departe, Imperiul Britanic care se întinde până la capătul pământului. N-ar fi de mirare să aibă dreptate Timothy. "Rentele de stat se urcă!" Factorul important este neamul, casta. În clipa aceea ochii cenușii ai lui Soames străluciră pătrunși de toată dârzenia de *bulldog* a neamului său, apoi privi liniștit reproducerea unui tablou din epoca reginei Victoria. Administrația hotelului cumpăraseră — la o licitație — trei duzini de asemenea reproduceri! Vechile tablouri de vânătoare sau hanurile de odinioară erau destul de frumoase — dar această marfă sentimentală... în fine! Epoca victoriană își trăise traiul! "Spune-le să aibă răbdare!" rostise bătrânul Timothy. Dar cum pot avea răbdare oamenii care trăiesc sub tăvălugul lumii moderne a "principiului democratic"? Cum să rămână neclintiti când chiar și viața intimă a omului e primejduită? La ideea că, poate, într-o bună zi va dispărea și proprietatea individuală, Soames, împingând ceașca de ceai din fața lui, se ridică și se îndreaptă spre fereastră. E o nebunie să crezi că va veni ziua în care omul n-are să aibă mai multe drepturi asupra Naturii decât are acum mulțimea de pe stradă asupra florilor, pomilor și apelor din Hyde Park! Nu! Nu se poate! Proprietatea individuală este temelia vieții, își repetă Soames. E drept că lumea a înnebunit puțin, dar așa înnebunesc și câinii din când în când, în nopțile cu lună plină, și fug, pleacă hoinari pentru o noapte: dar lumea, ca și câinii, știe unde a lăsat pruncii și culcușul lor cald și se întoarce la cămin unde se află tot ceea ce-i trebuie și de care se simte legată: proprietatea individuală. Acum, lumea a căzut în mintea copiilor și — întocmai ca bătrânul Timothy — mănâncă tot ce e mai bun la începutul mesei!

În spatele lui se auzi un zgomot, și-și dădu seama că se întorseseră soția și fiica lui.

— În sfârșit, v-ați întors! le zise.

Fleur nu răspunse; se opri o clipă, plimbându-și privirea de la el la mama ei. Apoi trecu în camera ei de culcare. Anette își turnă un ceai.

— Plec la Paris, la mama mea, Soames.

— Oh! La mama ta?

— Da.

— Pentru câtă vreme?

— Nu știu.

— Și când pleci?

— Luni.

Oare avea de gând să meargă într-adevăr la mama ei? Curios! Îi era cu totul indiferent! Și Anette pricepuse bine cât îi era de indiferent tot ceea ce făcea ea, atâta vreme cât nu era scandal. Și, brusc, apărură între ei, deslușit, fața pe care o văzuse azi după-amiază — Irene.

— Îți trebuie bani?

— Nu, mulțumesc, am de ajuns.

— Foarte bine. Ne anunți când te întorci, nu-i așa?

Anette puse pe farfurie prăjitura pe care o ținea între degete și, privind spre el sub genele-i vopsite, zise în limba franceză:

— Ce noroc că nu m-ai iubit niciodată, Soames!

Apoi se ridică și ieși. Soames era încântat că-i vorbise în limba ei maternă — așa nu era obligat să-i răspundă. Și iarăși îi apărură în minte cealaltă femeie — cu obraji palizi, ochii mari negri, încă frumoasă! Iar de departe, din adâncul ființei lui, îi năvăli în inimă o căldură ca de sub un morman de cenușă, scânteii care nu se stinseseră încă. Iar Fleur, îndrăgostită de băiatul ei! Stranie întâmplare! Oare există pe lume hazard?

Când un om merge liniștit pe stradă și îi cade o cărămidă în cap, da, acesta e hazard, fără îndoială. Dar cazul lui Fleur! "Am moștenit-o de la tine", îi spusese. Și ea — ea va continua.

PARTEA A TREIA

Capitolul I

APARIȚIA BĂTRÂNULUI JOLYON

Două impulsuri l-au îndemnat pe Jolyon să-i spună soției sale dimineața la ceai:

— Hai să mergem la meciul de *cricket* de la "Lord".

În primul rând "dorea" o variație pentru a micșora spaima și încordarea în care trăiseră amândoi în ultimele șaizeci de ore, de când Jon o adusese pe Fleur la Robin Hill, apoi "dorea" să mai răscrolească amintirile unui trecut nostalgic, știind că într-o zi nu prea depărtată se vor stinge cu totul.

Cu cincizeci și opt de ani în urmă Jolyon intrase la Eton, căci bătrânul Jolyon ținea ca fiul său să învețe la cea mai distinsă și mai costisitoare școală. Și an de an nu pierduse nici un meci de la "Lord". Pleca din Stanhope Gate împreună cu tatăl său care, în tinerețea lui, prin anul o mie opt sute douăzeci, cu toate că nu ajunsese un maestru în jocul de *cricket*, vorbea fără sfială de lovituri în plin, mingi ratate, mingi pe jumătate, mingi pe trei sferturi; iar tânărul Jolyon, cu îngâmfarea neîngăduitoare a tinereții, tremura de spaimă ca nu cumva să-l audă cineva pe tatăl său vorbind cu atâta incompetență. Numai la *cricket* mai avea asemenea emoții. De altfel, tatăl său — care purta pe atunci favoriții caracteristici epocii Războiului Crimeii — reprezenta pentru el bărbatul ideal. Deși nu fusese prin școli distinse, bătrânul Jolyon avea un echilibru și o eleganță înnăscute și nu făcuse niciodată greșeli pe care le fac oamenii vulgari. Ce încântare când, împreună cu tatăl lui, după ce stătuseră într-o căldură înăbușitoare, cu țilindru gri în cap, și strigaseră cât îi ținuse gura, se duceau acasă într-o birjă luxoasă, făceau baie, se îmbrăcau în smoching și plecau la clubul "Disunion" unde mâncau pește, cotele și tortă, ca apoi bătrânul și tânărul domn, cu mănuși de piele de culoarea levănțicii, să meargă la operă sau la teatru. Iar duminica, după meci, cu țilindrul turtit așa cum se cuvenea după asemenea emoții, să se ducă într-o trăsură specială la "Crown and Sceptre", unde se așezau pe terasa de pe malul Tamisei. Era anul 1860, epoca de aur, lumea era simplă, domnii eleganți, Democrația nu se născuse încă, iar cărțile lui Whyte Melville apăreau una după alta în tomuri groase.

O generație mai târziu, Jolyon mergea acolo cu fiul său, Jolly, care purta flori de neghină la butonieră, insigna școlii Harrow, căci bătrânul Jolyon dorise ca nepotul său să învețe la o școală puțin mai ieftină decât fiul său. De data aceasta Jolyon urmărea jocul cu emoție, el fiind de partea jucătorilor de la Eton iar Jolly cu cei de la Harrow; din căldura aceea înăbușitoare se întorceau acasă, în răcoarea serii, printre straturile de câpșuni de la Robin Hill, după cină jucau o partida de biliard, în care băiatul se străduia să dea cele mai complicate lovituri, făcând pe bărbatul

stăpânit și matur. În aceste două zile ale fiecărui an, Jolyon și fiul său trăiau de parcă erau numai ei pe lume, dar unul pe o poziție, celălalt pe alta — și Democrația abia se năștea!

Așadar Jolyon scoase din fundul dulapului un ținut gri, îi ceru lui Irene o bucățică de panglică albastră pe care și-o puse la butonieră și, evitând orice emoție, o porniră cu trăsura, trenul și taxiul până la terenul de *cricket* "Lord". Lângă Irene, îmbrăcată într-o rochie verde-deschis, cu tigheluri subțiri negre, Jolyon urmări meciul, încercând emoțiile de odinioară.

Când Soames trecu prin fața lor, bucuria zilei se sfârși. Fața lui Irene se desfigura, căci își mușca mereu buzele. Nu mai avea rost să rămână acolo când Soames sau poate fata lor ar putea trece de nenumărate ori plimbându-se prin fața lor. Jolyon zise:

— Scumpa mea, dacă vrei, hai să plecăm!

Seara, Jolyon se simți istovit. Nevoind ca Irene să-l vadă în starea aceasta, așteptă în salon până când o auzi cântând la pian; atunci, pe furiș, se duse în biroul cel mic. Deschise fereastra pentru a avea cât mai mult aer, lăsă ușa deschisă pentru a auzi muzica și, așezat în fotoliul tatălui său, închise ochii și își rezemă capul de perna îmbrăcată în piele cafenie, tocită de bătrânețe. Viața lui cu Irene fusese întocmai ca pasajul acesta din sonata lui Cesar Franck — partea a treia, divină... Iar acum, povestea aceasta a lui Jon — urâtă treabă! Jolyon ajunse la limita aceea a conștiinței când nu-și mai dădu seama dacă visează ori ba dar, șezând așa, cu ochii închiși, simți miros de țigară și în întunericul din fața ochilor săi închiși văzu parcă chipul tatălui său. Silueta apărea, dispărea, apoi apărea din nou; și parcă în fotoliul în care ședea el l-ar fi văzut pe tatăl său în haine negre, picior peste picior, legănându-și ochelarii între degetul mare și arătător; parcă i-ar fi văzut mustățile albe, mari, ochii adânciți în orbite, privindu-l pe sub fruntea boltită, și parcă îi spunea: "Jo, oare privești limpede situația? Tu trebuie să hotărăști. Ea nu este decât o femeie!" Oh! exact vorbele tatălui său; o frază caracteristică pentru epoca victoriană! Iar Jolyon îi răspunse: "Nu, mi-a fost frică — mi-a fost frică să n-o fac să sufere pe ea, pe Jon și chiar pe mine. Am și eu inimă și milă; mi-a fost frică." Dar ochii aceia bătrâni, atât de bătrâni și totuși mult mai tineri decât ai lui, continuă: "E vorba despre soția ta și fiul tău; despre trecutul tău. Ia-ți răspunderea, băiete!" Să fi fost oare mesajul unui spirit care s-a întors pe pământ sau era numai instinctul tatălui său, viu în ființa lui? Și din nou simți mirosul de fum de țigară — pielea vechiului fotoliu era îmbibată de acest miros. Foarte bine! Își va face datoria, îi va scrie lui Jon, va așterne totul negru pe alb! Începu brusc să respire greu, cu o senzație de sufocare, parcă i se umflase inima în piept. Se ridică și ieși la aer. Stelele erau foarte strălucitoare. Făcu câțiva pași pe terasă, apoi trecu colțul până la fereastra sălii de muzică, unde o văzu pe Irene șezând la pian. Lumina lămpii cădea peste părul ei argintat, părea îngândurată, ochii ei negri, mari deschiși priveau în gol, mâinile îi stăteau nemișcate pe clape. Apoi Jolyon văzu cum ridică mâinile și le încrucișează pe piept. "Se gândește la Jon, își zise; Jon este totul! și firesc să nu mai însemn nimic pentru ea!" Apoi, tiptil-tiptil, să nu-l vadă Irene, se întoarse la birou.

A doua zi, după o noapte grea, Jolyon se așeză la masă pentru a-și îndeplini datoria. Scrise cu greutate și cu multe ștersături.

"Copilul meu drag,

Ești destul de mare pentru a înțelege cât le este de greu celor bătrâni să se destăinuiască față de copiii lor. Nouă — mamei tale și mie, cu toate că pentru mine ea este veșnic tânără — ne e cu atât mai greu, cu cât trebuie să-i facem mărturisiri ființei pe care o iubim mai presus de orice. Nu pot să spun că suntem conștienți de vreun păcat săvârșit, cred că în viață oamenii încearcă foarte rar acest sentiment, dar lumea poate fi de altă părere. Și, oricum ar fi fost purtarea noastră, bună sau rea, ea n-a pledat în favoarea nevinovăției noastre. Adevărul este, scumpul meu, că atât mama ta, cât și eu am avut un trecut; și acum sarcina mea este să ți-l dezvălui, deoarece atinge în mod atât de profund și de dureros viitorul tău. Demult, acum foarte mulți ani, prin anul 1883, când mama ta nu avea decât douăzeci de ani, i s-a întâmplat o mare nenorocire, ale cărei urmări dăinuiesc poate și azi: a făcut o căsătorie nefericită — nu, nu cu mine, Jon. Fără avere personală și neavând decât o mamă vitregă foarte asemănătoare cu Jezebel⁶² — era foarte nenorocită în casa părintească. S-a căsătorit cu tatăl lui Fleur, vărul meu Soames Forsyte.

El o urmărise cu multă perseverență căci, trebuie să fim dreپți față de el, o iubea la nebunie. O săptămâna după căsătorie ea și-a dat seama că săvârșise o greșeală de neiertat. N-a fost vina lui; vinovată a fost lipsa ei de judecată — nenorocul ei."

Până aici Jolyon păstră o nuanță de ironie, dar de aici încolo subiectul grav i-o răpi.

"Jon, aș vrea să-ți explic, pe cât îmi stă în putință — și-mi este foarte greu — cu câtă ușurință se poate înfăptui o căsătorie nefericită, ca aceea a mamei tale. Vei spune, desigur: «Cum s-a putut căsători cu el dacă nu-l iubea cu adevărat?» Ai avea dreptate dacă n-ai ține seama de una sau două împrejurări îngrozitoare. Din această greșeală inițială a ei s-au născut toată frământarea, suferința și tragedia de mai târziu, și nu știu dacă voi reuși să ți-o tălmăcesc în vorbe. Trebuie să știi, Jon, că în vremea aceea și chiar și astăzi — cu toate că se vorbește acum atâta despre progres, nu văd cum ar putea fi altfel — cele mai multe fete se mărită fără să cunoască latura sexuală a vieții. Chiar dacă știu ce înseamnă, ele n-au nici o experiență în privința asta. Și aici zace cheia întregii probleme. Această lipsă de experiență, indiferent de cunoștințele verbale, e pricina tuturor tulburărilor și neînțelegerilor conjugale. În nenumărate căsătorii fetele tinere — și una dintre ele a fost și mama ta — nu știu și nu pot ști dacă iubesc sau nu iubesc pe bărbatul cu care se căsătoresc; ele nu-și dau seama decât după ce se săvârșește acel act de unire care face din căsătorie o realitate. În cele mai multe cazuri, și mai ales când sentimentele nu sunt complet deslușite, acest act cimentează și întărește această legătură, iar în altele — și acesta a fost cazul mamei tale — dezvăluie greșeala săvârșită, distrugând și eventuala legătură sentimentală dintre cei doi soți. Nu există în viața unei femei o tragedie mai mare decât asemenea descoperire care devine, pe zi ce trece, mai deslușită. Oamenii grosolani și cei care nu gândesc pot râde în fața unei asemenea greșeli, zicând: «Zarvă multă pentru nimic!» Oamenii fără perspectivă și egocentricii care judecă viața altora după a lor pot condamna pe cei ce săvârșesc această tragică eroare; da, îi condamnă să

⁶²Personaj biblic, soția lui Ahab, regele Israelului (874-858 î.e.n.), care ar fi exercitat o influență răufăcătoare asupra regelui.

trăiască toată viața în temnița pe care și-au clădit-o ei. Cunoști și tu proverbul: «Cum îți așterni, așa vei dormi». E o zicală dură, nedemnă de a fi rostită de un *gentleman* sau de o *lady* în adevăratul sens al acestor cuvinte; mai mult decât atât nu pot spune despre ei. Eu n-am fost niciodată ceea ce se cheamă un bărbat moral; dar, scumpul meu Jon, eu nu vreau să-ți vorbesc în termeni care te-ar face să judeci cu ușurință legăturile în care intri sau angajamentele pe care le iei. Doamne ferește! Însă cu experiența vieții mele lungi, pot să-ti spun că cei ce condamnă victimele acelor tragice greșeli, și condamnă fără a întinde o mână de ajutor, nu sunt oameni sau, mai bine zis, ar fi inumani în cazul că și-ar da seama de ceea ce fac. Dar ei nu-și dau seama! Să nu mai vorbim despre ei! Eu îi disprețuiesc întocmai cum, desigur, mă disprețuiesc ei pe mine. Ți-am spus toate acestea pentru că acum te pun în situația de a judeca pe mama ta, și cum ești foarte tânăr, nu ai experiența vieții. Povestea continuă astfel: după trei ani de încercări zadarnice de a înfrânge repulsia ei — era să spun scârba ei și, să știi, nu este un cuvânt prea dur, deoarece repulsia, în împrejurările în care a încercat-o ea, devine repede scârbă —, după trei ani, care pentru o ființă sensibilă, iubitoare de frumos și armonie ca mama ta, au fost ani de chin, a întâlnit un tânăr care s-a îndrăgostit de ea. Era arhitect, el a construit casa în care locuim noi azi, a clădit-o pentru ca tatăl lui Fleur și cu mama ta să locuiască într-însa, o nouă temniță în care s-o închidă în locul celei în care locuiau la Londra. Se pare această casă a avut un rol covârșitor în desfășurarea ulterioară a evenimentelor. În cele din urmă și mama ta s-a îndrăgostit de tânărul arhitect. Nu trebuie să-ți spun că omul nu e întotdeauna liber să aleagă pe cel de care se îndrăgostește, dragostea vine de la sine. N-ai ce face! Așa a venit și la ea. Îmi închipui — cu toate că niciodată nu mi-a vorbit despre acest lucru — zbuciumul prin care a trecut, căci fusese crescută după principii foarte riguroase și nu lua viața ușor; nu, deloc. Totuși, sentimentul lor i-a copleșit și l-au trăit din plin. Apoi urmă o tragedie cumplită. Trebuie să-ți vorbesc despre ea, pentru că altfel nu vei înțelege niciodată situația reală în fața căreia te afli tu acum. Bărbatul cu care se căsătorise — Soames Forsyte, tatăl lui Fleur —, într-o noapte, când pasiunea ei pentru acest tânăr ajunsese la culme, a siluit-o în baza drepturilor sale de soț legitim. A doua zi, întâlnindu-se cu iubitul ei, ea i-a spus ce se întâmplase. Nu se știe dacă arhitectul s-a sinucis sau, tulburat cum era, a fost călcat de un omnibuz din întâmplare; dar omul a murit. Gândește-te la mama ta, în seara când a aflat de moartea lui. Din întâmplare eu am văzut-o. Bunicul tău m-a trimis s-o ajut, dacă pot. Dar n-am apucat decât s-o văd, căci soțul ei mi-a închis ușa în față. N-am uitat însă niciodată expresia de pe fața ei; o am și acum vie în fața ochilor. Atunci n-o iubeam, și nici doisprezece ani după aceea, dar n-am putut-o uita niciodată, copilul meu drag — crede-mă, nu e ușor să aștern pe hârtie asemenea lucruri. Dar, după cum vezi și tu, trebuie s-o fac. Mama ta trăiește prin tine, pentru tine, și te iubește mai mult decât orice pe lume. Nu vreau să-ți vorbesc urât despre Soames Forsyte. Nu vreau să-l judec prea aspru.

Multă vreme mi-a fost milă de el, și poate că l-am compătimit chiar și atunci. După judecata oamenilor ea greșise, iar el era în drepturile lui. El o iubea în felul lui. *Ea era proprietatea lui*. Așa judecă el viața — sentimentele oamenilor, inimile lor — proprietate. Nu e vina lui, așa s-a născut. Pentru mine asta înseamnă o mentalitate oribilă, dar n-am nici un merit — așa m-am născut. După cum te cunosc, cred că și tu ai oroare de

ea. Și acum să-ți povestesc mai departe. În aceeași noapte mama ta a fugit din casa lui; timp de doisprezece ani a trăit singură, absolut singură, Jon, până în anul 1899, când soțul ei — după cum vezi era încă soțul ei legitim, căci el n-a cerut divorțul, iar ea, bineînțeles, nu avea dreptul să-l ceară —, dându-și probabil seama că vrea să aibă un copil, începu s-o urmărească, cerându-i să se întoarcă la el și să-i dăruiască un copil. Cum bunicul tău îi lăsase mamei tale prin testament o mică moștenire, iar eu eram fideicomisul ei, am asistat la toate demersurile lui Soames Forsyte. În acest timp m-am apropiat de ea, m-am îndrăgostit de ea. Insistențele lui deveniseră din ce în ce mai aprige, până când, într-o bună zi, mama ta a venit aici, rugându-mă s-o apăr. Soțul ei, care o urmărea și cunoștea fiecare mișcare a ei, a încercat să ne separe, intentând acțiuni de divorț; sau poate că voia numai să ne amenințe — nu știu precis; în orice caz, numele ei, împreună cu al meu, a fost dat publicității. Aceasta a fost hotărâtor pentru noi, și ne-am unit cu adevărat. Ea a divorțat, s-a căsătorit cu mine și te-ai născut tu. Am trăit în cea mai desăvârșită fericire, cel puțin în ceea ce mă privește pe mine. Și sper că și mama ta. Foarte curând după divorț, Soames s-a căsătorit cu mama lui Fleur și s-a născut ea. Aceasta este povestea, Jon. Ți-am istorisit-o pentru că, văzând dragostea ta pentru fata acestui bărbat, mi-am dat seama că tu mergi orbește spre un fapt care va distruge pentru totdeauna fericirea mamei tale, dacă nu și pe a ta. Nu vreau să-ți vorbesc despre mine, căci la vârsta mea nu cred să mai fac multă vreme umbră pământului, și chiar dacă aș suferi, ar fi numai din pricina durerii ei și a tale. Dar ceea ce aș vrea să înțelegi este că sentimente de groază și scârbă ca acestea nu se pot uita, nu dispar niciodată. Și astăzi încă sunt vii în sufletul ei. Chiar ieri, la "Lord", l-am zărit din întâmplare pe Soames Forsyte. Dacă ai fi văzut fața ei, te-ai fi convins de cele ce-ți spun. Ideea că tu te-ai putea căsători cu fata lui e un coșmar pentru ea, Jon. N-am nimic împotriva lui Fleur, decât că e fata lui. Iar copiii tăi, dacă te căsătorești cu ea, vor fi, deopotrivă, nepoții mamei tale și ai lui Soames, bărbatul care a posedat-o pe vremuri pe mama ta tratând-o ca pe o sclavă. Gândește-te la ceea ce înseamnă acest lucru. Prin aceasta căsătorie tu intri în lagărul în care mama ta a fost prizonieră, unde a suferit cele mai cumplite torturi. Tu abia ai pășit pragul vieții, o cunoști pe fata aceasta de două luni, și chiar dacă crezi c-o iubești la nebunie, te rog desparte-te imediat de ea. Nu-i pricinui mamei tale o durere atât de aprigă și o umilință atât de gravă pentru zilele pe care le va mai avea de trăit. Cu toate că mie îmi pare veșnic tânără, are totuși și ea cincizeci și șapte de ani. În afară de noi doi nu are pe nimeni pe lume. Curând nu te va avea decât pe tine. Adună-ți mințile, Jon, și desparte-te. Nu pune acest nor și zăgaz între voi. Nu-i zdrobi inima, Jon! Dumnezeu să te binecuvânteze, copilul meu drag; și încă o dată te rog iartă-mă pentru toată durerea pe care ți-o produce această scrisoare — noi am încercat să te cruțăm dar, după câte se pare, Spania n-a fost de nici un folos.

Cu același drag de totdeauna, tatăl tău,
Jolyon Forsyte."

După ce își isprăvi spovedania, Jolyon își sprijini obrazul supt în mână și o recită. Cuprindea lucruri care îi provocau atâta durere la gândul că Jon le va citi, încât îi venea s-o rupă. Un Forsyte atât de discret și rezervat să spună asemenea lucruri unui băiat tânăr, fiului său, să vorbească despre ele în legătură cu soția și mama băiatului era îngrozitor! Și, totuși, cum ar

putea înțelege Jon realitatea, prăpastia de netrecut, cicatricea ce nu se poate șterge? Fără aceste lămuriri nu-i poate cere să-și înăbușe iubirea. Dacă nu-i spune totul, n-are rost să-i scrie!

Îndoind scrisoarea, o puse în buzunar. Slavă Domnului! Era sâmbătă, avea vreme să se mai gândească până duminică seara, căci chiar dacă ar expedia-o azi, Jon n-ar primi-o decât luni. Această amânare îl ușura, cu atât mai mult cu cât, fie că o expediază sau ba, mărturisirea era scrisă.

În grădina de trandafiri, care luase locul câmpului de ferigă de odinioară, Irene, cu un coșuleț pe braț, curăța și tăia trandafirii. Ea făcea întotdeauna ceva, iar Jolyon o invidia, căci el, în ultima vreme, stătea degeaba. Porni spre ea. Irene ridică mâna, arătându-i o mânușă murdară, și îi zâmbi. Părul îi era strâns sub o dantelă legată sub bărbie, iar fața ei ovală, cu ochi mari negri, părea foarte tânără.

— Musculițele verzi sunt groaznice anul ăsta, cu toate că e răcoare. Pari obosit, Jolyon!

Jolyon scoase mărturisirea din buzunar.

— Uite ce-am scris. Cred că e bine s-o citești și tu.

— Lui Jon?

În clipa aceea fața lui Irene se schimbă complet; părea năucită.

— Da; crima iese la iveală.

Jolyon îi întinse scrisoarea și porni mai departe, printre trandafiri. Iar după câțva timp, văzând-o nemișcată, cu foile de hârtie lipite de fustă, pricepu c-o citise și se întoarse la ea.

— Ai ceva de spus?

— E admirabilă. Nu cred că s-ar fi putut spune mai bine. Îți mulțumesc, dragul meu.

— Găsești c-ar trebui să las ceva la o parte?

Irene dădu din cap.

— Nu. Trebuie să știe totul pentru a înțelege.

— Așa m-am gândit și eu, dar totuși mi-e greu, foarte greu.

Jolyon avu senzația că pentru el e chiar mai dureros decât pentru ea — lui îi era mai greu să discute probleme sexuale cu un bărbat decât cu o femeie; și apoi Irene a fost întotdeauna mai naturală și mai sinceră, nu atât de introvertită cu el, cu firea lui de adevărat Forsyte.

— Mă întreb dacă va înțelege, chiar și după ce-i spunem toate astea. Știi, Jolyon, e atât de tânăr și are aversiune pentru aspectele fizice ale dragostei.

— A moștenit lucrul acesta de la tatăl meu, care era pudic ca o fetiță în fața acestor chestiuni. Crezi că-i mai bine să refac scrisoarea spunându-i pur și simplu că l-ai urât pe Soames?

Irene făcu un semn negativ din cap.

— Ura e doar o vorbă. Nu explică nimic. E mai bine așa cum ai conceput-o tu.

— Foarte bine. Mâine o expediez.

Irene își ridică obrazul, iar Jolyon, în văzul tuturor ferestrelor îmbrăcate în viță sălbatică ale casei celei mari, o sărută.

Capitolul II MĂRTURISIRE

Târziu, în după-amiaza aceleiași zile, Jolyon așipi în fotoliul cel mare

din birou. Pe genunchi, deschisă și cu fața în jos, stătea *La Rotisserie de la reine Pédauque*⁶³, și tocmai înainte de a-l fura somnul, își zise: "Oare noi englezii îi vom iubi vreodată cu adevărat pe francezi?" El îi iubise întotdeauna, se simțea bine între ei, îi plăceau mentalitatea, gustul și mâncărurile lor. Înainte de război, când Jon era la internat, fusese împreună cu Irene în Franța de mai multe ori. Povestea lor romantică, ultimul și cel mai frumos roman al vieții lui, începuse la Paris. Totuși, era firesc ca englezul obișnuit să nu iubească poporul francez dacă nu-l privește cu o anumită obiectivitate estetică! Ajuns la aceasta concluzie melancolică, Jolyon ațipi.

Când se trezi, dădu cu ochii de Jon, stând în picioare între fotoliul lui și fereastră. Desigur că băiatul intrase prin grădină și acum aștepta ca tatăl lui să se trezească. Jolyon, pe jumătate adormit, îi zâmbi. Ce frumos era băiatul, sensibil, cald, cinstit! Apoi simți un junghi puternic în inimă; și toată ființa lui fu cuprinsă de un tremur nervos. Jon! Mărturisirea! Jolyon făcu un efort de voință și zise pe un ton stăpânit:

— Ce e cu tine, Jon? De unde ai apărut?

Jon se aplecă și-l sărută pe frunte.

Abia atunci observă Jolyon expresia de pe fața băiatului.

— Am venit să-ți spun ceva, tată.

Jolyon se strădui din răspuțeri să biruie senzația de sufocare din piept și nodul ce i se pusese în gât.

— Bine, bătrâne, stai jos. Ai văzut-o pe mama ta?

— Nu.

Obrajii rumeni ai băiatului se făcură, brusc, albi ca varul. Jon se așeză pe brațul bătrânului fotoliu de piele întocmai cum, pe vremuri, se așeza Jolyon lângă tatăl său, instalat comod, rezemat de spetează. Așa ședea el lângă tatăl său până când s-au rupt relațiile dintre ei — nu cumva se află acum și el într-o situație asemănătoare cu fiul său? Toată viața a avut oroare de scene, ca de otravă; s-a ferit de certuri, a trăit liniștit, așa cum a vrut el, și a lăsat și pe alții să trăiască cum vor ei. Iar acum, la sfârșitul zilelor sale, iată-l în fața unei scene mai dureroase decât toate cele de care s-a ferit. Așternându-și o mască peste obrazul lui răvășit de emoții, Jolyon așteptă ca fiul său să vorbească.

— Tată, zise Jon încet, Fleur și cu mine ne-am logodit.

"Întocmai!" gândi Jolyon răsuflând cu greu.

— Știu că tu și cu mama sunteți împotrivă. Fleur mi-a spus că mama, înainte de a se căsători cu tine, a fost logodită cu tatăl ei. Eu nu știu, firește, ce s-a întâmplat atunci, dar trebuie să se fi petrecut foarte demult. O iubesc mult, tată, și ea spune că mă iubește.

Jolyon scoase un sunet straniu, parcă râdea și gemea în același timp.

— Tu ai nouăsprezece ani, Jon, iar eu am șaptezeci și doi. Cum vrei să ne înțelegem noi doi într-o asemenea chestiune? Nu-i așa?

— Tată, tu o iubești pe mama; tu trebuie să știi ce simțim noi. Cred că nu e drept să ne distrugeți fericirea pentru niște întâmplări vechi. Spune și tu?

Acum era momentul să facă mărturisirea, dar Jolyon gândi să încerce tot ce poate pentru a o evita. Puse mâna pe brațul băiatului și zise:

— Uite ce este, Jon! Aș putea să te contrazic spunându-ți că sunteți amândoi prea tineri și nu știți ce vorbiți și ce simțiți, dar tu nu m-ai asculta; de altfel nu acesta este argumentul potrivit. Din păcate, tinerețul

⁶³ *Birtul la Regina Pidaque*, roman de Anatole France

nu învață din experiența celor bătrâni! Tu vorbești cu ușurință despre "întâmplări străvechi", neștiind, după cum recunoști chiar tu, ce s-a întâmplat. Dar spune, Jon, de când ești tu pe lume ți-am dat eu vreodată prilejul să te îndoiești de dragostea mea pentru tine și de cuvântul meu?

Dacă în aceste clipe Jolyon n-ar fi fost atât de emoționat, poate că l-ar fi distrat conflictul din sufletul băiatul provocat de vorbele lui. Jon îl strânse în brațe, voind să-i arate că are încredere în el, dar pe fața lui se citea groaza, căci nu știa cum va interpreta tatăl lui aceste îmbrățișări. Totuși, Jolyon era recunoscător pentru afecțiunea copilului său.

— Deci, Jon, poți să-mi dai crezare. Dacă nu renunți la această dragoste, ai s-o nenorocești pe mama ta, zdrobindu-i inima pentru câte zile va mai avea de trăit. Crede-mă, dragul meu, trecutul, oricum ar fi fost, nu se poate uita — nu se poate, Jon.

Băiatul se ridică de pe brațul fotoliului. "Uite-l, acum o vede pe Fleur, gândi Jolyon; e vie în fața lui, se mișcă, vorbește — frumoasă, tânără, îndrăgostită!"

— Nu pot tată! Nu pot renunța, chiar dacă mi-o ceri tu! Nu pot!

— Dacă ai cunoaște adevărul ai renunța fără șovăială. Sunt convins. De ce nu vrei să mă crezi?

— Cum poți ști ce-aș gândi eu, dacă l-aș cunoaște? O iubesc mai mult decât orice pe lume.

Fața lui Jolyon tresări, apoi zise încet, cu adâncă mâhnire:

— Mai mult decât pe mama ta, Jon?

Văzând fața lui crispată și pumnii strânși, Jolyon își dădu seama de încordarea și zbuciumul fiului său.

— Nu știu! izbucni Jon. Nu știu! Dar ideea că trebuie să renunț la Fleur așa, pentru nimic — pentru ceva ce nu înțeleg, pentru motive care, desigur, nu sunt atât de grave cum pretindeți voi —, mă face să... mă face să...

— Crezi că suntem nedrepti încercând să vă despărțim. Da, așa este. Dar chiar și așa e mai bine să te desparți decât să rămâi cu ea.

— Nu pot. Fleur mă iubește și eu o iubesc. Îmi ceri să am încredere în tine; dar de ce n-ai avea tu încredere în mine, tată? Noi nu vrem să știm nimic — nu ne interesează adevărul, căci nu mai poate schimba hotărârea noastră. Cel mult ar face ca amândoi să vă iubim, pe tine și pe mama, și mai mult.

Jolyon duse mâna la buzunarul hainei, dar o scoase fără scrisoare; rămase mai departe nemișcat, cu limba strâns lipită de dinți.

— Gândește-te ce a însemnat mama ta pentru tine, Jon! Ea nu te are decât pe tine; eu nu mai am mult de trăit.

— De ce nu? Nu e drept să vorbești acum despre... De ce nu?

— Știi de ce? zise Jolyon rece; pentru că doctorii mi-au spus că nu mai am mult de trăit. Acum ai înțeles?

— Oh, tată! strigă Jon, și îi dădură lacrimile.

Această prăbușire a fiului său, pe care nu-l văzuse plângând de când avea zece ani, îl emoționa puternic pe Jolyon. Abia acum își dădu cu adevărat seama de puritatea sufletească a fiului său și de cât de mult va avea de îndurat din pricina situației în care se afla și, în general, în toată viața lui de acum înainte. Apoi întinse mâna spre el cu un aer neputincios — dar nu putea, nu îndrăznea să se ridice în picioare.

— Nu plânge, bătrâne, îi zise, căci mă faci și pe mine să plâng.

Jon, stăpânindu-și deznădejdea, se întoarse cu spatele la el și rămase

nemișcat.

"Ce mă fac? Își zise Jolyon. Ce să-i mai spun pentru a-l convinge?"

— Deocamdată nu-i spune nimic mamei, îi zise. E destul de înspăimântată. Eu știu ceea ce simți tu, Jon. Dar tu ne cunoști destul de bine pe amândoi pentru a fi convins că nu ne e ușor să-ți distrugem fericirea. Ne e chiar foarte greu, scumpul meu, căci n-avem altă grijă pe lume decât fericirea ta. Eu nu mă gândesc decât la tine și la ea. Iar acum e vorba de viitorul tău și al ei.

Jon se întoarse. Era palid, iar ochii, adânciți în orbite, parcă ardeau.

— Dar ce este? *Care este motivul?* Nu mă chinui cu argumente vane!

Jolyon, dându-și seama că pierduse băătăia, duse din nou mâna la buzunarul hainei, răsuflând greu, cu ochii închiși; o ținu acolo vreme de un minut, apoi își zise: "Am avut o viață lungă și frumoasă — câteva momente amare — iar acesta este cel mai greu!" Apoi scoase mâna cu scrisoarea și zise cu glas ostenit:

— Dacă n-ai fi venit azi, mâine ți-aș fi expediat această scrisoare, Jon. Am încercat să te cruț — aș fi vrut s-o feresc pe mama și pe mine de această durere. Văd că n-am izbutit. Citește-o, eu mă duc în grădină.

Jolyon se aplecă, făcând un efort să se ridice. Jon, luând scrisoarea, zise iute:

— Nu, stai aici, ies eu; și plecă în goană.

Jolyon se prăbuși în fotoliu. Tocmai atunci o gânganie cu aripi albastre se găsi să zboare îndrăcită în jurul lui, dar bâzâitul ei îi făcea bine, era totuși altceva decât liniștea, pustiul... Oare unde s-a dus băiatul să citească scrisoarea? Blestemată scrisoare — blestemată poveste! Grea situație, grea pentru ea... grea pentru Soames... pentru cei doi copii... și pentru el! Inima îi bătea iute, îl durea. Viața — iubirile ei — munca ei — frumusețea ei — durerile ei și sfârșitul ei! A fost frumos în ciuda tuturor necazurilor — viața e frumoasă până în clipa când îți pare rău că te-ai născut. Viața — da, viața te distruge și totuși nu te face să dorești moartea — aici zace cruzimea ei! Ce păcat că omul are inimă! Gângania veni din nou bâzâind, purtând pe aripile-i albastre toată fierbințeala, zumzetul și mireasma zilelor de vară — da, îi aducea chiar și miresme de fructe coapte, ierburi uscate, lăstari tineri, miros de grajd. Iar afară, undeva, în mijlocul acestor miresme, Jon citea scrisoarea întorcând nervos foaie după foaie, tulburat și îndurerat, cu inima zdrobită. I se rupea inima gândindu-se la Jon. Băiatul era atât de blând, sentimental până în măduva oaselor, cinstit și conștient — ce nedreptate, ce cumplită nedreptate! Își aduse aminte de vorbele lui Irene: "Nu s-a născut pe lume un om care să știe să iubească cum iubește Jon și care să merite mai multă iubire decât el." Sărmanul Jon! Iată cum, într-o după-amiază senină de vară, se năruie toată lumea viselor lui! Tinerii iau viața prea în serios! Speriat de această viziune a Tinereții care ia lucrurile prea în serios, Jolyon se ridică și se îndreptă spre fereastră. Jon nu era nicăieri. Ieși pe terasă. Ah, numai de l-ar putea ajuta cumva — trebuie să-l ajute acum!

Trecând printre boschete, ajunse în grădină, dar Jon nu era nicăieri! Nu-l găsi nici printre piersicii și cașii încărcăți cu fructe date în copt. Mergând pe lângă cedrii cu frunzișul verde-închis, ieși pe câmp. Unde s-o fi dus? Să fi fugit jos în crâng — la terenul de vânătoare al copilăriei lui? Jolyon trecu printre grămezile de fân. Până luni se usucă complet, și dacă nu dă o ploaie, marți îl vor strânge. De câte ori n-a trecut el pe aici cu Jon, când era mic, ținându-l de mână! Oh, Doamne! Epoca de aur din viața

omului se sfârșește pe la vârsta de zece ani! Ajunse la lac, muștele și țânțarii dănțuiau veseli deasupra păpurișului, apa strălucea; de acolo intra în crâng. Era răcoare, aerul îmbălsămat de brad. Jon nicăieri! Îl strigă. Nici un răspuns. Se așază pe banca tăiată în buturuga veche, nervos, speriat, uitând de durerea lui de inimă. Nu trebuia să-l lase să plece singur cu scrisoarea aceea; ar fi trebuit să stea nemișcat lângă el! Foarte tulburat, se ridică pentru a se întoarce în casă. Ajuns în dreptul grajdurilor, mai strigă o dată, aruncând o privire în grajd. Acolo, în întuneric, în mirosul acela de vanilie și amoniac, ferite de muște, cele trei vaci Alderney rumegau liniștit; adineauri fuseseră mulse, iar acum așteptau să se întunece pentru a fi duse la pășunea din vale. Una din ele întoarse alene capul, privindu-l cu ochi lucioși; iar pe buza ei cenușie Jolyon văzu cum curg bale albe. Era atât de emoționat, încât tot ceea ce vedea era deslușit și impresionant — toată viața a dorit să picteze aceste imagini încântătoare — un miracol de lumină, de umbră și de culoare. Nu e de mirare că legenda îl așezase pe Cristos într-o ieseală — căci nu există pe lume nimic mai plin de adorație decât ochii unei vaci cu coarne albe, rumegând în aburul cald al grajdului! Strigă încă o dată. Nici un răspuns! Apoi, ieșind în grabă din pădurice, trecu pe lângă lac și urcă dealul. Bizară coincidență — îi trecu prin minte — ar fi ca Jon să fi coborât în crâng pentru a citi scrisoarea, descoperind adevărul tocmai în locul unde odinioară Irene și Bosinney descoperiseră că se iubesc, și tot pe buturuga unde, într-o dimineață de duminică, întorcându-se de la Paris, și-a dat și el seama că-o iubea pe Irene mai mult decât orice pe lume. Acesta ar fi fost locul cel mai nimerit unde Ironia să smulgă vâlul de pe ochii fiului lui Irene! Dar Jon nu era acolo! Oare unde s-o fi dus? Trebuie să-l caute pe bietul copil. O rază de soare străbătu pentru a întâri, în ființa lui copleșită de emoții, frumusețea acestei după-amiezi, a pomilor înalți cu umbre prelungi, a cerului albastru, a norișorilor albi, a miresmei fânului proaspăt, a ugitului porumbeilor și a florilor de pe tulpinile înalte...

Ajunse în grădina de trandafiri, și frumusețea trandafirilor, în lumina vie a soarelui arzător, îi păru că nu e din lumea aceasta... Aici, lângă această tufă de trandafiri roșii s-a oprit Irene pentru a citi scrisoarea și a hotărât să-i spună totul lui Jon! Acum știa totul! Să fi greșit Irene? Jolyon se aplecă, mirosi un trandafir, petalele îi atinseră nasul și buzele-i tremurânde; nimic nu era mai dulce și mai catifelat decât o petală de trandafir în afară doar de gâtul ei — Irene! Străbătu pajiștea, urcă povârnișul și ajunse lângă stejarul bătrân. Numai crengile din vârf mai străluceau, căci soarele, fierbinte, trecuse dincolo de casă; umbra se îndesise, și ce răcoare minunată era sub stejar — iar el era tare înfierbântat. Se opri un minut cu mâna pe funia leagănului — Jolly, Holly — Jon! Bătrânul leagăn! Apoi, brusc, se simți rău, îngrozitor de rău. "Am întrecut măsura! Mi-am făcut-o!" Se îndreptă, clătinându-se, spre terasă, se târî pe scări și căzu lângă peretele casei. Zăcu acolo gâfâind, cu fața îngropată în caprifoiul sădit cu atâta trudă de el și Irene pentru a parfuma aerul care intra în casă. Simțea mireasma florilor, dar se amesteca totul cu niște dureri îngrozitoare. "Iubirea mea! gândi; sărmanul băiat!" Apoi, cu mare efort, intra pe ușă și merse, clătinându-se, până la fotoliul bătrânului Jolyon. Se prăbuși în el. Cartea era încă acolo, cu creionul în ea; îl luă și încercă să scrie ceva pe pagina deschisă... Mâna îi căzu... Adică așa vine... așa este?...

Un spasm nemaipomenit; apoi întuneric...

Capitolul III

IRENE

Jon, năuc și speriat, cu scrisoarea în mână, fugi de-a lungul terasei și ocoli casa. Rezemat de peretele acoperit cu viță sălbatică din dosul casei, o deschise. Era lungă... foarte lungă! Teama îi crescuse; începu a citi. Când ajunse la cuvintele: "S-a căsătorit cu tatăl lui Fleur", i se păru că toate se învârtesc în jurul lui. Fiind chiar lângă o fereastră deschisă, sări peste ea în sala de muzică, trecu în hol și apoi urcă în camera lui de culcare. După ce-și muie fața cu apă rece, se așeză pe pat și citi mai departe, punând foaie după foaie pe pat. Scrisul tatălui său era citeț — de altfel îl cunoștea atât de bine, cu toate că niciodată nu primise de la el o scrisoare nici pe sfert cât aceasta. O citea simțind o greutate pe suflet — imaginea participa și ea puțin. La prima lectură înțelese deslușit durerea pe care o încercase tatăl său scriindu-i o asemenea scrisoare. După ce ultima foaie îi căzu din mână, simți un gol în inimă și începu s-o recitească. Totul i se păru dezgustător — mort și respingător. Apoi, brusc, fu cuprins de un val fierbinte, de o emoție îngrozitoare. Își acoperi fața cu amândouă mâinile. Propria lui mamă! Tatăl lui Fleur! Ridică din nou scrisoarea și o citi iute. Iarăși același sentiment de dezgust și moarte; iubirea lui era cu totul altfel! În scrisoare scrie că mama lui și tatăl ei! Ce groaznică scrisoare!

Proprietate! Pot exista pe lume bărbați care-și consideră soția drept proprietatea lor? Deodată începură a-i năvăli în minte chipurile oamenilor de pe stradă, de la țară — fețe roșii care seamănă cu capete de pește sărat; fețe grave cu o expresie aspră; spilcuite și uscate; violente; sute, mii de fețe! De unde să știe el ce gândesc și ce simt oamenii care au aceste chipuri? Cu capul în mâini, Jon gemu prelung. Mama! Ridică scrisoarea și o reciti: "groază și scârbă... vii în sufletul ei... copiii voștri... nepoții... bărbatul care a posedat-o pe vremuri pe mama ta tratând-o ca pe o sclavă..." Se ridică de pe pat. Acest trecut întunecat, care pândeste de peste tot pentru a ucide dragostea lui și a lui Fleur, trebuie să fi fost adevărat, căci altfel tatăl lui nu i-ar fi scris aceste rânduri. "De ce nu mi-au spus-o de la început? Își zise; chiar din ziua în care am văzut-o pentru prima oară pe Fleur? Știau doar c-o voi mai întâlni. Le-a fost frică, iar acum — acum am aflat!" Durerea care îl cuprinsese era atât de mare, încât nu mai putea nici gândi, nici judeca; se duse într-un colț întunecat al camerei și se așeză pe podea. Ca un animal mic și nenorocit, rămase acolo câțeva vreme. Întunericul și podeaua îl ușurau — parcă reveniseră vremurile când se juca de-a războiul, înlemnit, cu părul vâlvoi, cu mâinile împreunate în jurul genunchilor, șezu acolo în neștire. Zgomotul ușii dinspre camera mamei lui îl trezi din nemărginita-i deznădejde. Fusesse plecat de acasă și obloanele erau închise; iar în colțul în care ședea auzi doar foșnetul rochiei, pașii ei, apoi o zări dincolo de pat, stând în fața toaletei. Avea ceva în mână. Jon abia răsuflă, sperând că va ieși din cameră fără să dea cu ochii de el. O văzu atingând ușor obiectele de pe masa lui de toaletă, ca și cum le-ar fi mângâiat, apoi se opri în fața ferestrei — cenușie din cap până-n picioare, parcă era o nălucă. În cele din urmă întoarse capul; acum, acum trebuie să-l descopere! Buzele ei se mișcară: "Oh! Jon!" Vorbea singură. Glasul ei îl mișcă până-n fundul inimii. În mână ținea o mică fotografie. O ridică spre lumină pentru a o privi mai bine — era foarte

mică. O cunoștea, fotografia lui de când era copil mic de tot, pe care o purta mereu în geantă. Inima lui Jon bătea iute. Și, deodată, ca și cum i-ar fi auzit bătăile inimii, ochii ei se îndreptară spre el și-l văzu. La strigătul ei înăbușit și la mișcarea bruscă a mâinilor duse la piept, strângând fotografia, Jon zise:

— Da, eu sunt.

Ea făcu câțiva pași și se așeză pe patul lui, aproape de el, cu mâinile strânse la piept, cu picioarele pe foile scrisorii aruncate pe jos. Le privi, cu mâinile încleștate pe marginea patului. Se ținea dreaptă, cu ochii ei negri ațintiți asupra lui. În sfârșit, vorbi:

— Văd că ai citit, acum știi totul.

— Da.

— Ai vorbit cu tata?

— Da.

Urmă o lungă tăcere, apoi ea zise:

— Oh! scumpul meu.

— Totul e în ordine.

Emoțiile din sufletul lui erau atât de puternice și de amestecate, încât nici nu îndrăznea să se miște — mânie, deznădejde și, totuși, avea dorința stranie de-a simți mângâierea mâinii ei pe fruntea lui.

— Și ce ai de gând să faci?

— Nu știu.

Iarăși o lungă tăcere, apoi ea se ridică. Se opri nemișcată, o clipă, făcu un mic gest cu mâna și zise:

— Copilul meu drag, bucuria vieții mele, nu te gândești la mine — gândește-te numai la tine, și, ocolind patul, se duse în camera ei.

Jon, ghemuit ca o minge, parcă era un arici, se întoarse în colțul camerei și se așeză iar pe podea.

Să fi trecut douăzeci de minute poate, când un țipăt îl trezi. Venea dinspre terasă, de jos. Se ridică înspăimântat. Din nou un țipăt:

— Jon!...

Era mama; ea striga!

Ieși, coborî în goană scările, trecu prin sufragerie și intră în birou. O găsi îngenunchată în fața fotoliului de piele, iar tatăl său rezemat de spetează, alb ca varul, cu capul căzut pe piept, cu o mână pe o carte deschisă, cu creionul între degete — era atât de liniștit cum nu-l mai văzuse niciodată. Irene privi sălbatic în jurul ei și zise:

— Oh! Jon... e mort... e mort!

Jon se aruncă și el în genunchi și, întinzându-se peste brațul fotoliului pe care șezuse mai adineauri, își lipi buzele de fruntea lui. Rece ca gheața! Cum... cum poate fi tata mort când acum un ceas!... Mama lui îi înconjurase genunchii cu brațele și stătea cu pieptul lipit de picioarele lui Jolyon.

— De ce... de ce n-am fost lângă el? o auzi șoptind.

Apoi văzu pe carte, scris cu litere întortocheate, cuvântul "Irene". Jon se prăbuși lângă mama lui. Vedea pentru prima dată un om mort: liniștea nemărginită a morții șterse din sufletul lui orice altă emoție; deci, toate încercările vieții nu sunt decât pregătiri pentru momentul acesta! Iubirea și viața, teama, durerea, orice mișcare, lumina și frumusețea — toate nu sunt decât începutul acestei înspăimântătoare tăceri albe. În fața acestei cutremurări toate celelalte lucruri păreau flăcări neînsemnate, efemere. În cele din urmă, adunându-și puterile, se ridică și o luă în brațe.

— Mamă! nu plânge... mamă!

Câteva ore mai târziu, după ce isprăviseră tot ce aveau de făcut, mama lui se întinse pe pat, iar Jon se duse singur la tatăl său, întins și el pe patul lui și acoperit cu un cearșaf alb. Stătu multă vreme privindu-i chipul, pe care nu-l văzuse niciodată mânios — fusese întotdeauna senin și blând. Tatăl lui îi spusese odată: "Fii bun și drept până la urmă — mai mult decât atâta nu poți face." Ce minunat și-a respectat tata această filozofie! Abia acum pricepu că tatăl său aștepta de mult acest sfârșit brusc; știa, dar nu le spusese nici o vorbă. Îl privea cu respect și adorație. Cât de singur și-a dus durerea — pentru a o cruța pe mama lui și pe el! În timp ce stătea cu ochii ațintiți la obrazul tatălui său, durerea lui i se păru neînsemnată. Cuvântul acela scris pe carte! Cuvânt de bun rămas! Acum mama nu-l mai avea decât pe el! Se apropie de fața moartă — nu era schimbată deloc și, totuși, nu mai era el. Odată, parcă îl auzise pe tatăl său spunând că nu crede într-o supraviețuire conștientă după moarte, sau, chiar dacă așa ceva există, el era de părere că starea conștientă dăinuiește numai până când trupul ajunge la limita vârstei lui, adică atâta vreme cât mai are vitalitate fizică într-însul. Astfel, în cazul când omul moare într-un accident, otrăvire, boală fulgerătoare, conștiința ar putea persista până când Natura își consumă toate forțele latente, și apoi dispare în mod treptat. Teoria tatălui său îl izbise, căci n-o mai auzise niciodată. Când inima se oprește astfel — desigur, nu e ceva natural! S-ar putea, deci, ca spiritul conștient al tatălui său să fie acolo, în cameră cu el. Deasupra patului era portretul bunicului său. Poate că și conștiința *lui* era încă vie; dar poate că vie e și conștiința fratelui său vitreg, mort în Transvaal. Nu cumva sunt toți aici, adunați în jurul acestui pat? Jon îl sărută pe frunte și se întoarse în camera lui. Ușa dinspre odaia mamei lui era întredeschisă; desigur că fusese la Jon în odaie — îi pregătise biscuiți, lapte fierbinte, iar scrisoarea nu mai era pe jos. Jon mâncă și bău laptele, privind cum ultima rază de lumină a zilei se stinge. Nu îndrăznea să privească în viitor — privea fix afară, la frunzele negre ale stejarului bătrân, crescut până-n dreptul ferestrei lui, și i se păru că viața i se oprișe în loc. Noaptea dormi greu; deodată se trezi, cu impresia că lângă patul lui stă o siluetă albă și nemișcată. Speriat, se ridică.

Glasul mamei lui zise:

— Eu sunt, Jon, dragul meu! Mâna ei caldă îi așeză capul pe pernă, și figura ei albă dispăru.

Rămase singur! Adormi din nou, și în somnu-i adânc visă cum numele mamei se așterne peste patul lui.

Capitolul IV SOAMES MEDITEAZĂ

Anunțul morții lui Jolyon Forsyte, apărut în ziarul *The Times*, nu-l impresiona prea mult pe Soames. S-a dus și Jolyon! Cei doi veri nu se iubiseră niciodată. Ura, în forma ei violentă, se potolise de multă vreme dar, cu toate că nu i-a mai îngăduit să-i reînvie în suflet, lui Soames i se păru că moartea aceasta timpurie e o pedeapsă a justiției poetice. Timp de douăzeci de ani, acest uzurpator al drepturilor lui se bucurase de soția și casa lui și acum... murise! După părerea lui Soames, necrologul apărut la câteva zile după moartea lui Jolyon îi dădea prea multă atenție. Articolul

vorbea despre "pictorul harnic și plăcut a cărui operă cuprinde cele mai bune acuarele de la sfârșitul epocii victoriene". Soames prețuia mult mai mult pe Mole, Morpin și Caswell Baye, de aceea protesta destul de sonor ori de câte ori apărea vreun tablou al vărului său în vreo sală de expoziție; întoarse deci foaia ziarului, iute, foșnindu-l zgomotos, în aceeași dimineață, una din afacerile familiei Forsyte îl obligă să plece în oraș, așa că se pregăti să întâmpine privirile scrutătoare pe care i le va arunca bătrânul Gradman peste ochelari. Figura bătrânului funcționar avea expresia aceea tipică a oamenilor care se pregătesc să prezinte condoleanțe. Era ca și cum vremurile bune de odinioară respirau prin toți porii lui. Se auzea aproape cum își zice în gând: "Da — domnul Jolyon — chiar de vârsta mea și s-a dus! Doamne, Dumnezeu! Cred că doamna e tristă. Ce femeie frumoasă! Trupul își cere drepturile lui, n-ai ce-i face! Uite că au scris și în ziar despre el!" Din pricina atmosferei care plutea în jurul bătrânului, Soames se simți obligat să rezolve în grabă mare câteva contracte de arendare și tranzacții ipotecare.

— V-ați mai gândit la donația aceea în favoarea domnișoarei Fleur, domnule Soames?

— M-am răzgândit, răspunse Soames scurt.

— A-a-h! Mă bucur foarte mult. De altfel v-am spus că, după părerea mea, v-ați cam grăbit. Vremurile se schimbă.

Oare Fleur va fi impresionată de această moarte? Gândul acesta începu a-l neliniști pe Soames. Nu știa dacă aflase; ea citea rareori ziarele, și niciodată nu se uita la nașteri, căsătorii și decese.

Isprăvind iute treburile, plecă spre Green Street la masă: Winifred era cam tristă. După toate probabilitățile, Jack Cardigan suferise o fractură și multă vreme nu va mai fi "în formă". Aceasta o supăra foarte mult.

— Spune-mi, te rog, Profond a plecat cu adevărat? zise Soames brusc.

— Da, a plecat. Dar nu știu unde, răspunse Winifred. Da, întotdeauna aceeași situație — nu se știe nimic precis.

De altfel nici nu-l prea interesa. De la Anette primea scrisori expediate din Dieppe, unde era împreună cu mama ei.

— Cred că ai aflat de moartea lui Jolyon.

— Da, zise Winifred. Mi-e milă de copiii lui. A fost un om de treabă.

Soames scoase un sunet bizar. În adâncul conștiinței lui se trezi revolta împotriva unui adevăr profund și vechi — acela că oamenii se judecă după ceea ce au *fost*, și nu după ceea ce au *făcut*.

— Sunt convins că în această privință lumea avea o părere greșită, mârâi el.

— Dar acum, după ce a murit, trebuie să fim drepti față de el.

— Eu aș fi vrut să fac asta de mult, zise Soames, dar n-am avut prilejul. Nu cumva ai la îndemână vreun almanah al nobilimii engleze?

— Ba da, uite-l colo în raftul de jos.

Soames scoase o carte cu coperte roșii și începu s-o răsfoiască agitat.

"Mont — Sir Lawrence, al nouălea baronet, titlu acordat din anul 1620, fiul lui Geoffrey, al optulea baronet, și al Laviniei, fiica lui Sir Charles Muskhams, baronet de Muskhams Hali, Shrops; căsătorit în 1890 cu Emily, fiica lui Conway Charwell, cavaler de Condaford Grange, din Oxon; primul său fiu, moștenitorul titlului, Michael Conway, născut 1895; două fiice. Reședința: Lippinghall Manor, Folwell, Bucks. Cluburi: Snook's; Coffee House; Aeroplane. Vezi Bidlicott."

— Hm! zise Soames. Tu ai cunoscut vreodată un editor?

— Pe unchiul Timothy.
— Vreau să spun dacă cunoști pe vreunul în viață.
— Monty a cunoscut pe unul din clubul lui. L-a poftit o dată aici la cină. Știi că Monty s-a pregătit toată viața să scrie o carte despre modul de a face avere la turf. De aceea căuta să se pună bine cu acel editor.
— Ei și?
— L-a convins să joace pe un cal pentru cursa de două mii. De atunci nu l-am mai văzut. Dacă-mi aduc bine aminte, era un tip inteligent.
— A câștigat?
— Nu. Mi se pare că ultimul cal a fost cel pe care pariase el. Monty era totuși deștept în felul lui.
— Crezi? zise Soames. Ia spune, Winifred, tu vezi vreo legătură între un viitor baronet și o întreprindere editorială?
— În ziua de azi oamenii se ocupă cu fel de fel de lucruri, răspunse Winifred. Mi se pare că marele *chic* e să nu stai degeaba — tocmai invers decât pe vremea noastră. Odinioară era distins să nu faci nimic. Dar eu sper că nu trece mult și revenim la moda veche.
— Tânărul Mont despre care vorbesc e foarte îndrăgostit de Fleur. Dacă aș ști că astfel se termină cealaltă poveste, l-aș încuraja.
— Are stil? întrebă Winifred.
— Nu e cine știe ce frumos; destul de simpatic însă, și pare cam aiurit. Cred că are o moșie destul de mare. Pare s-o iubească cu adevărat. Dar, firește, nu știu nimic precis.
— Nu, murmură Winifred; e foarte greu să știi cum e mai bine. După părerea mea, cuminte este să nu te amesteci. Mă plictisește la culme accidentul lui Jack; cine știe când vom putea pleca în vacanță! Totuși oamenii sunt întotdeauna distractivi; eu mă duc adeseori în Park și îi privesc.
— Eu, dacă aș fi în locul tău, îi zise Soames, mi-aș cumpăra o casuță la țară și aș pleca din Londra în zilele de sărbătoare și când muncitorii fac greve.
— Viața la țară mă plictisește, răspunse Winifred, iar greva muncitorilor de la calea ferată mi s-a părut chiar amuzantă.
Winifred a fost întotdeauna renumită pentru sângele ei rece.
Soames își luă rămas-bun. În drum spre Reading se gândi neîncetat dacă e bine sau nu să-i vorbească lui Fleur despre moartea lui Jolyon. Situația nu se schimbă — atâta doar că acum băiatul era independent și că nu avea de luptat decât cu opoziția mamei lui. Nu încapă îndoială că tânărul a moștenit o avere frumoasă și poate și casa — construită pentru el și Irene — casa al cărei arhitect i-a ruinat căminul. Fiica lui — stăpâna acestei case. Ar fi, într-adevăr, o justiție poetică. Soames începu să râdă încetișor, dar cu multă tristețe. Clădise această casă pentru a reface căsnicia lui nereușită, voia să-și creeze un cămin pentru copiii și nepoții lui, dacă ar fi putut convinge pe Irene să-i dăruiască un urmaș! Fiul ei și Fleur! Copiii lor ar fi, într-un fel, descendenții unirii dintre el și ea.
Soames era prea sobru pentru a accepta o situație atât de teatrală. Și, totuși, ar fi cea mai ușoară, cea mai rentabilă soluție de a ieși din impas, acum că Jolyon nu mai era. Contopirea celor două averi Forsyte avea un deosebit farmec conservator. Iar ea, Irene, va fi din nou legată de el. Ce nebunie! Ce absurditate! Soames alungă aceste închipuiri.
Ajuns acasă auzi bilele de biliard ciocnindu-se, iar prin fereastră îl zări pe tânărul Mont aplecat peste masă. Fleur, cu tacul sprijinit în șold, privea

zâmbind. Ah, cât era de frumoasă! Nu e de mirare că tânărul Mont era atât de îndrăgostit! Titlu de noblețe, moșie! În zilele acelea moșia nu mai avea mare valoare; titlul de noblețe poate și mai puțin. Bătrânii Forsyte aveau un oarecare dispreț pentru titluri, socotindu-le artificiale și demodate: le plăteau mai scump decât meritau și aveau de-a face și cu curtea regală. Soames își aducea bine aminte că toată generația bătrână avea, în diferite variante, cam aceeași părere. Totuși Swithin, în zilele lui de glorie, fusese poftit o dată la palat. Dar după recepție a declarat că nu se mai duce a doua oară — "totul e un moft". Familia a bănuțit că hotărârea lui fusese provocată de ținuta în care trebuise să apară; în pantalonii de ceremonie, scurți până la genunchi, părea foarte gras. Soames își aduse aminte însă cât de mult dorise să fie invitată la curte Emily, mama lui, care ținea atâta la manifestările mondene; dar tatăl lui pusese piciorul în prag cu o autoritate și hotărâre neobișnuite. De ce să se împăuneze fără rost la palat — bani și timp iroșiți degeaba; nu era de nici un folos!

Instinctul care a creat și a menținut burghezia britanică în calitatea ei de forță principală în Stat, sentimentul că lumea lor era destul de bună, ba chiar puțin mai bună decât oricare alta, pentru că era lumea *lor*, au ținut pe bătrânii Forsyte departe de "mofturile aristocratice", cum le zicea Nicholas când suferea de gută. Generația lui Soames, mai conștientă de valoarea ei și mai ironică, s-a ferit să apară în pantaloni scurți, nevrând să fie ridicoli ca Swithin. Iar în a treia și în a patra generație aveau aerul că-și bat joc de toate lucrurile.

Totuși, faptul că tânărul Mont va moșteni un titlu de noblețe și o moșie nu era supărător — era un lucru pe care nu-l putea evita. Intră încet în sala de biliard; Mont dădu o lovitură greșită. Soames observă expresia din ochii tânărului, care-o urmărea pe Fleur, aplecată peste masă pentru a da lovitură ei; adorația care i se citea în ochi îl impresiona.

Fleur se opri cu tacul sprijinit în podul palmei ei subțiri, scutură din cap pentru a-și da spre spate părul ei castaniu, tuns scurt, și zise:

— N-o să-mi reușească niciodată.

— Încearcă, la noroc.

— Bine. Tacul izbi, bila se rostogoli. Poftim!

— Ghinion! Nu face nimic!

Apoi cei doi tineri îl văzură, și Soames zise:

— Eu am să înscriu loviturile.

Așezat pe scaunul înalt de lângă masă, cochet dar cam ostenit, privea pe furiș fețele celor doi tineri. După ce isprăviră partida, Mont veni la el.

— Am intrat în combinația editurii, domnule. Ciudată combinație, n-am ce zice! Îmi închipui câte tipuri de oameni ați cunoscut dumneavoastră în cariera de avocat!

— Da, așa este.

— Dați-mi voie să vă spun ce-am observat eu; oamenii greșesc când oferă mai puțin decât ar putea da; cred că ar fi mai cuminte să ofere mai mult și apoi să încerce să scadă.

Soames ridică sprâncenele.

— Și dacă negustorul acceptă oferta cea mai mare?

— Nu face nimic, zise Mont; întotdeauna e mai ușor să scazi un preț decât să-l urci. La noi, de pildă, dacă oferim unui autor un preț bun, el bineînțeles, acceptă. Apoi pornim la lucru și ne dăm seama că, în condițiunile stabilite, nu putem realiza beneficiul convenit. Îl chemăm și îi explicăm. El are încredere în noi pentru că a văzut cât am fost de generoși

la început, și, blând ca un miel, scade prețul și nu ne poartă ranchiună. Dar dacă îi oferim un preț mic de la început, el nu acceptă, și noi suntem puși în situația de a oferi mai mult pentru a nu-l scăpa din mână, iar el rămâne cu impresia că suntem niște exploataitori ordinari care vrem să-i cumpărăm munca pe nimica toată.

— Încearcă dumneata să cumperi tablouri cu acest sistem, zise Soames; o ofertă acceptată are valoarea unui contract încheiat. N-ai învățat asta?

Tânărul Mont întoarse capul spre fereastra unde stătea Fleur.

— Nu. Îmi pare rău că n-am învățat dreptul. Dar am făcut încă o constatare: după părerea mea trebuie să lași oamenilor posibilitatea de a renunța la o afacere proastă ori de câte ori vin să-ți ceară rezilierea unui contract.

— Pentru a face reclamă întreprinderii? întrebă Soames pe un ton sec.

— Da, firește că *este* și un fel de reclamă, dar eu vreau să facem din asta un principiu.

— Firma în care ai intrat lucrează după asemenea concepții?

— Încă nu, dar sper să-i conving și pe ceilalți cât de curând, zise Mont.

— Atunci falimentul e garantat.

— Nu, domnule Forsyte; nu sunt de părerea dumneavoastră. Am făcut numeroase observații, și toate confirmă teoria mea. În afaceri nu se ține îndeajuns seama de firea omenească, de aceea negustorii au fel de fel de neplăceri și pierd multe beneficii materiale. Firește, trebuie să fii de bună credință și de-o sinceritate absolută, ceea ce nu e greu când ești convins de ceea ce faci și spui. Cu cât ești mai generos și cu mai multă omenie în afaceri, cu atâta șansele cresc.

Soames se ridică.

— Ești asociat?

— Încă nu, abia peste șase luni.

— După părerea mea, coasociații dumitale ar face bine dacă s-ar retrage cât de curând din afacere.

Mont râse.

— Vom trăi și vom vedea! zise el. Lumea trece prin schimbări profunde. Instinctul de proprietate și-a tras obloanele.

— Ce? zise Soames.

— Casa e de închiriat! La revedere, domnule Forsyte! Acum trebuie să plec!

Soames urmări atent pe Fleur, văzu cum îi întinde mâna și cum tresare în clipa în care Mont i-o strânse, apoi auzi un suspin pornit din pieptul tânărului care ieșea pe ușă. Fleur, plecând de la fereastră, veni spre el, plimbându-și degetul mijlociu pe marginea lemnului de mahon al mesei de biliard. Se vedea cât de colo că voia să-l întrebe ceva. Când degetul ajunsese în ultima adâncitură din colțul mesei, Fleur ridică ochii către el.

— Tată! Ai făcut tu ceva pentru ca Jon să nu-mi mai scrie?

Soames dădu din cap.

— Cum, adică n-ai aflat? îi zise. A murit tatăl lui: chiar azi o săptămână.

— Oh!

Pe fața ei îngrozită, încruntată, el văzu încercarea deznădăjduită de a-și da seama de efectele acestei morți asupra planurilor ei.

— Sărmanul Jon! De ce nu mi-ai spus, tată?

— N-am știut ce să fac, zise Soames încet; tu n-ai încredere în mine.
— Câtă încredere aş avea dacă ai vrea să mă ajuți!
— Poate că voi putea.
Fleur își împreună mâinile ca pentru rugăciune.
— Oh! scumpul meu — când cineva dorește un lucru cu atâta foc, nu se mai gândește la cei din jurul său. Nu fi supărat pe mine, tată!
Soames ridică mâna cu aerul că se ferește de ea.
— Meditez tot timpul, îi zise. Cum îi venise oare să folosească un asemenea cuvânt? Tânărul Mont te-a plictisit din nou?
Fleur zâmbi.
— Oh! Michael! Întotdeauna mă plictisește; dar e băiat de treabă. Nu mi-e antipatic...
— Sunt cam ostenit, zise Soames, mă duc să mă întind puțin înainte de cină.
Urcă în sala de tablouri, se întinse pe canapea și închise ochii. Mare răspundere avea el față de fata lui, a cărei mamă era... ah! Ce era oare? Mare răspundere! S-o ajute... cum să-i vină în ajutor? Era tatăl ei, nu putea schimba nimic în privința asta. Sau că Irene... Ce-a spus tânărul Mont? O prostie în legătură cu instinctul de proprietate — obloane trase... De închiriat? Un caraghios!
Zăpușeala, aerul îmbălsămat cu miresmele florilor de câmp, ale trandafirilor și ale apei îl învăluiră, și Soames ațipi.

Capitolul V IDEEA FIXĂ

"Ideea fixă" a dat mult mai mult de lucru ofițerilor de poliție judiciară, decât orice altă formă de tulburare mintală. Iar când această boală îmbracă veșmântul amorului, e mai virulentă și mai acută decât oricare alta. Ideea fixă a amorului nu ține seama de nimeni și de nimic, trece peste munți și văi, deschide toate ușile, nu se uită nici la dreapta, nici la stânga, nu vede în calea ei nimic, fie că e vorba de oameni cu sau fără idei fixe, fie că e vorba de copii în leagăn sau nefericiți care suferă de aceeași boală gravă. Ea aleargă cu ochii ațintiți la flacăra ce-i mistuie inima uitând de toate celelalte lucruri. Oamenii au diferite idei fixe! Unii cred că fericirea omenirii depinde de îndemânarea lor, alții cred că vivisecțiunea câinilor e lucrul cel mai important de pe lume, unii au ideea fixă că trebuie să urască pe străini, alții că trebuie să plătească impozit global, unii că trebuie să rămână și mai departe miniștri, alții au convingerea că numai ei pot învărti roata lumii, o parte din oameni împiedică pe vecinii lor să divorțeze, pe când alta are ideea fixă a problemelor de conștiință, a cuvintelor de origine greacă, a dogmelor religioase, a paradoxelor; unii se consideră superiori față de toți semenii lor, alții au multe alte forme de egomanie — dar toate acestea sunt anemice față de ideea fixă a unei femei sau a unui bărbat când urmărește să pună stăpânire pe ființa iubită. Și cu toate că Fleur ducea, în zilele acelea răcoroase de vară, viața ușoară a unei tinere Forsyte ce purta toalete elegante și avea ca unică preocupare plăcerea, "jurase" — așa cum ar fi spus Winifred cu cea mai modernă expresie — să fie nepăsătoare față de tot, să n-o intereseze nimic. Ea dorea și voia să pună mâna pe luna pe care o vedea plutind în răcoarea cerului peste Tamisa, sau peste Green Park, când mergea la Londra.

Pe vremea aceea corsajele erau foarte decoltate, sânii nu erau deloc la modă, și sentimentul și mai puțin; totuși scrisorile lui Jon, înfășurate în mătase roz, le purta în sân, acestea constituind dovada cea mai bună a intensității ideii ei fixe!

După ce află de moartea tatălui lui Jon, Fleur îi scrise, și, peste trei zile, tocmai când se întorcea dintr-o excursie de pe Tamisa, primi răspunsul. Era prima scrisoare de când se întâlniseră la June. O deschise cu teamă și o citi îngrozită.

"De când ne-am întâlnit am aflat totul despre trecut. Nu vreau să-ți spun nimic, căci cred că tu știai tot atunci când ne-am văzut la June. Ea pretinde că știai. Dacă într-adevăr cunoșteai adevărul, Fleur, trebuia să mi-l spui și mie. Îmi închipui că tu nu cunoști decât versiunea tatălui tău. Eu o cunosc pe a mamei mele. E îngrozitor. Acum când e atât de îndurerată, nu pot face nici un gest care ar întrista-o și mai mult. Trebuie să-ți spun că din zori și până-n noapte mi-e dor de tine, dar cred că nu vom putea fi niciodată împreună — ne desparte ceva mult prea grav."

Așa! Va să zică Jon îi descoperise șiretenia. Dar inima ei simțea că Jon a iertat-o. Însă cele ce scria despre mama lui făcuseră să-i bată inima și i se păru că n-o mai țin picioarele. În primul moment hotărî să-i răspundă; apoi se răzgândi. Aceste porniri alternară neîncetat în zilele următoare, în timp ce deznădejdea o copleșea. Nu degeaba era ea fata tatălui ei! Dârzenia, cauza succeselor și a eșecurilor lui Soames, era și trăsătura dominantă a caracterului ei, dar la. Fleur această dârzenie era îmbrăcată și împodobită cu grația și vioiciunea franțuzească. Fără să vrea, Fleur conjuga verbul "a avea" întotdeauna la persoana întâi, cu pronumele "eu". Ascunzând orice urmă a deznădejdii ei din ce în ce mai mari, Fleur făcea excursii pe Tamisa pe cât îi îngăduiau vânturile și ploile unui iulie morocănos, de parcă n-ar fi avut nici o grijă pe lume; și n-a existat vreodată un "viitor baronet" mai puțin preocupat de o întreprindere editorială ca Michael Mont, care o însoțea ca o umbră.

Pentru Soames fata era o enigmă. Era cât p-aci să-l păcălească prin veselia ei exuberantă. Cât p-aci, căci adeseori o surprindea privind în gol, iar noaptea târziu, prin ferestrele camerei ei de culcare vedea o dâră de lumină. La ce s-o fi gândind, ce-o fi uneltind Fleur în miezul nopții când ar fi trebuit să doarmă? Nu îndrăzneă s-o întrebe; după cele câteva cuvinte spuse în sala de biliard, ea nu-i mai pomenise nimic.

Din atmosfera aceasta taciturnă îi scoase Winifred, care-i invită la masă și apoi la operă, unde se juca ceva "foarte amuzant", *The Beggar's Opera*⁶⁴. Tot Winifred le propuse să invite și un domn, pentru a fi patru⁶⁵ persoane în lojă. Soames, din principiu, nu se ducea la teatru, dar primi invitația pentru că Fleur, tot din principiu, se ducea la orice spectacol.

Plecară cu automobilul, împreună cu Michael Mont, care era în al șaptelea cer, și pe care Winifred îl găsi "foarte amuzant". *The Beggar's Opera* îl cam zăpăci pe Soames. Oamenii erau înfățișați sub un aspect foarte neplăcut, lucrarea era foarte cinică. Winifred era "intrigată" de costume. Muzica nu-i plăcu însă. În ajun fusese iarăși la operă, la un spectacol dat de Baletul Rus, și cum venise prea devreme, găsise scena

⁶⁴*Opera Calicilor*, cunoscuta lucrare a poetului și dramaturgului englez John Gay (1685-1732): tema a fost reluată, îmbogățită, adâncită și modernizată în secolul nostru de Bertolt Brecht în *Opera de trei parale* (*Dreigroschenroman*).

⁶⁵Personaje din *The Beggar's Opera*

ocupată de cântăreți care, palizi și înspăimântați, se feriră cu vehemență timp de un ceas ca nu cumva, din greșeală, să scoată măcar un sunet melodios. Michael Mont era încântat. Toți trei ar fi vrut să afle părerea lui Fleur, dar gândurile ei erau departe. "Ideea ei fixă" se afla pe scenă și cânta cu Polly Peachum, mima cu Filch, dansa cu Jenny Diver, poza cu Lucy Lockit, se săruta, sălta și se răsfăța cu Macheath. Deși buzele ei zâmbeau și mâinile aplaudau, vechea comică n-o impresiona mai mult decât dacă ar fi fost patetică, în genul unei "reviste" moderne. Când se urcară în automobil pentru a se întoarce acasă, pe Fleur o durea sufletul din pricină că lângă ea, în locul lui Michael Mont, nu ședea Jon. Când, la vreo cotitură, brațul lui Michael se atingea întâmplător de al ei, se gândea: "Dacă ar fi brațul lui Jon!" Când în zgomotul motorului auzea glasul vioi al lui Mont vorbindu-i dulce la ureche, Fleur îi zâmbea și răspundea gândind: "Ce n-aș da să fie glasul lui Jon!" Iar când Mont îi spuse: "Fleur, ești un înger în rochia asta!" ea îi răspunse: "Da? Ți place?" și gândi: Ce bine ar fi dacă ar vedea-o Jon!

În drum spre casă Fleur luă o hotărâre. Va merge să-l vadă la Robin Hill — singură; va lua automobilul fără să-i spună o vorbă tatălui ei și fără a-l preveni pe Jon. Trecuseră nouă zile de când primise scrisoarea și nu mai putea aștepta. Luni va pleca! După ce luă această hotărâre, amabilitatea ei față de tânărul Mont crescuse. În fața unei asemenea perspective nu-i mai venea greu să-l vadă lângă ea și nici să-i răspundă la întrebări. N-are decât să rămână la cină cu ei; poate s-o ceară din nou în căsătorie; va dansa cu ea, o va strânge de mână, va suspina — facă ce-o vrea. Michael Mont nu o supăra decât atunci când îi tulbura ideea fixă. Îi era chiar milă de el; bineînțeles atât cât îi putea fi acum milă de cineva, afară de ea însăși. La masă Mont vorbi parcă cu mai multă însuflețire decât de obicei despre ceea ce numea el "moartea cercurilor închise"; Fleur nu prea era atentă, dar tatăl ei părea să-l urmărească, zâmbind contrariat, dacă nu chiar mânios.

— Generația tânără nu gândește ca dumneavoastră, domnule Forsyte! Nu-i așa, Fleur?

Fleur dădu din umeri; pentru ea generația tânără era Jon, și ea nu știa cum gândește el.

— Tinerii gândesc ca mine când ajung la vârsta mea, domnule Mont. Firea omenească nu se schimbă.

— Sunt de acord; dar formele gândirii se schimbă cu vremea. Urmărirea intereselor individuale e o formă de gândire care dispare.

— Într-adevăr! Interesul individului nu e o formă de gândire, domnule Mont, ci un instinct.

"Da, când este vorba despre Jon", gândi Fleur.

— Dar problema se pune altfel: ce este interesul individual? Tendința actuală e ca interesul *tuturor* să fie interesul fiecărui individ în parte. Nu-i așa, Fleur?

Fleur zâmbi.

— Dacă nu admitem acest lucru, adăugă tânărul, va fi vărsare de sânge.

— De când e lumea lume oamenii au vorbit ca dumneata, domnule Mont.

— Dar cred că admiteți, domnule, că simțul de proprietate dispare pe zi ce trece?

— Aș spune mai degrabă că se întărește la cei care nu au avere.

— Ei bine, uitați-vă la mine! Eu sunt moștenitorul unei averi considerabile. Nu am nevoie de ea și renunț la ea chiar și mâine.

— Nu ești căsătorit și nu știi ce vorbești.

Fleur văzu cum tânărul Mont o privi trist.

— Adică dumneavoastră credeți că, într-adevăr, căsătoria...? Începu Mont.

— Societatea e clădită pe căsătorie, zise Soames cu buzele strânse; pe căsătorie și pe ceea ce decurge din ea. Dumneata vrei să înlături totul?

Tânărul Mont făcu un gest bizar. Peste masa încărcată cu tacâmuri de argint purtând blazonul familiei Forsyte — un fazan — și învăluită în lumina electrică ce strălucea într-un glob de alabastru, se lăsă liniște. Iar afară, peste râu, se așternea întunericul, aerul era încărcat de umezeală și miresme dulci.

"Luni! gândea Fleur; luni!"

Capitolul VI DEZNĂDEJDE

Săptămânile ce au urmat după moartea tatălui său au fost mohorâte și pustii pentru singurul Jolyon Forsyte rămas printre cei vii. Ceremonialul convenit și formalitățile necesare — citirea testamentului, inventarierea și evaluarea succesiunii, distribuirea legatelor — au fost îndeplinite, ca să zicem așa, peste capul moștenitorului legal, căci era minor. Jolyon a fost incinerat. Conform dorinței lui, nimeni din familie n-a luat parte la incinerare și nici n-a purtat doliu. Din moștenirea lui, îngrădită în oarecare măsură de testamentul bătrânului Jolyon, văduvei îi reveni casa și terenul de la Robin Hill, împreună cu un venit de două mii cinci sute de lire sterline anual. În afară de aceasta, cele două testamente cuprindeau dispozițiuni foarte complicate pentru a asigura celor trei copii ai lui Jolyon părți egale din averea bunicului și tatălui lor, atât în prezent, cât și în viitor; Jon făcea excepție, căci, datorită faptului că era de sex masculin, la vârsta de douăzeci și unu de ani va intra în posesia efectivă a capitalului său, pe când cele două femei — June și Holly — vor încasa numai dobânzile convenite pentru ca, după moarte, copiii lor să poată moșteni averea. Dacă ele nu vor avea copii, totul va trece asupra lui Jon în caz că acesta le va supraviețui. Având în vedere că June împlinise cincizeci de ani, iar Holly aproape patruzeci, specialiștii erau de părere că tânărul Jon va fi, într-o bună zi, tot atât de bogat ca bunicul lui când a murit; numai că acum impozitele fiind mai grele, veniturile îi vor fi ceva mai mici. Toate acestea nu însemnau nimic pentru Jon, și mai nimic pentru mama lui. June fu cea care s-a ocupat de îndeplinirea formalităților necesare; decedatul lăsase totul în perfectă rânduială. După ce June plecă și cei doi rămaseră singuri în casa cea mare, cu moartea care-i unea și cu dragostea care-i despărțea, Jon trăi câteva zile foarte grele, dezgustat și dezamăgit de sine însuși. Mama lui îl privea cu multă tristețe și răbdare, dar și cu o nuanță de mândrie instinctivă, având aerul că nu se apără pe față. Dacă ea îi zâmbea, Jon era furios, dându-și seama că-i răspunde printr-un zâmbet mânios și artificial. N-o judeca și n-o condamna; nici prin gând nu-i trecuse să ia asemenea atitudine. Nu! Era mânios și artificial pentru că din pricina ei nu-și putea îndeplini dorința. În această stare fu obligat să se ocupe de rezolvarea unor chestiuni în legătură cu cariera tatălui său; și lucrul acesta

Îl ușura. Deși June le oferise serviciile ei, atât Jon, cât și Irene au socotit că nu-i prudent să-i dea mână liberă, căci dacă June pune mână pe cartoanele, tablourile încă neexpuse și pe cele câteva acuarele neterminate, Paul Post și ceilalți obișnuiți ai atelierului ei le vor critica atât de aspru și nelegiuit, încât vor face să înghețe până și urma de căldură pe care o mai păstra June pentru tatăl ei. Așa cum erau aceste lucrări, poate cam demodate în ce privește concepția, acuarelele erau bune și ei nu puteau suporta ideea ca cineva să-și bată joc de ele. Ultima mărturie de dragoste ce i-o puteau aduce celui pe care-l iubiseră atâta era o expoziție consacrată numai operei lui; pentru pregătirea ei, Jon și Irene petrecură multe ceasuri împreună. Jon avea din ce în ce mai mult respect pentru tatăl său. Abia acum își dădu seama cu câtă dârzenie luptase el pentru a realiza dintr-un talent mediocru o operă artistică originală. Rămăseseră în urma lui o mulțime de lucruri în care se putea urmări o continuitate, o profunzime din ce în ce mai mare și o creștere a viziunii artistice. Firește, nici una din lucrări nu era profundă și nici nu atingea mari înălțimi artistice — dar, așa cum erau, erau întregi, lucrate conștiincios și în felul lor desăvârșite. Aducându-și aminte de modestia tatălui său, de discreția lui, de ironia cu care vorbea despre propriile sale strădanii, spunând mereu că e un "amator", Jon abia acum își dădea seama că nu l-a cunoscut cu adevărat... Se pare că principiul lui călăuzitor în viață fusese acela de-a se lua în serios, fără a-i plictisi pe ceilalți explicându-le cât este el de serios. Băiatul era emoționat și îi dădea din tot sufletul dreptate mamei când aceasta îi spunea: "A fost un om cu adevărat fin; orice făcea, îi era cu neputință să nu se gândească la alții. Iar când lua o hotărâre care putea supăra pe alții, proceda cu cât mai puțină sfidare — nu ca oamenii din ziua de azi. Nu-i așa? De două ori în viață a fost silit să înfrunte lumea și a făcut-o fără să-și fi amărât sufletul." Jon văzu lacrimile curgând pe fața ei, dar ea se întoarse să n-o vadă. Era atât de liniștită după această pierdere grea, încât, uneori, Jon credea că n-o doare prea tare. Dar acum, privind-o, își dădu seama cât de departe era el de demnitatea și discreția părinților săi. Se ridică și, apropiindu-se tiptil de ea, o prinse de mijloc. Ea îl sărută iute, dar aproape cu patimă, și ieși din încăpere.

Atelierul unde alegeau și puneau etichete pe tablouri fusese odinioară camera de lucru a lui Holly, unde avusese crescătoria de viermi de mătase, uscătoria de flori de levănțică, și unde luase lecții de muzică și-și pregătise lecțiile. Era sfârșitul lunii iulie, ferestrele camerei dădeau spre miazănoapte și răsărit, totuși prin perdelele de olandă mov, decolorate de vreme, pătrundea aerul cald și adormitor. Pentru a mai păstra ceva din strălucirea dispărută a unei încăperi părăsite de stăpânul ei, întocmai cum lanurile de aur de pe câmp dispar la seceriș, Irene așezase pe masa pătată cu vopsele un vas de flori cu trandafiri roșii. Aceștia, împreună cu pisica favorită a lui Jolyon, care nu părăsea atelierul pustiu, erau singurele podoabe ale încăperii triste și neorânduite. Jon stătea în fața ferestrei care dădea spre miazănoapte și respira aerul cald, ce mirosea straniu a căpșuni coapte.

Auzi un automobil urcând spre casa lor. Iarăși avocații, pentru cine știe ce prostie! Oare de ce te doare în suflet când simți aceste miresme? De unde or fi venind, căci în partea aceea a casei nu erau straturi cu căpșuni. Instinctiv, scoase o bucată de hârtie zbârcită din buzunar, pe care așternu câteva cuvinte răzlețe. Un val de căldură se răspândi în pieptul său; Jon își frecă palmele. Gândise următoarele:

*Ah, de-aș putea să fac un cântec mic —
Ca inima să-mi afle mângâiere!
L-aș face-ntreg numai din lucrșoare —
Din susur de izvor, din aripioare,
Din puf împrăștiat de pădăie.
Din stropi de ploaie duși de vijelie,
Din torsul mâței, ori din ciripit
Și din oricare foșnet auzit
Când vântul șuieră prin iarbă și frunziș
Și-ngână zumzetul de gâze în desiș.
Un cântec fin ca floarea și ușor
Și alintat ca fluturele-n zbor.
Bătând din aripi dacă l-aș vedea,
Să zboare l-aș lăsa și aș cânta!*

Repeta în gând poezia în fața ferestrei, când cineva îl strigă pe nume și, întorcându-se, o văzu pe Fleur. În fața acestei apariții de vrajă în primul moment încremeni, mut, dar privirea ei limpede și plină de viață îi aprinse inima. Apoi făcu câțiva pași spre masă, zicând:

— Ce drăguță ești c-ai venit!

Dar auzind aceste vorbe, Fleur se clătină, parcă ar fi izbit-o cu ceva.

— Am întrebat de tine, zise ea, și mi s-a spus că ești aici, sus. Dar dacă vrei, pot pleca imediat.

Jon își încleștă mâinile de tăblia mesei pătate cu vopsea. Chipul ei, trupul ei sub rochia gingașă se întipăriseră cu atâta putere în ochii lui, încât chiar dacă în aceeași clipă ar fi înghițit-o pământul, nimic nu i-ar fi putut șterge imaginea.

— Adevărat că te-am mințit, Jon. Dar te-am mințit pentru că te iubesc.

— Da, da, nu face nimic.

— Nu ți-am răspuns la scrisoare. N-avea rost — n-aveam ce răspunde. În schimb am venit să te văd.

Fleur întinse amândouă mâinile, iar Jon i le prinse peste masă. Ar fi vrut să spună ceva dar nu reuși, căci întreaga atenție îi era concentrată asupra mâinilor ei, ca nu cumva să i le strângă prea tare. Ale lui păreau atât de aspre și ale ei atât de suave! Fleur zise pe un ton cam îndrăzneț:

— Povestea aceea de odinioară — a fost chiar atât de îngrozitoare?

— Da. Și în glasul lui se simți o nuanță de provocare.

Fleur își smulse mâinile din ale lui.

— Nu știam că în ziua de azi băieții se mai țin de fustele mămişii.

Jon își ridică bărbia de parcă l-ar fi plesnit cineva.

— Oh! Jon! N-am vrut să te supăr. Cum am putut spune una ca asta? Și ducându-se iute lângă el, continuă: Jon, dragă Jon, n-am vrut să te supăr.

— Nu face nimic.

Fleur își puse amândouă mâinile pe umerii lui și-și aplecă capul pe brațe; borul pălăriei ei atingeia gâtul lui Jon și tremura ca varga. Dar el, cuprins parcă de paralizie, nu-i răspundea. Fleur, luând mâinile de pe umărul lui, se dădu la o parte.

— Am înțeles. Pot să plec, văd că n-ai nimic să-mi spui. Dar n-aș fi crezut că vei renunța la mine.

— *N-am renunțat!* strigă Jon, ca și cum ar fi revenit brusc la viață. Nu

pot. Dar voi încerca.

Ochii lui Fleur se umplură de lumină și se apropie mlădioasă de el:

— Jon, eu te iubesc! Nu renunța la mine! Dacă mă părăsești... eu nu știu ce mă fac... sunt deznădăjduită. Ce importanță are... tot trecutul... față de *prezent*?

Îl îmbrățișă. Jon îi sărută ochii, obrații, buzele. Dar în timp ce-o săruta, îi apărură scrisoarea aceea aruncată foaie de foaie lângă patul lui, chipul alb al tatălui său mort, mama lui îngenunchată în fața lui. Șoaptele lui Fleur: "Convinge-o! Făgăduiește-mi! Oh! Jon, încearcă!" i se păreau copilării! Lui Jon i se păru că e foarte bătrân.

— Îți făgăduiesc! murmură el; dar tu nu înțelegi.

— Vrea să ne distrugă viața numai pentru că...

— Pentru ce?

Glasul lui Jon se înăsprise din nou, și Fleur nu-i răspunse. Brațele ei se strânsură și mai mult în jurul lui. Sărutările ei primiră răspuns, dar în timp ce el ceda, otrava lucra în el, otrava din scrisoare. Fleur nu știa totul, ea nu pricepea... O judeca greșit pe mama lui; ea vine din lagărul dușmanului! Era atât de caldă și el o iubea atât de mult! Dar, chiar înlănțuit de brațele ei, Jon nu putea alunga amintirea vorbelor lui Holly: "Mi se pare că e cam egoistă"; și ale mamei lui: "Copilul meu drag, bucuria vieții mele, nu te gândi la mine — gândește-te numai la tine!"

După ce Fleur dispărură, ca un vis pătimaș, lăsându-i chipul ei viu în fața ochilor, sărutările-i fierbinți pe buze și o durere sfâșietoare în inimă, Jon se rezemă de fereastră, urmărind zgomotul automobilului cu care pleca. Aceeași mireasmă caldă, îmbălsămată cu iz de căpșuni, aceleași sunete firave ale verii din cântecul său; aceleași făgăduințe de tinerețe și fericire, ce zburau și suspinau plutind pe aripile aerului de iulie — dar inima-i era sfâșiată; dorul îi mistuia făptura, nădejtile îl înălțau pe culmi, dar ochii priveau în pământ, parcă rușinați. Ce sarcină îngrozitoare avea în fața lui! Fleur era deznădăjduită, dar și el tot așa era, deznădăjduit — în timp ce privea plopul legănându-se ușor, norii albi plutind pe cer și soarele strălucind pe iarbă.

Așteptă până seara; până după cina la care nu se schimbă aproape nici o vorbă, când mama îi cânta la pian; Jon aștepta — fiind convins că ea știe ce are de gând să-i spună. Irene îl sărută și urcă în camera ei; iar Jon rămase jos, îngândurat, privind luna și urmărind fluturii și irealitatea aceea a culorilor ce dau vrajă unei nopți de vară. Ce n-ar fi dat el dacă, printr-un miracol, timpul s-ar întoarce înapoi — numai cu trei luni în urmă! sau de-ar putea zbura înainte, peste ani și ani... în viitor! Prezentul, cu brutalitatea lui întunecată, silindu-l să ia o hotărâre într-un fel sau altul, era de neîndurat. Acum înțelegea mult mai bine ca la început ceea ce simțea mama lui; parcă povestea din scrisoarea aceea a fost un germene otrăvit ce trezise un sentiment de părtinire; așa încât își dădu seama că, într-adevăr, existau două tabere: el cu mama lui, Fleur cu tatăl ei. Poate că acea tragică manifestare a dreptului de proprietate și dușmănia de odinioară sunt moarte, dar, atâta vreme cât timpul nu le purifică, lucrurile moarte sunt otrăvitoare. Trecutul își aruncase umbra și asupra iubirii lui, nu mai avea atâtea iluzii, totul i se părea mai pământesc, iar undeva, în sufletul lui, mizea îndoiala: oare Fleur nu seamănă cu tatăl ei, n-o fi vrând să pună mâna pe el? Nu era o bănuială propriu-zisă, dar teama se furișase în el, înfiorător de josnică, și se strecurase în mintea și în inima lui, mânjind cu suflarea ei vioiciunea și grația acelu chip și trup fermecător.

Era o îndoială nu îndeajuns de puternică pentru a-l convinge de realitatea ei, dar destul de tare pentru a dăruia o încredere desăvârșită. Iar pentru Jon, care nu împlinise douăzeci de ani, încrederea desăvârșită era lucrul cel mai prețios. Avea încă elanul tinereții de a dăruia cu amândouă mâinile și de a nu lua cu nici una, de a da totul unei ființe tot atât de darnice ca și el. Desigur, Fleur a dat! Era darnică! Jon se ridică de pe fotoliul de lângă fereastră și începu să umble năuc prin încăperea mare, cenușie, parcă plină cu fantome, și cu pereții îmbrăcați în pânză argintie. Această casă — după cum îi spusese tatăl său în ultima scrisoare — fusese clădită pentru mama lui; da, pentru a trăi aici împreună cu tatăl lui Fleur! În cameră era aproape întuneric, și el întinse mâna de parcă voia să strângă mâna, ca o umbră, pe care i-o întindea cel ce murise. O strânse tare, străduindu-se să simtă degetele subțiri ale tatălui său, să le strângă și să-l liniștească — el era de partea tatălui său. De atâtea lacrimi reținute i se uscaseră ochii și îl usturau. Se întoarse la fereastră. Era mai cald, mai puțin straniu, mai odihnitor afară, unde plutea luna, care peste trei zile va fi plină: libertatea nopții îl liniști. Ce frumos ar fi fost dacă el și cu Fleur s-ar fi întâlnit undeva pe o insulă pustie fără trecut — având drept sălaș Natura! Jon visa încă la insulele pustii unde pomii rodesc pâine, iar prin apa mării albastre se vede o lume de mărgean. Noaptea era profundă, descătușată — plină de vrajă; ispită, făgăduință, refugiu din zbucium și iubire! "Papă-lapte care se ține de fustele mămichii!"... Obrajii îi ardeau. Închise fereastra, trase perdelele, stinse candelabrul și urcă.

Ușa camerei lui era deschisă, lumina aprinsă, iar în fața ferestrei stătea mama lui, îmbrăcată încă în rochie de seară, întorcându-se spre el, îi zise:

— Stai jos, Jon! Vino să stăm de vorbă.

Ea se așeză pe fotoliul din fața ferestrei, Jon pe patul lui. Privind-o din profil, Jon fu emoționat de frumusețea și grația trupului ei; de linia fină a frunții, nasului, gâtului: toată făptura ei avea un rafinament straniu. Mama lui nu se potrivise niciodată cu mediul înconjurător. Parcă venise de undeva din altă lume! Oare ce avea să-i spună? Inima lui era împovărată și avea multe de spus.

— Știi că Fleur a fost azi aici. Nu mă surprinde. Deși n-a spus-o, se înțelegea gândul ei: "Este fata tatălui ei!" Inima lui Jon se împietri. Irene continuă liniștită: Scrisoarea tatălui tău este la mine. Am strâns-o de pe jos în noaptea aceea și am păstrat-o. Vrei să ți-o dau înapoi, scumpul meu? Jon dădu din cap. Am citit-o, firește, înainte ca el să ți-o fi dat. Mi se pare că nu m-a judecat destul de aspru pentru crima pe care am săvârșit-o.

— Mamă! izbucniră buzele lui Jon.

— Tatăl tău a descris totul cu prea multă îngăduință, dar eu știu că am făcut un lucru îngrozitor căsătorindu-mă cu tatăl lui Fleur fără să-l fi iubit. O căsătorie nefericită, Jon, poate distruge nu numai viața ta, ci și a altor oameni. Tu, dragul meu, ești foarte tânăr și înspăimântător de sentimental. Crezi că ai putea fi fericit cu fata aceasta?

Jon, cu privirea ațintită asupra ochilor ei negri, și mai întunecați de durere, răspunse:

— Da! Oh! Da — dacă ai fi și *tu* fericită.

Irene zâmbi.

— Admirația față de frumusețe și dorința de a poseda obiectul iubit nu înseamnă iubire. Ce te faci dacă se repetă și cu tine cazul meu — când în profunzime totul este otrăvit? Trupurile unite, sufletele în război?

— Dar de ce să mi se întâmple și mie, mamă? Tu crezi că Fleur trebuie să semene cu tatăl ei, dar n-ai dreptate. L-am văzut.

Pe buzele lui Irene apăru din nou un zâmbet, iar în Jon ceva se cutremură; în zâmbetul acela era atâta ironie și atâta experiență!

— Tu, Jon, te dăruiești, iar ea primește.

Din nou aceeași josnică îndoială, din nou aceeași amenințare a incertitudinii! Apoi zise pe un ton vehement:

— Nu-i adevărat, nu-i egoistă. Singurul argument valabil e că nu vreau să te fac nenorocită, mamă, acum când tata...

Și, ridicându-și pumnii încheștați, își lovi fruntea. Irene se ridică.

— Ți-am spus-o în noaptea aceea, scumpul meu, să nu te gândești la mine. Crede-mă, ți-o spun cu toată convingerea. Gândește-te numai la tine și la fericirea ta. Eu pot îndura tot ceea ce îmi va aduce viața de aici încolo

— mi-am făcut-o singură.

Și cuvântul "Mamă!" izbucni din nou de pe buzele lui Jon. Ea veni lângă el și-și puse mâinile peste ale lui.

— Te doare capul, scumpul meu?

Jon dădu din cap. Nu capul îl dureau, dar în piept simțea cum cele două iubiri îl sfâșiau.

— Jon, orișice ai face, eu am să te iubesc întotdeauna la fel. Tu nu vei pierde nimic. Îl mângâie dulce pe cap și ieși.

Jon auzi ușa închizându-se în urma ei; apoi se aruncă pe pat și zăcu multă vreme așa, cu respirația reținută, înăbușindu-și cumplita durere.

Capitolul VII MISIUNE

După-masă, la ora ceaiului, Soames întrebă de Fleur și află că plecase cu automobilul la ora două. De trei ceasuri! Unde s-o fi dus? A plecat la Londra fără a-i spune? El nu se împăcase nici acum cu automobilele. Le acceptase în principiu — fiind un Forsyte, era un empiric din naștere — căci își însușea orice simptom al progresului, socotind că numai astfel poate ține pas cu vremea: "N-am ce-i face, fără ele nu se poate trăi în ziua de azi." Dar în realitate le socotea niște motoare urâte, cu miros greu, care gonesc fără nici o socoteală. Anette insistase să cumpere și el un automobil — un Rollhard cu perne îmbrăcate în cenușiu deschis, lumină electrică, oglinjoare mici, scrumiere pentru cenușa țăigaretelor, vase de flori, care miroseau toate a gaz și cauciuc. Soames avea față de automobil o atitudine asemănătoare cu cea pe care o avusese față de cumnatul său, Montague Dartie. Era simbolul a tot ceea ce înseamnă viteză, incertitudine și superficialitate în viața modernă. Pe măsură ce viața modernă devenea mai grăbită, mai puțin sigură și mai tânără, Soames îmbătrâneea, devenea mai greoi, mai sever, semănând din ce în ce mai mult, atât la gândire, cât și la vorbă, cu tatăl său, James. El era aproape conștient de acest fapt. Progresul și ritmul rapid al acestor vremuri îi plăceau din ce în ce mai puțin; iar un automobil i se părea un lucru ostentativ față de atmosfera care domnea printre muncitori. Într-o zi, Sims, șoferul, a călcat un câine, singura proprietate a unui muncitor. Soames n-a uitat purtarea acelui om, cu toate că nici în ziua de azi cei din automobil nu prea au obiceiul să oprească și să se intereseze de victimă. Desigur, i-a fost milă de câine și era gata să-l despăgubească pe stăpân, dacă mărlanul acela n-ar fi fost

atât de obraznic. Trecuse ora patru, era aproape cinci, și Fleur nu mai venea; încercă din nou toate vechile simțăminte pe care le avusese față de automobil, și acestea luă răsunet, provocându-i o durere stranie în stomac. La ora șapte îi telefona lui Winifred. Fleur nu fusese și nici nu era în Green Street. Unde s-o fi dus? Începu să fie chinuit de imagini îngrozitoare: fata lui adorată în vreo catastrofă oribilă, tăvălită prin praful șoselei cu rochia ei frumoasă, înecată în sânge. Urcă în camera ei și începu să-i scotocească lucrurile. Nu luase nimic cu ea. Trusa era la locul ei și bijuteriile de asemenea. Acest fapt îl ușura în oarecare măsură, dar teama că ar fi putut suferi vreun accident creștea. Era îngrozitor să nu poți face nimic... când ființa pe care o iubești cel mai mult pe lume dispare, iar el nu putea lua nici o măsură, căci avea oroare de publicitate. Ce se face dacă nu se întoarce până la noapte?

La ora opt fără un sfert auzi zgomotul motorului. Greutatea de pe inimă i se ridică; ieși în grabă în calea ei. Fleur coborî din automobil, palidă, istovită, dar întreagă. O întâlni în vestibul:

— Am tras o spaimă! Unde ai fost?

— La Robin Hill. Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. Trebuia să mă duc; am să-ți povestesc mai târziu totul.

Îl sărută în treacăt și fugi sus.

Soames o așteptă în salon. Fusese la Robin Hill! Ce-o fi însemnând asta?

La masă nu se putea vorbi despre așa ceva; valetul era prea atent și curios. Încordarea nervoasă prin care trecuse și ușurarea pe care o simțise văzând-o teafără îi luaseră puterea de a o condamna pentru ceea ce făcuse sau de a se opune vreunei hotărâri luate de ea. Aștepta, obosit și înmărmurit, destăinuirea ei. Viața e foarte ciudată. Iată-l, la șaiszeci și cinci de ani, neputincios în fața ei, de parcă n-ar fi muncit patruzeci de ani în care singura lui preocupare a fost să-și dureze oarecare siguranță — dar întotdeauna poate apărea câte ceva neprevăzut care depășește orice putere! În buzunarul smochingului avea o scrisoare de la Anette. Peste două săptămâni se întoarce. Soames habar n-avea ce face ea în Franța. Și se bucura că nu știe nimic. Plecarea ei fusese chiar o ușurare. Nevăzând-o, nici nu se mai gândea la ea! Dar în curând va veni acasă. O grijă în plus! Iar tabloul acela de bătrânul Crome, din colecția Bolderby, se dusese, Dumetrius pusese mâna pe el — din pricina acelei scrisori anonime uitase de tablou. Observă în treacăt expresia încordată de pe fața fiicei lui; parcă și ea privea un tablou pe care nu-l putea cumpăra. Aproape că fusese mai bine în timpul războiului. Pe vremea aceea parcă grijile nu erau atât de mari. Din căldura glasului ei, din expresia feței ei, se convinsese că Fleur îi va cere ceva, iar el nu știa dacă e bine să-i făgăduiască. Dând la o parte prăjitura neatinsă, aprinse, o dată cu Fleur, o țigaretă.

După cină, Fleur puse să cânte pianul electric. Iar când se așeză pe un taburet mic la picioarele tatălui ei și puse mâna pe mâna lui, Soames se așteptă la tot ceea ce era mai rău.

— Scumpul meu, te rog să fii bun cu mine. Trebuia să mă duc la Jon — îmi scrisese o scrisoare. El spune că va încerca tot ce-i stă în putință în ceea ce o privește pe mama lui. Dar eu m-am gândit la altceva. Tată, acum totul e în mâinile tale. Tu trebuie să-l convingi că prin căsătoria mea cu Jon trecutul nu va reînvia! Să-i spui că eu voi rămâne pentru totdeauna a ta, iar Jon al ei; că tu nu-l vei vedea niciodată pe Jon sau pe ea, și că nici ea nu trebuie să dea vreodată cu ochii de mine sau de tine! Numai tu o

poți convinge, tată dragă, pentru că numai tu poți să-i făgăduiești asta. Nimeni nu poate lua angajamente în numele altuia. Cred că nici nu-ți va fi prea greu s-o întâlnești de data aceasta — mai ales acum, după ce a murit tatăl lui Jon.

— Prea greu? repetă Soames. Tot ce spui tu e o absurditate.

— Să știi, tată, zise Fleur fără a-l privi în ochi, sunt convinsă că-ți face chiar plăcere s-o revezi.

Soames tăcu. Fata spusese un adevăr atât de profund, încât îl admitea cu greu. Degetele ei subțiri, agitate, fierbinți alunecară între ale lui, și rămaseră multă vreme așa, cu mâinile înlănțuite. Acest copil al lui nu voia să știe de nici un obstacol!

— Spune și tu, tată! Ce mă fac dacă tu nu vrei să mă ajuți? îi zise cu glas foarte blând.

— Sunt gata să fac orice pentru fericirea ta, răspunse Soames; dar ceea ce-mi ceri tu mie nu duce la fericirea ta.

— Oh! Ba da, tată! Ba da!

— Mă pui să tulbur toate apele, zise Soames trist.

— Sunt tulburate. Acum nu-ți mai rămâne decât să le potolești. Tu trebuie să-i explici că de data aceasta e vorba de viețile *noastre*, și nu are nimic de-a face cu viața ta sau cu a ei. Tu poți s-o convingi, tată. Știu că tu poți.

— Știi cam multe, fetițo, îi răspunse Soames posomorât.

— Dacă vrei, Jon și cu mine suntem gata să așteptăm și un an — sau doi dacă vrei tu.

— Mi se pare că puțin îți pasă de ceea ce vreau *eu*, mârâi Soames.

Fleur își lipi obrazul de mâna lui.

— Ba îmi pasă, scumpul meu. Dar știu că nu ți-ar plăcea să mă vezi nenorocită.

Cât de bine știa să-l încânte pentru a-și atinge țelul! Soames făcea eforturi neînchipuite pentru a crede că Fleur se gândește și la simțămintele lui, dar nu era convins, nu, deloc. Nu-l iubea decât pe băiatul acela! Cum s-o ajute pentru a-l cuceri pe băiatul acela, care a ucis în fata lui toată dragostea față de el? Cum să facă el așa ceva? După legile neamului Forsyte asta era o adevărată nebunie! Nu-i putea fi de nici un folos... Dimpotrivă! Să i-o dăruiască pe fata lui! S-o ajute să treacă în lagărul dușmanilor lui, sub influența femeii care l-a jignit atât de profund? Încetul cu încetul, în mod inevitabil, va pierde această floare a vieții lui! Brusc, își dădu seama că mâna i se umezise. Inima îi zvâcni dureros. Nu suporta s-o vadă plângând. Puse iute cealaltă mână peste mâna ei, dar o lacrimă i-o udă și pe aceasta. Așa nu mai merge!

— Liniștește-te, îi zise, am să mă mai gândesc. Am să fac tot ce-mi stă în putință. Haide, Fleur, nu mai plânge!

Dacă numai cu băiatul acesta se va simți fericită — va trebui să-l aibă, nu-i putea refuza ajutorul. Și pentru a evita mulțumirile ei, se ridică și se îndreptă spre pianul electric — prea făcea mult zgomot! Înainte de-a ajunge la el, cântecul se isprăvi și pianul se oprise, hârâind. Își aduse aminte de gramofonul care-i otrăvise copilăria; aproape în fiecare duminică după-amiază, mama lui puneă să cânte *The Harmonious Blacksmith*, *Glorious Port*, iar acum, în locul lui, alt instrument, mai mare și mai scump, cânta *The Wild*, *Wild Women* și *The Policeman's Holiday*, dar de data aceasta el nu mai purta costum de catifea neagră cu guler de mătase albastră ca cerul. "Profund are dreptate, își zise, totul e

deșertăciune! Mergem cu toții spre mormânt!" Surprins de reflecția lui, ieși.

În seara aceea n-o mai văzu pe Fleur. Însă, dimineața la ceai, ochii ei îl urmăreau atât de rugători, încât nu-i putu rezista; adică nici nu încercă să i se opună. Nu! Se hotărâse să îndeplinească această sarcină chinuitoare. Se va duce la Robin Hill — la casa amintirilor lui. Amintiri neplăcute — mai ales ultima! Se dusesse acolo pentru a despărți pe tatăl băiatului de Irene, amenințându-i cu divorțul. Și de atunci nu o dată s-a gândit că tocmai această amenințare a consolidat legătura lor. Iar acum se duce să consolideze legătura dintre băiatul ei și fata lui. "Nu știu cu ce am greșit, cugetă el, de trebuie să îndur atâtea neazuri!" Luă trenul până la Londra, de acolo la Robin Hill, iar de la gară porni pe jos peste câmpie, urcă dealul și parcă era ca acum treizeci de ani. Ce curios — atât de aproape de Londra și totuși neschimbat! Desigur că proprietarul acestor terenuri nu vrea să le vândă. Gândindu-se la valoarea pământului, uită de neazurile lui și, cu toate că era o zi destul de răcoroasă, traversă încetitor colina, pentru a nu se încălzi. Poate să zică cine ce-o vrea, pământul e pământ, rămâne pe loc. Pământ și tablouri bune! Chiar dacă valorile oscilează puțin, privite în linii mari se urcă mereu, deci tot acestea sunt cele mai bune investiții, mai ales în timpurile acelea, cu atâtea aiureli, construcții ieftine, mode schimbătoare și cu zicala "Ce-am avut și ce-am pierdut" drept principiu călăuzitor. Poate că francezii au dreptate când își apără cu atâta îndârjire proprietățile rurale, cu toate că el nu avea părere bună despre francezi. O bucată de pământ reprezintă ceva solid! Auzise de multe ori spunându-se că moșierii sunt niște prostănaci, ba chiar și tânărul Mont spusese despre tatăl său că e un retrograd, care citește ziarul *Morning Post* — ce băiat obraznic! Totuși erau pe lume și lucruri mai condamnabile decât să citești *Morning Post* și să fii retrograd. Ce să mai zicem de Profond și șleahta lui, sau de laburiști și de politicienii cu gura mare, sau de feministe? Da, sunt o grămadă de rele mult mai mari!

Soames simți deodată o slăbiciune, fierbințeală și amețeli. Nervii — nici nu era de mirare când îl aștepta asemenea întâlnire! Mătușa Juley, vorbind ca tatăl ei, "Superior Dosset", ar fi spus acum: "Nervii tăi sunt cu adevărat surmenați." Printre pomi zări casa, casa clădită sub ochii lui, cu grija lui, pentru el și femeia aceea care, dintr-un capriciu al sorții, a locuit într-însa cu un alt bărbat! Începu a se gândi la Dumetrius, la împrumuturi cu ipotecă și alte forme de investiții. Trebuia să facă un efort, nu putea da ochii cu ea tremurând din toate încheieturile; el, care reprezenta pentru ea Ziua Judecății de Apoi atât pe pământ, cât și în cer, el, întruchiparea dreptului de proprietate, pășea spre această întruchipare a frumuseții nesupusă legii. Demnitatea lui îi impusese calm și indiferență, căci îndeplinea o misiune importantă: trebuia să lege odraslele lor, care, dacă Irene s-ar fi purtat ca lumea — ar fi fost frate și soră. "Ah! Femei, femei, femei!"; stranie întâmplare, căci de obicei el nu-și amintea nici o melodie. Trecând prin fața plopilor dinaintea casei, gândi: "Uite cât de mari au crescut, eu i-am sădit."

O servitoare răspunse la sonerie.

— Anunță, te rog: domnul Forsyte, într-o chestiune foarte importantă.

Dacă ea înțelege despre cine e vorba, s-ar putea să nu-l primească.

"Să fie al dracului! Își zise, pregătindu-se pentru această lovitură. Urâtă treabă!"

Servitoarea se întoarse.

— Sunteți bun să spuneți despre ce e vorba?

— Spune, te rog, că-l privește pe domnul Jon, zise Soames.

Și iată-l din nou așteptând în holul acela cu bazin de marmură albă-cenușie, desenat de primul ei iubit. Ah! cât de urât s-a purtat — a iubit doi bărbați, și pe el nu! Acum, dacă o va mai întâlni o dată, nu trebuie să uite acest lucru. Pe neașteptate, o văzu printre perdelele grele, de piele roșie; mlădie și ezitând parcă; aceeași siluetă și linie desăvârșită de odinioară, ochii negri, speriați și profunzi, ca odinioară, și același glas calm, cu o nuanță defensivă, care zise:

— Intră, te rog!

Soames dădu perdelele la o parte și intră. Irene era tot atât de frumoasă ca atunci când o revăzuse în sala de expoziție a lui June și la cofetărie. Aceasta era prima dată — prima dată de când se căsătorise cu ea, cu treizeci și șase de ani în urmă, când îi vorbea fără a avea asupra ei vreun drept consfințit de lege. Nu era îmbrăcată în negru — desigur că Jolyon, original cum era, i-a impus această ținută.

— Iartă-mă că am venit, zise Soames posomorât, dar chestiunea aceasta trebuie rezolvată într-un fel sau altul.

— Vrei să iei loc?

— Nu, mulțumesc.

Furios pentru poziția falsă în care se afla, enervat pentru că trebuia să respecte această conveniență față de ea, Soames nu se putu stăpâni și începu a vorbi iute:

— E un ghinion infernal; am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru a-i împiedica. După părerea mea, fata mea e nebună, dar știu că nu-i pot rezista, întotdeauna cedez în fața ei. Astfel se explică prezența mea aici. Îmi închipui că și tu îl iubești pe băiatul tău.

— Din tot sufletul.

— Și atunci?

— Depinde de el.

Soames se simți învins și batjocorit. Așa a fost totdeauna, femeia aceasta l-a ironizat întotdeauna, chiar din primele zile ale căsniciei lor.

— Mi se pare o nebunie din partea lor, zise el.

— Așa și este.

— Ah, dacă tu!... Acești doi copii... ar fi fost — nu putu isprăvi fraza "frate și soră, și nu s-ar mai fi pus această problemă"; căci, văzând cum se cutremură numai la acest gând, Soames își înghiți vorbele și, izbit de expresia ei, se apropie de fereastră și privi afară; pomii nu mai crescuseă — nu mai puteau crește, erau prea bătrâni!

— În ceea ce mă privește pe mine, îi zise el, nu trebuie să-ți faci nici o grijă. Dacă copiii noștri se căsătoresc, eu nu vreau să te văd nici pe tine și nici pe fiul tău. Tinerii din ziua de azi sunt atât de ciudați! Dar eu nu pot răbda s-o văd pe fata mea nefericită. Ce să-i spun când ajung acasă?

— Spune-i, te rog, exact ce ți-am spus eu: totul depinde de Jon.

— Tu nu te-opui?

— Cu inima da, dar cu buzele mele niciodată.

Soames stătea nemișcat, mușcându-și degetul.

— Îmi aduc aminte, cum într-o seară..., începu pe neașteptate, dar se opri brusc. Ce-o fi având femeia aceasta — ce-o fi având de nu putea s-o condamne pentru ceea ce făcuse și nici s-o urască? Unde e... băiatul tău?

— Cred că e sus, în atelierul tatălui său.

— Ai vrea să-l chemi jos?

O urmări din ochi până ajunse la sonerie, apoi veni servitoarea.

— Spune-i, te rog, domnului Jon că-l rog să coboare.

— Dacă depinde de el, zise Soames în grabă, cum ieși servitoarea din cameră, mă tem că putem socoti încheiată această căsătorie nefirească; va trebui să îndeplinim anumite formalități. Ce avocați să angajez — pe Herring?

Irene dădu din cap.

— Nu ai de gând să locuiești cu ei?

Irene, tot din cap, îi dădu un răspuns negativ.

— Ce-o să se întâmple cu casa aceasta?

— Ceea ce vrea Jon.

— Casa aceasta, zise Soames deodată; îmi pusesem atâtea nădejdi în ea! Dacă ei vor locui în ea... copiii lor... Oamenii zic că există Nemesis. Tu crezi în ea?

— Da.

— Ah! Crezi?

Soames se întoarse de la fereastră, făcu vreo câțiva pași și se opri foarte aproape de ea; dar ea părea că se adăpostește în adâncitura pianului ei mare.

— Cred că n-am să te mai revăd, spuse el încet. Vino să ne dăm mâna — buzele îi tremurau, vorbea sacadat — și să uităm trecutul! Și îi întinse mâna.

Fața ei palidă păli și mai tare, ochii ei negri, neînduplecați, priveau fix în ai lui, dar mâinile îi rămaseră încheștate la piept. Auzind zgomot, Soames întoarse capul. În fața perdelelor întredeschise stătea băiatul. Ce stranie expresie, nu mai semăna deloc cu tânărul de la expoziția din Cork Street — foarte straniu, mult mai bătrân, nici urmă de tinerețe pe fața lui, privirea rătăcită, trăsăturile crispate, părul vâlvoi, ochii adânciți în orbite! Soames făcu un efort și, ridicându-și colțul buzei — nu era nici zâmbet, nici ironie — spuse:

— Ei bine, tinere! Am venit aici pentru fiica mea. După cât am aflat, totul depinde de dumneata. Mama dumitale te lasă să hotărăști.

Băiatul, cu ochii mari deschiși, o privea pe mama lui; nu răspunse.

— De dragul fetei mele mă aflu aici, continuă Soames. Ce să-i spun când ajung acasă?

Băiatul continuă s-o privească pe mama lui și răspunse liniștit:

— Vă rog să-i spuneți lui Fleur că nu e bine să facem ceea ce hotărâsem. Eu trebuie să procedez așa cum a dorit tatăl meu înainte de a muri.

— Jon!

— Lasă, mamă! Totul e în ordine!

Soames, uluit, își plimbă privirile de la unul la altul; apoi luându-și pălăria și umbrela, pe care le pusese pe un fotoliu, dădu perdelele la o parte și ieși. Băiatul se feri din calea lui pentru a-l lăsa să treacă. După ce ieși, Soames auzi zgomotul inelelor pe bară, și perdelele se închiseră în urma lui. Și sunetul acesta păru că-i ia povara de pe inimă. "Va să zică asta-i!", își zise, și ieși pe ușa principală.

În timp ce Soames se îndepărta de casa de la Robin Hill, soarele, străbătând prin atmosfera cenușie a acelei după-amiezi reci, dădea aerului proaspăt o învăluire de fum. Fiind atât de preocupat de peisagiile pictate, el nu prea vedea frumusețea celor naturale, dar de data aceasta strălucirea mohorâtă a Naturii îl mișcă: părea îndoliată și totuși victorioasă, întocmai ca simțămintele lui. Biruință și înfrângere! Misiunea lui nu reușise. În schimb scăpase de oamenii aceia și își recucerise fata, dar cu ce preț! Cu prețul fericirii ei. Ce-o să spună Fleur? Oare va crede că el își dăduse toată osteneala? Și sub lumina aceea a soarelui care scălda în razele ei ulmii, alunii, scaieții din poieni și toate terenurile necultivate, Soames simți cum îl cuprinde groaza. O să fie distrusă! Dar va face apel la mândria ei. Băiatul a renunțat la ea, s-a declarat pe față solidar cu femeia care odinioară renunțase la tatăl ei! Soames își încleștă pumnii. Da, a renunțat la el! Și pentru ce! Ce cusur i-a găsit? Și din nou simți acea *malaise*⁶⁶ a omului care încearcă să se privească în ochii altcuiva, întocmai cum un câine se sperie când, din întâmplare, se privește în oglindă și latră la făptura aceea necunoscută lui.

Nu se grăbea să ajungă acasă; luă masa la clubul "Connoisseurs". În timp ce mânca o pară, îi trecu prin gând că dacă el nu s-ar fi dus la Robin Hill, poate băiatul n-ar fi luat această hotărâre. Își aduse aminte de expresia de pe fața băiatului în timp ce mama lui refuza să-i strângă mâna. Straniu și chinuitor gând! Oare nu pierduse Fleur pentru că încercase să fie prea sigură?

La ora opt și jumătate Soames sosi acasă. În timp ce automobilul lui intra pe o poartă, auzi zgomotul unei motociclete ieșind pe cealaltă. Era, desigur, tânărul Mont; deci Fleur nu fusese singură. Intra în casă cu o strângere de inimă. În salonul cu pereții îmbrăcați în tăblii de lemn sidefiu, fata ședea cu coatele pe genunchi, cu bărbia sprijinită în mâini, privind o camelie albă ce se afla pe polița căminului. Ea nu-l văzuse încă, dar când o zări, groaza lui Soames reînvie. Oare ce vedea ea dincolo de cameliile acelea albe?

— Ce-ai făcut, tată?

Soames dădu amărât din cap. I se încleștară fălcile. Ce sarcină criminală! Văzu că Fleur deschide ochii mari, din ce în ce mai mari, iar buzele încep să-i tremure.

— Ce este? Ce-ai făcut? Spune-mi iute, tată!

— Scumpa mea, zise Soames, am... mi-am dat toată osteneala, dar... și dădu din nou din cap.

Fleur se repezi la el și-și puse mâinile pe umerii lui.

— Ea?

— Nu, mârâi Soames; el mi-a cerut să-ți spun că n-are rost, căci trebuie să procedeze așa cum a dorit tatăl său înainte de a muri. O prinse de mijloc. Potolește-te, fetița mea dragă, nu te lăsa chinuită de ei. Nu merită să te doară nici un deget pentru ei.

Fleur se smulse din brațele lui.

— N-ai încercat, nu ți-ai dat toată osteneala. Tată, tu... tu m-ai trădat!

Rănit până în adâncul inimii, Soames încremeni cu privirea ațintită asupra feței ei chinuite de durere.

— N-ai încercat... n-ai făcut totul... am fost nebună... nu cred că Jon a putut spune una ca asta... nu, el nu poate face așa ceva! Doar ieri l-am văzut și... Ah! Cum am putut cere ajutorul tău?

⁶⁶Indispoziție, insatisfacție (fr.)

— Într-adevăr, zise Soames pe un ton calm, cum ai putut? Eu, trecând peste simțămintele mele, m-am dus la ei; am făcut tot ceea ce am putut, împotriva convingerilor mele, și iată răsplata. Noapte bună!

Cu fiecare nerv încordat în corpul său, Soames porni spre ușă.

Fleur, repezindu-se în urma lui, strigă:

— Cum, tată? Vrei să spui că renunță la mine?

Soames se întoarse și, cu mare efort, îi răspunse:

— Da.

— Ah! strigă Fleur. Ce-ai făcut... Ce-ai putut face tu în zilele acelea de odinioară?

Brutalitatea acestei cumplite nedreptăți îi tăie graiul. Ce făcuse *el*? Ce-i făcuseră ei lui! Fără să vrea, duse mâna la piept și o privi cu demnitate.

— E o rușine! strigă Fleur cu un glas pătimăș.

Soames ieși. Urcă încet, rece ca un sloi de gheață, în sala de tablouri, umblând în neștire printre comorile lui. Ce îndrăzneală! Da! Ce îndrăzneală! Prea a fost răsfățată! Ah! Dar cine a răsfățat-o? Oprindu-se în fața reproducerii după Goya, gândi: "Obișnuită să i se împlinească toate dorințele! Floarea vieții mele! Și acum, dorința nu i s-a împlinit!" Se duse la fereastră pentru a respira. Lumina zilei se stingeă, luna, ca de aur, apăru în dosul plopilor. Ce se auzea? Pianul electric. O melodie tristă, zgomotoasă și urâtă! Fleur îl pusese să cânte — ce mângâiere o fi găsimd în muzica aceea? Jos, dincolo de pajiște, se mișca cineva; cine să fie oare sub salcâmi și trandafirii cățăraători, luminați de lună? Fleur umbla neliniștită încoace și încolo. Soames simți o zvâcnitură dureroasă în inimă. Cum va suporta ea această lovitură? Nu putea spune. El nu-și cunoștea fata; de când venise pe lume n-a făcut altceva decât s-o adore; ea a fost lumina ochilor lui! Dar n-o cunoștea... nu știa nimic despre ea. Și acum iat-o acolo — și melodia aceea tristă, și râul strălucind sub razele lunii!

"Trebuie să mă duc jos", își zise.

Coborî în grabă, intră în salonul luminat — pianul electric urla acel vals, sau foxtrot, sau cine știe cum s-or mai fi numind dansurile din ziua de azi; apoi Soames ieși pe verandă.

De unde ar putea-o urmări, fără ca ea să-l vadă? Trecu ușurel, prin întuneric, până în livadă și de acolo se strecură în căsuța de la debarcader. Acum, așezat între Fleur și Tamisa, inima i se mai ușura. Nu putea face o nebunie, era doar fata lui și a lui Anette. Dar nu se poate ști... dacă totuși? Din fereastră adăpostului său vedea ultimul salcâm și rochia lui Fleur, care se plimba neîncetat, cu pași mari. Melodia se isprăvisese — slavă Domnului! Trecu la cealaltă fereastră și privi apa curgând încet printre nuferi. În jurul fiecărei frunze se făcea un mic vârtej, strălucitor în lumina lunii. Deodată își aduse aminte de zorile dimineții aceleia când dormise în această căsuță după moartea tatălui său, în aceeași zi când s-a născut ea — aproape cu nouăsprezece ani în urmă. După atâta vreme și încă ținea minte lumea aceea neobișnuită pe care o văzuse la deșteptare și senzația aceea stranie de atunci. În ziua aceea începuse a doua pasiune a vieții lui — această fată a lui care umbla acum pe sub salcâmi. Ea a fost singura lui mângâiere! Acest gând alungă toată tristețea și revolta din sufletul lui. N-ar ține seamă de ceea ce îi spusese numai dacă ar putea-o face din nou fericită! O bufniță trecu în zbor, sfâșiind văzduhul cu țipetele ei prelungi; un liliac plutea fâlfâind din aripi, iar luna strălucea din ce în ce mai puternic peste ape. Oare cât va mai umbla Fleur pe acolo? Se întoarse la cealaltă

fereastră și o văzu coborând spre mal. Se opri lângă el, lipită de balustrada debarcaderului. Iar Soames o urmări cu mâinile încleștate. Să-i vorbească? Era foarte emoționat de liniștea chipului ei tânăr încremenit în deznădejde, în dor, în... în sine însuși! Câte zile va mai avea, nu va uita imaginea ei, luminată de lună, și aburii dulci ai apei strălucitoare, și frunzele tremurânde ale sălciilor plângătoare. Fata lui avea tot ceea ce îi putea oferi el pe lumea aceasta, în afară de un singur lucru pe care ea nu-l putea avea din pricina lui! În clipa aceea perversitatea lucrurilor îl duru, de parcă i s-ar fi oprit un os de pește în beregată.

Apoi, cu o nesfârșită ușurare, o văzu plecând spre casă. Ce i-ar putea da oare pentru a o mângâia? Perle, călătorii, cai, alți tineri... i-ar putea da tot ceea ce dorește... numai să poată uita amintirea chipului ei tânăr, părăsit, la malul apei. Auzi! Iar a pus să cânte melodia aceea! A devenit o manie! Întunecat, zgomotos, slab, cântecul se auzea dinspre casă. Parcă și-ar fi zis: "Dacă nu-mi găsesc o mângâiere, mă prăpădesc." Soames n-o prea înțelegea. Dacă îi face plăcere, las' să urla pianul toată noaptea! Apoi se furișă prin livadă și intră în verandă. Deși avusese de gând să intre și să-i vorbească, șovăi; nu știa ce să-i spună, căci se străduia din răspuțeri să-și aducă aminte ce simți când inima ți-e sfâșiată de dragoste. El ar trebui să știe, ar trebui să-și aducă aminte... și nu putea. Nu mai avea memorie, nu ținea minte decât o durere cumplită. Se opri în întuneric, își șterse cu batista mâinile și buzele foarte uscate. Dacă se ridica în vârful picioarelor, o putea vedea pe Fleur cu spatele rezemat de pianul care urla continuu aceeași melodie... cu brațele încrucișate pe piept, cu o țigaretă aprinsă în gură, iar fumul îi învăluia obrazul. Expresia de pe fața ei îi era străină lui Soames, ochii strălucitori ațintiți în gol și fiecare trăsătură înăsprită de mânie și dispreț. Parcă văzuse o dată sau de două ori asemenea expresie pe fața lui Anette — fața lui Fleur era prea vie, prea nestăpânită, în clipa aceea nu era fața copilului lui! Nu îndrăznea să intre, fiind conștient de zădărnicia oricărei încercări de a o mângâia. Se așeză în umbra căminului.

Destinul i-a jucat o farsă monstruoasă! Nemesis! Acea căsătorie nefericită de odinioară! Și, pentru numele lui Dumnezeu... pentru ce? De unde era să știe atunci când o dorise cu atâta patimă pe Irene — și ea acceptase să fie a lui — de unde era să știe că ea nu-l va iubi niciodată? Cântecul se sfârși, dar reîncepu, apoi se sfârși din nou, iar Soames ședea în întuneric așteptând, nici el nu știa ce! Mucul țigării lui Fleur, azvârlit prin fereastră, căzu pe iarbă; îl urmări cum ardea, până se stinse. Luna își făcu drum până deasupra plopilor, revărsându-și lumina ireală peste grădină. O lumină tulburătoare, misterioasă — întocmai ca frumusețea acelei femei care nu l-a iubit niciodată — învăluia florile și boschetele cu un veșmânt nepământesc. Flori! Și floarea vieții lui era atât de nefericită! Ah, de ce nu-și putea cumpăra omul acțiuni de fericire, de ce nu se poate investi fericirea în rente de stat garantate cu aur, de ce nu-ți puteai asigura fericirea pentru a nu o pierde?

Prin fereastra salonului nu se mai văzu lumină. Era liniște și întuneric. S-o fi urcat sus? Soames se ridică și, pășind în vârful picioarelor, privi înăuntru. Parcă plecase. Intră. Lumina lunii se oprise în verandă; la început nu vedea nimic în afară de conturul mobilelor, mai negre decât bezna. Bâjbâi spre fereastră, pentru a o închide. Izbindu-se cu piciorul de un fotoliu, auzi un suspin. Aici era, încolăcită și ghemuită în colțul divanului! Mâna îi tremură. Oare avea nevoie de mângâierea lui? Se opri privind spre

ghemotocul acela de volane turtite, de păr vâlvoi și de strălucitoare tinerețe, care încerca să scape din ghearele durerii. Cum s-o lase aici? În cele din urmă, mângâind-o pe păr, îi zise:

— Vino, scumpa mea, e mai bine să mergem la culcare. Am să caut să aranjez eu cumva!

Ce vorbe nebune! Dar ce i-ar fi putut spune altceva?

Capitolul IX SUB STEJAR

După ce musafirul lor dispăru, Jon și mama lui rămaseră fără a vorbi până când, brusc, Jon zise:

— Trebuia să-l conduc până la ieșire. Dar Soames plecase și cobora pe șosea, iar Jon urcă la etaj, în atelierul tatălui său, neavând destulă încredere în el însuși ca să se mai reîntoarcă.

Expresia de pe chipul mamei lui, stând față în față cu omul care fusese odinioară bărbatul ei, pecetluise hotărârea născută în mintea lui încă din ajun, după ce vorbise cu ea. Căsătoria lui cu Fleur însemna o palmă în obrazul mamei lui și trădarea tatălui său mort! Nu se putea! Jon era cel mai iertător om de pe lume. În acest ceas de deznădejde nu le aducea nici o vină părinților săi. Pentru un băiat atât de tânăr obiectivitatea cu care privea situația și cântărea valoarea celor petrecute dovedea o forță neobișnuită. Era mai dureros pentru Fleur, mai dureros chiar pentru mama lui decât pentru el. E mai greu să renunțe cineva la tine decât să renunți tu la cineva, și mai greu să fii tu pricina pentru care o ființă iubită trebuie să renunțe la cineva. Nu trebuie să-și facă inimă rea, nu trebuie să învinovățească pe nimeni! În timp ce privea ultimele raze ale soarelui, avu din nou acea viziune stranie despre lume, așa cum o avusese cu o noapte înainte. Mare după mare, țară de țară, milioane și milioane de oameni, fiecare cu viața lui, cu energia, bucuria, necazul și suferința lui — fiecare cu renunțările lui, cu lupta lui individuală pentru existență. Cu toate că era gata să renunțe la tot pentru a dobândi unicul lucru pe care nu-l putea avea, Jon știa că ar fi nebun dacă ar crede că sentimentele lui au vreo însemnătate într-o lume atât de vastă. Nu se putea purta nici ca un copil și nici ca un ticălos! Pe ecranul minții lui se proiectau oameni care nu posedau nimic — milioane de oameni care și-au pierdut viața în război, milioane care au rămas din război cu viața, dar cu mai nimic în afară de ea; citise despre copii flămânzi, despre invalizi și estropiați; despre oamenii din pușcării, despre tot felul de oropsiți ai sorții. Dar imaginea lor nu-i domoli durerea. Când omul nu are ce mânca, gândul că mulți alți semeni de-ai lui sunt flămânzi îi dă numai o slabă mângâiere. Îl distra mai mult gândul de a pleca în lumea largă, necunoscută. Aici nu mai putea rămâne, era prea ocrotit și liniștit, în jurul lui totul era atât de catifelat, confortabil, încât lui nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să se gândească și să viseze la ceea ce ar fi putut să fie. Nu se putea întoarce la Wandson și la amintirile legate de Fleur. N-o putea revedea, căci n-avea încredere în puterile lui; iar dacă rămânea aici sau se întorcea la Holly, o va vedea, desigur. Atâta vreme cât exista o posibilitate de a se întâlni, lucrul era inevitabil. Ceea ce îi mai rămânea de făcut era să plece departe și cât mai repede. Dar, oricât de mult o iubea pe mama lui, nu dorea să plece cu ea. Apoi, dându-și seama că ar fi o lovitură prea dură pentru ea,

hotărî, zdrobit de deznădejde, să-i propună o călătorie în Italia. Vreme de două ore încercă să se potolească în această cameră plină de melancolie, apoi se îmbracă în ținută de seară pentru cină.

Mama lui procedase la fel. Mâncară puțin, destul de încet, vorbind despre catalogul tatălui său. Expoziția urma să se deschidă în luna octombrie și, în afară de câteva detalii birocratice, nu le mai rămânea nimic de făcut.

După masă, Irene își puse o pelerină pe spate și ieșiră; se plimbară puțin, vorbind din când în când și, în sfârșit, se opriră tăcuți sub stejar. Jon avea o singură idee călăuzitoare: "Dacă-mi trădez un singur gând, totul este dat pe față"; de aceea, luând-o de braț, zise cu un ton indiferent:

— Mamă, hai să plecăm în Italia!

Irene, strângându-i brațul, răspunse cu aceeași indiferență:

— Ar fi foarte frumos, dar cred că ai vedea mai multe și ai profita mai mult dacă n-aș fi eu cu tine.

— Dar atunci tu rămâi singură.

— Eu am mai fost o dată singură, mai mult de doisprezece ani de zile. Și, apoi, vreau să fiu aici pentru deschiderea expoziției tatălui tău.

Jon îi strânse brațul și mai tare; el nu se lăsa păcălit.

— Nu poți rămâne singură aici; casa e prea mare.

— Poate că nu voi rămâne aici. Mă instalez la Londra, și după deschiderea expoziției pot pleca la Paris. Cred că ție îți trebuie cel puțin un an, Jon, pentru a vedea și cunoaște lumea.

— Da, mi-ar plăcea să călătoresc în lumea largă și să mă-nvăț cu greul. Dar nu vreau să te las singură.

— Scumpul meu, sunt datoare să-ți ofer măcar atâta. Dacă este spre binele tău, este și spre al meu. De ce nu pleci mâine? Ai pașaportul gata.

— Da. Dacă e vorba să plec, e mai bine s-o fac imediat. Dar, mamă, dacă aș dori să rămân undeva, în America sau în altă parte, vrei să vii și tu acolo?

— Orișunde și orișicând mă vei chema. Dar nu mă chema decât dacă vei avea nevoie de mine.

Jon răsuflă adânc.

— Simt că în Anglia mă sufoc.

Mai statură câteva minute sub stejar — cu privirile îndreptate spre tribuna cea mare de pe hipodromul din Epsom, ale cărei contururi se ștergeau încetul cu încetul în amurg. Frunzișul stejarului oprea razele lunii, dar ele învăluiau tot, luminând câmpul până-n depărtare, luminând ferestrele casei acoperite cu verdeață — casa care, în curând, va fi de închiriat.

Capitolul X

NUNTA LUI FLEUR

Reportajele apărute prin ziarele engleze în luna octombrie despre căsătoria lui Fleur Forsyte cu Michael Mont nu puseră accentul pe semnificația simbolică a acestui eveniment. Căsătoria strănepoatei lui "Superior Dosset" cu moștenitorul unui baronet, al nouălea purtător al acestui titlu, era semnul vizibil al contopirii claselor sociale, sudură care consolidează stabilitatea politică a unui regat. Sosise vremea ca neamul Forsyte să renunțe la aversiunea lui instinctivă față de "mofturile

aristocratice" pe care nu le dobândiseră prin naștere, acceptându-le cu atât mai firesc cu cât instinctul lor de proprietate socotea chiar că li se cuvine. Și apoi, familia Forsyte trebuia să urce pe treptele societății pentru a face loc îmbogățitorilor și mai noi decât ei. La ceremonia religioasă, atât de liniștită și distinsă, din Hanover Square, și după aceea, printre mobilele din Green Street, spectatorii care nu-i cunoșteau prea bine n-ar fi putut face deosebirea dintre clanul Forsyte și contingentul familiei Mont — atât de departe ajunseră acum descendenții lui "Superior Dosset". Era oare vreo deosebire între dunga pantalonilor, linia mustății, modul de-a vorbi sau luciul țilindrului lui Soames și înfățișarea celui de al nouălea baronet? Nu era Fleur tot atât de conștientă de valoarea ei, tot atât de deșteaptă, de strălucitoare, frumoasă și zveltă ca și cele mai frumoase fetișcane din familia Muskham, Mont sau Charwell care luau parte la ceremonie? Toți cei din neamul Forsyte aveau aceeași îmbrăcăminte, aceeași ținută și purtare ca și cei din nobilime. Intraseră în "înalta burghezie", dar de azi înainte numele lor va fi înscris în *Stud Book*⁶⁷, iar cu banii lor vor cumpăra moșii.

Poate că lucrul acesta s-a întâmplat puțin cam târziu, iar răsplata cuvenită instinctului de proprietate — moșiile și banii — erau sortite topirii într-un creuzet; aceasta era o problemă prea discutabilă pentru a fi discutată. Timothy — legătura de unire între lumea veche și cea nouă — lipsea de la această sărbătoare! Timothy se găsea *in extremis*⁶⁸ în Bayswater Road, după cum raportase Francie.

Lumea șușotea, de asemenea, că acest tânăr Mont era un fel de socialist — stranie înțelepciune din partea lui, căci își lua oarecan precauțiuni, având în vedere vremurile în care trăiau. În această privință nu era motiv de îngrijorare. Moșierii aveau din când în când asemenea blânde nebunii, dar se mențineau în limitele teoriei pure, profitând de ea în scopuri practice. De altfel George îi spusese surorii lui, Francie: "În curând vor avea copii — și tânărul își va revizui ideile."

Biserica, împodobită cu flori albe și cu un fel de draperie albastră în mijlocul ferestrei dinspre răsărit, avea o atmosferă de nemaipomenită virginitate, ca pentru a contracara frazeologia cam lugubră a serviciului divin, întocmită pentru a atrage atenția tuturor copiilor ce se vor naște. Familiile Forsyte, Hayman și Tweetyman ședea în partea stângă, familiile Mont, Charwell și Muskham, în cea dreaptă; iar la mijloc, de-a valma, câteva tovarășe de suferință de ale lui Fleur de pe vremea când era la școală și câțiva tovarăși de suferință de ai lui Mont din vremea războiului; și trei domnișoare care, întorcându-se de la Skyward's, se strecuraseră în biserică, încheiau cortegiul, împreună cu doi arendași de ai lui Mont și cu bătrâna dădacă a lui Fleur. Având în vedere starea politică incertă a țării, biserica era uimitor de plină.

Doamna Val Dartie, așezată în rândul al treilea, alături de bărbatul ei, îi strânse de mai multe ori mâna în timpul ceremoniei. Ea cunoștea taina acestei tragicomedii, de aceea, când ajunse la momentul culminant, Holly suferi cumplit. "Oare Jon simte ce se petrece acum?" cugetă ea — Jon, departe, în Columbia Britanică. Chiar în dimineața acelei zile primise o scrisoare de la el; după ce o citise, zâmbise și spusese:

— Auzi, Val! Jon e în Columbia Britanică, pentru că dorește să fie în California. Spune că e foarte frumos acolo.

— Oh! răspunse Val; oare o fi căpătat iar interes pentru ceva?

⁶⁷Registul cailor pursânge

⁶⁸Pe patul de moarte (lat).

— Și-a cumpărat ceva pământ și a chemat-o și pe mama lui.
— Ce-o să facă ea acolo?
— Irene nu mai are decât o singură preocupare: Jon. Tu îți menții părerea că aceasta a fost cea mai fericită soluție?

Ochii ageri ai lui Val se strânseseră ca două gămlii de ac cenușii printre genele-i negre.

— Fleur nu se potrivea deloc cu el. N-a fost crescută cum trebuie.

"Sărmana Fleur", suspină Holly. Ah! Ce bizară căsătorie! Tânărul Mont a prins-o, desigur, în momentul înfrângerii, în starea de nepăsare a omului din clipa în care i s-a scufundat vaporul. Un asemenea salt — cum zicea Val — numai întâmplător poate fi fericit. Nu erau multe de spus despre perspectiva oferită de voalul verișoarei ei, privit de la spate; iar ochii lui Holly studiară cu atenție aspectul general al acestei ceremonii creștine. Ea se căsătorise din dragoste și era fericită; avea oroare de căsniciile nefericite. S-ar putea ca până la urmă aceasta să nu fie nefericită — dar prea fusese făcută în pripă; iar consacrarea aceasta a unei legături artificiale prin harul cununiei în fața unei mulțimi de liber-cugetători distinși — căci cine cugeta altfel decât liber, sau nu cugeta deloc, când erau "gătiți" ca acum — i se păru aproape un păcat, în măsura în care cineva mai poate găsi păcate într-o lume care le-a desființat. Privirile ei treceau de la preotul în odăjdii (acesta făcea parte din familia Charwell — neamul Forsyte nu produsese încă nici un prelat) la Val care stătea lângă ea gândindu-se, Holly era convinsă — la mânza Mayfly, care va alerga pentru comitatul Cambridge, cu calificativul "cincisprezece la unu". Apoi ochii lui Holly se opriră asupra profilului celui de al nouălea baronet, care se prefăcea că îngenunche conform ritualului. Văzu cu câtă grijă își ridicase pantalonii pentru a nu-și strica dunga și se gândi: "Val a uitat să și-i ridice pe ai lui!" Apoi privirile ei trecură la banca epitropilor, unde văzu trupul masiv al lui Winifred înveșmântat cu tot ce avea mai bun și apoi, mai departe, la Soames și Anette, îngenuncheați unul lângă altul. Un mic zâmbet îi apărură pe buze — Prosper Profond, revenit din călătoria în mările Sudului, situate de data aceasta pe Canalul Mânecii, era, desigur, îngenuncheat și el, cam cu vreo șase rânduri în urmă. Da! stranie "mică" poveste, și nu se știe cum va fi povestea în viitor; dar ceremonia se oficia într-o biserică aleasă, iar mâine dimineață ziarele o vor relata așa cum se cuvine.

Începură să intoneze un imn religios; ea auzea cum al nouălea baronet slăvea oștile lui Madian. Degetul ei mic atinse degetul mare al lui Val — țineau în mână aceeași carte de rugăciune —, un mic fior îi străbătu ființa, fior păstrat de acum, douăzeci de ani. Val se opri și îi șopti:

— Îți mai aduci aminte de șobolan?

Șobolanul de la căsătoria lor, în Colonia Capului, care-și lustruia mustățile în dosul biroului ofițerului de stare civilă! Iar Holly îi strânse degetul mare între degetul mic și cel mijlociu.

Imnul se isprăvi, preotul începu să-și țină discursul. Le vorbi despre vremurile pline de primejdii în care trăiau și de atitudinea îngrozitoare a Camerei Lorzilor în ceea ce privește divorțul. Ei toți erau soldați — spunea el — în tranșee, amenințați de gazele otrăvite ale Prințului întunericului, și trebuie să fie curajoși. Scopul căsătoriei erau copiii și nu simpla plăcere plină de păcat.

Lui Holly i se făcu somn — genele lui Val se împreună. Pentru nimic în lume nu-l putea lăsa să sforăie. Holly îl strânse de deget din răspuțeri,

până când se deșteptă speriat.

Discursul se isprăvi, primejdia trecu. Tinerii căsătoriți se iscăleau în registrul din sacristie; se produse o destindere generală.

Un glas din spatele ei zise:

— Va rezista oare la cursă?

— Cine-i? șopti Holly.

— Bătrânul George Forsyte!

Holly, cu toată discreția posibilă, îl privi îndelung pe George, despre care auzise vorbindu-se adeseori. Abia revenise din Africa și nu-și cunoștea rubedeniile, de aceea îi privea pe toți cu o curiozitate aproape copilărească. Acesta era foarte mare, foarte elegant; iar în ochii lui se citea că nu era mulțumit de toaleta ei.

— Acum pornesc, îl auzi spunând.

Veneau pășind dinspre altar. Holly se uită mai întâi la fața tânărului Mont. Buzele și urechile îi tremurau, ochii lui se ridicară din pământ până la mâna de pe brațul lui, apoi privi brusc înainte, de parcă ar fi avut de înfruntat o primejdie. Holly avu impresia că e beat de fericire. Dar Fleur! Oh! Era cu totul altfel. Fata părea foarte calmă și, în rochia ei albă și vălul imens peste părul ei castaniu-închis, tuns scurt, era mai frumoasă ca oricând; iar pleoapele acopereau aproape în întregime ochii ei alunii, întunecați. Cu trupul era aici în biserică. Dar cu inima unde era oare? Când cei doi trecură prin fața ei, Fleur ridică pleoapele — strălucirea neliniștită a ochilor ei rămase pentru totdeauna întipărită în mintea lui Holly, căci semăna aidoma cu aripile zbuciumate ale unei păsări închise în cușcă.

În Green Street, Winifred își primea oaspeții puțin mai agitată ca de obicei. Rugămintea lui Soames de a-și pune la dispoziție casa venise într-un moment psihologic cu totul deosebit. Impresionată de o remarcă a lui Prosper Profond, ea începuse să-și înlocuiască vechea ei mobilă *empire* cu un mobilier expresionist. La Mealard puteai cumpăra cele mai amuzante mobile, cu pete și desene violete, verzi și portocalii! Îi mai trebuia o lună pentru ca toată casa să fie transformată. În starea actuală se puteau vedea cele mai "ciudate" achiziții laolaltă cu unele piese din vechea gardă, cu care nu se potriveau deloc. Ca și cum jumătate din regimentul ei era îmbrăcat în kaki, iar jumătatea cealaltă în roșu și cu căciuli de blană de urs. Dar cu caracterul ei puternic și temperamentul liniștit reușise să dea o înfățișare destul de plăcută salonului ei. La urma urmei, era o zi a contopirii. Ochii ei binevoitori rătăceau de la un musafir la altul. Soames stătea cu mâinile încleștate pe speteaza unui fotoliu Buhl; tânărul Mont stătea în spatele aceluși paravan "îngrozitor de amuzant", pe care încă nimeni nu i-l putuse explica lui Winifred. Al nouălea baronet se feri cu spaimă de o masă rotundă, de culoare roșie, sub a cărei placă de cristal erau așezate aripi albastre de fluturi australieni, și se rezemă de un birou Louis Quinze, Francie Forsyte se așeză lângă etajera cea nouă de deasupra căminului, sculptată frumos și garnisită cu mici figuri grotești vopsite în roșu pe un fond de abanos; George, în cealaltă parte a camerei, lângă pianina cea veche, ținea în mână o carte mică cu coperte albastre, gata parcă să facă pariuri; Prosper Profond învârtea clanța rotundă a ușii deschise, care avea marginea vopsită în negru și tăbliile albastre-verzui, ca o coadă de păun; iar Anette, lângă el, își cuprinsese mijlocul cu mâinile; doi membri ai familiei Muskhams stăteau pe balcon printre flori, de parcă le era rău; lady Mont, subțire și simpatcă, ținând în fața ochilor lornionul, privea cu atenție abajurul lămpii din mijlocul tavanului lucrat din mătase

sidefie, cu pete portocalii și albastre, de parcă s-ar fi deschis cerurile. De fapt, fiecare musafir părea că se sprijină de câte ceva. Numai Fleur, în rochie de mireasă, nu avea nici un sprijin și arunca priviri și vorbe când la dreapta, când la stânga ei.

Încăperea era plină de mișcare și de murmurul conversației. Nimeni nu auzea nimic din ceea ce spuneau ceilalți; dar aceasta nu avea prea mare importanță, căci nimeni nu avea timp să aștepte ceva atât de lent ca un răspuns. Conversația modernă i se părea lui Winifred foarte diferită de cea din zilele tinereții ei, când era la modă vorbirea tărăgănată. Însă era "amuzantă" și, firește, acesta era lucrul cel mai important. Chiar și cei din neamul Forsyte vorbeau foarte iute — Fleur și Christopher, Imogen și Patrick, cel mai mic dintre copiii tânărului Nicholas.

Soames tăcea; dar George, lângă pianină, vorbea în gura mare cu Francie, care stătea lângă cămin. Winifred se apropie de al optulea baronet. Acesta i se părea mai odihnitor; avea un nas fin și puțin acvilin, iar mustățile-i cărunte cădeau în jos; ea îi spuse pe un ton tărăgănat și zâmbind:

— E plăcut, nu-i așa?

Răspunsul baronetului zbură printre buzele lui zâmbitoare cu o repeziciune uimitoare:

— Vă aduceți aminte de povestea lui Frazer⁶⁹ despre tribul acela care îngroapă mireasa în pământ până la talie?

Vorbea la fel de iute ca toată lumea! Avea ochi negri, mici, vioi, înconjurați de riduri mici, ca ochii unui preot catolic. Brusc, Winifred simți că i-ar putea spune lucruri neplăcute.

— Nunțile sunt întotdeauna atât de amuzante, murmură ea și plecă mai departe spre Soames.

Liniștea lui era bizară, dar Winifred își dădu imediat seama de motivul tăcerii lui. La dreapta îl avea pe George Forsyte, iar la stânga pe Anette și pe Prosper Profond. Nu se putea mișca deloc căci, ori îi vedea pe cei doi împreună, ori reflectați de ochii batjocoritori ai lui George. Atitudinea lui de-a nu observa nimic era, într-adevăr, mai nimerită.

— Aud că Timothy se stinge, zise el trist.

— Unde-l înmormântezi, Soames?

— La Highgate. Numărând pe degete, continuă: Vor fi cu totul doisprezece în cavou, inclusiv soțiile. Cum o găsești pe Fleur?

— Excepțional de bine.

Soames dădu din cap. N-o văzuse niciodată mai frumoasă, și totuși nu putea scăpa de impresia că toată această poveste era nefirească — din mintea lui nu dispărea imaginea trupului lui Fleur ghemuit în colțul divanului. Din noaptea aceea și până-n ziua de azi Fleur nu-i făcuse nici o destăinuire. Aflase de la șofer că Fleur fusese de câteva ori la Robin Hill, dar totul era pustiu — casa goală, nu era nimeni acasă. Știa, de asemenea, că primise o scrisoare, dar nu-i cunoștea cuprinsul; știa doar că, după primirea ei, Fleur se închisese în cameră și plânsese. Observase că uneori Fleur îl privea crezând că n-o vede, întrebându-se, desigur, mereu: Ce-o fi făcut? Oare cu ce-o fi greșit de-l urăsc într-atât oamenii aceia? Dar n-avea ce-i face! Anette se întorsese, și vara trecuse liniștită — foarte greu, până când, pe neașteptate, Fleur îi spusese că se căsătorește cu tânărul Mont. În acel moment parcă-i arătase ceva mai multă afecțiune. Iar el fusese de acord — ce rost avea să se opună? Dumnezeu i-e martor că niciodată n-ar

⁶⁹ *Frazer, James George* (1857-1941), cunoscut folclorist englez

fi vrut s-o supere cu ceva. Tânărul Mont părea îndrăgostit la nebunie. Fără îndoială că era deprimată; și era atât de tânără, absurd de tânără! Dar dacă s-ar fi opus căsătoriei, nu știa ce-ar fi putut face Fleur; căci el nu dorea s-o vadă că învață o meserie, că se face medic sau avocat; prostii! Fleur nu avea nici o înclinare spre pictură, beletristică sau muzică, după concepția lui singurele meserii acceptabile pentru femeile nemăritate, obligate să muncească în ziua de azi. Deci, cel mai sănătos lucru pentru ea era căsătoria. Vedea prea bine cât era de plină de viață și neastâmpărată. Anette fusese și ea de aceeași părere — Anette, din spatele vălului țesut din refuzul lui de a lua cunoștință de ceea ce se petrece în jurul ei, și dacă se petrece ceva. Anette spusese: "Las-o să se căsătorească cu tânărul acesta. E băiat drăguț — nu-i atât de aiurit pe cât pare." De unde avea Anette aceste expresii, el nu știa — totuși părerile ei îi potoliră îndoielile. Soția lui, indiferent de purtarea ei, avea o viziune justă și o cantitate aproape supărătoare de bun-simț. Îi dădu o zestre de cincizeci de mii de lire sterline, cu act dotal astfel întocmit, încât banii să rămână ai ei în cazul când căsătoria nu va reuși. Putea să reușească? Știa că tot îl mai iubește pe băiatul acela. Tinerii vor petrece luna de miere în Spania. După plecarea ei, se va simți și mai părăsit. Dar mai târziu, poate, ea va uita și se va apropia din nou de el! Glasul lui Winifred îi întrerupse visarea.

— Ce? Nemaipomenit! Uite-o pe June!

Acolo, într-o rochie chimon — ce lucruri purta! —, cu părul ieșind de sub o panglică, Soames o văzu pe verișoara lui, iar pe Fleur întâmpinând-o călduros. Ieșiră amândouă și porniră în sus pe scări.

— Într-adevăr, zise Winifred, face cele mai imposibile lucruri! Stranie idee venirea ei!

— Dar de ce ai poftit-o? mârâi Soames.

— Credeam, firește, că nu va accepta invitația.

Winifred uitase că purtarea lui June se baza pe o trăsătură principală a caracterului ei; sau, cu alte cuvinte, omisese faptul că Fleur era acum o "neajutorată".

La primirea invitației, primul gând al lui June fusese: "Nu mă duc la ei pentru nimic în lume!"; iar după aceea, într-o dimineață, trezindu-se după ce-o visase pe Fleur, care, dintr-o barcă, îi făcea semne deznădăjduite, se răzgândi.

Când Fleur veni spre ea și-i zise: "Vino cu mine sus până-mi schimb rochia", o urmă numaidecât pe scări în sus. Fata o conduse în fosta cameră a lui Imogen, care-i servea acum ei drept cameră de toaletă.

June se așeză pe pat, subțire și dreaptă, o mică făptură vioaie, ajunsă la asfințitul vieții. Fleur încuie ușa. Își dezbracă rochia de mireasă și se opri în fața ei. Ah! Cât era de frumoasă!

— Cred că mă socotești nebună, îi zise cu buze tremurânde, căci în locul lui ar fi trebuit să fie Jon. Dar ce importanță are? Michael mă iubește și de altceva nu-mi pasă. Așa scap de acasă. Ducând mâna la volanele care-i acopereau sânii, scoase o scrisoare. Iată ce mi-a scris Jon!

June citi: "Lake Okanagan, British Columbia. Nu mă mai întorc în Anglia. Dumnezeu să te binecuvânteze în veci! Jon."

— După cum vezi, ea s-a pus la adăpost, zise Fleur.

June îi restitui scrisoarea.

— Nu fi nedreaptă cu Irene, îi răspunse. I-a spus întotdeauna că poate face ceea ce vrea el.

Fleur zâmbi cu amărăciune.

— Spune-mi, n-a distrus ea și viața ta?

June își ridică privirea spre Fleur.

— Nimeni nu poate distruge viața cuiva, scumpa mea. E o prostie să spui așa ceva. Lucrurile se întâmplă, iar noi trebuie să le depășim.

June, înspăimântată, o văzu pe Fleur căzând în genunchi, cu fața îngropată în chimonoul ei. Hohote înăbușite o izbiră dureros.

— Lasă, fetițo! Haide, nu mai plânge, îi șoptea la ureche. Haide, totul trece!

Dar bărbia lui Fleur se adâncea din ce în ce mai mult în brațele ei, și hohotele erau din ce în ce mai sfâșietoare.

Așa este! Așa a fost să fie! Mai târziu se va simți mai bine. June mângâie părul scurt de pe capul frumos al fetei și toate sentimentele ei materne, risipite, se concentrează iarăși, trecând prin vârful degetelor ei până în creierul lui Fleur.

— Nu te lăsa copleșită de durere, scumpa mea, îi zise în cele din urmă. Noi nu suntem stăpânii vieții noastre, dar putem lupta. Caută să te bucuri de ceea ce e bun în viață. Am trecut și eu prin clipele astea. Am suferit și eu așa cum suferi tu; și am plâns așa cum plângi și tu. Și, uită-te la mine!

Fleur înălță capul; și hohotul de plâns se transformă într-un hohot de râs înăbușit. În fața ei se afla o ființă subțiratică, sălbatică și fără rost, dar ochii îi erau plini de curaj.

— Foarte bine! zise ea. Îmi pare rău. Am să-l uit, sper, dacă zbor iute și destul de departe.

Apoi, ridicându-se în picioare, se îndreptă, clătinându-se, spre lavoar.

June o urmări cum își îndepărta urmele emoției cu apă rece. Iar când se opri în fața oglinzii, în afară de o mică roșeață nu se mai vedea nimic. June se ridică de pe pat și luă în mână o pernă de ace. Singura manifestare de simpatie de care fu capabilă fu să împlânte cu stângăcie două ace în locuri nepotrivite.

— Dă-mi o sărutare, îi zise când o văzu pe Fleur îmbrăcată, și își lipi bărbia de obraji fierbinți ai fetei.

— Trebuie să trag câteva fumuri, zise Fleur, nu mă aștepta.

June ieși, lăsând-o așezată pe pat, cu o țigaretă în gură, cu ochii pe jumătate închiși, și coborî. În ușa salonului stătea Soames, tulburat din cauza întârzierii lui Fleur. June făcu un semn din cap și trecu mai departe. Dând de verișoara ei, Francie, îi zise:

— Uită-te la el! și ridică bărbia spre Soames. Bărbatul ăsta e blestemat!

— Ce vrei să spui? zise Francie; cum blestemat?

June nu-i răspunse la întrebare.

— Nu aștept până când pleacă tinerii, rosti; la revedere!

— La revedere! zise Francie, holbând ochii ei de un cenușiu celtic.

Dușmănia de odinioară! Într-adevăr, era chiar romantic!

Soames, apropiindu-se de scară, o văzu pe June plecând și răsuflă ușurat. Dar de ce nu venea Fleur? O să scape trenul. Trenul acesta o ducea departe de el, și totuși avea emoții la gândul că l-ar putea scăpa. Apoi apărură Fleur, coborî în goană scările îmbrăcată într-o rochie roșcată, cu o pălărie neagră de catifea, trecu pe lângă el și intră în salon. Văzu cum o sărută pe mama ei, pe mătușa ei, pe soția lui Val, pe Imogen, apoi ieși sprintenă și frumoasă ca întotdeauna. Oare ce atitudine va lua față de el,

În aceste clipe, ultimele din copilăria ei? Nu se putea aștepta la prea mult!

Buzele ei îi apăsară obrazul.

— Tăticule! îi zise și plecă.

Tăticule! Erau ani de zile de când nu-i mai spusese așa. Răsuflând adânc, coborî încet în urma ei. Tinerii treceau prin ploaia de confeti, serpentine de hârtie și toate celelalte prostii ce se obișnuiesc în asemenea împrejurări. Dar lui Soames i-ar fi plăcut să-i prindă zâmbetul, să vadă dacă se uită pe fereastra automobilului, cu toate că n-ar fi de mirare, dacă nu bagă de seamă, s-o lovească în ochi un pumn de confeti. Glasul tânărului Mont îi izbi urechea:

— La revedere, domnule; și vă mulțumesc! Sunt nespus de fericit!

— La revedere, zise el; vezi să nu pierdeți trenul!

Se opri pe treapta a patra, de unde putea privi peste capetele celorlalți — pălării și capete nesuferite! Fleur și Mont erau în automobil, mulțimea gălăgioasă în jurul lor, azvârlind potop de confeti. Inima lui Soames fu cuprinsă de un val de emoție; nu-și dădea seama de ce, nu știa de ce.

Capitolul XI

ULTIMUL DINTRE BĂTRÂNII FORSYTE

Când s-au dus să-l îmbrace pentru înmormântare pe ultimul individualist pur, singurul om care nu auzise despre Războiul mondial — acel simbol uimitor, Timothy Forsyte —, găsiră un trup încă bine ținut. Nici moartea nu-i putuse mina înfățișarea lui viguroasă.

Pentru Smither și bucătăreasa aceste pregătiri reprezentau mărturia unui fapt în care n-au crezut niciodată: sfârșitul bătrânilor Forsyte pe pământ. Sărmanul domn Timothy acum trebuie să ia în mână o harfă pentru a cânta împreună cu domnișoara Forsyte, doamna Julia și cu domnișoara Hester; cu domnul Jolyon, domnul Swithin, domnul James, domnul Roger și domnul Nicholas. Nu se știe dacă și doamna Hayman va fi acolo, căci ea fusese incinerată. Bucătăreasa, fără să se destăinuie cuiva, era convinsă că domnul Timothy va fi furios — niciodată n-a putut suferi flașnetarii. De câte ori nu-i spusese: "Dracu să-l ia! Iar a venit! Smither, ar fi bine să cobori în stradă; vezi ce poți face cu el." Dar ea ar fi ascultat cu mare plăcere cântecele flașnetei, dacă n-ar fi știut că peste un minut suna clopoțelul și domnul Timothy zicea: "Uite aici o jumătate de *penny*, dă-i-l și spune-i să plece mai departe." Adesea au fost silite să pună și din banii lor câte ceva, căci flașnetarul nu voia să plece — Timothy a subevaluat întotdeauna valoarea emoțiilor. Din fericire, în anii din urmă cântecul flașnetei i se părea un zumzet de albine și, astfel, cele două femei s-au bucurat din plin de melodiile ei. Dar să cânte la harfă? Bucătăreasa era cam îngrijorată. *Era* o schimbare! Iar domnului Timothy nu i-au plăcut niciodată schimbările. Dar despre acestea nu-i spusese nimic lui Smither, care avea păreri personale despre cer, și câteodată o scotea din fire cu teoriile ei. În timp ce-l așezară în coșciug, bucătăreasa plânse cu glas tare, dar după aceea băură cu toții *sherry* din sticla pregătită pentru Crăciun, căci anul acesta nu mai aveau nevoie de ea. Ah, Doamne! De patruzeci și cinci de ani servea în casa aceasta, iar Smither de patruzeci și trei de ani! Iar acum se vor muta amândouă într-o căsuță din Tooting, unde vor trăi din economiile lor și din moștenirea pe care le-o lăsase buna domnișoară

Hester căci, după un trecut glorios ca al lor, nu puteau intra într-un alt serviciu. Nu! Dar *le-ar face* plăcere să se întâlnească din când în când cu domnul Soames, cu doamna Dartie, cu domnișoara Francie și domnișoara Euphemia. Și chiar dacă își vor plăti birja din banii lor, Smither și bucătăreasa simțeau că trebuie să meargă la înmormântare. Vreme de șase ani domnul Timothy fusese copilul lor, din zi în zi mai copil, până când, în cele din urmă, devenise prea copil pentru a mai putea trăi!

În așteptarea înmormântării au făcut amândouă curățenie, au șters praful peste tot, au prins unicul șoarece din casă și au strivit ultimii gândaci pentru a lăsa casa curată, discutând ce anume să cumpere de la licitație. Cutia de lucru a domnișoarei Ann; albumul cu alge marine presate al domnișoarei Juley (adică al doamnei Julia); paravanul din fața căminului, brodat de mâna domnișoarei Hester; și părul domnului Timothy — mici bucle blonde prinse într-o ramă neagră. Oh! Neapărat trebuie să le cumpere! Dar prețurile se urcaseră atât de mult!

Lui Soames îi reveni sarcina de a face invitațiile pentru înmormântare. Gradman le scrisese la birou, numai rudelor de sânge, cu mențiunea că nu se vor aduce flori. S-au comandat șase trăsură. După înmormântare se va citi testamentul în casă.

Soames sosi la ora unsprezece, pentru a vedea dacă totul e în ordine. La unsprezece și un sfert veni bătrânul Gradman, cu mânuși negre de doliu și crep negru la țilindru. Stăteau amândoi în mijlocul salonului, așteptând. La ora unsprezece și jumătate trăsura sosisă în fața casei, formând un șir lung. Dar nimeni nu venea. Gradman zise:

— Mă mir, domnule Soames; căci eu singur am dus invitațiile la poștă.

— Nu știu ce să zic, îi răspunse; pierduse legătura cu familia.

Pe vremuri Soames observase adeseori că familia lui era mai unită cu morții decât cu cei vii. Iar acum, după ce veniseră cu toții la nunta lui Fleur, nici unul nu apărea la înmormântarea lui Timothy — faptul părea să dovedească o schimbare profundă. Firește, aici ar putea fi și un alt motiv: căci Soames însuși simțea că, dacă n-ar cunoaște cuprinsul testamentului lui Timothy, n-ar fi venit nici el, din discreție. Timothy lăsase în urma lui o mulțime de bani, pe care propriu-zis nu-i moșteneau nimeni. Cealalți membri ai familiei n-au venit pentru a nu avea aerul că așteaptă vreo moștenire.

La ora douăsprezece, cortegiul plecă; Timothy singur în dricul cu geamuri de sticlă. Apoi Soames singur, apoi Gradman, tot singur, apoi bucătăreasa împreună cu Smither. Porniră la pas, dar în curând ajunseră să meargă în trap, sub un cer senin. La intrarea în cimitirul Highgate zăboviră puțin; în capelă se oficia ceremonia funeabră. Soames ar fi preferat să stea afară la soare. Nu credea nici o vorbă din această ceremonie, însă era o formă de asigurare, și nu era prudent s-o treci cu vederea — poate că totuși avea vreo valoare.

Porniră pe jos câte doi — el și Gradman, bucătăreasa și Smither — spre cavoul familial. Cortegiul nu era prea distins pentru funeraliile ultimului Forsyte din generația bătrână.

Întorcându-se în Bayswater Road, Soames îl luă pe Gradman cu el în trăsură, căci în clipele acelea simțea oarecare duiosie pentru bătrânul funcționar. Îi pregătise o surpriză binemeritată — servise doar familia Forsyte vreme de cincizeci și patru de ani, iar darul era în întregime opera lui Soames. Cât de bine ținea el minte cum îi spusese lui Timothy, a doua zi după înmormântarea mătușii Hester: "Uite ce este, unchiule Timothy, îl avem pe Gradman. El s-a zbuciumat mult pentru treburile familiei. Nu crezi

că ar fi bine să-i lași un legat de cinci mii de lire sterline?" A fost surprins, știind cât de greu este să-l convingi pe Timothy să lase cuiva ceva, când îl văzu dând aprobator din cap. Iar acum bătrânul Gradman se va bucura ca și Punch⁷⁰, căci doamna Gradman suferea de inimă, iar fiul lor își pierduse un picior în război.

Soames era și el foarte încântat că-i dăduse cinci mii de lire sterline din banii lui Timothy. Se așezară amândoi în micul salon cu pereții vopsiți în albastru-deschis, cu desene aurii — de parcă era cerul înstelat —, cu ramele tablourilor strălucind aproape nenatural, cu mobilele curățite de orice firicel de praf, pentru a citi această capodoperă unică, Testamentul lui Timothy. Soames, cu spatele la lumină în fotoliul mătușii Hester, ședea în fața lui Gradman, care se așezase cu fața spre lumină, pe divanul mătușii Ann; și punând picior peste picior, Soames începu:

"Acestea sunt ultimele dorințe și Testamentul meu. Eu, Timothy Forsyte, domiciliat în The Bower, Bayswater Boad, Londra, numesc pe nepotul meu, Soames Forsyte, domiciliat la Mapledurham în The Shelter, și pe Thomas Gradman, domiciliat în Londra, Folly Road Highgate numărul 159 (numiți în cele ce urmează "fideicomisii mei") drept fideicomisi și executori ai acestui Testament al meu. Sus-numitului Soames Forsyte îi las suma de una mie lire sterline liberă de orice taxă sau impozit, iar sus-numitului Thomas Gradman îi las suma de cinci mii de lire sterline, de asemenea liberă de orice taxe sau impozite."

Soames se opri. Bătrânul Gradman se aplecă înainte, strângându-și cu mâinile lui grase genunchii masivi, înveșmântați în negru; rămase cu gura căscată și i se vedeau, strălucitori, trei dinți îmbrăcați în aur; clipi din ochi și două lacrimi se rostogoliră încetisor pe obraji. Soames continuă mai iute:

"Tot restul averii mele mobile sau imobile îl încredințez fideicomisilor mei pentru a-l administra și fructifica conform dorințelor mele. Vor plăti toate datoriile mele, cheltuielile de înmormântare, precum și toate taxele și impozitele aferente acestui Testament al meu, iar ceea ce rămâne disponibil după efectuarea acestor plăți se va administra și fructifica în favoarea aceluia descendent de sex bărbătesc în linie directă din tatăl meu Jolyon Forsyte, căsătorit cu Ann Pierce, care, după moartea tuturor descendenților direcți de sex masculin sau feminin născuți din sus-numita căsătorie a sus-numitului meu tată aflați în viață în momentul morții mele, va atinge ultimul vârstă de douăzeci și unu de ani. Dorința mea expresă este ca, în limitele legilor Angliei, averea mea să fie administrată și fructificată spre folosul sus-menționatului descendent de sex bărbătesc în linie directă."

Soames citi clauzele de investiție și atestare și după ce isprăvi se uită la Gradman. Bătrânul își ștergea fruntea cu o batistă mare, ale cărei culori vii aduseră o nuanță sărbătorească în atmosfera aceea funebră.

— Pe cuvântul meu, domnule Soames, zise el, dar se vedea cât de colo că juristul din el biruise pe om. Pe cuvântul meu! Acum avem în familie doi sugaci și câțiva copilași; dacă vreunul din ei va trăi optzeci de ani — ceea ce nu e o vârstă prea înaintată — și mai adăugăm și cei douăzeci și unu de ani, face în total o sută de ani; iar averea domnului Timothy face astăzi ca nimic o sută și cincizeci de mii de lire sterline, net. Cu dobânzile și dobânzile dobânzilor de cinci la sută, în paisprezece ani suma inițială se dublează. Deci, peste paisprezece ani averea va fi de trei

⁷⁰Personaj comic dintr-o piesă de teatru intitulată *Punch and Judy*

sute de mii de lire sterline — peste douăzeci și opt de ani va fi de șase sute de mii — un milion și două sute de mii de lire peste patruzeci și doi de ani — două milioane patru sute peste cincizeci și șase de ani — patru milioane opt sute de mii peste șaptezeci de ani — nouă milioane șase sute de mii peste optzeci și patru de ani, adică, peste o sută de ani averea aceasta va face douăzeci de milioane de lire sterline! Iar noi nu vom mai fi în viață s-o administrăm! Așa testament zic și eu!

Soames spuse pe un ton sec:

— Multe se mai pot întâmpla. S-ar putea să ia Statul tot; în ziua de azi te poți aștepta la orice.

— Cu cinci la sută, mârâi Gradman ca pentru sine. Uitasem că domnul Timothy avea rente de stat. Nu luăm mai mult de doi și jumătate la sută, dacă ținem seama de impozitul pe venituri. Deci, ca să nu exagerăm, hai să zicem că averea se ridică la opt milioane de lire sterline. Și așa e o sumă frumușică!

Soames se ridică și îi înmână testamentul.

— Dumneata te duci în City. Ți-l încredințez, și, te rog, fă cele convenite. Fă publicațiile în ziare, cu toate că nu există datorii. Când are loc licitația?

— De marți într-o săptămână, zise Gradman. O viață de om sau chiar mai multe, și încă douăzeci și unu de ani — e vreme lungă. Totuși mă bucur că averea rămâne în familie...

Licitatia nu se ținu la Jobson, deoarece obiectele erau prea caracteristice epocii victoriene. Dar de data aceasta publicul era mult mai numeros decât la înmormântare; bucătăreasa și Smither lipseau, căci Soames, pe contul lui, le dăruise tot ce-și doriseră. Erau de față Winifred, Euphemia, Francie și Eustace, care venise cu automobilul său. Miniaturile și tablourile din școala de la Barbizon și desenele semnate J.R. le cumpără Soames; într-o cameră lăaturalnică s-au strâns toate obiectele care nu aveau valoare comercială și din care membrii familiei puteau să-și ia câte ceva spre amintire. Acestea au fost singurele restricții la licitația care a decurs într-o liniște aproape tragică. Nici o mobilă, nici un tablou și nici un porțelan nu corespundeau gustului modern. Păsările colibri nu zburaseră de mai bine de șizeci de ani, așa că atunci când fură atinse se descompuseră în bucăți, cum frunzele moarte se dezlipesc toamna de crengi. Cu durere în suflet, Soames privea cum negustorii din hala de vechituri și gospodinele din Fulham cumpără pe nimica toată fotoliile pe care șezuseră mătușile lui; micul pian la care, la drept vorbind, nu cântaseră niciodată; cărțile ale căror coperte le priviseră ele de atâtea ori; porțelanurile pe care le șterseseră de praf; perdelele pe care le dăduseră la o parte sau le strânseseră la loc zi de zi; covorul din fața căminului la care își încălziseră picioarele, și, mai ales păturile în care dormiseră și sub care închiseseră ochii pe veci. Dar, ce putea face el? Să le fi cumpărat pentru a le strânge într-o magazie? Nu; lucrurile lor trebuie să urmeze calea fiecărui trup omenesc și a fiecărei mobile, să fie folosite până la distrugere. Dar când începură a licita divanul mătușii Ann și bătură de trei ori cu ciocănelul în el, începând cu treizeci de șilingi, Soames strigă brusc:

— Cinci lire sterline.

Publicul rămase uluit, iar divanul îi fu adjudecat.

După ce mica licitație din hala care mirosea a mucegai se sfârși și cenușa epocii victoriene fu risipită, Soames ieși în soarele de octombrie, care, strălucind prin ceață, îi dădu senzația că viața tihnită se sfârșise

pentru totdeauna, și că, într-adevăr, tablita pe care stătea scris "De închiriat" era o realitate. La orizont se arătau revoluții; Fleur era în Spania, iar în Anette nu găsea nici o mângâiere; și casa lui Timothy din Bayswater Road era pustie. Enervat și deznădăjduit, se duse spre "Goupenor Gallery", unde erau expuse acuarelele lui Jolyon! Poate că, privindu-le cu disprețul cuvenit, va găsi o slabă satisfacție. Noutățile porniseră de la June la soția lui Val, de la ea la Val, de la Val la mama lui, și de la ea ajunseseră la Soames; casa aceea — casa fatală de la Robin Hill era de vânzare, iar Irene pleca la fiul ei în Columbia Britanică sau în cine știe ce alt loc. Pentru o clipă, îi reveni în minte o idee năstrușnică: "De ce n-aș răscumpăra-o eu? Doar fusese clădită pentru mine!" Dar o alungă curând. Ar fi fost un triumf prea jalnic, cu prea multe amintiri umilitoare pentru el și Fleur! După cele petrecute, ea n-ar fi acceptat niciodată să locuiască în casa aceea. Nu! Las-o să intre pe mâna vreunui nobil sau a vreunui îmbogățit de război! Casa aceea a fost de la început un măr al discordiei, carapacea dușmăniei lor; iar acum, dacă femeia aceea pleacă din ea, carapacea rămâne goală! "De vânzare sau de închiriat", în mintea lui apăru deslușit această tablă agățată sus, peste iedera care acoperea zidul clădit de el.

Trecu prin primele două săli de expoziție. Într-adevăr, erau multe lucrări! Iar acum, după ce autorul lor murise, nici nu i se mai păreau atât de proaste. Tablourile erau chiar bunele, aveau atmosferă, oarecare personalitate în ceea ce privea tehnica. "Tatăl lui și tatăl meu; el și cu mine; copilul lui și copila mea!" cugetă Soames. Conflictul n-a încetat! Și totul pentru femeia aceea! Evenimentele din săptămâna trecută îi muiaseră puțin inima, frumusețea melancolică a acestei zile de toamnă îl impresionase, și, depășind posibilitățile de înțelegere ale unui Forsyte pur, Soames se apropiase mai mult ca oricând în viață de înțelegerea adevărului că Frumusețea, în esența ei, e spirituală și că nu ți-o poți însuși decât dacă o adori în desăvârșita ta dăruire. Poate că prin adorația lui pentru Fleur se apropiase de acest adevăr și poate că abia acum înțelesese pentru ce viața nu-l răsplătise. Și acolo, înconjurat de tablourile vărului său, care ajunsesese la ceea ce el nu putuse ajunge, se gândi la el și la ea cu o îngăduință care-l surprinse. Dar nu cumpără nici un tablou.

Când se apropie de ieșire, o văzu pe Irene intrând — nu fu tocmai surprins, căci de când pornise spre expoziție se gândise la această eventuală întâlnire. Deci ea nu plecase încă din Anglia, venise să-și ia rămas-bun de la opera bărbatului ei!

Stăpânindu-și mica zvâcnire involuntară din subconștientul său, reacție mecanică a simțurilor lui față de farmecul acestei femei care fusese odată a lui, Soames trecu fără să se uite la ea. Dar după ce trecu de ea nu se mai putu stăpâni și, întorcând capul, privi în urma ei. Aceasta i-a fost soarta! Căldura și încordarea vieții lui, nebunia și dorul care-i arsese ființa, ca și singura înfrângere pe care o cunoscuse vor dispărea toate după ce n-o va mai vedea. Chiar și aceste amintiri dureroase au o valoare pentru cel care le-a trăit. Irene întoarse și ea capul. Brusc, ridică mâna înmănușată, buzele ei zâmbiră ușor și ochii ei negri parcă îi vorbiră. Acum era rândul lui Soames să nu răspundă la acest zâmbet și nici la semnul de bun rămas pe care i-l făcu din mână; tremurând din cap până în picioare, ieși în strada elegantă. Înțelesese ce voise să-i spună: "Acum plec pentru totdeauna din preajma ta și a familiei tale — iartă-mă; îți doresc numai bine!" Acesta era sensul gestului ei; ultima manifestare a acelei cumplite realități — încălcarea moralității, a datoriei, a bunului-simț —,

aversiunea ei față de cel care i-a posedat trupul, dar nu s-a putut apropia niciodată de mintea sau inima ei. Îl durea; da, chiar mai mult decât dacă Irene nu și-ar fi lepădat masca de pe obraz și n-ar fi ridicat mâna în semn de bun rămas!

Peste trei zile, într-o ruginie zi de octombrie, Soames luă un taxi până la cimitirul Highgate și, trecând prin pădurea cu pomi de marmură albă, urcă până la cavoul familiei Forsyte. Se opri lângă un cedru înconjurat de catacombe și columbarii printre care pomul acesta mare, urât și izolat, părea simbolul întrecerii între oameni. Își aduse aminte de discuția lui cu Swithin, care ceruse să se așeze la intrarea în cavou fazanul, emblema lui. Propunerea fusese respinsă, iar deasupra intrării se pusese o cunună sculptată în piatră, unde fusese înscrise cu litere mari următoarele: *Cavoul familial al lui Jolyon Forsyte: 1850*. Totul era în ordine. Urmele recente înmormântări nu se mai vedeau, iar marmura cenușie strălucea, sobră și odihnitoare, sub razele soarelui. Întreaga familie se odihnea aici, în afară de soția bătrânului Jolyon, care — conform contractului de căsătorie — fusese înmormântată în cavoul familiei ei, la Suffolk; bătrânul Jolyon își dormea somnul de veci la Robin Hill; Susan Hayman fusese incinerată și nimeni nu știa pe unde erau rămășițele ei.

Soames privi cavoul cu satisfacție — masiv, bine construit, n-avea nevoie de reparații, și acesta era un lucru foarte important, căci știa prea bine că, după moartea lui, nimeni nu se va ocupa de el. De altfel, el însuși trebuia să-și pregătească mormântul.

S-ar putea să mai trăiască și douăzeci de ani, totuși omul nu știe niciodată când îi bate ceasul. Douăzeci de ani de viață, fără mătuși și fără unchi, lângă o soție despre care e mai bine să nu știi ce face și cu o fată plecată de acasă! Dispoziția lui tindea spre melancolie și introspecțiune.

Se zice că acest cimitir era plin de oameni care purtau nume celebre și fuseseră înmormântați cu un fast deosebit. Aveau o perspectivă frumoasă, de aici de pe deal se vedea toată Londra. Anette îi dăduse o dată să citească o nuvelă scrisă de francezul acela, Maupassant. O poveste foarte lugubră, în care toate scheletele ieșiră din morminte într-o noapte, ca apoi toate inscripțiile pioase să se șteargă de pe monumente, iar în locul lor să apară scrise păcatele fiecăruia dintre ei. Dar povestea nu era adevărată. Pe francezi nu-i prea cunoștea; iar englezii, în afară de faptul că aveau dinți urâți și erau cu totul lipsiți de gust, ceea ce era un mare defect, nu aveau păcate grele. *Cavoul familial al lui Jolyon Forsyte: 1850*. De atunci mulți oameni fuseseră înmormântați aici — multe vieți de englezi se prefăcuseră în praf și scrum! Pe sub norii aurii trecu un avion și bâzâitul motorului îl făcu să ridice privirea. Cât progres se realizase în lume! Dar oamenii tot în cimitir ajung — și nu rămâne din ei decât un nume și o dată înscrisă pe mormânt. Apoi, cu ciudată mândrie, gândi că el și familia lui contribuiseră puțin la acest progres sălbatic. Ei au fost oameni zdraveni, burghezi sănătoși, care au muncit cu demnitate pentru a câștiga bani și a strânge avere într-adevăr, "Superior Dosset" a clădit case într-o perioadă grea, Jolyon Forsyte a pictat într-o epocă plină de îndoieli, dar, după cât își aduce el aminte, nici un membru al familiei lui "nu și-a mânjit mâinile" lucrând ceva — poate Val Dartie, cu crescătoria lui de cai. Ei au fost mai ales colecționari, jurisconsulți, avocați pledanți, negustori, editori, contabili, directori, agenți de vânzări, chiar și soldați. Totuși țara a progresat, s-a extins chiar și fără contribuția lor efectivă. Membrii familiei lui au încercat să împiedice acest progres, l-au controlat și s-au apărat

trăgând cât mai multe foloase — și dacă ne gândim la "Superior Dosset" și la felul în care a pornit în viață fără nici o avere, și privim pe descendenții lui în linie directă, care, după cum spune bătrânul Gradman, au la un loc o avere de un milion sau chiar un milion jumătate, nu-i chiar atât de rău! Totuși Soames avea uneori impresia că epoca de glorie a familiei Forsyte a apus, că instinctul lor de proprietate se stinge încetul cu încetul. Membrii ei din a patra generație parcă nici nu știau să facă bani, ei se ocupau cu arta, literatura, agricultura sau intrau în armată; dar aproape toți trăiau consumând averea moștenită — nu aveau elan și nici dârzenie. Dacă nu vor băga de seamă, neamul lor se va stinge.

Soames se întoarse cu spatele la cavou, cu fața spre adierea vântului. Aerul era foarte curat aici pe deal, dar nu putea scăpa de senzația morții, care-i intrase în ființă. Neliniștit, privi crucile de marmură, urnele, îngerii de pe morminte, florile de siminoc, florile proaspete sau veștejite și deodată observă un loc izolat, care nu semăna cu restul cimitirului; atunci merse câțiva pași, pentru a-l privi îndeaproape. Un colț sobru cu o cruce masivă de granit cenușiu, necizelat, de o formă neobișnuită, înconjurată de patru pomi de tisă. Locul acesta nu era înghesuit printre celelalte morminte, în spate avea o mică grădiniță împrejmuită cu un gard de merisori, iar în față un mesteacăn cu frunze aurii. Soames, cu simțul lui estetic, găsi aici o oază în deșertul mormintelor convenționale și se așeză pe bancă în bătaia soarelui. Printre frunzele de aur, tremurătoare ale mesteacănului, privirile lui rătăciră asupra Londrei, iar sufletu-i și mintea îi fură năpădite de valurile amintirilor. Se gândi la Irene în casa din Montpellier Square, când părul ei de aur ruginiu și umerii ei albi erau ai lui — Irene, iubirea și patima vieții lui, pe care n-a putut-o păstra în proprietatea lui. Văzu trupul lui Bosinney întins pe jos în morga spitalului, între patru pereți albi, pe Irene așezată pe canapeaua din salon, cu ochii negri mari deschiși, privind în gol, ca o pasăre care-și dă sufletul. Apoi o revăzu în Bois de Boulogne, lângă mica statuie reprezentând pe Niobe, din marmură verde, când îl respinse din nou. Gândurile îl duseră lângă Tamisa, în zorii acelei zile de noiembrie când se năștea Fleur, își aduse aminte de frunzele moarte ce pluteau deasupra apei verzi și de pălăriile cu cap de șarpe ce se mlădiau neîncetat, sinuoase, oarbe, supuse valurilor. Apoi îi veni în minte camera cu fereastra deschisă spre Hyde Park, în noaptea rece cu cerul înstelat, când tatăl său, mort, zăcea întins pe pat. Închipuirea lui zbură la tabloul cu titlul *Orașul Viitorului*, la prima întâlnire a lui Fleur cu băiatul acela: la fâșia de fum albastru de la țigara lui Prosper Profond și la Fleur arătând spre el, când dădea târcoale; îi apărură chipul lui Irene șezând în tribuna de la "Lord" alături de Jolyon, care acum nu mai era; chipul ei și al băiatului ei la Robin Hill. Apoi, divanul din salon cu Fleur ghemuită într-un colț, buzele ei lipite de obrazul lui și "Tăticule!" în chip de rămas-bun! Brusc, revăzu mănuașă gri de pe mâna lui Irene făcându-i ultimul semn de despărțire.

Șezu multă vreme acolo visând la cariera lui, fidelă instinctului său de proprietate, iar acum găsea bucurie chiar și în înfrângerile suferite.

"De închiriat" — se sfârșise epoca neamului Forsyte și concepția lui de viață, când bărbatul era stăpân pe sufletul lui, pe investițiile și pe femeia lui, fără piedică și fără discuție. Iar acum, Statul a pus mâna sau va pune mâna pe investițiile sale, femeia lui nu mai are stăpân și numai Dumnezeu știe dacă sufletul era al lui. "De închiriat" — acest crez sănătos e simplu!

Apele schimbărilor s-au revărsat, purtând pe spumele valurilor

făgăduieli de forme noi de viață, dar numai după ce torențele vor fi distruse multe în calea lor. Șezând acolo, Soames simțea subconștient valurile frământărilor sociale, dar, conștient, gândurile îi erau îndreptate spre trecut — parcă era un călăreț galopând sălbatic în noapte cu fața întoarsă spre spatele calului său. Apele rupseseră zăgazurile epocii victoriene și se rostogoleau peste proprietate, obiceiuri și morală, peste melodii și formele vechi ale artei — apele acestea îi aduseră în gură un gust sărat, ca de sânge proaspăt, valurile udau talpa dealului Highgate unde zăcea îngropat crezul victorianismului. Și, șezând acolo sus, în locul cel mai izolat al cimitirului, Soames — întruchiparea averii bine investite — nu voia să audă urletele valurilor. Credea că se vor potoli după ce-și vor dezlănțui din plin furia depozedării și distrugerii; după ce realizările și averile celor avuți vor fi destul de fărâmițate și risipite, apele se vor retrage și vor seca, forme noi de viață vor apărea, întemeiate pe un instinct mai străvechi decât furia schimbării — instinctul Căminului.

Je m'en fiche, zicea Prosper Profond. Soames nu spunea *Je m'en fiche* — asta era o expresie franțuzească, iar omul acesta era un ghimpe în inima lui; dar în profunzimea sufletului său știa că schimbarea nu era decât intervalul morții între două forme de viață, o distrugere necesară pentru a face loc unei forme proaspete de proprietate. Ce importanță avea că tăblița era agățată și bunăstarea era "De închiriat"? Într-o bună zi se va găsi cineva s-o refacă.

Numai un singur gând îl tulbura cu adevărat, în timp ce ședea acolo — melancolia care-i mistuia inima — căci razele soarelui pline de vrajă se așternuseră peste fața lui, peste nori și învăluiseră frunzele de aur ale mesteacănului, iar foșnetul vântului era atât de dulce, frunzele pomului de tisă erau atât de verzi, iar pe cerul întunecat apăruse o seceră palidă, luna.

Degeaba dorise, degeaba se străduise — frumusețea și iubirea în lumea aceasta nu le dobândise niciodată.
